Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):
Titel | Title: Nye Tidender om lærde og curieuse Sager : samlede udi Året ...=samlede udi Aaret ...
Bindbetegnelse | Volume Statement: 1734
Udgivet år og sted | Publication time and place: Kbh., 1724-1748

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

49,-24-8

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130021272125

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. I.

Den 7 Januarii 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 114.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenh. siden Reformationen.

2. Mag. Christian Terchildsön Mors, gik i adskillige Skoler her i Fædrenelandet, indtil hand blev Student. Derefter opholdte hand sig, endskiøndt en fattig Karl, paa de fornemmeste Stæ-

der og Academier i Tydskland, Frankerige og Italien, paa andres Pung over 24 Aar; og i nogle af disse Aaringer reiste med Peder Oxe, som siden blev Danmarkes Riges-Raad og Hofmester. Da hand kom hiem, var hand allerede Philosophiæ Magister, vor Frue Kirkes Vicarius og utriusqve Juris Baccalaureus, og blev strax Aar 1520 Professor paa Academiet og Rector Magnificus Aar 1522 og 1523. Hand skal, som Petrus Resenius vidner i sine Inscriptionibus Havniensibus p. 142 have været Sogne-Præst efter Mag. Hans Taussön til Nicolai Meenighed, da hand tillige med har været Professor ved Academiet, omtrent Aar 1537. Imidlertid læste hand paa Academiet in sacris & in literis politioribus. Derefter blev heele Academiet og dets Læsning og Stuvedering saa got som forstyrred og ophæved, ved den Tvistighed, som i Religions Sagerne opkom imellem Lutheranerne og de Papistiske; hvorudover hand reiste bort til Antverpen, og opholdte sig der, indtil der var bleven Rolighed i Religionen og ved Academiet, da hand Aar

BIBLIOTHECA REGIA HAVNIENSIS

1538

1538 blev kaldet hiem, og blev udvaldt til at være den første Rector Magnificus paa det fornyede og nu Lutherske Kiøbenhavns Academie, og var da derefter Medicinæ Doctor og Professor ved Universitetet. Hand var siden igien to gange Rector Magnificus, nemlig i de Aaringer 1546 og 1556. Hand creerede Aar 1544 den Kongl. Medicum, Cornelium Hamsfort til Medicinæ Doctor. Samme Aar blev hand Academiets Vice-Conservator og Canceller. Hand døde Aar 1560 og blev begraven i vor Frue Kirke; Hans Epitaphium og hvad Skrifter hand har udgived, kand sees hos Vindingium i hans Academ. Havniens. p. 62, 63.

3. Mag. Laurids Nielsön Riber, var Sogne-Præst til denne Kirke omtrent Aar 1544. I hvilket Aar hand d. 15 Sept. tillige med andre lærde Mænd ved Kiøbenhavns Academie blev creered SS. Theologiæ Baccalaureus, af Theologiæ Professore Doct. Joh. Machabæo. Siden blev hand Aar 1546 Sogne-Præst til Dom-Kirken udi Ribe, og Aar 1554 Biskop over Aalborg Stift,

døde Aar 1557. Om denne Mand kand læses videre i Mag. Albert Thuras Skrift om Aalborg Stiftes Biskopper.

Continuatio de Arte Mnemonica.

Men i sær lader Author til Forsøg en Prøve indløbe af deslige Artific. som en Dansk Anonymus ligeledes haver trykt. Kiøbenhavn Anno 1630.

GENESIS.

1.
S *Dierum opera.*
Ex:

2.
de ligno vitæ ne edant.
prohibet:

3.
Adam & Eva.
peccant:

4.
occiditur à Cain.
Abel:

5.
transfertur.
Enoc:

6.
à Noë.
& arca fit:

7.
Noë & filii ejus.
intrant.

8.
Noë de arcâ.
Egreditur:

9.
nudatus coram filiis.
dormit:

10.
filii & filiæ Noë.
variantur.

11.
Babel.
turris:

12.
egreditur de terrâ.
& Abram.

13. *Separatur ab Abram, Loth:*

14. *ab Abram vincuntur, Reges:*

15. *Deo Abram, credit:*

16. *Agar. Fuga:*

17. *Abrahæ & suorum: circumcisio:*

18. *Saræ post ostium. Risus.*

19. *Destruxit pentapolim. Sulphur:*

20. *abstulit Saram. Rex Geraræ:*

21. *Sara Isaac. parit:*

22. *Abraham filium. offert:*

23. *moritur. Sara:*

24. *Isaac jungitur, Rebecca.*

25. *Esau & Jacob, Post geminos:*

26. *quos fodit Isaac. putei:*

27. *Isaac filios. Benedicit:*

28. *quam vidit Jacob. scala:*

29. *Lea & Rachel. sorores.*

30. *Excoriat. Virgas:*

31. *Jacob à Laban. discedit:*

32. *Jacob cum angelo. luctatur:*

33. *Esau acquiritur, gratia:*

34. *corrumpitur. Dina.*

35. *Naſcitur.* Benjamin:
36. *gens deſcribitur.* Eſavi:
37. *fratres Joſephum.* vendunt:
38. *à Juda cognoſcitur.* Thamar:
39. *Joſephi domina.* impia:
40. *dies piſtoris & pincernæ.* tres tres:
41. *Joſeph Ægypto.* Præficitur:
42. *fratres ejus.* veniunt:
43. *iidem fratres* redeunt:
44. *illata illis.* poſt triſtia:
45. *fratres Joſephum.* noſcunt.
46. *Iacob in Ægyptum migrat.* Omne genus:
47. *Regi dant Ægyptii.* qvintam:
48. *Iacob,* langvet:
49. *filiorum Iacob,* benedictio:
50. *moritur.* Joſeph.

Tydſkland.

Til Berlin er et Verk til kiøbs at bekomme, ſom fører efterſtaaende Titul: Ein vortreflicher Beweis vor die Wahrheit und Würdigkeit der Chriſtlichen Religion, aus vernünftiger Betrachtung der Unmöglichkeit eines Betrugs auf

Seiten der Apostel, wie sie mit keinen wahrscheinlichen Verdacht könten beschweret werden ꝛc. gezeiget von Burchard Unnesis, Rector. in 8vo. 1733.

Til Wertheim har en ubekiendt Author, dog trofast Undersaat, efterfølgende Latinske Vers over det Schwalbacher Vands Brug forfærdiget, og dennem til Hans Højfyrstelige Durchleuchtighed til Lövensteen, Wertheim paa hans indfaldende Navne-Dag afvigte 2 Augusti 1733. og hans Hiemkomst fra sin Reise, ladet overlevere.

Fons Schwalbach fluens sine fine, Imago perennis,
Est vitæ, Princeps! fons sine fine fluens,
Exsiccet nunqvam fons! Faux tua longe moneto,
Principes esto mei Corporis & Medicus.
Sit reditus felix, Vivas mitissime Princeps!
Et numeres vitæ tempora multa Tuæ
Tandem qvod rediit Princeps! Tuumqve Onomasma,

Gratulor ut rediat sæpius illa dies.
Nulla dies abeat, qvo non pia gaudia cernat,
Horaqve nulla ruat, qvæ nisi fausta gerat.
Et Domus Alta Novem Magnisqve exstructa Columnis
Sit Curæ Cœlo, sit Deus atq; Vigil!

Til Hamborg er i disse Dage bleven et Verk bekiendt giort, hvilket til Leipsig er bleven trykket, og nu i Hamborg kand tilkiøbs bekommes, under den Titul: Des allerneuesten Kriegs-Staats, oder Gründlicher Nachrichten von den heutigen Kriegs-Begebenheiten, welche mit Historischen, Politischen und andern Anmerckungen erläutert werden, 1ster Theil. I henseende til nærværende Tiders Løb kand dette Verk ikke andet, end falde meget angenemt i alle Folkes Øine. Hvo vil nu omstunder ikke vide, det endog en ærlig Handverks-Mand bekymrer sig snart meere om Krigens Tilstand, end sit eget Huus-Væsen? og at jo de omstændeligste Fortællinger om Feldtoge, Batallier, Belejringer, Schermytzler etc. ere enhver de kiæreste? Imidlertid har

Author

Author til dette Verk i denne første udgangne Deel, Aarsagerne til nærværende Krig, og de stridende Parthiers Fundamental-Grunde saa vigtig og behagelig foredraget, at mand nødvendig med Begiærlighed maa længes efter en Continuation. I denne nyelig udkomne deel finder mand en omstændelig og formodentlig rigtig Fortælling om de Ting, som sig ved Fæstningen Kehl dens Belejring haver tildraget, om dens Situation, hvorpaa en accurate Afritzning hosfølger, og paa hvad Foed den Franske Land-Magt sig i forrige Tider har befundet, og i sær nu omstunder endnu befinder. Hvad udi Italien sig hidindtil har tildraget, vil formodenlig blive en Indhold af de maa skee paafølgende Deele af dette Verk, hvis hastige Fortsætning enhver curieus Læsere vil finde Aarsage til at ønske, at maatte snart see sig for Øjne at blive fremlagt.

Til Breslau i Schlesien har en Poëtisk Pen ved Hans Majests. Kong Augusti i Pohlen hans Reise der igiennem, efterfølgende u-tvungne Chronosticon udkastet:

SaLVe frIDerICe AVgVſte reX poLonIarVM
Et seCVnDIs AVIbVs perge In regnVM
TE eXpeCtans!

Nederlandene.

Til Utrecht er nyelig en Franſk Overſættelse af Æſopi Fabler kommen for Lyſet, hvis Titul lyder saaledes: Les fables d'Eſope Phrygien avec celles de Philelphe. Traduction Nouvelle enrichie des Diſcours moraux & hiſtoriques & de Quatrains à la fin de chaque diſcours. On a joint à cette Nouvelle Traduction les Tables diverſes de Gabrias, d'Avienus, & les Contes d'Eſope. Par Mr. de Bellegarde, 1734. in 8. 2 Voll.

Til Amſterdam har mand i det Hollandſke begyndt at lade overſætte og formedelſt Trykken at lade bekiendt giøre et Verk, ſom kaldes: Die erbauliche Schriften des Anthon Wilhelm Böhms, Weyland Seiner Königl. Hoheit, Printz Georgens von Dennemarck, Hoff-Predigers in London, welche im Jahr 1731 zuſammen in Teutſcher Sprache mit Herrn Rambachs Vorrede in 8vo ans

Licht

Licht traten. Oversætteren kalder sig Arn. Henr. Westerhovius, Prædikant og Rect. ved Gymnas. til Goude, og ere 7 Prædikener allerede aftrykte, hvis Fortsettelse mand ufeilbarlig kand vente, at skulde paafølge.

Engelland.

Til London har en vis Person ved Navn Georg Sale foretaget sig en Oversættelse over den Tyrkiske Alcoran efter den Arabiske Original i det Engelske Sprog, hvilken hand og under efterfølgende Titul har ladet for Lyset fremstille: The Koran, commonly, called the Alcoran, of Mohammed, &c. Hand har til desto større Omhyggelighed i sin Oversættelse endnu anvendt den Umage, af de beste og sikkerste Alcoranens Fortolkere at sammensanke Anmerkninger og Erklæringer, hvilke Bogens rette Forstand oplyse. Den Discours der staar foran som en Fortale, indeholder en omstændelig Fortælling om Regierings Formen, Guds Tienesten, Religions Meeningerne, saavelsom og de gamle Arabers øvrige Skikke, Sædvane og Brug, og

andre

andre til deres Historie henhørende Omstændigheder, om den da værende Christelige og Jødiske Religions og Kirkes Tilstand, da Mahomet opstod, om de for ham fordeelagtige Omstændigheder, hvilke gave ham Anledning til en nye Guds Tieneste at oprette, om endeel besynderlige Efterretninger, angaaende Alcoranens Lærdom og Befalinger, om adskillige Secter iblant Mahometanerne, om Arabernes indbildte Spaadomme, i og efter Mahomets Tid, og andre fleere Ting. Et nyt Landkort over Arabien, en Prospect af Templen til Mecca, og et nødvendig Register er ligeledes der tilføjet.

Den nye begyndte Maade at lade trykke store Verker eller Skrifter under Subscription i Ark-vis, gaar i London nu omstunder meget i swang: Nyelig har mand begyndt paa samme Maade et Theologisk Skrift under Pressen at give, som fører den Titul: A New History of the Holy Bible from the Beginning of the Werld to the Etablissement of Christianity, with Answers to most of the controverted Questions, Dissertations

ons

ons, upon the most remarkable Passages, and a Connection of profane History all allong. To wich are added Notes explaining difficults Texts, rectifying Mistranslations and reconcilling seeming contradictions, the wohle illustrated with proper Maps and Sculptures, By the Rev. Mr. Stackhause, Author of the compleat Body of Divinty. Af denne Bog bliver hver 14 Dage 4 Ark in folio indhæftede i blaat Papir imod 6 Skillings Erleggelse til Subscribenterne uddeelte, da allerede 18 Nummere hver af 4 Ark bestaaende, ere udkomne.

Frankerige.

Fra Paris fornemmer mand, at de Geistlige Stridigheder i Riget, siden den udvortes Verdslige Krig er bleven begyndt, have meere til end frataget, og at Jansenisterne imod Jesuiterne med ikke mindre Hitzighed end de Franske Tropper i Italien imod Keyseren endnu bestandig fegte. Men det merkværdigste er, at Jansenisterne begynde at blive u-eens imellem sig selv, thi nogle iblant dem ere til en offentlig Enthusiasmum hen-

henfaldne, og samme foregive, at kunde sandsige, have Aabenbaringer, Syner, den Gave at kunde tale fremede Sprog, og andre slige Daarligheder flere; da de og indbilde sig, at Elias snart skal komme igien. Saasom og nyelig een af disse Sværmere begav sig hen i næst beliggende Skov (Le Bois de Boulougne) kaldet) og forblev der i nogle Dage at vente efter hans Tilkommelse, men som hand endelig af Hunger snart var færdig at vansmægte, kom hand tilbage igien, og foregav ved en Aabenbaring at have faaet det Giensvar: Eliæ Ankomst var paa nogen Tid bleven opsat. Saadanne Daarligheder falder daglig og utalligen for, saa at endog Qvinderne begynde at rose sig af Syner, og vilde lære, men alle fornuftige Jansenister ere dermed aldeles ilde tilfreds, fordømme yderligst alle Aabenbaringer og slige lumpne Spaadomme, og ønske imellem sig selv, at Siberien var saa nær Frankerig, og Hans Allerchristeligste Majestæt vilde saadanne Sværmere didhen skikke, at lade dennem deres Dromme og Aabenbaringer der udsvede.

Musco-

Muscovien.

Til Petersborg ere nyelig af de Russiske Historiers Samling 3 Piecer fra Pressen udgangne, hver af in 8vo. bestaaende. Den første indeholder 1) en Efterretning om Abbée Theodosii af Kiov hans gamle Manuscript over den Rußiske Historie. 2) Et Udtog af den Rußiske Historie efter Chronici Theodosiani Kiovienſis hans Anledning. 3) En Efterretning om den Rußiske Nations ældste Krige imod Grækerne af de Grædske Skribentere. 4) De Chineſiske Gesandters Ceremonieller ved det Keiserlige Rußiske Hof til Moscou i Aarene 1731 og 1732. 5) En Underretning om den nye udkomne Hendes Keiserlige Majest. af Rußland Kronings Historie.

Den anden Piece indbefatter i sig 1) en Fortsættelse af Udtoget over de Russiske Historier efter Chronici Theodosiani Kiovienſis hans Anledning. 2) Et Udtog af den Rußiske Historie i de X og XI Sec. af Snore Sturleſons Historie over de Nordiske Konger. 3) Den nyeste Historie om det Østelige Calmukie,

i sær

i sær om de 2 sidste Contaischer saa kaldede; nemlig Baschtuchans og Erdeni Zuructu deres Regimente. 4) Et Uddrag af Ober-Kriegs-Commissarii Joh. Unkovsky hans Journal over Calmukiet, angaaende en Deel besynderlig Traditioner, Ceremonier og Skikke. 5) Den Rußiske og Persiske Freds Tractat sluttet til Ratske d. 21 Jan. 1732 imellem begge Rigerne. 6) Anmerkninger over den anden Artikel i den imellem Rußland og Persien sluttede Freds Tractat.

Den 3die Piece indeholder 1) en Continuation af det Uddrag over den Rußiske Historie efter Chronici Theodosiani Kiovienfis hans Anleding. 2) Efterretning om et rart Verk, som fører den Opskrift: Noord-en Oost-Tartarye, durch Nicolas Witsen. 3) Register over Witsens Noord- og Østlige Tartarie 1 og 2 Ed. 4) En Udkastning af et udførlig Verk over den Calmukkiske Historie, hvilken Author til denne Samling har foretaget sig at skrive. Det nærværende har Profess. Müller efter Keiserlig Befaling fortsat, og udarbeidet.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 2.

Den 14 Januarii 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 115.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn.

4. Mag. *Frantz Berrig*, (Franciscus Berrig) fød i Odense af Adelig Familie; hand succederede Mag. Laur. Nielsön Riber, og blev Sogne-Præst til St. Nicolai Meenighed i Kiøbehavn, omtrent ved det Aar 1546. D. Peder

Reſen i hans Inſcriptionibus Hafnienſibus kalder ham en Ripenſis, da hand dog, ſom ſagt er, var fød i Odenſe. Siden blev hand Biſkop i Opſlo i Norge. Mand har nævned hans Navn iblandt Biſkopperne i Opſlo i Floor 1732. under No. 39. den 25 Sept. og under diſſe Notificationers No. 48. Men, ſom bemelte D. Peder Reſen i den Catalogo paa de Bøgger, ſom hand forærede til Kiøbenhavns Academie, har talt om Sønnen, Claudius Berrig, ſom var Cantor og Notarius ved Capitulet i Opſlo, og hand med det ſamme melder om Faderen, ſom var Stædets Biſkop i 43 Aar, og opnaaede i ſin Alder og Leve-Tiid 121 Aar iblandt Joorderiges Indbyggere, holder mand for got, at indføre det, ſom Reſenius i ſin Catologi Indice har indført om Claudio Berrig og Faderen, hvorved hand corrigerer den Feil, ſom hand havde begaaed i ſine Inſcriptionibus Hafn. pag. 143. *Claudius Berrig*, Capituli Asloënſis Cantor & Notarius, Patrem habuit *M. Franciſcum Berg*, patriâ Othonienſem, (Ripenſis per errorem voca-

vocatus est Inscription: mear: Hafniensium p. 143.) prosapiâ Nobilem, Asloënsium Episcopum, rarô exemplô ætat: an: 121. Episcopatus 43. Christi verò 1591. defunctum, ut tabulæ veteris adhuc apud Christianiensem Præsulem asservatæ Inscriptio declarat, licèt, qvoad ætatem Viri, fidem pictoris meritò in dubium vocemus. Cetera ita rectè se habent.

Continuatio de Arte Mnemonica.

Endskiondt adskillige fleere Artificia vel kunde opregnes, men efterdi samme ey videre kand til denne Kunst henføres, end ved det de synes nogenledes at assistere Hukommelsen formedelst sine inventieuse Indretninger (som adskillige Compendia og Sciagraphier enten efter enhver Sciences naturlige Orden eller og af somme end sterkere afdeelt under Alphabetiske Rubriqver, hvorudi mand og svarer undertiden adskillige ellers berømmelige Mænd, særdeles naar denne indløbende Faut ikke præcaveres, i det mand igien ikke udtager hver Materie fra den brugte Kunst-Orden, og indsererer

saadan sit behørige Sted) saa leder dog dette nu ikkun Author til den besynderlige Omgang, som Sciencen egentlig vedkommer, hvoraf hand først ved Kunstens Hoved-Fundament tilstaaer vel at vige fra de besværlige Principia, som ved endeel af Kunstens første Opfindere og Manuductores haver foraarsaget en uforbigiengelig Kiedsommelighed saavel for Lærde som Leege, der dette Studium vilde practicere, og i den Sted følger de nyeste Mnemonicorum Tour for saavidt, de efter Alphabetet sætter sine faste Billeder, og ved Vocalerne igien regulerer hver Classes Orden, efterdi samme er ey alleene uden Besværlighed for Ustuderede og Studerede, men og da i steden for de første brugelige Methoder opholdte Kunstens Dyrkere vel halve Aar og derover, før nogen sikker Progress kunde ventes, og ligeledes ey uden en idelig og besværlig Repetition kunde beholdes, efter det som før er meldt, saa bliver dette kun en Umage af 3 til 4 Timer, og nu saaledes efter Alphabetet læt indløber, hvilket af efterfølgende best kand jugeres.

AL-

ALPHABETUM MNEMONICUM.

I.		II.		III.
A. 1 Aa	E. 21 Era	J. 1 Ja	O. 21 Oba	T. 1 Ta
2 Ae	22 Ebe	2 Je	22 Obe	2 The
3 Abi	23 Eli	3 Jſi	23 Oni	3 Ti
4 Ado	24 Eo	4 Jo	24 Oro	4 Tho
5 Au	25 Eu	5 Ju	25 Onu	5 Tu
B. 6 Ba	F. 26 Fa	L. 6 La	P. 26 Pa	V. 6 Va
7 Be	27 Fe	7 Le	27 Pe	7 Ve
8 Bi	28 Fri	8 Li	28 Phi	8 Vi
9 Bo	29 Fo	9 Lo	29 Po	9 Vo
10 Bu	30 Fu	10 Lu	30 Pu	10 Vu
C. 11 Ca	G. 31 Ga	M. 11 Ma	R. 31 Ra	X. 11 Xa
12 Ce	32 Ge	12 Me	32 Re	12 Xe
13 Ci	33 Gi	13 Mi	33 Ri	13 Xi
14 Co	34 Go	14 Mo	34 Ro	14 Xo
15 Cu	35 Gu	15 Mu	35 Ru	15 Xu
D. 16 Da	H. 36 Ha	N. 16 Na	S. 36 Sa	Z. 16 Za
17 De	37 He	17 Ne	37 Se	17 Ze
18 Di	38 Hi	18 Ni	38 Si	18 Zi
19 Do	39 Ho	19 No	39 So	19 Zo
20 Du	40 Hu	20 Nu	40 Su	20 Zu

ALPHABETUM MNEMONICUM.

IV.			V.		
A. 21 Aga	E. 1 Era	J. 21 Ja	O. 1 Ora	T. 21 Ta
22 Arte	2 Esthe	22 Je	2 Orthe	22 Te
23 Ari	3 Eri	23 Ji	3 Oli	23 Thi
24 Ato	4 Edo	24 Jo	4 Oto	24 To
25 Au	5 Eu	25 Ju	5 Otu	25 Tu
B. 26 Ba	F. 6 Fa	L. 26 La	P. 6 Pa	V. 26 Va
27 Be	7 Fe	27 Le	7 Pe	27 Ve
28 Bi	8 Fi	28 Li	8 Pi	28 Vi
29 Bo	9 Flo	29 Lo	9 Po	29 Vo
30 Bu	10 Fu	30 Lu	10 Pu	30 Vu

Tydskland.

Til Leipsig er et Verk tilkiobs at bekomme, som fører den Titul: M. Christian Feustels GOttgefällige Wechsel-Liebe zwischen Mose und Aaron, wie sie solche in Erbauung der Hütte GOttes bey den Menschen, einander erwiesen, als ein Vorbild der höchstnöthigen und nützlichen Vereinigung des Weltlichen und Geistlichen Standes in der Christlichen Kirche, in nachdrücklicher Bemühung um die Beforderung eines lebendigen und wohlthätigen Christenthums, worinnen unter andern eine gantz leich-

te

te Art, die Examina nechst GOttes Hülffe, sowol bey Alten als Jungen, mit Nutzen und Seegen zu tractiren, gezeiget wird.

Saaledes har en lærd Pen udaf Kong Augusti Titul efterfølgende u-tvungne Anagramma, som en underdanig Lyksønskning til Hans Kongl. Majests. Reise til Pohlen meget artig udbragt, Titulen er denne: Fridericus Augustus. est. Dei. Gratia. Rex. Polonorum. Et. Dux. Saxonicæ, Juliac, Cliviæ, Et, Montium, Angriæ, Et, Westphaliæ, Sacri, Imperii, Germanici, Archimarschallus, Et, Elector.

Anagramma.

AUGUSTUS. VICISTI. DEUS. TE. UNXIT. OLEO. LÆTITIÆ. ACCEDE. PEREGRINARE. CELERRIME. AC. FELICISSIME. WARCHAVIAM. GALLIA. MURMURARE. CESSA. GAUDETE. AMICI. NOSTRI. MOX. ERIT. PAX. IN. POLONIA.

Til Züllichou i Neder-Schlesien, er for nogen Tid siden bleven trykket et Verk med den Titul: Joh. Jac. Schmidts, Predigers zu Prest und Palou, Christ-

lich-vernünftige Gedancken von dem natürlichen Lebens-Ziel und der Prædestination, zur Ueberzeugung von der Wahrheit und gründlichen Wiederlegung der Einwürffe der Fatalisten und Sceptischen Frey-Geister abgefasset. 1733 in 8. Efterfølgende 2de Spørsmaale ere blevne Author forelagde til at besvare: 1) Naar nogle tusende Soldater i en Time blive i et Feldslag i Kriigen, om da deres naturlige Levnets-Maal har været ude, og om samme til saadan Død have været prædestinerede? 2) Naar en Steen falder af et Tag, og slaar et Menniske ihiel, om den Ihielslagnes Leve-Tid da har været ude, og om hand af GUD til saadan Død har været bestikked? Hand svarer derpaa i 3 besynderlige Capitler, og handler tillige ordentlig 1) om det naturlige Levnets-Maal; 2) om Prædestinationen; 3) om Instantzernes Besvarelse. Begge Hoved-Instantzerne ere om den u-undflyelige Nødvendighed, og om det Onde i Verden. Hand efterfølger i denne Post Leibnitzens og Wulf deres Lærdomme, hvilke hand meget grundig og tyde-

tydelig frembringer. Hvem det og er bekiendt, hvad begge disse lærde Mænd haver talt om foromrørte Materie, skal det ikke falde besværligt Giensvaret over disse forelagde Spørsmaal at giette.

Fra Leipsig bliver det alle dem som ere Liebhaberne af Botanic efterfølgende Kundskab meddeelet: at i den saa kaldede Bosske Have uden for den Grimmiske Port, har en Pisang, eller et stort Indianisk Figen-Træe, for kort siden begyndt at blomstre. Denne Gevext har endnu aldrig i Sachsen, saa langt mand kand erindre, tilforn kundet opnaae denne Fuldkommenhed, langt mindre er den nogen Tid vorden seet af saa u-sædvanlig en Størrelse og Tykkelse, som denne er; thi dens anseelige Højde strekker sig til 16 Fod i Stammen og i Tykkelsen 30 Tomē; et Blads Længde, af hvilke sig mestendeel 7 tilsammen befinde, er 7 Fod, og nesten 4 Fod breed. Mand anvender ald Flid, denne Gevext i sin nærværende Flor nøje at observere, og være betænkt paa, at mand foruden med en accurat Beskrivelse i tiden, og saa med en Efterlignelse i Kaaber stukken det curieuse Publico kand betiene.

Nederlandene.

Til Grönningen er en Samling af rare Historiske Tractater kommen for Lyset med den Opskrift: Henrici Caroli van Byler Libellorum rariorum partim editorum, partim ineditorum Fascículus primus, continens (1) Josephi Taxeræ de Portugalliæ ortu, regni initiis, & deniqve de rebus à Regibus universoqve regno præclarè gestis Compendium. &c. (2) Friderici Henrici, Serenissimi Bohemorum Regis Friderici filii, Electorum Palatinorum Rheni Prosapiam, Natales, & seriem cum brevi Prosopographia ab Ottone Wittelsbachio ad Fridericum V. Electorem, Regem Bohemiæ deductam &c. cum notis Editoris ex Autographo illustrissimi Principis Friderici Henrici nunc primum editam. (3) Georgii Sohnii Orationem Historicam de Fundatione & Conservatione Laudatissimæ Academiæ Heidelbergensis. 1733. in 8vo. Mand kand derhos forsikre sig, at disse Historiske Piecer ere meget merkværdige.

Engelland.

Til London er et vel forbedret Verk paa nye igien bleven oplagt, som fører den Titel: A Letter from Rome, Shewing an exact conformity between Popery and Paganism. Or the Religion of the preſent Romans, deriwed from that of their Heathen Anceſtors: by Conyers Middleton. D. D. Principal Librarian of the Univerſity of Cambridge. i. e. Et Brev fra Rom, hvorudi en nøjagtig Liighed imellem Pavedommet og Hedenſkabet bliver fremviist: eller den fra ſine Hedniſke Forfædre hidledte itzige Rommerſke Religion, af Convers Middleton, D. Theolog. og Ober-Inſpect. over Bibliotheket paa Univerſitetet til Cambridge, 1733. in 4. Iblant alle Maader, den Rommerſke Kirke at igiendrive, er denne ikke den ringeſte, i det mand fremſtiller den rette Oprindelſe til deres overtroiſke Ceremonier, og beviiſer, at de aldeeles ikke henhører til Chriſtendommen, men efterabes fra Hedenſkabet. Middleton blev paa ſin Italienſke Reiſe, formedelſt den i agt tagen-

tagende Lighed i Gudstieneſten, imellem det gamle og nye Rom saa beveget i Siælen, at hand, u-agtet hans Forsæt ikke var andet, end Antiqvitæter at undersøge, dog ikke kunde forbiegaae, de nærværende Papistiske Ceremonier, med de gamle Grækiske og Rommerske Skribenteres Beskrivelse over deres, imod hinanden at holde; da hand har fundet en saa nøje Overenstemmelse, at mand disse Tiders Papister i Rom som rette Aber af de gamle Hedenske Rommere maa erkiende. Begyndelsen gior hand paa Regelse-Karrenes Brug ved Altarne. Af adskillige Poëter, i sær Virgilio, bliver viist, at Hedningerne antændte kostbar Wierach for deres Guder, og røgede paa samme Maade for dem, som Papisterne nu omstunder for deres Helgene. I Persecutions Tider kunde en alleneste derved bringe sig af Mistanke at være en Christen, naar hand ikkun vilde kaste nogle faae Korn Wierach paa de Hedniske Altare. De Christne Keisere forbød denne Brug meget skarp ved Gudstieneſten, som en blot Hedenske Ceremonie.

Det

Det vilde falde alt for vidtloftig om denne Post her videre at anføre, saasom Author det meget lærd og grundig har foredraget. Det samme viiser hand og i den Afhandling om Vie-Vandet. Det er latterligt at læse, naar Author fortæller, hvorledes Folk i Rom, og deraf Naboelauget, føre deres Heste, Esler og Øxen hver Aaar i Januario hen til St. Antonii Closter, og lade dennem der besprenge, paa det at de heele Aaret igiennem kunde blive frie for Sygdomme, og at hand selv, for desto bedre at bemerke Ceremonien, lod ved samme Leilighed sin egen Hest for 18 ß. med Vie-Vand besprenge. Derneſt taler hand om de viede Vox-Lys, hvilke hand ligner med de gamle Hedningers Lamper ved deres Afguders Tieneſte. Denne Betragtning ſlutter hand med dette, at hand mange gange har forundret sig over den store Mængde og prægtige Orden af Lys paa de Rommerſke Altare, og har indbildet sig, hand saae en Illumination paa en stor Feſtin ved et Kongeligt eller Fyrſteligt Hof. Videre fremkommer en Afhandling om Offer

og

og Foræringer, hvilke mand har lovet en vis Marien-Billede, eller anden Helgen, da mand efter erlangede Hielp eller Befrielse fra Fare, hænger paa Altarne, Billeder eller andet, gemeenlig af Sølv-Arbeid, ogsaavel Vox og anden Materie, og saaledes betaler sit Løfte. Med mange andre fleere Ting som i dette Verk forekomme, og ere u-nødvændige her at anføre.

Sammesteds har en u-benævnt Author ladet en Chronologiske Tractat bekiendt giøre, i hvilken hand beskylder Tid-Reigningen for at besidde mange Forseelser, og foreviser i dette Verk først at have bragt den rette Vished for Lyset: Opskriften paa Verket, er denne: A Brief Esay on the Chronology &c. i. e. kurtzer Versuch in der Zeit-Rechnung über einige Stellen der Heiligen Schrift, nemlich 1) von den 70 Wochen Danielis, 2) von der Zeit der Geburth Christi, 3) von der Zeit, wenn Johannes angefangen hat zu predigen, 4) von der Zeit der Tauffe Christi, 5) von dem Jahr wenn er sein Predigt-Amt angetreten, 6) von der Zeit, wenn Johannes

nes ins Gefängniß gelegt worden. Mange vilde sige, at i denne Tractat skal stikke farlige Meninger, hvorfore mand længes desto meere, at faae noget derom at vide.

Frankerige.

Til Paris er nylig efterfølgende bleven trykket: Histoire Critique de la Gaule Narbonnoise, qui comprennoit la Savoye, le Dauphiné, la Provence, le Languedoc, le Roussilon, & le Comte de Croix. Avec des Dissertations par M. de Mandajors, de l'Academie Royale des Inscriptions & belles Lettres. 1733 in duodec.

Sammesteds findes og efterfølgende Verk in 4 Systeme Chronologique sur les trois Textes de la Bible avec l'Histoire des anciennes Monarchies expliquée & retablie. Par Msr. Michel de Toul. Verket bestaaer af 2 Deele, den første indbefatter de første Babylonier, de første og andere Assyrier, de andre og 3 Babylonier, deres Antiqviteter, tillige med de Meders Historie. Den anden Deels Indhold er om de gamle Persers,

Æ-

Ægypters, Scythers, de Chineſiſke, Phœniciſke og Lydiſke Antiqviteter, tillige med de om Aſia, Africa og de gamle Græker og Latiner deres Hiſtorie.

Til Lyon er et Verk kommen for Lyſet i 2de Voll. in fol. under denne Titul: D. Antonii Gorneſii in Academia Salmanticenſi Juris Civilis Primarii Prof. varii reſolutiones Juris Civilis communis & regii Tomis tribus diſtinctæ, qvorum I ultimarum voluntatum. II Contractuum. III Delictorum materias continet. Qvibus acceſſerunt eruditiſſimæ Annotationes Emanuelis Soavez, à Riberra J. U. D. Editio nova, cui præter additiones & novas editiones Salmanticæ anni 1579 nusqvam alibi impreſſas, adjungitur novus ad calcem totius operis Index ſ. repertorium. 1733.

Muſcovien.

Til Petersborg ved Hoffet, er fra China den Efterrettning indløbet, at den der nu regierende Keiſer et Gymnaſium til Pecking har ladet ſtifte, i hvilket den Chineſiſke Ungdom ſkal anholdes til det Latinſke Sprog at lære.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 3.

Den 21 Januarii 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 116.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn.

5. Mag. HANS PEDERSÖN WINSTRUP, (M. Johannes Petri Winstrupius) var Sogne-Præst ved denne Meenighed og tillige Provst, døde Aar 1558 d. 18 Jun. da hand var 56 Aar

gammel. Hand var Fader til D. Peder Winstrup den Ældre, som var Theol. Prof. og Biskop i Sædland. Hand blev begraven i St. Nicolai Kirke. Sønnen, D. Peder Winstrup, lod et Epitaphium over ham opsette, hvis Indhold læses hos Peder Resen, i hans Inscriptionibus Havnienſibus, p. 163. 164.

6. Mag. Jacob Nielsön, fra Aar 1558 indtil den 9 Sept. 1571. Da hand dede i sit Alders 47de Aar. Paa hans Liigsteen læses disse Ord: *Optimo piisſimoqve Viro*, M. Nicolai Fil. *hujus Eccleſiæ Paſtori Primario, Marito chariſsimo, decemqve prolium parenti*, Magdalena, *Uxor mœſtisſima memoriæ poſuit: Obiit 9 Septembris, Annò Domini 1571 Ætatis 47.* Conf. Reſenii Inſcript. p. 179.

7. Mag. Anders Jensön Mariager, anføres af Claudio Lyscandro, som Sogne-Præst til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn; Endskiøndt hand da er udelukt i dette Register, af Resenio udi hans Inscriptionibus Havn. vil den gunstige Læser vel ei fortryde

paa,

paa, at hans Navn her findes indrykt, indtil mand faaer tilstrekkelig Kundskab om, hvo der har taged feil, enten Lyscander eller Resenius. Hand skal have været Præst her til Kirken ungefær Aar 1579 og døde Aar 1582 d. 2 Jul. Om hand nu har været Sogne-Præst eller Capellan, vides endnu ej fuldeligen. Hand har ellers skreved Forklaring over Fader Vor, udi Tolv Prædikener, hvilke siden ere trykte efter hans Død, i Kiøbenhavn 1586 og 1618 in 8. Saa har hand og in MSSto. efterladt sig adskillige Annotationes over Matthæum, som fandtes i Resenii Bibliotheque, for Kiøbenhavns sidste ulykkelige Ildebrand. conf. Alb. Bartholin. de Scriptis Danor. p. 5. og Molleri Hypomn. p. 159. item Resenii Catalog. p. 347 no. 121. Imidlertid sees dog, at M. Laur. Lind, som har udgived det Danske Bibliothek paa Frøiken Karen Brahes vegne, Aar 1725 in 4to. har i Registeret kalded dende M. Anders J. Mariager Sogne-Præst til St. Nicolai Kirke i Kiøbh. p. 161.

Continuatio de Arte Mnemonica.

Slutningen af det Mnemoniske Alphabet, som udi forrige No. begyndte:

C. 31	Ca	G. 11	Ga	M. 31	Ma	R. 11	Ra	X. 31	Xa
32	Cle	12	Ge	32	Me	12	Re	32	Xe
33	Ci	13	Gi	33	Mi	13	Ri	33	Xi
34	Co	14	Gro	34	Mo	14	Ro	34	Xo
35	Cu	15	Gru	35	Mu	15	Ru	35	Xu
D. 36	Da	H. 16	Ha	N. 36	Na	S. 16	Sa	Z. 16	Za
37	De	17	He	37	Ne	17	Se	37	Ze
38	Di	18	Hi	38	Ni	18	Si	38	Zi
39	Do	19	Ho	39	No	19	So	39	Zo
40	Du	20	Hu	40	Nu	20	Su	40	Zu

Men endskiondt mand nu meget vel maa tilstaae at denne Orden hos de nyeste Authores baade faciliterer en stor Deel Umagen for dem, som Kunsten attraar, og uden Disputе tager sin Præference frem for alle de ældre Indrettninger, saa beretter dog Author at hine med sine ikke alt for tilladelige Afdeelinger haver skaffet ham fast ligesaa stærk Bryderie, som disse med deres svare Principia, hvorfore hand og, hvad denne Post angaaer udi en stor Deel sikkrer

følger

følger de Gamle, hvorved det Mnemoniske Hoved-Alphabet efter første Anvisning kand uden Meie til 800 ordentlige Classer foreges, og efter en Times Flid ej alleene udi 1000, 1200, 1400 faste Rubriquer inddeeles, men og naar noget Studium samme udfordrer, da udi lige kort Tid til 4800 lige regulair Alphabetiske Afdeelinger formeres.

2det følger nu Methoden hvorved fast utællelige Tall kand meestendeel i lige saa stor Hast erindres, som nogen dem vil opskrive og Arithmeticè afpunctere; Hvorved dog Author sparer sine Inventioner at præsentere det lærde Publico, indtil et fuldstendig Verk samme insinuerer, da hand haaber de uparthiske Lærdes fornuftige Domme skal ej uden Grund jugere, hvad Difference der herudi findes med alle deslige forhen udgangne Artificia, hvis faste Grund-Regler skal baade viise vort Danske Sprogs Sufficence til de udfordrende Lexica, som baade Tydske og fleere udbettle sig fra andre Nationer til en temmelig Hinder for Konsten. Hvilket for desto bedre at beviise, hand da antegner

det accurateste Lexicon, som en udaf de yngste ag skarpeste Mnemonici haver med denne Remarque udgiven: Was Zahl-Buchstaben oder Zahl-Wörter anlanget, so sind dieselbige alle mit einander zubehalten einem Kunsterfahrnen nicht schwehr, zumahlen er darüber Kunst-oder Zahl-Wörter macht dieselben bey denen in ihrer Ordnung folgenden Personen an den Wänden setzt, und sie alsdenn vor-und rückwerts wie auch extraordinaire hersagen, ja was das allermeiste zu bewundern, sie auch nach allen gesetzten Puncten ohnfehlbar memoriter nach Arithmetischer Art numeriren und ausspreechen kan, welches dann einer ausser der Kunst wol muß bleiben lassen, wenn er auch der Allergelehrteste unter der Sonnen wäre, und wenn er auch das allerbeste natürliche Gedächtniß von allen Menschen in der gantzen Welt hätte. Hiebey aber wäre wol nützlich zu gebrauchen, eines Anonymi Büchlein mit teutschen Wörtern in 8vo, welches recht ex professo mit Zahl-Wörtern umgehet, worinn denn alle Zahlen von Eins an bis Tausend schon künstlich eingerichtet

richtet seynd, wie denn auch mit allem Fleiß Raum gelassen, damit noch vielmehr Kunst-Wörter mögen dazu gesetzt werden. Und gilt hier alles gleich, man nehme vor eine Sprache welche man wolle, wenn sie nur bekant ist, die Wörter mögen Niedersächsische oder Platdeutsche, oder Hochdeutsche, Lateinische, oder Griechische seyn. Indrettningen kunde være god nok, naar Author derved kunde hæve alle Difficulteter for de, som ikkun var sit Modersmaal mægtig, saaog forebygge alle Irringer, som derudaf udbryder for dem, der Kunsten udi et vis Sprog vil excolere; Men som det efter denne Omgang er inevitable, da forsikrer Author i den Sted, deels et tilstrekkelig Præservativ imod de med Billighed forefundne Confusioner, end og ved de beste Mnemonicorum Indrettninger; deels og formedelst en tilstrekkelig Invention ved 3de generale Lexica at undflye ald Irring udi Tal, hvorofte end samme udi diverse Materier maatte forekomme, hvilke om de end pro tempore ikke ere divulgerede, saa

venter hand dog ikke desmindre en tilstrekkelig Raison hertil skal udi Tiden finde Biefald.

Tydskland.

Til Cøln har Kongen af Sardinien hans sluttede Alliance med den Franske Crone givet et Politisk Hoved Anledning til efterfølgende at udkaste:

Numisma Cabbalisticum.

Paa den eene side seer mand den nedstyrtede Phaetons u-lykkelige Fart til Soelen forestillet, hvorved den Guddommelige Forsigtighed redder Verden fra en almindelig Brand, og lader en nye Soel opgaae: Paa Globo læser mand:

FortItVDIne & ConstantIa IVstI
CæsarIs paX trIVMphabIt:
1733.

Paa den anden side gior een paa en Væg fremskinnende Haand en Streeg over de Fiendtlige Concepter, og paa et af Torden igiennembrudt Skiold viiser sig efterfølgende Cabbalisticum:

139 303 54 175 151
Frange Sabaude fidem, ſacra fœdera
248 57
frangite Galli
12 193 16 18 135 90 142
Hac certe, ecce! Dei deleat ira nefas

1733.

Til Stutgard har en Poëtiſk Pen paa den nye Regierende Hertugs heyſtlykſalige Ankomſt efterfølgende udkaſtet:

En VenIt Ipſe regens aDVentVs teMpopore prInceps,
Gens CarItIna tIbI! fer tVa Vota pIe.

* * *

aLter aLeXanDer, regIo CarItInæ benIgnI
Vere heros anIMI, te regIt, aVget oVa.

Til Leipſig er et Verk nyelig fra Preſſen udgangen, ſom kaldes: Johannis Georgii Lotteri de Vita & Philoſophia Bernardini Teleſii Commentarius ad inluſtrandas Hiſtoriam Philoſophicam univerſim & literariam ſeculi XVI Chriſtiani ſigillatim, comparatus, 1733, in 4to. Teleſius har iblant Italienerne været den allerførſte, der imod Slutningen af

det XVI Secul. fattede Mod, det blinde Trældoms Aag, i henseende til den Aristoteliske Philosophies Veneration, at kaste af Halsen, og denne Verdslig Viise hans Lærdom, fornemmeligst i Physica, nøjere at undersøge, og efter Gotbefindende forkaste og offentlig igiendrive. Lutherus har ligeledes snart i Begyndelsen af foromrørte Seculo i Tydskland fundet noget i hans Moral at laste, og Petrus Ramus midt i samme Secul. befundet endeel i hans Logica at forkaste. Hvad for en Virkning og Skiebne Lutheri og Rami anvendte Umage i dette stykke har haft, kand mand i adskillige lærde Skrifter til sin Fornøjelse og Efterretning finde antegnet; men om Telesio er forhen ingensteds noget udførlig bleven handlet, eller denne Mands Historie tilstrekkelig beskrevet, da hand det dog lige saa vel havde kundet fortiene. Autor til nærværende Skrift har derfore dette Arbejde sig for fulde 7 Aar siden paataget, og over denne Materie en Academisk Dissertation paa 5 Ark Aar 1726 forsvaret. Da samme hist og her fandt nogen Biefald, blev hand derved op-

opmuntret, i værende Tid den da havende Forraad af bekiendte Underretninger af allehaande rare og Udenlandske Skribentere efter haanden at forøge, hvoraf hand endelig denne Commentarium gandske nye har forarbeydet, og derved maa skee hos dem som ere Elskere af den Philosophiske og lærde Historie nogen Tak kand fortiene.

Sammested er hos Boghandleren Samuel Benjamin Walther til kiøbs at bekomme det længst forønskede og nu opfundne saa kaldede Motions Instrument, hvorved baade den øverste og nederste Deel af et Menniskes Legeme kand vorde til at bevege. Dette Instrument, ihvorvel det ikkun koster meget lidet, og er compendieus, saa er det dog saaledes beskaffen, at det overgaar mange andre Bevegelses Maaders Art og Nytte. Dets Beskrivelse hvorledes det skal forfærdiges, og Anvisningen hvorledes det skal bruges, tillige med en i Kaabber udstukken Afritzning bliver meddeelt alle studerende, meget siddende og liden Bevegelse havende til deres Sundheds Befordring og Vedligeholdelse, af en Per-

son

son, der efter lang Erfarenhed har befundet det særdeles got at være.

Til Jena er efterfølgende Verk under nedenstaaende Titul fra Pressen udgangen: Vindiciæ Crucis Christi in Cruce Criticorum, Psalm. XXII assertæ, in 8. og er Autor til Verket M. Martinus Nympoch. Hand bekræfter i Verket med Philologiske og Theologiske Fundamenter, imod de nyelig udgangne Observationes plane Novas ad h. l. at ikke Karu Kaari, men Karu alleeneste i den Ebraiske Grund-Text bør læses. Foran paa Verket staaer Commentatio Brevis de Hieronimo Stridonienſi. I dette lidet Verk fremviser Autor en stor Philologisk Lærdom, og at hand er særdeles vel belæst, saa at de som ere Kiendere af saadanne Sager, sig en stor Nytte deraf kunde forsikre.

Nederlandene.

I Grönningen er begyndt paa en lærd Samling, hvilken herefter skal fortsættes, og er den første Tome deraf allerede under efterfølgende Titul udkomen: Feriæ æstivæ Groninganæ Anni MDCC XXXIII

XXXIII exhibentes variarum varii Argumenti Dissertationum, præcipuè Philosophicarum, Tomi primi Sectionem priorem collegit, notisq; necessariis illustravit, aliaqve: de suo addidit Nicolaus Engelhard. L.A.M. Philosoph: Doct. ejusdemq; & Mathematum Prof. Ordin: 1733, in 8vo. Professor Engelhard meener med denne sin Samling mange smaa dog nyttige Skrifter, som ikke ere meget bekiendte, og aldeles blevne u-synlige, for Undergang at befrie. Fremdeles har hand allerede mange af sine egne Dissertationer færdige liggende, hvilke hand offentlig har vildet holde, men ingen Respondentes kundet finde, disse komme ved denne Leilighed tillige med for Lyset, og blive spillet den lærde Verden i Hænderne. I denne første Tomi første Sect. findes ikkun 3 Dissertationes: (1) Leibnitii Causa Dei asserta per Justitiam ejus. (2) Ejusdem Judicium de Holbesio circa notiones necessarii & contingentis. (3) N. Engelhardi Schediasma de Lagenulis vitreis viribus elasticis aëris ipsis inclusi omnium maxime resistentibus.

En-

Engelland.

Til London skal udaf et Italiensk Manuscript, som endnu aldrig ved Trykken tilforn er bleven bekiendt giort, efterfølgende Skrift vorde oversat: The present State of the Court of Rome: With the Lives of the late Pope Clement the Elevent, and of the present College of Cardinals. I steden for en Fortale har Editor sat foran adskillige Anmerkninger om Cardinals-Collegii Natur og Beskaffenhed, og en kort Fortælling om hvis merkværdigt sig ved foromrørte Paves Vall og hans Ophøyelse til den Pavelige Værdighed haver tildraget, saavelsom og de rareste Hændelser, som under hans Regiering ere forekomne.

Frankerige.

Til Paris har i afvigte Aar et Skrift stillet sig frem for en Dag, hvilket fælder en meget slet og snart spottelig Dom over de Franske Medicorum deres almindelige Praxi, særdeles i deres Cuur ved Børne-Kopper, og lader det sig see under

der denne Titul: Le Brigandage de la Medicine dans la Maniere de traiter les petites Veroles & les plus grandes Maladies par l'émetique, la saignée du pied & le Kermes mineral: Strax derefter fremkom endnu efterfølgende: Traité de la meilleure maniere de guérir les petites Veroles par des remédes & des observations tirées de l'usage, 1733 in 12. Strax i Begyndelsen erklærer den ubekiendte Autor sig ikke at have taget det Ord Brigandage (Straten-Røverie) i en spottelig Forstaaelse, men at hand for Sagen ret naturlig at exprimere, ikke har kundet finde noget bedre. Hippocrates og Galenus blive derudi formedelst alle Prædicamenta meget priiset, og saadanne Medici, der ikke have lært at forstaae dem, eller begrebet deres Videnskab, som det sig bør, blive jammerlig udheglede og som rette Menniske-Mordere beskrevne. Hvad for Skade saadanne Folk foraarsage, bliver tydelig foreestillet, og beviist hvorledes de efterabe andre Doctores, raade til Aareladen, uden at forstaae enten den er nyttig eller unyttig, og bruge endeel universal Medica-

dicamenter, som ikke riime sig til adskillig Sygdom, men foraarsage meer Uleilighed. Thi skal Autors brugte Ord Straten-Roverie gaae der ud paa, at de u-forstandige Medici stiæle fra de rette og meest erfarne deres Midler, og derved ligesom Æsopi Tudse sig høit opblæse. Hvad til Smaa-Koppernes Cuur henhører, anfører hand vidtløftig, viiser derhos de almindelige Fejl, og vil, at en tilig Aareladen paa Armen er langt bedre end den som skeer paa Foeden. Kortelig, denne Tractat er egentlig en Satyr imod de nye og unge Practicanter, som ikke forstaae, men foragte de gamle erfarne Medicos; Men ikke desmindre tænker dog Autor, som en Frantzos, dermed ikke alleeneste sine egne Medicinske Landmænd, men fornemmelig de Tydske og andre Nationers Medicos at bespotte. Men i hvordan det endog er, saa er det vist, det allerede i Paris en skarp Igiendrivelse, der vil blive ligesaa bidende, som denne Brigandage, ligger under Pressen, hvilken mand med Længsel venter efter, saasom der forud forsikres, at en skarp Satyricus den samme har opsat.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 4.

Den 28 Januarii 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 117.

Continuation om St. Nicolai Meenigheds Sogne-Præster i Kiøbenhavn, siden Reformationen.

8. Mag. Albert Hansön Albertius (Mag. Albertus Johannis Albertius) en Søn af D. Hans Albertsön Biskop i Sædland. Da hand var bleven creëred Philosophiæ Magister, blev

hand Rector Scholæ udi Helsingoer; Derefter Hof-Prædikant hos Kong Friderich den Anden og Kong Christian den Fierde. Siden blev hand Sogne-Præst til St. Nicolai Menighed i Kiøbenhavn, og Aar 1591 Biskop over Aarhuus Stift i D. Winstrups sted, (som blev kalded til Sædland, at være Biskop,) hvilket Embede hand forestood noget over 4 Aar, og døde Aar 1595 den 20 Febr. og blev begraven i Aarhuus Dom-Kirke. Hand har skreved og ladet i Trykken udgaa (1) Troste-Prædiken af Aabenbaringens 14 Capitel over Kong Friderich den Anden, holden paa Antvorskov-Slot d. 24 Maji 1588. Trykt i Kiøbenh. 1588. in 8. (2) Bededags-Prædikener, efter Befaling af Dannmarkes Riges Raad, sammenskrevet. Kiøbh. 1591. in 8vo.

9. Mag. HANS ÆGIDIUS, (aliàs Jens eller Johan Giödisson) feed udi Ribe Aar 1550. Hand studerede Udenlands, var en Discipel nogen Tiid af vores store Kirke-Lærer, Doct. Philippo Melanchton, blev creëred Philosophiæ Magister, og ved sin Hiemkomst til Fædrene-

nelandet beskikked til at være Rector udi Riber-Cathedral-Skole, hvor hand strax derefter blev SS. Theologiæ Lector; og derefter kalded til Sogne-Præst til St. Catharinæ eller Soorte-Brødre Kirke i Ribe. Siden blev hand kalded til Hove, at være Slots-Præst, blev derefter den niende Lutherske Præst ved St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn, og endeligen Aar 1595 Biskop udi Aarhuus, hvilket Embede hand betiente udi 31 Aar, og døde Aar 1626 den 11 Dec. hvor hand i Dom-Kirken ligger begraven, og har efterfølgende Inscription paa sin og sin Frues Ligsteen.

JOHANNES ÆGIDIUS,
Civis Ripensis Filius, juventuti in Scholis præfuit annos 5. Pastor fuit Ecclesiæ Christi, qvæ est Hafniæ in arce, & ad D. Nicolai, annis 12. Superintendens Aarhusiensis annis 31. Tandem vitæ hujus miseriæ satur, ac beatæ illius in cœlis percupidus, placidè migravit d. 11 Decembr. An. Chr. MDCXXVI. ætatis suæ 76.

MAGDALENA VALENTINI, Civis & Notarii arcis Wittembergensis posthuma Filia, nata annos 18. nupsit Mag. Johanni Ægidio, cui postqvam peperit in honesto conjugio Liberos VII. & cum qvo vixit piè annos 45. animam Deo, unde profecta erat, ubi unum erit in cunctis lumen & unus amor, placidè remisit die 11 Julii An. Chr. MDCXXX. ætatis suæ 63.

Rom. 8. Corpus mortuum est propter peccatum, Spiritus vita est propter justitiam.

Resten skal følge i næste Uges lærde Tidende.

Continuatio de Arte Mnemonica.

3die sætter nu Author, at fast alle Udenlandske Skribentere har fundet sit svareste Arbeide ved de fremmede Ords artificielle Erindring, hvilket de dertil brugte Sprog haver vel temmelig meget foraarsaget, (i sær det Høj-Tydske) men ikke desmindre haaber hand, ej nogen, som Kunsten efter hans Anvisning practicerer, skal kunde negte, en Øjensynlig Mulighed til at remedere slig Vanskelighed, saafremt ej de gode Mænds egen

egen deels negligence, deels Forbeholdenhed udi de rette Hoved-Artificia, havde saaledes tilgjerdet endog en aaben Vei for de skionsomme Kunstens Liebhabere, da Forsigtigheden alleene ved en subtil Reservation synes ikkun at ville excludere de dovne Hierner. Hvilket giver saaledes Author Anledning baade at vise det Danske og i sær Norske Sprogs naturlige Fojelighed formedelst sine simple Stavelser, og overflodigere Mængde af Ord, frem for alle forhen brugte, til en Mnemonici uventelige Force; saa og bliver samme et uryggeligt Bevis paa hans Indretningers accurate Assistence til Kunstens Styrke formedelst et hertil saa hoynødvendigt og forlængst desidereret Lexicon, hvilken Moje ingen Author til Dato udi noget Sprog har vildet paatage sig at udarbeide, hvorover hand ved gandske faa Regler ey alleene temmelig tilstrekkelig udforer de 3de Hoved-Dialecters Forskiel, som Dansk, Norsk, Svendsk, saaog en fast Maade, hvorefter alle ligesaa bekiendte Sprog kand uden mindste Irring komme Kunstens flittige Dyrkere til en fordeelagtig Fær-

dighed; men desuden forsikrer enhver ustuderet skal ved en maadelig Øvelse herved ligesaa færdig fæste alle forekomende ubekiendte Sprogs Gloser, naar hand samme hører, som det er ham mueligt sit eget Moders Maal at kunde erindre og forstaae, der saaledes absolverer de tvende uventeligste Stykker af Sciencen, nemlig at opregne og erindre den største Mængde af Tal udi Arithmetisk Orden, som alle forekommende Ord udi lige Orden, de foresiges eller læses, og det efter Behag lige læt frem og tilbage, hvilket meer end Øjensynlig overbeviiser, hvorvidt den artificielle Hukommelse tager sin Præference fremfor alle de naturlige, som nogen Tiid har været, og hvoraf saadannes fast ellers utroelige Beskrivelser egentlig reiser sig. Som, uden at mentionere den bekiendte Persiske Monarches Cyri forunderlig Færdighed, der skal have kundet kiendt og kaldet hver Soldat ved Navn udi sin talrige Armée; Scipio Africanus, der med hin fast sættes i Parallel, som hand og tillægges at have kundet nævne de fleeste af det Romerske Folk; Den mægtige Kong Mithridates,

tes, hvilken Historici beretter færdig at have kundet tale 22 Sprog, hvorved Forsten selv saaledes baade talede og afsagde Ret for sine undertvungde Folk, hver udi eget Sprog; Saa i sær Senecæ bekiendte og fast miraculeuse Ihukommelse, der selv melder sig at kunde opregne en 2000 Ord, efter de ham første gang blev foresagt. Og endelig Antonii Mureti sterke Relation om det unge Menniske, som hand paa Øen Corsica udi sin Tid antreffede, hvilken, efterat hand havde foresagt det adskillige slags Latinske, Græske, fremmede og opdigtede Ord, saa at baade Manden selv i at dictere, hans Notarius i at opskrive og den hosværende Mængde i at anhøre, bleve ligesom trette og utaalmodige, alleene samme Person undtagen, hvilken alt holdt ved at fordre fleere, indtil hand endelig opregnede saaledes denne utrolige Mængde af de ham tilsagde Ord uden Hæsitation frem og tilbage, hvilken Passage, mand ikke kand undres over, havde nær bragt Manden i Scruple om en over-naturlig Kraft, som denne Person ikke altsaa lovlig maatte betiene sig af; og hans

Historiens Læsere, som tillige med ham er Videnskaben uvidende, har læt dømt den for Fabelagtig og utroeværdig.

Tydskland.

Til Jena er paa nye igien fra Pressen udgangen: Joh. Georg. Walchs, der Heiligen Schrift D. und P.P.O. Gedancken vom Glauben der Kinder in Mutterleibe, und dem Grunde der Seeligkeit der verstorbenen ungetaufften Christen-Kinder, in 8vo. Author holdt for nogle Aar siden en Disputation, de Fide Infantum in utero. Saasom nu mange forlangede denne Materie ogsaa i det Tydske Sprog at læse, saa paatog sig M. Adam Lebrecht Müller dens Oversættelse, og føjede adskillige Anmerkninger derhos til dens Oplysning, hvilket Arbeid blev saa vel optaget, at mand paa nye igien den har maatt ladet oplegge.

Til Altenborg har Geheime Raad von Eisenberg indsendt efterfølgende ved Trykken at lade publicere, hvilket mand og her den curieuse Læsere har vildet meddeele:

rrIDerICo AVgVsto In Verba IVrat patrIa CIVItas DresDensis.

FRIDERICO AVGVSTO VNANIMI Veneratione obLIgatVr LIpsIa.
FRIDERICO AVgVsto patrI patrIæ ConstantIaM VotIs obsIgnat VVIttenberga.
FRIDERICO AVgVsto sInCera fIDe DeXtraM rIte porrIgIt TORgaVIa.
FRIDERICO AVgVsto DeCentI obseqVIo obstrIngItVr BVDIssIna.
FRIDERICO AVgVsto IngenVa pIetate IVrans thVra spargIt MetaLLIfera FRelbVrga.
HILarItas pVbLICa hoMagIo AVgVsto rIte præstIto posterItatI fVnDatVr.
CVM AVgVsto TERtIo poLonIæ LaVreata reDeVnt satVrnIa regna.
AVgVsto TERtIo In regeM eLeCto gaVDent poLonI atqVe saXones.
AVgVsto Coronato gaVDete poLonI, gratVLaMInI saXones.
NVnC DIes IbIt gratIor soLesqVe MeLIVs nItebVnt orbI qVIeto.

Til Nürnberg har den værende Medailleur, Georg Willhelm Westner, ladet en nye Medaille komme for Lyset, som og hos hannem baade i Guld, Sølv, Kaaber og Tin kand faaes. Denne Medaille har sin Hensigt paa Chur-

fyrsten af Sachsen hans Udvælgelse til Konge i Pohlen og Store-Hertug af Litthauen. Paa den 1ste Side forestilles den nye udvalte Konges bekrantzede og med et Pohlsk kostbare Pelts omgivne Portrait, med denne Inscription: Augustus III. Poloniarum Rex, Magnus Dux Lithuaniæ, Elector Saxoniæ, hvorunder findes disse Ord: *Pectore in hoc Pater est.* Paa den anden Side præsenterer sig Republiquen Pohlen, og Store-Hertugdommet Litthauen i Skikkelse af 2de Deputerede, nedknælende paa 2de Puder for den nye udvalte og under en med de Kongel. Pohlske og Chur Sachsiske Vaaben Skiolde bepryede Baldachin staaende i Harnisk iførte Konge, da den ene hannem den Pohlske Crone og den anden den Store-Hertuglige Hat tilbyder, med denne Inscription af Virgilii Æneid. Lib. IV. 577 seq.

Paremus Ovantes adsis O Placidusque Juves.

Hvorved deels forestelles et allerunderdanist Tilbud, den nye Konge med ald Glæde sig at submittere, deels den indetlige Længsel efter at see Hans Maj. snart hos dennem, og nyde Hans, som

deres naadigste Regents mægtige Biestand, der med højeste Billighed kand fortiene at kaldes Placidus, (helst siden mand vil have anmerket det som noget besynderligt, at samme Navn just paa Valdagen fandtes antegnet i Calendren.)

Exergue: Proclamatus d. V Octob. 1733.

Til Augsborg har en velmeenende Patriot paa Begyndelsen af indeværende Aar efterfølgende Sindrige Chronographica af sin Pen ladet udflyde:

In diviſam Poloniam.

ô InfaVſta poLonIa! qVanta, & qVaM-
DIV eVropæ CaVſas fataLIa?

Gemitus Europæ.

sI paX De terra eXVLabIt. sane orbIs
Væ CLaMabIt.

Preces Eccleſiæ Militantis.

BeLLa erVnt hoſtIlIa; Da robVr, fer
aVXILIVM.

Felix belli Alea.

IVſtItIa noſtrI CæſarIs hoſtes sVos DebeLLabIt, & VbIqVe trIVMphabIt.

Votum totius Europæ.

VnIVerſa eVropa ChrIstIana VoVeat
atqVe DICat, aMen.

Poh-

Pohlen.

Til Wilna i Litthauen, har Joseph Prociewiecz, Prælat Canonic. regular. Suffraganeus i Woywodskabet Wilna og Inspector piarum Scholarum, der formedelst sin Videnskab og Sagtmodighed imod Dissidenterne særdeles er elsket, deels selv, deels og ved endeel andre af Stiftets Canonic. ladet Msr. l' Abbé Mosheim hans Skrifter i det Pohlske Sprog oversætte. Mand siger, at i denne Oversættelse er alt det, som findes den Rommersk-Catholske Kirke modstridigt, deels forandret, deels og aldeeles udelukt. Ovenmeldte Prælat skal og have i Sinde, herefter adskillige af Msr. Mosheim hans Skrifter at oversætte, men hvilke det egentlig skal blive, veed mand endnu ikke.

Nederlandene.

I den Haag har mand for nogle Dage siden seet et Skrift at roulere iblant Folk, hvilket fører den Titul: Schreiben eines guten Freundes, an seinen guten Freund. Samme er skrevet af en Fransosk-sindet Pen, der paa saadan maa-

maade vel har vildet flattere Republiquen; Men ikke desmindre ihvorvel Forfatteren taler meget til dens Berømmelse i henseende til den med Frankerig sluttede Neutralitæt, saa setter hand dog ved alting fornemmelig den Franske Intereſſe til Fundament. Indholden er kortelig denne: Den Hollandſ: Rep: har handlet meget viiſelig, i det den en Neutralitet, angaaende Nederlandene have indgaaet. Det var imod deres Intereſſe, at gribe til Vaaben, naar det ikke angik deres Sikkerhed og Commerce, da det kunde gielde dem lige meget, hvem der var Ejere af Italien. Det var en falſk Meening, om nogen vilde indbilde ſig, det Republiquen nødvendig var forbunden til, Engellands Inſpirationer blindlings at efterfølge. Det Ord, Æqvilibrium, var en arbitrariſke Expreſſion, hvorover mand end indtil denne Dag ingen ret tilſtrekkelig Beſkrivelſe kunde give. Keiſeren er for mægtig; Men Frankerig derimod befinder ſig i den Stand, at det ikke har nødig, ſig derfor ſtort at befrygte. Den Londonſke Tractat af 1718 bliver anſeet, ſom

en

en Anstødelses Steen, og et Stridens Æble, hvilket ikke har tienet til andet, end den rette Balances Fundament, som i følge af den Utrechtske Fred og de Radstædske og Baadenske Tractater alt for u-rigtig er bleven lagt, tvivlagtig at giøre. Over alt er Frankerig nu omstunder den fornærmede Part af Europa, og, ligesom de Sager, som allene angik Ære, sig ikke saa let lod ende, i skin af, at de hafde eneste Hensigt paa Interesse, helst siden mand hos Keiseren neppe kunde finde en tilstrekkelig Anledning til Forliig, altsaa vilde Frankerig ikke paa anden Maader lade sig forneie, end at det kunde komme Keiseren dyrt til at staae, helst siden Frankerig, paa hvad Maade det end og kunde skee, maatte see sig Skadesløs over de store Omkostninger, det formedelst den nærværende Kriig har været tvungen til at anvende, &c. Men som mand fornemmer, skal et andet Verk til dette foranfortes Igiendrivelse være under Pressen, hvorefter mange med stor Forlængsel venter.

Sammesteds er af det Engelske paa Hollandsk efterfølgende Piece bleven o-

versat og trykket: Memoires du Sieur Jean Macky Ecuyer, contenant principalement les caracteres, de la Cour d'Angleterre, sous le Regne de Guillaume III. & d'Anne I., tracés à la requisition de S. A. R. Sophie, Electrice d'Hanovre, & publiés sur le Manuscript original de l'Auteur.

Engelland.

Udi London er efterfølgende nye Piecer for kort siden komne for Lyset: (1) Some Seasonable Reflections upon the Eminent Danger, to which the Liberties of Europe are exposed by the Exorbitant Power of the House of Bourbon: and the Necessity of giving immediate Assistance to the House of Austria and the Empire. (2) Panegyrical Essays upon the Prayer Lord, Pity the People, the Only Words of William I. Prince of Orange, the Founder of the Gouvernement of the United Provinces, at his soudden and violent Death July 10. Ao. 1584 &c.

Frankerige.

Til Paris har Msr. Gayot de Pitaval, en ellers meget beromt Parlaments Ad-

vocat, ladet nyelig en Samling af de Pariſiſke Procedurer formedelſt Trykken bekiendt giøre, under den Titul: Cauſes célébres & intereſſantes, avec les Jugemens, qui les ont decidées 1733 in 12mo. De Hændelſer, hvorover Proceſſerne ere blevne førte, ere ſærdeles merkværdige. Og kand mand af dette lidet Verk ſee, hvad for Indfald de Franſke Advocater have, og paa hvad Maade de den kiære Retfærdighed, ſaaſom og Landets Love, pleie at fordreie.

Italien.

Til Venedig har et vis Societét, beſtaaende af endeel fornemme Stands Perſoner taget ſig fore, adſkillige Franſke Piecer at lade eftertrykke, til hvilken ende de og allerede have under Preſſen, Les Memoires de Tillemont pour l'Hiſtoire Eccleſiaſtique. Mand kand deraf ſee, at Boghandleriet i Italien nu omſtunder bliver høyt drevet, og at en god Goût ſaavel der, ſom i Frankerig og paa andre Steder herſker, ſaa at mand i Tiden haaber, derfra mange lærde Sager at ſee for Lyſet komme.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 5.

Den 4 Februarii 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 118.

Continuation om St. Nicolai Meenigheds Sogne-Præster i Kiøbenhavn, siden Reformationen.

Mag. Joh. Ægidius, eller Giödissön, som i sidste Numer blev om taled, har laded efterfølgende Skrifter komme for Lyset:

1) Liig-Prædiken over Jørgen Rosenkrantz, Dannmarkes Riges-Raad, af Psalm. 90. Kiøbenh. 1596 in 8vo.

2) Liig-Prædiken over Jacob Biørnsøn til Steenalt, af Ebr. 12, 7-11. ib. 1597 in 4to.

3) Raad og Trøst imod den Aandelige Sorg og Banghed, af Pf. 13. andragen i Liig-Prædiken over Kirsten Lunge, Hr. Jørgen Scheels, ib. 1609 in 4to,

4) Liig-Prædiken over Jomfru Anne Otthes-Datter Rosenkrantz, af Sir. 41. ib. 1610 in 4to.

5) Liig-Prædiken af Begræd. 3. over Jomfru Kirsten Jørgens Datter Scheel, ib. 1612. in 4to.

6) Liig-Prædiken over Peder Styge, til Holbekgaard, af Es. 57, 1. 2. ib. 1612. in 4to.

7) Underviisning om et Christen Menniskes og den Christen Kirkes Alderdom, af Pf. 71, 18. og Es. 4, 6. forhandled udi Fr. Dorthe Langes, Jørgen Rosenkrantzes Frues, Jordefærd, ib. 1613. in 8vo.

8)

8) Liig-Prædiken af Viisd. 7, 34-39. og Ebr. 13, 12 sqv. over Christen Jørgenson Scheel, og Jomfru Kirsten Jørgens Datter Scheel, ib. 1617. 4.

9) Liig-Prædiken over Jørgen Kaas til Meilgaard, af Joh. 3, 34 sqv. ibid. 1619. in 4to.

10) Liig-Prædiken over Peder Munk, til Sæbygaard, Danmarkes Riges Marsk. af Rom. 8, 11. ib. 1623. in 8.

11) Liig-Prædiken af Phil. 3, 14 sqv. kalded Aandelig Jagt, over Esge Brok, Danmarkes Riges Raad, ib. 1626. in 4to.

12) Liig-Prædiken over Fru Christentze Wiffert, Esge Broks, af 2 Cor. 5, 1-6. ibid. 1626.

Om denne Mand kand ellers videre læses Alb. Bartholinus de Scriptis Danorum p. 62, 63. Mollerus in Hypomnem. Bartholinianis p. 256. Henr. Witte in Diar. Biogr. Tom. I. ad an. 1626. Poulsonius in Bibliotheca Arhusiensi p. 63-66. Laur. Lindius in Catalogo Bibliothecæ Brahæanæ p. 78, 79.

Continuatio de Arte Mnemonica.

4de ophæves saaledes alle de Irringer, hvilke udi Almindelighed indsniger sig, end og hos de tydeligste Mnemonici udi de Artificia, som angaaer nogen vidtløftig Chronologie at erindre, idet hand herved giver en fast Grund til Navnenes og alle forekommende Tals Distinction, hvor ofte end hine indløber og de sidste paa adskillige Maader ved samme forefalder: Thi endskiøndt, ej allene Ordenen og Secula giver ellers den naturlige Hukommelse et langvarigt og meisomt Arbeide nok ved stedsevarende Repetitioner, enddg udi de netteste indrettede Compendia og ordentligste forfattede Historier, saafremt mand ved nogen Nætt Accurateſſe samme vil beholde; men deruden den haardeste Knude, hvilken adskillige ellers sterke Ingenia maa lade staa, som udi en Hast at sondere de Navne efter Tal og Orden, der Tid efter anden møder ved mange Paver, Keisere, Konger, Fyrster og lærde Mænd, saavelsom deres rigtige Aars Tal udi hvert Seculo, ved Maaneder og Dage med videre udi nogen saa stor

Mær-

Mængde, som Historierne egentlig udkræver, stedsevarende at kunde beholde, og igien uden Hæsitation frembringe; saa forsikrer dog Author ved Kunstens og Methodens tilstrekkelige Indrettning at enhver kand deslige efter Artificia langt hastigere fatte og lættere erindre end alle andre enten solute og bundne Taler og Historier, ihvor naturlig samme end fremsættes og pathetisk udføres.

5te Viiser Author ved faste Regler en udførlig Combination, hvorefter saavel Danske som andre Vers kand formedelst Kunstens maadelige Øvelse udi en utrolig Hast erindres og opregnes, hvorom dog ingen Mnemonicus haver noget forhen fundamental eller tilstrekkelig udgivet.

6te Følger hand mestendeel den almindelige Tour, som de fornemste Authores med temmelig Grund har udarbeidet til visse forekommende Meeninger og Sententzer at erindre.

7de Giver hand til Kunstens Styrke og dens Liebhaberes Flid at facilitere en dobbelt Methode baade til alle forekommende Historier og Passager under

diverse Regentere at beholde, som og alle deslige Bøger efter den meest impressive Maade at excerpere; hvortil hand foruden Bibelen, bruger Loven og den almindelige Universal- og Kirke-Historie. Haaber i sær at lade alle disse Ting med hinanden concertere udi et nett Udtog mestendeel af den bekiendte lærde Heinsii Kirke-Historie, over alle de remarquable Fata og Tumulter, som den seneste Satans Maske haver formedelst Gudfrygtigheds Skin opvakt til Guds Kirkes Foruroligelse, hvilken ongefær tager sit Ophav fra An. Christi 1670 til Franckfurt, og siden med ulige Force haver fra en Sted til anden tumlet om, hvorudi 1st Stæderne Alphabetice og Mnemonice opregnes, 2det Chronologien i henseende til Tiden, den paa enhver Sted er begyndt og igien bleven dempet; 3die Hovedernes Navne, som Secten egentlig paa hvert Sted har haft sin Force af tillige med deres fornemste particulaire Lærdomme og Skrifter; 4de den reene Lærdoms sande Forsvarere, ligeledes med deres Opførsel og Skrifter; 5te Tumulternes fornemste Effecter

og

og besynderlige Remedia; 6te hvorvidt denne Sect styrker og besmykker visse og adskillige Lærdomme af alle slags forefundne Svermere og Fanaticis: Hvilke afhandlede Rubriquer hand venter fremdeles at skulle blive enhver tilstrekkelig til videre at inferere alle andre forekommende Authores, som herom maatte handle, og ellers indløbende Passager, der herunder egentlig sorterer.

8de Indlemmer Author dette Studium den saa kaldede Ars notatoria, for enhver, som med ham derom a parte handler, hvilken uden Kunsten viiser en større Zirlighed end Nytte.

9de Ligeledes giver hand faste Regler til diverse og bequemmere Brachygraphier eller Abbreviaturer, hvorved enhver, som sig derudi øver skal ligesaa expedit en Materie afskrive, som en anden den dictere.

10de Er det uforbigiengeligt at enhver, som Kunsten practicerer jo meget lættillige observerer dens naturlige Force til adskillige rare Cryptographier og skiulte Skrive-Maader, hvilket enhver

U=erfaren vel maa lade uopleſt; hvor=fore hand ſamme og for rette Liebhabere ved adſkillige Inventioner og Regler paa de Maader fremlegger, ſaavel ved Tal, Bogſtaver ſom Ord, hvilket ej heller no=gen Author til dato ſaa udtrykkelig ha=ver ſanket eller ladet komme for Lyſet.

Diſſe Poſter ſlutter nu ſaaledes det udlovede Compendium af denne Hukom=melſes Kunſt, hvorved hand haaber, det Lærde Publicum ikke miſhager, om hand ved Slutningen underføjer en god Mne=monici Reſervation, ſom ſamme endog efter Kunſten temmelig accurat Beſkri=velſe og dens forhen indviklede Dekkes Aftagelſe, ſætter: Enim vero ſi qvis hunc librum optime intelligere, ac artem per=fectiſſime addiſcere deſideret, is D. Au=thorem ipſum potius conſulat, qvia ei claviculam oſtendet, qva ad ſecretiſſima qvæqve & penetralia hujus artis excel=lentiſſimæ & nunqvam ſatis laudatæ in=trare poſſit. Allerhelſt det accurateſte Syſtema kand dog vel neppe excipere ſamme Authors uforbigiengelige Admo=nition: Nemo autem exiſtimet, ſe in hac arte excellere ac eam perfectiſſimo

modo

modo acqvirere posse, nisi una saltem hebdomada hujus artis bene peritum adeat, qvi eum qvot diebus in eam exerceat; ita verum est illud longeqve Socraticum: Nil sine labore ab Dii debere hominibus, sed laboribus omnia vendunt, & illud Lipsi. ex Erip. πόνος εὐκλείας πατὴρ; imo & hoc S. Hieronymi Epist. 15. Lib. 2. Nulla Ars absqve Magistro discitur.

Res faciat, non verba fidem: Procul esto { Loqvaces. Maligni. Profani.

Norge.

Fra Tønsberg har en Person ved Navn Friderich Horn, nedsendt en compendieux Prospect af et Skrift, som hand har forfærdiget under Titul af **Et Forsøg til et vel-optugted og vel-oplært Barn**, hvilket hand agter med Tiden under Prænumeration at lade trykke: Skriftet er deelt efter indsendte Beretning udi 5 Capitler, og hver Capit. igien i visse Paragraphos, hvoraf Ugentlig en liden Extract skal vorde meddeelt.

Forberetning

Hvor vigtig en Sag og hvor stor Konst det er at opdrage og oplære Børn.

(§ 1) En Republique bestaar af 3 Stænder, Ære- Lær- og Nære-Standen, hvor problematice bliver talt om deres Prærogativer, (§ 2) bliver ikke decideret, (§ 3) om en Republiq. Velstand beroer meest paa Ære-Standen? (§ 4) Paa Lære-Standen eller (§ 5) meest paa Nære- eller Huus-Standen, (§ 6) Børne Opdragelse, som en Part af Huus-Forretninger er en af de vigtigste Affaires i en Republique; hvad der hør til at kaldes en God Fader; hvor stor Konst det er at opdrage og oplære et Barn, (§ 7) Kiendetegn og Bevis herpaa, (§ 8) yderligere Bevis, som forestilles af dette Skriftes Ufuldkommenhed.

I Cap. Om den Omsorg Forældre bør have for deres Børn, fornemmelig i deres spæde Alder.

(§ 1) Sindets og Legemets Conservation beroer paa hverandre, (§ 2) alle Sindets og Legemets Skrøbeligheder tager deres Begyndelse og Grundvold i den spæde

spæde Alder, (§ 3) Physicorum og Moralisternes Meeninger, om Børn kand arve Forældres Temperament, Lineamenter, Sygdomme etc. tillige med Sindets Tilbøjeligheder, Dyder og Laster, (§ 4) fremsættes de 2 Spørsmaal (1) af hvem et Barn bør opammes? (2) hvorledes en Amme bør være beskaffen? (§ 5) Nogle Theolog: og Philosoph: Meening om det første, tillige med den berømmelige Anatomici Casp. Barthol: Objectioner og Raisons, (§ 6) det andet Spørmaal forklaret, (§ 7) hvad Feil der ordinair findes hos Ammer, (§ 8) hvad Skade deraf følger for Barnet, (§ 9) hvad Forældre her i har at i agt tage, (§ 10) Børns Graad og Skrig giver Forældre meest at bestille i den spæde Alder; hvad Midler de ordinair bruge derimod, og hvad deraf følger, (§ 11) hvad Graad er; hvorfor et Barn græder; hvilken Sindets Bevægelse paa den Tid presser Graaden ud. (§ 12) Naar Forældre kiender Graadens Natur, har de at observere (1) at kunde forekomme, at Barnet ikke skal faae Vane at græde, (2) at vænne Barnet fra at græde naar det er kommen i Vanen

(§ 13)

(§) 13) denne § er en Erindring, at Autor ikke skriver for ugudelige og liderlige Forældre, og tillige viiser, at daarlige og blødhiertede Forældre kand have en god Intention, (§ 14) en høflig Compliment, som undskylder og troster de bløde Mødre, (§ 15) i et Barns Forseelse bør man see paa Intentionen, og derefter alleene indrette Straffen; hvorledes en blød Moder bør forholde sig, naar Faderen straffer; hvorledes Faderen bør forholde sig, naar Moderen vil hindre ham at straffe, (§ 16) mand maae ikke tillade et Barn en Ting een gang, som mand bør eller vil forbyde en anden gang; og aldeeles ikke tillade de Ting, hvorved det kand komme til Skade, (§ 17) ikke lokke eller tigge et Barn til at spise etc.; hvad deraf flyder, (§ 18) ikke heller tvinge det imod sin Lyst til at spise visse slags Mad, giøre Complimenter &c. (§ 19) de Forældre forestilles, som ere Bizarre, spare og straffe, som de ere i humeur til, (§ 20) hvad en Sønlig Lydighed er; hvor nødvendig den er, og hvorledes den kand indprentes Barnet, (§ 21) Mødernes Forseelse

seelse heri, at de giøre sig til Slaver af Børnene, og Forældernes at giøre Børnene til Slaver og fordrer en Trældoms Frygt, hvorledes dette skeer, og hvorledes det kand ændres, (§ 22) Artighed eller Velanstændighed beskrives, saa vidt den tilkommer smaae Børn, hvad mand deri forseer sig og bør i agt tage hos Børn, (§ 23) Tølperagtighed hvad den er, og hvorledes den hindres, (§ 24) Bluefærdighed er mange slags, hvad derved er at i agt tage, (§ 25) Løgn hvor mange slags, (§ 26) Løgn, som kommer af egen Beromelse, (§ 27) af Nytte, (§ 28) af Frygt for Straf, hør egentlig Børn til, hvortil et Barn oftest bliver forceret, (§ 29) Løgn som bestaar i at skyde Skylden paa andre, (§ 30) Sladder er 2 slags: At sige Sandhed og Løgn; hvorfor Børn gierne inclinere derfor, (31) Forligelse imellem Sødskende kand ikke defineres, som Kierlighed eller Venskab, (§ 32) hvad den er, (§ 33) hvorledes den hindres og omstødes af Forældre selv, (§ 34) hvorledes den oprettes og vedligeholdes, (§ 35) naar Sødskende klamres eller klage, hvad

mand

mand da bør noje tage i agt, (§ 36) Aarsag, hvorfor Sødskende (endog naar de ere voxne) sielden boe eendrægtelig tilsammen, hvilket tillegges Forældernes Optugtelse og Omgang, (§ 37) adskillige Dyder, i sær Barmhiertighed og Medlidenhed, hvorledes den kand og bør inspireres et Barn, (§ 38-59) Superstition med dens gandske etenduë i henseende til Dromme, Spegelse, Hexerie etc. hvad derved at observere, saavel i sig selv, som i henseende til Børn.

Sverrig.

I Stokholm befinder sig i disse Tider en Officier ved Navn Petre, hvilken ikke alleeneste i henseende til sine rare og ugemeene Videnskaber at spille paa en Luth, bliver admireret, men fordi hand og selv har inventeret en Luth, hvorpaa findes 38 Strænge. Samme Officier skal for nyelig hos en vis stor Herre sit Instrument med en saa fortreffelig Omverling have tracteret, at alle de tilstæde værende derover fast geraadede i en pluthelig Bedrøvelse, men derefter og i et

Øieblik

Øieblik til største Glæde og Latter hensaldte. Mand skulde snart falde paa den Tanke, at denne maatte være den anden Orpheus, der med sin Liire kunde komme Træer og Bierge til at dantze.

Tydskland.

Til Leipsig er i indeværende Aar fra Pressen udkommet et Verk, som kalder sig: M. Justini Bertuchii Thenstadiensis, P. L. C. und Weyland Rect: der Schul Pforta, Teutsches-Pfortisches Chronicon, darinnen dieses vormahlen Cistercienser-Mönchs-Closters-Stifftung, Aebte, Güther, Privilegia, auch die nach der Reformation erfolgte Veränderung in eine Evangelische Land-Schule erzehlet wird, wie solches aus dem Mspt. des Autoris, und einer Historie von der Fundation dieses Closters aus einem Mspto. Ernesti Brotuffii, ingleichen einer Vorrede von dem Leben des Autoris, angehängten Anmerckungen, Verzeichnis derer darinnen gestandenen Lehren und anderen Zusätzen ans Licht gestellet Johannes

nes Martinus Schamelius, mit darzu gehörigen Kupffern, in 4to.

Nederlandene.

Fra det Brüsselske Bogtrykkerie er nylig udgangen et Verk, hvis Autor sig ikke uden med de første Bogstaver af sit Navn vil give tilkiende, men giver Verket denne Opskrift: Dictionaire Medical contenant la Methode la plus recevable pour connoitre & guerir les Maladies par des Remedes simples &c. par J. G. Docteur en Medicine, 2 Voll. in 12.

Frankerige.

Til Chartres har mand nylig ladet et lidet Verk trykke, som fører nedenstaaende Titul: Les contes de Boccace, ceux de la Reine Marguerite, les cent nouvelles de Louis XI & de Duc de Bourgogne, avec les Contes de Fontainer, 1734. Disse Stykker ere i en liden Format blevne trykkede, og med subtil Skrift af den Aarsage, at det Franske Fruentimmer, som plejer gierne saadanne Ting med Begierlighed at læse, med des større Magelighed dennem hos sig kunde bære.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 6.

Den 11 Februarii 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 119.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn, siden Reformationen.

10. Mag. ISAAC GRÖNBECH, født i Sædland, studerede Udenlands, blev Sogne-Præst til St. Nicolai Meenighed, og derefter Aar 1596 Biskop udi Trundhiem i Norge. Om denne Mand

er vidtloftigere taled forhen Aar 1732 i No. 44 af disse lærde Tidender, under No. 53. af disse Notificationer p. 690-692.

11. M. Hans Knudön Wejle, (*Johannes Canuti* seu *Canutius Vellejus*) blev Aar 1596 Sogne-Præst til St. Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, og efter ti Aars forløb, neml: Aar 1606 Biskop over Fyens Stift. I Deliciis Poëtarum Danorum, af Etats-Raad Rostgaard udgivne i Leiden Aar 1693 in 12. læses Tom. I. p. 67, 68. et Anagramma til denne Mand, auctore M. Henrico Albertio, som begynder saaledes:

Domino M. Johanni Canutio,
SSp. Fionicæ Diœceseos
Joannes Canutius.
Tu vincas os inane.
Sona cantu in Jesu.

Qvum tibi promentum nomen titulumq;
Magistri
Cum Sophie Phœbi turba novena
daret,
Tu doctrinæ armis *vincas os* fortis *inane*
Barbariæ, dixit, matre jubente, Charis. &c. &c.

Han

Hand blev ellers Aar 1615 beskyldt for, og overbeviist om sin Heterodoxie, som den, der var falden hen til den Calvinske Lærdom. Hvorudover hand blev for Højeste Ret dømt fra sit Biskopsdomme, og derefter rejste ud af Landet, først til Frankerige og siden til Holland, hvor hand Aar 1639 døde til Franeker, og siges at være bleven begraven i Choret udi en af Stadens Kirker. I Resenii Bibliotheqv ved Kiøbenhavns Universitet havdes hans Oratiuncula MS. de Persona Christi, habita Otthoniæ in Synodo Præpositorum an. 1614. d. 14 Jun. juxta Catalog. Resenii p. 346. n. 104. hvilken nu er brændt tillige med det heele Biblioteq. i Kiøbenhavns ulykkalige Ildebrand Aar 1728.

Norge.

Continuatio af Friderich Horns indsendte Forberetning om hans lovede Skrift, indføres her dennesinde saaledes:

2 Cap. Om den Omsorg og Præcaution Forældre bør tage i hensende til deres

Børns Education, saa vidt tillige med befattes Informationen.

(§ 1) Dette Capitel lignes imod det 1ste, som en Skole imod en Ammestue, (§ 2) hvoraf det kommer at Forældre ikke har det rette Begreb om, hvad en Skole og Studeringer er, og ere meere omhyggelige for en god Amme end for en god Skolemester, (§ 3) hvor mange slags Skolerne ere, tillige med Informatorum Navne, (§ 4) det er ikke sikkert at spørge sig til Raad hos Informatores, om hvad slags Skole er best (§ 5) hvad der er ved de saa kaldede Regne-Skrive- og Læse-Skoler at observere, og hvorfor Skolemesterne ordinair ikke duer, (§ 6) Project til en saadan god Børne-Skole, (§ 7) der ere 2 Veje for et Barn, som skal holdes til Studeringer, (§ 8) hvad Leilighed der de publiqve Latinske Skoler har frem for de private, (§ 9) der er hazard ved at sette et Barn i en publiqv Skole, (§ 10) hvad Feil ved de publiqve Skoler kunde undværes, (§ 11) et vidtløftigt Barn er ikke tienligt at sætte i publ. Skole, naar Forældrene ikke ere tilstede; Raison hvorfor, (§ 12) de Feil ved de publ. Skoler,

som

som ikke lettelig kand ændres, (§ 13) hvilke Feil dog ikke hindrer saa meget i en publiqve som i en privat Skole, (§ 14-16) de største Feil ved de publ. Skoler, (§ 17) Expertus loqvitur Autor, (§ 18) hvad Herligheder en privat Skole har for en publiqve, (§ 19) hvad ved Academier er at observere for Forældre, reserveres til 5 Cap. (§ 20) at raadføre sig med lærde Folk eller andre, hvad Skolemand skal sætte sit Barn i, er ikke sikkert, (§ 21) en Hoved-Regl, at mand ikke antager nogens particuliere Raad eller Exemple, (§ 22) Autor, for ikke at blive besvaret med sine egne Ord, viiser at der er stor Forskiel paa Raad og Regle, hvilket demonstreres ved en Lignelse, (§ 23) Lignelsen appliceres og forklares, (§ 24) tydelig Bevis, at det ikke er mueligt at give noget vist og sikkert Raad heri, (§ 25) hvorfor et Raad, endskiønt det synes got for den nærværende Tid, ikke kand gielde for den tilkommende, (§ 26) deres Caracter, som giver deres Raad i slige Tilfælde ud for Oracler, (§ 27) man maae ikke destinere et Barn til en vis Profession i Vuggen, (28) man bør være

omhyggelig for imedens Barnet endnu ligger i Buggen, at giøre det bequem til en vis og ikke uvis Profession, (§ 29) her loves media ad finem perducentia, (§ 30) hvad et Barn skal lære, saa længe det ikke endnu kand appliceres til noget vist; hvad Feil herimod begaaes i alle Stænder, (§ 31) hvoraf disse Feil komme hos Forældre, (§ 32) Forældre blive overbeviiste af sig selv, (§ 33) hvorfor den spæde Alder er bequemmere til at lære Sprog, skrive og regne i, end siden, (§ 34) Mueligheed her i maae i agt tages, (§ 35) hvorledes et Barn her i bør informeres, saavelsom i alt andet, kommer egentlig Informatores ved, hvorfor det ikke her anføres, (§ 36) en privat Skole synes den beste for et ungt Barn, med den Condition at hand ikke er eene, (§ 37) hvad man kand giøre i saa fald, (§ 38) Continuation heraf, (§ 39) naar man har Børn paa ulige Alder, som skal informeres i ulige Ting, hvad da at giøre, (§ 40) det er ikke got at Børn af begge Kiøn informeres sammen, (§ 41) det er en Hoved-Sag at vide, hvilken Informator er best, (§ 42) hvorledes Forældre blive bedragne

dragne og tage Feil af de Kiendetegn de har paa en Informator, (§ 43) noget man heri skal tage sig vare for, og noget man skal tage i agt, (§ 44) man skal fornemmelig tage sig vare for 4 slgs Folk, liderlige, eenfoldige, Universalister og Universitister, (§ 45) liderlige, hvilke ere, og hvorpaa kiendes, (§ 46) Forældre tage ofte Feil heri, (§ 47) eenfoldige ere ikke gode at kiende primo intuitu, (§ 48) liden Lærdom er ikke Kiendetegn paa Eenfoldighed, men at tie eller tale mal à propos, (§ 49) hvad det er at tie mal à propos, (§ 50) hvad det er at tale saaledes, (§ 51) hvorfor disse, endskiont de ere ærlige og gode Menniskr, ikke ere tienlige til Informatores, (§ 52) Universalisternes Kiendetegn og Caracterer, tillige med deres Videnskaber, (§ 53) hvorfor de ikke ere tienlige men skadelige for et Barn, (§ 54) Continuation og Application paa den af Molieres Maître Jaquet, (§ 55) Universitister, hvorfor de kaldes saaledes, ere ikke tienlige for fornemme Børn, (§ 56) hvad Gage en Informator bør have, (§ 57) den første Informator bør være en retskaffens Mand, hvorledes og

hvorfor Forældre heri forseer sig, (§ 58) hvormange Maader en Informator faaes paa, (§ 59) hvad observeres, naar man kiender een af Person eller Renomé, (§ 60) naar en selv byder sin Tieneste til, eller har almindelige og en ubekiendte Recommendationer, (§ 61) hvad man nødvendig maae i agt tage hos den, som recommenderer, (§ 62) den beste Maade at faae en god Informator paa.

Tydskland.

Til Brunsvig er et Verk kommen for Lyset, som fører den Titul: Johann Friderich Bertrams Schriftmäßige und Theologische Betrachtungen der Sünde des Aufruhrs, darinn, nach der Vorschrift des geoffenbahrten seligmachenden Wortes GOttes gründlich und deutlich gezeiget wird: was Aufruhr für eine schwehre Sünde sey, und was dieselbe vor schwehre Straffen nach sich ziehe, auch was 1) die leidende Obrigkeit, 2) Evangelische Lehrer und Prediger, 3) treu-bleibende Bedienten und Unterthanen dabey zu bedencken, zu

thun

thun, zu lassen und zu gewarten haben, in 4to.

Fra Halle har mand en curieus Efterrettning, hvilken vel er værd her at anføre: Den 12 Januarii 1734 har Hof-Raad Friderich Hofman, Prof. Med. Primarius, ved det derværende Universitet den 40de gang Decanatet i sit Facultæt sig paataget, da hand i værende forbigangne Tid 306 Disputationer har holdet, og 290 Doctores Medicinæ creeret. I afvigte Aar 1733 er under hans Præsidio efterfølgende Disputationer blevne holdede: 1) de Vomitu, 2) de Abortu, 3) de Singultu, 4) de gravitate aëris, ejusqve elasticitate in machinam corporis humani, 5) de necessario sanis Medico, 6) de Morbi hysterici vera indole, sede, origine & cura, 7) de Spasmis pharyngis, 8) de Morbo Lazari, 9) de Spasmis gulæ inferioris & nausea, 10) de motuum convulsivorum vera sede & indole.

Til Cöln har en velmenende Pen paa Hans Keiserlige Majest. efterfølgende Cabalisticum purissimum nyelig udkastet:

Fide Deo Cæsar! nec enim sine
24. 59. 180. 48. 84. 144.
Fœdere bellas,
155. 138.
Sic tandem Arma ferent fidera,
102. 180. 112. 236. 189.
fide Deo.
24. 59.
M DCC XXXIV.

Grosser Kayser! trau dem Himmel,
Denn du streitest nicht allein,
GOTT wird in dem Kriegs-Getümmel
Dein Gefehrt und Helffer seyn!

I Regensborg er gandske nyelig en Skrivelse, hvilken den Tyrkiske Store-Vezier til Printz Eugenio af Savoyen skal have skrevet, angaaende de Rußiske Troppers Indrykkelse i Pohlen, samt Printz Eugenii Giensvar, offentlig formedelst Trykken udkommen. Begge disse Breve har mand vel i Begyndelsen, helst i henseende til det førstes underlige Indhold, holdet for at være noget opdigtet Tøi, men siden de der værende Keiserlige Ministrer under haanden deres Vished skriftlig have bekiendt giort, saa ere de med saa meget des større

re Omhyggelighed til Trykken bleven befordrede, som mand derved har vildet viise Publico, hvad for stor U=mage en viß Puiſſance ved det Ottomanniſke Hof har anvendt, for samme til en Kriig imod Christenheden at opmuntre, og hvad Kriigs=Operationer til den Ende ere vorden foreslaget, saavelsom og hvad for Affigter saavel imod Erke=Huuset Osterrige, som det Rommerſke Riige i sig selv og dets samtlige Stænder ere blevne overlagde.

Til Nürnberg har den foromtalte der værende Medailleur, Georg Wilhelm Weſtner endnu ladet en nye Medaille komme for Lyset paa Printzen af Nassau-Oranien Hans Giftermaal med den Store=Brittanniſke Cron=Printzesse: paa hvis ene Side præsentere sig disse Tvende Deres med Ansigterne imod hinanden vendende Portraits, da over det ene læses disse Ord:

WILHELMUS CAROLUS HENRIC:
Friſo-Arauſonienſium & Naſſoviæ
Princeps.

Over

Over det andet sees dette:
ANNA,
Regis Magnæ Brittanniæ Filia
Primogenita.

Under neden paa Busto staae disse Ord:
Se fundit in unum Anglia, & in tanto
dissolvit gaudia Sponso.

Paa den anden Sides Mitte forestilles en vinget Genius, hvorved den over den vise og retsindige Regiering Georgii II over Store-Brittannien, og det Høj-Fyrstelige Huus Nassau-Oraniens Floer og Velstand svævende naadigste Forsyn vorder betydet: Denne Genius holder i den ene Haand en tændt Fakkel, og ligesom copulerer for et med 2 brændende Hierter prydet Altar, den paa venstre Side staaende Printz og den paa den høyre Haand staaende Printzesse tilsammen. Ved Hiin seer mand det Nassauiske og ved denne det Store-Brittanniske Vaaben-Skiold, da paa begge Sider af dem tillige sees et Orange-Træ, hvor paa det ene henger et Skiold med disse Navne: Wilhelmus & Maria 1641. Paa det andet læser mand: Wilhelmus & Maria 1677, for at bemerke, det

1641

1641 Printzen af Oranien Wilhelmus med den Kongel. Engelske Printzesse, Caroli I Datter, Maria, og anno 1677 Hendes efterladte eneste Printz Wilhelmus, siden Konge i Store-Brittannien, med Jacobi II Printzesse Maria, lykkeligen bleve forbundne. Inscriptionen er denne:

Tertia Brittannio cum sangvine fœdera jungit Auricus.
Exergue: 1733.

Nederlandene.

Til Utrecht er en trykt Forklaring over den XXIV Psalm under følgende lange Titul kommen for Lyset: Godts Enigborene Zoon, als de Schepper en Erfgenaam der Vaerelt van zyne Dienaren uitgeroepen en verheerlyckt. De Kenmercken en Voorrechten van zyne Bondt- en Gonstgenoten, naar de Wet des Geestes beschreevven. De Weg des Heiligdoms geopent voor alle Natsien. De Koningen, Prinsen, en alle Volker der Aarde, door en Vertoog van zyn Magt en Heerlykheit, verpligt tot en gelovige Onderwerpinge aan zynen Ryk-

Rykſtaf. Maar de Weederſpanſtigen bedreigt met het Gewelt zyner Wapenen, op den Dagh zyner Heirkrachten. Tot Vertrooſtinge der Heiligen, maar tot Schrick voor alle Onreine, Huichelachtige, Zorgeloze en Libertynſche Naamchriſtenen. Vertoont en angedrongen door Wilhelmus Themmen, Bedienaar in de Gemeente te Amersfoort, 1734. 2 Tom. in 8vo.

Til Antverpen har mand for kort Tid ſiden giort et meget ſmukt og ſær forbedret Oplag af efterfølgende Bog: Imitation de Jeſu Chriſt, traduite & revuë par Mr. L. Dufresnoy D. de S. ſur l'ancien original François, d'ou l'on a tiré un Chapitre; qui manque dans les autres editions in 12. Udgiveren har derved i ſynderlighed betient ſig af 4re Franſke Editioner, af hvilke den førſte var fra Aar 1531, den anden fra Aar 1554, og begge de andre uden noget Aars Tal, hvilke dog efter ald anſeende ſynes at have været ældre end de andre.

I Amſterdam har mand fra Preſſen nu omſtunder færdig udleveret en liden

Trä-

Tractat in 8vo, som kaldes: Les Lettres de Henri IV Roi de France à Msr. de la Boderie Son Ambassadeur en Angleterre, 2 Vol. Hvorudi mange særdeles Omstændigheder om de da værende Tider, og fornemste Personer sig befinde. En hver, som ikkun allerede har kliget lidet ind i dette Verk, holder det saa got, at de ønske, at Monsr. de la Boderie hans Giensvar derpaa ligeledes kunde bekommes, saasom hand i sin Tid en meget klog og særdeles forstandig Staats-Minister skal have været.

Engelland.

Til London er efterfølgende nye Tractat under denne Titul fra Pressen nyelig udgangen: The Apprentice s' Faithful Monitor: i. e. Eine treue Anweisung vor Lehrlinge, darinnen sie auf alle Arten der Pflichten gegen GOTT, ihre Vorgesetzten und sich selbst geleitet, und vor den traurigen Folgen der Versäumnis solcher Pflichten im Absehen auf ihre zeitliche und ewige Glückseligkeit, ernstlich gewarnet werden. Alting i

dette

dette Verk er under sin behørige Titul og besynderlige Capitel anordnet, og er ved alle Betragtninger efter en hvers Omstændighed overalt indrettede Bønner hosføjede. Author har ellers intet andet om sig selv anmeldet, end at hand er en geistlig Person af den Rommersk-Catholske Kirke, og har opsat samme Skrift til sine egne Børns Underviisning, da mand det formedelst sin Nyttes skyld og andre har vildet meddeele.

Samme Sted ere ligeledes efterfølgende nye Piecer for kort siden kommen for Lyset: 1) Some Seasonable Reflexions upon the Eminent Danger, to which the Liberties of Europe are exposed by the Exorbitant Power of the House of Bourbon: and the Necessity of giving immediate Assistance to the Houſſe of Austria and the Empire. 2) Panegyrical Essays upon the Prayer Lord, Pity the People, the Only Words of William I Prince of Orange, the Founder of the Gouvernement of the United Provinces at his soudden and violent Death Julii 10 Ao. 1584. &c.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 7.

Den 18 Februarii 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 120.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn, siden Reformationen.

12 Mag. Oluf Kok, (Olaus Coccius) en Noordmand, fød i Bergen, blev Aar 1602 da hand var SSti. Ministerii Candidatus, creëred Philosophiæ Magister d. 12 Julii, af M. Jonas

Venusinus, som da var Philosophiæ Decanus ved Kiøbenhavns Universitet. Derefter blev hand kalded til sin Fø-de-By, Bergen, at være Sogne-Præst, siden blev hand Aar 1606 Sogne-Præst til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn. Det gik ham, ligesom hans Formand i Embedet, at hand blev affat. Hand faldt i endeel Disputer om Religions Sager med D. Hans Paulsön Resenio, da Theolog. Professore, men siden Biskop over Sædlands Stift. Det kom saa vidt, at Kong Christian den Fierde lod, for dende Sags skyld, beramme en Herredag, som blev holden i Colding Aar 1614 hvor baade Resenius og Coccius mødte; Rigens Raad, Academiets Rector Magnificus og endeel Biskopper var da tilstæde, for at forhøre Sagen; som saaledes udfaldt, at Doct. Resenius forsvarede sig og vores Lutherske Religion; men Coccius, under Livs-Straf, domtes i Landflygtighed. Herom taler Vindingius i sin Academia Hafn. p. 181. Dommen, som blev til denne Herredag i Colding af-

sagt

sagt i dende Sag, fandtes i forrige Tider paa Resenii Bibliotheque in MSto. ved Kiøbenhavns Universitet, og haves endnu skreven her og der i lærde Mænds Bibliothequer. Resenius skrev derefter sin liden Tractat, de sancta Fide in Verum DEum & Qvem Ille misit JEsum Christum &c. cum veri Catechismi Lutheri, vindiciis simul, contra qvasdam calumnias Nestorianicas &c. Libellum Apologeticum, Hafn. 1614 in 8vo. hvilken er dedicered til Kong Christian den Fierde. Men Mag. Oluf Coccius, motte, efter sin Dom, fly bort fra sit Kald og Embede, reiste til Sverrig, og opholdte sig her og der i Riget, og paa nogen Tid i Stokholm, hvor hand paa Svensk udgaf sit Skrift om den Christelige Troes Vished og Triumph og Seier, (de Fidei Christianæ certitudine & triumpho) trykt i Stokh. Aar 1617 in 4to. I Rostgardi Deliciis Poëtarum Danorum findes et Anagramma til Coccium skrefed, af Henrico Albertio, Tom. I p. 69.

Norge.

Continuatio af Friderich Horns indsendte Forberetning om hans lovede Skrift, indføres her denne sinde Indholden af dets 3 Cap. paa efterfølgende maade:

3 Cap. Hvad Forældre og Informatores ere hverandre skyldige, og hvad begge ere Børnene skyldige i Almindelighed.

(§.1.) De ældste Republiquer ere de, hvor Huus-Fædere regierede over sin Familie; dette forklares, og tillige nævnes de 3 slags Regierings Forme, nemlig, Monarchie, Aristocratie, og Democratie. (§.2.) Hvad en Republ. er; dens Oprindelse og Seminaria. (§.3.) I henseende til en Fader og Informator er Regieringen i Børne Education Aristocratisk. (§.4.) I henseende til den paa den ene, og Børn paa den anden, er den Democratisk. (§.5.) en Republ. Velfærd beroer meest paa den Regierende: Application paa en Fader og Informator. (§.6.) Den tilbørlige Estime en Fader og Informator bør have for hverandre, i henseende til en hvers Embede. (§.7.) For-

Forældre og Informatores bør Raadføre sig i alle Ting Børnene angaaende. (§.8.) Den ene bør raadføre den anden. (§.9.) Den ene bør lade sig raade af den anden. (§.10.) Saa kaldet geheime Conseile, naar udfordres. (§.11.) det er ikke ret eller got at tage en 3die Mand i Raad med, eller lade Børnene examinere af en anden, paa den maade som er brugeligt, hvortil 5 gyldige Aarsager. (§.12.) Hvad i Stæden for denne Skik er nyttigt, men ikke obserueres. (§.13.) De en Faders og Informators Skyldigheder, som grunder sig paa en frivillig Honneteté og Civilité. (§.14.) Hvad Forældre og Informatores ere Børn skyldige. (§.15.) Hvad Frihed Undersaattere har, saavel i et Monarchie, Aristocratie, som Democratie; hvorledes og naar denne Frihed indskrænkes. (§.16.) Appliceret paa Huus-Republ. (§.17.) Hvad der følger af, at Børn bliver hindret deres naturlige Frihed i at giøre og lade, af Forældre. (§.18.) Ligeledes af Informatores. (§.19.) Det haarde Aag, som laae paa Disciplers Skuldre i de publique Skoler i forrige Tider, og til deel endnu,

beskrives. (§.20.) I de private Skoler. (§.21.) Hvoraf det kommer at Forældre og Informatores, endskiønt de ere vel intentionerede, holder Børn i for megen Tvang eller lader dem for megen Frihed. (§.22.) Temperament, hvor mange slags. (§.23.) Forskiel paa naturlige og moraliske Virkninger i henseende til Temperamentet. (§.24.) Et Barn giver enten suppresse eller expresse tilkiende, hvad det vil lære og være. (§.25.) Dette maae en Fader og Informator kiende, og derefter raade, men ikke tvinge. (§.26.) De som vil domme herom maa observere de lægemlige Kræfter og Constitution hos et Barn. (§.27.) Sindets Kræfter. (§.28.) Temperamentet gior meget til Sindets Kræfter. (§.29.) Hvilket ikke lettelig kand kiendes af enhver, som derfor betiener sig af de Kiendetegn og Virkninger han seer for Øinene. (§.30.) Hvad Inclinationer; hvorledes den virker, og kand kiendes. (§.31.) Hvad Stand er, og hvad mand derved har at betænke i Educationen. (§.32.) Hvad Tilstand er, og hvad deraf sluttes. (§.33.) Naar en Fader og

Infor-

Informator har examineret og begrebet/ alt det/ som opregnes fra §. 21; bør de viiselig samtykke og forfremme et Barns Forsæt, ihvad hand vil lære og være. (§. 34.) Naar han har U=ret bør de overbeviise ham. (§. 35.) Naar han virklig er overbeviist og dog motvillig, bør de i Tide tvinge ham til de Love, som han suppresse eller expresse har underkast sig.

Tydskland.

Til Jena er et Verk fra Pressen udgangen, som fører efterfølgende Titul: Gottlieb Stollens P. P. aufrichtige Nachricht von dem Leben, Schriften und Lehren der Kirchen=Väter der ersten 400 Jahre nach der Geburth unsers Heylandes, den Studirenden zum besten aufgesetzt, 1733 in 4to. Ihvorvel Author har sammendraget sine Underretninger af du Pin Basnage, Cave og andre store Skrifter, saa har hand dog giort dennem, som for deres Kostbarheds skyld ikke har haft Raad til, sig slige at anskaffe, en stor Tieneste: Dernest har hand dennem selv noje igiennem gaaet, deres Meninger prøvet, og derudaf endnu meget frem=

fort, som mand forgieves hos dennem vil søge. Fremdeles har hand anvendt ald muelig Flitid, sig u-parthisk at opføre, og hverken af Had paabyrde de kiære Fædre noget, hvorudi de ere u-skyldige, eller af Kiærlighed flattere dem, og deres Feil eller Laster for Dyder udgive: Hans Verk er afdeelt i 2 Bøger. I den første handler hand om Kirke-Fædrene i det 1, 2, og 3 Secul. og i den anden fremstille sig Kirke-Lærerne i det 4 Sec. hvorved hand bruger denne Orden: 1) anmelder hand de Skribentere, derom en hver Kirke-Fader, og deres Skrifter Efterretning har givet, 2) beskriver hand deres Liv og Levnet, saa got og saa ondt, som hand det har befundet, 3) opregner hand deres Skrifter, som endnu ere forhaanden, tillige med deres beste Oplag og Indhold, endelig 4) anfører hand baade sine egne og andre lærde Mænds Meninger derom. I det øvrige henstiller hand det til alle Lærde en Dom over deres Theologiske Meninger at fælde, og tracterer sit eget Verk ikke anderledes, end en Historiske Piece.

Til

Til Giessen er efterfølgende paa Lysthavendes indstændige Forlangende paa nye bleven oplagt, Mölleri Betrachtungen, Christlich zu leben und Seelig zu sterben, mit auserlesenen Geistlichen Liedern und insonderheit mit einer Vorrede begleitet: Om Døden og dens indbildte Bitterhed finder mand denne Materie baade Philosophicè & Theologicè endskiønt kortelig saaledes afhandlet, at mand vel med Billighed maa kalde den een af mange Ingredientzier bestaaende Recept, ved hvilken ald Dødens Bitterhed vorder forsukkret og sødgiort.

Nederlandene.

I den Haag er for nogen Tid siden efterfølgende store Verk, som en Atlas Format under denne Titul kommen for Lyset: Histoire Militaire du Prince Eugene de Savoye, du Prince & Duc de Marlborough, & du Prince de Nassau-Frise; où l'on trouve un detail des principales Actions de la derniere Guerre, & des Battailles & Sieges commandées par ces trois Generaux; Enrichie des Plans necessaires. Tom. 2. par M. Dumont Ba-

ron, & Hiſtoriographe de Sa M. Imperiale, augmentée d'un Supplement par M. Rouſſet. Mr. Dumont havde iblant Printz Eugenii Sejerrigeſte Feldtſlage udvalt ſig 10 af de merkværdigſte at beſkrive. For enhver af diſſe Beſkrivelſer befandt ſig et Kaaberſtykke, hvilket den gandſke Battaille og omliggende Egn forestillede, og hvor de vare leverede. Men ſom dog alligevel dette Verk endda ikke indholdt nogen ret tilſammen hængende Hiſtorie om denne Heltes Liv og Levnet, og dog ſaa ufuldkommen ſom den var, fandt mange Liebhabere, ſaa vaatog ſig Mr. Rouſſet dette Verk at fuldbyrde, paa det at det kunde have en ret Lignelſe efter en ordentlig Levnets Beſkrivelſe. Hans Formand havde taget ſin Begyndelſe fra det Slag ved Zeuta i Ungarn, derfor gik hand videre tilbage, og fortælte denne Heltes Liv og Levnet fra Begyndelſen indtil foromrørte Battaille. Foran ſees Printzens Portrait og 7 ſkionne Kaaberſtykker, der tilligemed et Landkort over Ungarn og Editors Fortale den gandſke Afhandling ligeſaavel forklarer ſom pryder. Derefter følger Mr. Dumont

mont hans Verk i sig selv, hvorudi intet er forandret, alleeneste 4 nye Geographiske Kort, hvilke Krigs-Theatret i Italien, Tydskland, Nederlandene og en nøjagtig Udkastning paa de beskrevne Battailles forestiller, ere dertil føjede. Derpaa forekommer igien en Continuation af Mr. Rousset, der udgior det andet Volum. og i en Historiske Orden alle de Ting, som i følge af de 2 bekiendte Partage-Tractater og Carol. II. Død i Spanien indtil den Rastædtske Fred ere forefaldne. Denne anden Deel, der og tillige med indeholder Hertugen af Marlborough og Printzen af Oranien og Nassau deres Livs Historie, er ellers med behørige Topographiske Kort og 55 skionne Kaaberstykker forsynede, hvorudaf Grund-Afritzningerne paa alle de Stæder og Egne, hvor Batailler og Beleiringer ere forefaldne, med andre curieuse Ting kand erfares.

Til Amsterdam er for meget faae Tider siden efterfølgende fra Pressen udgangen: Thesaurus Morellianus, sive familiarum Romanorum Numismata omnia, diligentissime undiqve conqvisita,

ta, ad ipsorum Nummorum fidem accuratissime delineata & juxta ordinem F. Ursini & C. Patini disposita à Celeb. Antiqvario Andr. Morellio: accedunt Nummi Miscellanei, Urbis Romæ, Hispanici & Goltziani dubiæ fidei omnes, nunc primum edidit & Commentario perpetuo illustravit Sigeb. Havercampus in fol. II Tom. I den første Deel af dette prægtige Verk, finder mand foruden en Tilskrift til Hans Kongel. Majestæt af Dannemark og Profess. Havercamps lange Fortale, 3539 Medailler med deres Reverser. Den anden Tome indeholder deres Beskrivelse og Forklaring, hvorpaa Havercamp stor Flid har anvendet, sampt et Register over deres Materie.

Engelland.

Til London er en Tractat fra Pressen udkommen, som fremstiller sig under denne Opskrift: A Treatise of the Education and Learning proper for the different Capacities of Youth, founded on the Principles of Natural Philosophie. Denne Afhandling om Ungdommens Opdragelse og Underretning efter deres foranderlige Capacitet, er uddragen af

den berømte Spaniers D. Joh. Huartes Exam. de Ingenios, hvilken Bog med saa almindelig et got Biefald er vorden optaget, at mand den ikke alleneste i Latin, men endog snart i alle Europæiske Sprog skal have oversat. Derudi skal paa en særdeles Maade, drr grunder sig paa den naturlige Philosophie, Forældre, Formyndere, Lære-Mestere og alle i det øvrige, som bør være bekymrede for Ungdommens fornuftige Optugtelse, blive saaledes underviiste, at de vist kand lære at domme og skienne paa, hvad for et slags Studium eller Leve-Maade sig best efter et hvert Barns Natur kand skikke, hvorefter altsaa foromrørte Personer enten deres egne, eller andre dem anbetroede Børns Underviisning, hver efter deres Capacitet kunde indrette, og derved til deres tilkommende Lykke og gode Navn og Rygte en god Grund kunde legge.

Frankerige.

I Paris er mand i disse Dage i Verk med, en gandske nye Historie om den vidtberømte Printz af Turenne hans Liv og mandige Bedrifter, hvilken af Msr.

Ramsay er bleven sammenskrevet, formedelst Trykken at lade bekiendt giøre, samme Verk kommer til at bestaae af 2 Tomer in 4to.

Sammested er efterfølgende Tractat in 12. bleven trykket: Le Repoz de Cyrus, ou l'Histoire de sa vie depuis son seizieme, jusqu'à sa quatrième année. Denne Store Printz har haft en særdeles forkeert Lykke, Mademoiselle Scudery havde giort af ham en absurd og smigrende Artamenes; Mr. Ramsay havde forvandlet ham til en Discipel, der troer alt hvad mand ham foresiger, og Monsr. L'Abbé Pernetti, som er Author til dette nye Skrift, forestiller ham som en Herre, der uddeeler taabelige Berømmelses Taler, og bestitter sig paa en tvungen og artificiel Tale-maade; men hvem som ret vil kiende denne Printz, maa holde sig til det, som Mr. Rollin i følge af de gamle Historie-Skrivere om hannem har fortalt.

Ligeledes bliver sammested nu omstunder den VI. VIII. og IX Deel af det store Genealogiske Verk over alle de Franske, saavel Kongelige, som andre berømte Familier under denne Titul uddeelte:

Histoire Genealogique & Chronologique de la Maison Royale de France, des Pairs, Grand-Officiers de la Couronne, & de la Maison du Roi, & des anciens Barons du Royaume, 1733. in fol.

Italien.

Til Rom har mand i sinde, med det allerførste at lade udgaae et Volumen, bestaaende af adskillige Latinske Dissertat: over de Etruriske og Rommerske Antiqvitæter, med skionne Kaabberstykker beprydet, hvorpaa de fornemste og vigtigste gamle Etruriske Monumenter, og Indbyggernes merkværdigste Skikke skulde vorde forestillede. Skulde da de Lysthavende finde Behag i dette Forsøg, lover mand hver Aar, en Tome af samme Art at lade kundgiøre.

Bøhmen.

Til Prag skal Hertugen af Sachsen Neustadt, Ertz-Biskop til Pharsalien og Bisp til Leutemaritz, afvigte 17 Januar. i Anledning af Augusti III. Cronings-Fest i Cracau i Pohlen, den Bøhmiske Regiering under endeel Canoners Afløsning meget prægtig have tracteret, da

iblant andet paa Taffelet efterfølgende Confiturer bleve opsatte: Det største Stykke forestillede en Klippe, paa hvis øverste Spidtz stod et Postement, hvorpaa saaes det Kongel. Pohlske Vaaben med Scepter og Crone, med denne Opskrift:

Digniſſimo.

Bag ved Postamentet fremskinnede en klar opgaaende Soel, hvorover disse Ord var at læse:

Adeſt rebus.

Og runden omkring Straalerne stode disse Ord:

Qvo non dignior alter.

Ved den høire Side præsenterede sig en Keyserlig Ørn med udbreedte Vinger, holdende i den eene Fod et uddragen Sverd, med den Opskrift:

Suum cuiqve.

Paa den venstre Side stod ligeledes en Russisk Ørn, holdende i den eene Fod en Torden-Steen, med denne Inscription:

Ad utrumqve.

Næst ved Klippen blev en anden formørket og med Lillier omgiven Soel forestillet, tillige med dette Lemmate:

Spectatur cum deficit.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 8.

Den 25 Februarii 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Efter at man, til des større Commolitèt for Liebhabere, har resolvered sig til at lade den for nogen Tiid siden ommeldte Tractat (Christ-opbyggelig Tiids-fordriv kalded) continuation-viis publicere, som er i Overeensstemmelse med den Augs. Confession, saa er den første Continuation deraf allerede for meere end 14 Dage siden fra Trykken udgan-

gaaen, hvortil er fundet langt fleere Liebhabere end man havde vented; Den anden paafølgende bliver ferdig i denne Uge, og den 3die er allerede i Arbeide; Saaledes fares dermed, efter haanden, fort, og kand hver Continuation hos Directeuren paa det publique Skriv-Contoir Magnus Dreier i Lærstræde bekommes for Aate Skill: Danske, ligesom samme, Tiid efter anden fra Pressen leveres.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 121.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn, efter Reformationen.

13. Mag. MADTS JENSÖN MIDDELFARDT, født i Fyyn, var paa nogen Tiid Udenlands, ved sin Hiemkomst blev hand Aar 1611 Sogne-Præst i Vejle i Jylland, Aar 1613 Sogne-Præst til St. Albani eller Graabrødre Kirke i Odense, Aar 1614 Sogne-Præst til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn, Aar 1616 Slots-Præst i Kiøbenhavn, og Aar 1620 ordinered til at være Biskop i Skaane, blev Canonicus ved Roeskilde Capitel, fik og samme Aar Do-

ctor-Graden in Theologia af Doct. Hans Poulsön Resenio, Biskop over Sædlands Stift. Hand dede udi Lund i Skaane Aar 1638. Hand indviede Hellig Trefoldigheds Kirke i Christianstad Aar 1628 d. 8 Jun. Hand har ladet følgende Skrifter kome for Lyset:

(1) Liigprædiken over Rigets Canceller, Christian Friis til Borrebye af Esa. LVII. Kiøbenhavn 1617. in 4.

(2) Liigprædiken over Breide Rantzow til Rantzowsholm, Danmarkes Riges Raad og Stadtholder i Kiøbenhavn, af Esa. III. 1-5. ibm. 1618. in 4.

(3) Encænia sacra, eller Indvielses Prædiken, da Hellig Trefoldigheds Kirke i Christianstad blev indvied. ibm. 1628. in 4to.

(4) Liigprædiken af Psal. XVI. 11. over Fru Kirsten Urop, Tage Tottes. ibm. 1621. in 4to.

(5) Guds Børns Borgerskab af Philipp. III. 20, 21. over Jörgen Below, til Haastrup, ibm. 1628. in 4to.

(6) Fredelig Sovn paa u-fredelig Tiid, eller Forklaring over Ps. IV. fremsat i

Liigprædiken over Fr. Karen Gyldenstiern, Hr. Tage Tottes. ib. 1629. in 4.

(7) Liigprædiken af Apoc. VII. 13. over Fru Beate Hvitfeld, Knud Ulfelds. ibm. 1629. in 8vo.

(8) af Psalm. LV. 2, 3. over Fru Birgitte Lunge, Henrik Ramels, kaldet HErrens Omsorg. ib. 1630. in 8vo.

(9) af Psalm. CXXX. over Hans Barnekow, til Hvidskovle. ib. 1631. in 8vo.

(10) af Psalm. CXVI. 1-9. over Fr. Mette Rud, Hr. Niels Trolles. ib. 1632. in 4to.

(11) af Joh. XVI. over Fru Else Grubbe, Joachim Beckes, Khvn. 1632. in 4to.

(12) af Philipp. I. 23. over Knud Grubbe til Rygle. ibm. 1632. in 4to.

(13) Livsens Krone af Apoc. II. 10. over Henrich Vind til Agersvold. ib. 1634. in 4to.

(14) Længsel efter Guds Venskab og Naade, beste Trøst i Trængsel og Vaade, det er, Ps. LXXIII. 23. sq. forklared til Liigprædiken over Fr. Anne Brahe, Steen Mattheſens. ib. 1635. in 4.

Conf. Alb. Bartholin. de ſcriptis Danorum p. 100. Molleri Hypomnem. p. 334, 335.

335. Sibbern Bibl. Hist. Dano-Norveg. p. 119. item L. Lindii Catalog. Brahæan. Biblioth. p. 85, 86, 137. Ellers har hand, da hand var Udenlands, været Respondens under *D. Joh. Förstero*, Thel. Prof. Wittembergensi, og publicè defendered hans Exercitationum Theologicarum Disputationem VItam., in qva V. Problema Theologicum, idq; de Prædestinatione vel Electione Filiorum Dei ad salutem discutiendum proponitur. Hvilken Disputatatz er trykt i Wittenberg 1608. in 4. og blev holden i samme Aar d. 15 Octobr. Resten skal meldes i følgende Numer.

Norge.

Continuatio af Friderich Horns indsendte Forberetning om hans belovede Skrift, meddeeler den curieuse Læsere Verkets 4de Capitels Indhold for denne Uge, saaledes lydende:

4 Cap. Hvorledes Informatores bør være beskafne i sig selv, og imod Børnene i særdeleshed.

(§ 1) Igientages hvor mange slags Skoler ere, (§ 2) hvorledes Lærere i almin-

mindelighed bør være i Levnet, saa og hvad Qvaliteter og Videnskaber der mere og mindre udfordres af et slags Lærere end af et andet, (§ 3) i denne § gior Autor sine Over-Lige- og Undermænd en billig Compliment og tillige en Erindring, (§ 4) Skolemestre i de smaa Børne-Skoler, og de som forrette samme Ting, erindres, at de ingen Riis bør have, med mindre det er forvaret inden Laase, hvortil Nøglen er borte; Børn kand umuelig fortiene Hug saa ofte, som ordinair skeer, (§ 5) den maade, som er letteſt, netteſt og behageligſt baade for Skolemesteren og Barnet at lære at læse, (§ 6) hvorledes et Barn letteſt, netteſt og haſtigſt lær at skrive, (§ 7) hvorledes letteſt at lære Regne-Konsten, (§ 8) om Riis i den øverſte Lexie i en publique Skole bør bruges, (§ 9) hvad Riis og anden legemlig Straf i de nedrigere Leitzer angaaer, (§ 10) denne § er et Excipe imod de 2 forrige, (§ 11) hvad en Rector har at giøre, som drages med en liderlig Diſcipel, som har lige ſindede Forældre, (§ 12) Belevenhed recommenderes Skole-Lærere som en Hoved-Qvalité,

lité, (§ 13) hvad der volder at faa Lære-re har denne Egenskab, (§ 14) Videnska-berne blive inddeelte i Philologie, Philo-sophie og Theologie, (§ 15) det Latinske Sprog, hvorfor det er saa vanskeligt at lære, paa hvad maade det lettere kunde læres, (§ 16) Continuation, (§ 17) om det er ret, at give Børn de saa kaldede Stile, førend de forstaaer Autores, (§ 18) Autors Meening herom, (§ 19) et Barn bør ikke lære Grammaticalske Regler paa Latin førend hand forstaaer Latin, (§ 20) een af de første Regler i Syntaxis frem-føres til Beviis, hvor urimeligt det er, (§ 21) hvad maade er lettere, (§ 22) naar et Barn bør læse Autores, og hvorledes deres Læsning bør giøres ham behage-lig, let og nyttig, (§ 23) ham bør gives Idée om Philosophisk Pedanterie, og om Sprogs Værdi og Brug, (§ 24) 5 Positi-oner anlangende Rhetorica, (§ 25) de 3 Posit: beviises; hvorfor det falder endeel saa tung at sammensætte en Prædiken eller anden Materie, (§ 26) den 4 Posit: indbefatter, at et Barn bør meest in-formeres i Rhetorica i sin Moders Maal, (§ 27) den 5 Posit: at en Discipel bør læ-

re at kiende Rhetoriske Misbrug og Feil, (§ 28) Prosodie og Poesie, deres Verdi, (§ 29) Mythologien er nødvendigere for en Discipel end Versmagerie, (§ 30) en paradox Meening, at Disciplen burde lære Fransk, Tydsk etc. i Skolerne, (§ 31) Logica og Metaphysica, (§ 32) hvorledes Ethica tracteres i Skolerne, (§ 33) hvorledes den burde tracteres, (§ 34) det er vanskeligt at faae et Skole-Systema i denne Materie, (§ 35) hvorledes Physica bør afhandles, (§ 36) Autor beder de Herrer Theologi om Pardon, at hand rører ved deres Studium, (§ 37) Catechismus taler hand alleneste om, og handler om hvorledes Catechisation burde indrettes i Skolerne, (§ 38) hvad Lærere bør erindre deres Underhavende, angaaende den Opinion de har, at alle de som lær Latin, skal og maae endelig være Præster, (§ 39) Hofmestere bør alleneste straffe motvillig Ulydighed, (§ 40) hvad Ulydighed er, hvilket vitløftig og tydelig forklares, (§ 41) en Hofmester bør forskaffe sig en retskaffen Authorité og Anseelse i Barnets Øine, hvad hand har at i agt tage i henseende til sig selv og Bar-

Barnet, (§ 43) det Spørsmaal bliver fremsat og afhandlet, om et Adeligt Barn, som opfødes i Dannemark, og holdes til Studeringer i den Tanke, at blive Fædernelandet til Tieneste, bør lære det Latinske Sprog paa Dansk eller Tydsk, (§ 44) angaaende Videnskaberne henviises Hofmestere til § 23-35. (§ 45) Galante Sprog, Exercicer og Conversation hænger af hverandre, (§ 46) hvad en Hofmester maae observere ved de saa kaldede galante Sprog, (§ 47) ved Exercicerne og -Mesterne, (§ 48) Conversation er den beste Skole, (§ 49) Bienseancen er Siælen i Conversation, dens adskillige Definitioner, (§ 50) Autor beskriver Velanstændighed efter sin Phantasie, (§ 51) Klæde-Moder hvad derved at merke, (§ 52) at kiende hvori andre forseer sig i Klæde-Moder; hvad Phantaster og Petits Maîtres, ere for nogle, (§ 53) adskillige andre indifferente Ting, som Complimenter, &c. hvorfra Velanstændighed har sin Oprindelse, hvorvidt den er fornøden; hvor raisonnable man bør være i at criticere andre, hvori mand forseer sig, &c. vitløftig forklaret, (§ 54) hvad en Hofmesters (Informators) Ho-

vedverk er heri, i henseende til et Barn, (§ 55) hvad der fornemmelig udfordres til at practicere den retskafne Velanstændighed i Conversation, (§ 56) læres ikke af uden ad Læsning eller Bøger; Jalousie og Vanvittighed gior fornemmelig et Menneske insociabel, (§ 57) Mathematiske Videnskaber høyt fornødne, (§ 58) det er got, at et fornemme Barn lærer et Handverk; Dreyer-Konsten recommenderes, (§ 59) det er got, at lade et Barn have visse Præjudicia uhindret, (§ 60) hvorledes en Mester som skal informere et Barn i Dreyer-Konsten, bør være beskaffen, (§ 61) Ritze- eller Tegne-Konsten, hvorvidt dens Nytte strækker sig, og naar den bør læres, (§ 62) Musiquen, (§ 63) de Historiske Videnskaber inddeeles, (§ 64) hvad Alder og hvilke Videnskaber udfordres, førend et Barn bør begynde herpaa; Forskiel paa en ufuldkommen og fuldkommen Histories Kundskab, (§ 65) paa hvad Maade Historierne letteſt fattes og læres, (§ 66) der er Forskiel paa de Methode, man bruger, naar man selv studerer i et Videnskab, og den Methode man bør bruge med et Barn. (§ 67) Politica og Jura slutter dette Capitel.

Tydskland.

Til Wien, da den derværende Kongl. Pohlske og Chur-Sachsiske Gesandt, Baron von Zech, efter de ved en Courier fra Cracau erlangede Tidender, at Kong Augustus III. med sin Gemahl, Maria Josepha, fød Erke-Hertuginde af Østerrige, afvigte 17 Januar. solenniter vare blevne cronede, samme det Keiserlige Hof havde tilkiende givet, skal en lærd Pen strax have været færdig til efterfølgende Chronographicum derover at udkaste:

DVX saXonIæ gLorIose CoronatVs
In regeM poLonIæ.

Til Dresden vill mand anse efterfølgende Hændelse som noget merkværdigt: I det at den Durchleuchtige Chur-Printzesse, Maria Margaretha, som blev født den 13 Sept. 1727, i indeværende Aar 1734 den 3 Februar. ved Døden er afgangen, helst da den afdøde Kong Augustus II i Pohlen paa samme Dag i afvigte Aar 1733 skiltes fra Verden, hvilket Aar for kort Tid siden, af en Sachsisk Patriot, endskient ikkun en Handverksmand, i efterfegende Chronographo er vorden udkastet: DIV VICI, DIV LVXI, VI VICI, DIV IVVI, IVI.

Til Halle har Prof. Christian Ludvig Schlicter for faae Uger siden ladet efterfølgende frem for Lyset stille: Commentationem Historico-Theologicam, qva abusus qvidam Eucharistici, ex antiqvis monumentis bona fide excerpti variis observationibus selectis illustrantur. &c. I Fortalen af dette Verk blive mange ved det H. Sacraments begangne Misbruge saa vel i almindelighed som i særdeleshed anførte, da mand, som for Exempel, hvilket er forskrekkeligt at høre, Esterne, som et helligt Dyr, fordi Christus fordum paa saadant et har holdet sit Indtog til Jerusalem, samme i de mørke Tider har indgivet. I det 1 Cap. forekomme Abusus Theologici, da mand har meddeelt det til smaa Børn, eller og stukket de Døende, ja vel og de allerede Afsiælede det i Munden, eller i steden for Vin, brugt Melk, eller Vin med varm Vand beblandet, ogs. f. det 2 Cap. opregner Abusus Juridicos, da mand de Beklagte i Rettergange til et Uskyldighedstegn Sacram: har ladet annamme: da Præsterne ved Edens Undertegnelse rød Vin i steden for blek have brugt &c. Det 3 Cap. taler om Abusibus Medicis,

da mand har anseet det H. Sacrament, som et Middel i alle Legemets Svaghe-der, som en miraculeus Spise til en sund Naturens Vedligeholdelse, og imod Hun-ger paa mange Dage, &c. Overalt bli-ve Aarsagerne til disse Misbruge, og de Skin-Grunde, hvormed mand den vilde retfærdig giøre, anviiste, og lige saa lærd som grundig igiendrevne.

I Altona er den bekiendte Engelske Capit. Salmons kort affattede Efterret-ninger, om fremmede Nationer. hvilke tilforn i et fuldkommen Verk i Holland er bleven trykket, paa Tydsk oversat og fra Pressen udgangen, under den Titul: Die heutige Historie, oder gegenwärtiger Staat aller Nationen. I denne fore-kommer adskillige skionne Betragtninger, af hvilke mand fornemmeligst her 3 vilde anmælde. 1) En omstændelig Beskri-velse over det store Keiserdom Japan, med et Land-Kort og et udførlig Kaaberstykke over den Insul Desma. 2) over de Ca-draniske, Philippinske og Molukkiske Insuler, saavel som og den De Celebes eller Macassar, med deres Land-Korter og et Kaaberstykke, hvorpaa det underli-ge Dyr Babi Roesa, eller saa kaldet

Sviin-Hiort, fordi det skal være skikket som et Sviin, og have Takker som en Hiort, en Zibet-Kat og adskillige Forestillinger af Gewürtz-Negliker vorder afbildede. 3) Over de Sundaiske Insuler, som Borneo, Java og Summatra, tillige med et Appendix over de Nicobariske og Andomaniske Insuler, og det Landskab Papuas, med dets omliggende Øer, derhos et omstændelig Land-Kort og en dobbelt Kaaber-Plade, af hvilke den ene Deel en Orany Oetany, eller Waldmann, den anden en Green af et Peber-Træ forestiller. Ellers er Oversættningen meget vel geraaden, og meget angenem at læse.

Nederlandene.

Til Amsterdam vil inden kort Tid efterfølgende Bog i stor Folio, under denne Titul sig for Lyset fremstille: Locupletissimi Rerum naturalium Thesauri accurata Descriptio, & Iconibus artificiosissimis expressio per universam Physices Historiam; Opus cui in hoc rerum genere nullum par exstitit. Ex toto Terrarum Orbe collegit, digessit, descripsit & depingendum curavit Alb.

Seba Tom. I. Det gandske Verk skal bestaae af 4 Folianter, denne første Tomus indeholder foruden Beskrivelserne 11 Kaaberstykker, hvilke med en ugemeen Flid, ligesom de vare levende, ere udstukne, Verket er ellers egentlig skrevet paa Latin og Fransk, dog har mand og nogle faae Exemplaria paa Latin og Hollandsk ladet trykke.

Til Utrecht findes efterfølgende smukke Tractat anden gang at være fra Pressen udgangen: De Handelingen der Heilige Apostelen, beschreven door Lucas. Ontleed, forklaart, en tot het Oogmerk toegepast door Johannes Plevier, Bedienaar van het H. Evang. te Middelburg, 1734. in 4 Theile. Denne Tractat er i adskillige Journaler den Berømmelse bleven tillagt, at den er en af de lærdeste og udførligste Erklæringer over Apostlernes Gierninger, hvilke af faae Theologis hidindtil ret fuldstændig er vorden igiennem gaaed. Forfatteren har ved dette nye Oplag paa nye overseet dette sit Arbeide, forbedret mange Steder, og med vigtige Forøgelser det beprydet, og foran for hver Deel en Land-Kort over Apostlernes Reiser ladet sætte.

Engelland.

Til London er udkommen et Verk fra Pressen, som fører den Titul: The Antiqvities of the Hebrew Republick i 4 Voll. in 4. I den 1) bliver handlet om Hebræernes Oprindelse, deres Borgerlige Regimente, deres Store Raads Indrettelse, og deres Maade ved Rettergang at procedere, &c. I den 2) tales om deres Geistlige Regiering, deres Ypperste Præstes Indvielse, saavelsom og de andre Præsters og Leviters, Præstedømets Indkomster, de Hebræiske Secter, neml. Pharisæerne, Sadduc. og Essæerne, &c. I den 3) fortælles om de Stæder, som vare destinerede til Guds-Tieneste, som Højene, Lundene, Paulunet, og Hebræernes Bede-Huuse, om den første Tempel efter den H. Skrifts Anledning, og om den anden, efter Rabbinernes Berettning, om de hellige Offer-Redskab, og deres Synagogers Anordning, &c. I den 4) handles om deres Religions Ceremonier, Mad- og Drikke-Offer, de røde Kiørs Forbrændelse, og andre Reenselses Skikke, deres Sacramenter, sampt offentl. Feste og Hellige Dage, &c.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 9.

Den 4 Mart. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Udi det Kongel. Wayſenhuuſes Bogtrykkerie er bleven færdig: Ludv. Ernſt v. Faramonds Sande Chriſtnes Klogſkab, og falſke Chriſtnes Daarlighed, i adſkillige Samtaler tydelig forestillet, tilligemed et Anhang af nogle Ordſprog, ſom bruges baade af ſande og falſke Chriſtne, dog med ſtor Underſkeedsaa og en deel Chriſtelige og opbyggelige

Levnets Regler, samt et Billede paa en Christelig Regentere. Den er trykt in 12mo 13½ Ark, og selges uindbunden udi Bogladen paa det Kongl. Wayſenhuus for 12 Skilling.

Fra ſamme ſted gives og tilkiende, at af den Chriſt-opbyggelige Tidsfordriv ere allerede 2 Continuationer udgangne paa Prent og den 3die ventes fra Preſſen udi indkommende Uge. Den første og anden have i verdslige Materier forestilled Moral-Reflexioner over Korten-Billard-Federbold- og Skak-Spill, saa og adskillige Divertiſantes, ihvorvel fingerede Paſſager. I aandelige Betragtninger er der bleven handlet 1) om man, uden Farlighed for ſin Siæl, kand befatte ſig med verdslig Handtering? 2) om adskillige Verdens Forfængeligheder. 3) Om Bønnens Misbrug og rette Brug. 4) Om adskillige Menniſkelige Daarligheder. 5) Om et Menniſkes Vandring igiennem Verden fra dets ſpæde Ungdom til dets høje Alderdom. 6) Om Karrighed og Ødſelhed, med videre. Den 3die Continuation ſkal, udi verdslige Materier, raiſonere over 1) Ederkop-

pen

pen og dends Spind, 2) Kegleſpill, 3) Aviſers Læſning, 4) Jordens og Solens Gang eller Stillſtand, 5) Sools og Maanes Formørkelſe, ſamt deres Aarſag, 6) curieuſe Udregninger og deres Vißhed, 7) Bedrageri med Hexeri og Troldoms Konſt. Jaandelige Betragtninger derimod underviſer den, om 1) Mund-Chriſtenes Hykleri, 2) Lykkens Uſtadighed, og hvorledes man tryggeſt følger Guds Anføring, 3) Gudfrygtigheds ſande Øvelſe til Siælens Conſervation, 4) Forſkiæl paa letſindige og retſindige Chriſtne, i Overenſtemmelſe med den Augsburgiſke Confeſſion, 5) verdslig og Chriſtendoms Kald hvorledes foreenes, at ingen af begge forſømmes. Alle diſſe Continuationer ere af lige Størelſe, og ſelges hver af dem for 8 Skill. hos Directeuren paa det publique Skriv-Contoir Sgnr. Magnus Dreier i Læderſtrædet hvor det ſorte Brett hænger ud.

Notification om Danſke curieuſe Sager. No. 122.

Continuatio om Sogne-Præſterne efter Reformation til St. Nicolai Kirke i Kiøbenhavn.

M. Mads Jensön Middelfardt, som blev i sidste Numer af disse Lærde Tidender om meldet, har foran i Doct. Jesper Brochmands Systemate Theologico sat et Latinsk Vers til Auctors Ære. Selv var hand en stor Theologus og en fortreffelig Prædicant. Af Doct. Brochmand i hans nyligen ommeldte Systemate, kaldes hand Vir Eloqventissimus & Concionator admirandus. Under hans i Kobber udstukne Effigie læses efterfølgende Disticha, Auctore M. Willichio Westhovio, Laureasto Poëta:

Et decor & gravitas, humani & pectoris index,
In picto heic vultu, qvâ decet, arte nitent.
Verùm doctiloqvæ facunda incendia lingvæ,
Qvæ sacrum officii rite colorat opus,
Et magni dotes genii, qvos scripta revelant,
Qvæ graphio pingat, dextera nulla viget.

Bemeldte Westhovius skrev og efterfølgende Vers til ham, da hans Encænia sacra udgik:

Ad

Ad Dn. MATTHIAM JANUM, SS. Th. Doct. Lundianæ Archi-Diœceseos Episcopum & Canonicum, 1632.

Dum nova *laudatâ vulgas* Encænia *pennâ,*
Quæ tractata actu sacra fuere tibi,
Urbs ubi visendum pandit Christiania *Templum*
Christiani *augustum Regis & artis opus,*
Matthia, *dignum Te & dignum, hac Æde laborem*
Condis, ritè sacras Urniadæque librum.

Norge.

Den sidste Continuatio af Mſr. Friderich Horns indsendte Forberettning om hans belovede Skrift insinueres de curieuse Læsere denne sinde, under Indholden af dets 5 Cap. paa følgende Maade:

5 Cap. Hvorledes en Fader og tildeels en Informator bør omgaaes et Barn i den større Alder.

(§ 1) Forklarer dette Capitels hensigt, nemlig at handle om den mindre eller u-fuldkomne Direction en Fader (Informator) har over et Barn, (§ 2) hvorpaa den Distinction imellem en fuldkommen og ufuldkommen Direction, grunder sig, (§ 3) i alle moraliske Gange ere 2 Afveje

og en Middelvej, (§ 4) de Forældre som gaae paa den 1ste Afvej, og lade deres Børn raade sig selv, (§ 5) de Forældre som vandre paa den anden Afvej og tvinge dem formeget, (§ 6) de som vandre først paa den ene, siden paa den anden Afvej, (NB. dette forstaaes om vorne Børn, i det 1ste Cap. er talt om smaae Børn paa samme Maade,) (§ 7) Middelvejen er baade vanskelig at finde og beskrive, (§ 8) hvad Dreng, Karl og Mand er civiliter og moraliter, (§ 9) jo før mand kand giøre et Barn til Karl og Mand moraliter jo bedre; Forældres Forseelse i at erklære deres Søn enten for tilig eller for silde for Karl og Mand, (§ 10) Forældre, som observere den forige § har ikke nødig at bruge andres Exempler, Raad, Critique eller methodiske Regler at giøre sin Søn til Karl efter, (§ 11) de Regle man bør omgaaes et Barn efter, naar han er bleven Karl, fremsættes, (§ 12) en Fader bør omgaaes sin vorne Søn, som en Ven og Raadfører, og ikke som en Herre eller Camerad, som er 2 Extrema, (§ 13) han maae aldeeles ingen Tort giøre ham, hverken hemmelig eller aaben-

aabenbare, (§ 14) maae ikke lade ham fattes Penge og andre Midler efter hans Stand, (§ 15) en Søn bør have sin fri Villie at udvælge hvad Stand og Profession han vil, hvor tillige bliver talt til de Forældre som vil endelig at deres Søn efter deres Hoved skal være Præst, eller ikke være det; iligemaade bliver viist, hvad en Fader har at i agt tage i henseende til Academier, (§ 16) en Fader bør befordre sin Søns lovlige Forsætt, (§ 17) det Middel, hvorved et Menneske kand giores værdig til Lykke og Embede, er practicable Dygtighed, (§ 18) et stort Middel igien til at befordre denne Dygtighed er Reise i fremmede Lande; hvad Nytte der findes ved Reiser, og i hvad Alder et Barn bør reise, (§ 19) der ere adskillige Maader at sende og holde et Barn Udenlands paa, (§ 20) hvorledes en ung Cavallier paa 15 a 16 Aar, som skal reise under en Anførers eller Gouverneurs Opsigt, bør traiteres, baade i forvejen og nærværende Tid, baade af Faderen og Anføreren, (§ 21) Formular til en Instrnx, som en Anfører kand meddeeles. Skriftet sluttes med et Appendix,

som forklarer, hvorledes en Tienner, som opvarter et fornemme Barn i almindelighed, og i særdeleshed paa Udenlands Reiser bør være beskaffen.

Tydskland.

Til Flensborg i Holsteen er nyelig efterfølgende Verk under denne Opskrift bleven trykket: Introductio in Lingvam Latinam ad usum Juventutis Schleswicensis accommodata, sive Vestibulum ad Vocabulorum omnium simplicium cum derivatis & compositis usitatioribus in colloqviis & qvæstionibus ex natura, historia, antiqvitate, mythologia petitis, & simul ad totius fere Grammaticæ exercitium ducens, in 8vo.

Til Altona er efterfølgende Verk kommen for Lyset under denne Titul: Johannis Gerhardi S. S. Theol. D. & in Acad. Jenensi Prof. qvondam longe celeberrimi, Meditationes Sacræ ad veram pietatem excitandam & interioris hominis profectum promovendum accommodatæ, conscriptæ, carmine elegiaco reddita ab Joh. Frid. Licht, in 8vo.

I Hamborg findes efterfølgende 2de Piecer tilkiøbs, (1) Gaſparis Scioppii Mercurius Bilingvis, ſive nucleus Lingvæ Latinæ, d: Kern der Lateiniſchen Sprache, eller en vis og let Methode, inden et Aars forløb det Latinſke Sprog grundig at lære. Denne finde mangfoldig forbedret, og med en fuldkommen Analyſi Vocabulorum og tydelig Compendio Gramatices foreget af H. Wahn. in 8. (2) Et lyſtig Verk under den Titul: Gomgam, oder der Wundervolle Menſch, mit ſeinen Reiſen durch die Luft, auf der Erden und im Waſſer. En Hiſtorie, der ſaavel i henſeende til ſine plaiſante og rare Hændelſer, ſom i Betragtning af de derudi overalt undermængede Moraliſke Reflexioner er meget angenem at læſe, og med ſkiønne Kaabberſtykker beprydet.

I Lybech er efterfølgende nyelig fra Preſſen udgangen: Kurtzgefaſſete Reformations-Hiſtorie der Däniſchen Kirche, aus bewährten Urkunden anfangs in Däniſcher Sprache zuſammen getragen, itzo, als eine Probe der zu erwartenden Analyſium Eccleſiæ Danicæ, dem Teut-

schen Leser mitgetheilet von Erico Pontoppidano, Predigern zu Hackenberg auf der Insul Alsen, 1734. in 8.

Engelland.

Til London skal nylig være indløben et Brev fra Mr. Oglethorpe, der ellers er ligesom Hoved for den nye anlagde Engelske Colonie i America, som nu kaldes med det bekiendte Navn Nye Georgien, udi hvilket Brev, som er datered den 20 Junii 1733. hand mange rare Efterretninger angaaende Landets Beskaffenhed og Indbyggernes Sæder har overskikket. Iblant andre ere disse hans Ord: Mange af deres Sædvaner stemme overeens i mange Ting med vores Moral: Ægteskabs-brud og Polygamie have de Afskye for: Roverie, Tyverie og Ransmaal ere u-bekiendte Sager hos dennem: Ingen Mordere lide de iblant sig, undtagen de, som i Feldten nedlegge deres Fiender, thi det holde de for en umistelig Dyd i det almindelige Væsen: Hevngierighed belegge de med Eres Navn, og have i deres Tungemaal intet andet end at kalde den med, end det samme.

me. De have ingen ordinair sat Justice iblant sig; thi er det efter deres Skikke tilladt, at bringe den om Livet, af hvilken mand bliver fornærmet, men derfor kand og hos dennem intet som en Fornærmelse vorde udgivet, uden Mordslag og Egteskabs-brud. Den Ihielslagnes neste Forvante maa hævne sin Vens død: Forsømmer hand det, maa hand lade sig det befalde, at hand sin gandske Livs tid bliver holdet for u-ærlig, og veed sig ingen sted sikker. Deres Konges Magt bestaar i den Rettighed, at formane Undersaatterne: Falder noget for at raadslaae over, saa forsamler hand Høvidsmændene og de Ældste for at giøre dem Forestillinger om de Ting, som i een eller anden Sag ved nærværende Omstændigheder sig best kunde skikke. Det er dem og tilladt, deres Instantzer at foredrage, og deres deraf undertiden paakommende U-eenigheder eller Stridigheder blive gierne i ald Stilhed og største Sagtmodighed afgiorde, saasom den eene Part gierne giver den anden efter. Ofte varer disse Forsamlinger i 2 fulde Dage uden mindste Trette, og kand de

da

da ikke blive foreenede, som dog sielden skeer, saa ophæves Conseillet, og enhver tager de Messures, som hand har besluttet at være de beste i sin Handtering. Men naar de have fattet en eenstemmig Slutning, saa kalde de alle de unge Folk tilsammen, og befale dem dens endelige Udførsel at exseqvere, hvilket skeer paa deres Maade med den allerpriseligste Veltalenhed. De have ellers denne Regel: at mand bør fatte Alderdommen ved Fornufften, men Ungdommen ved Affecterne, naar mand ellers med sin Andragelse vil igiennemtrænge etc. Dette Brev har virket saa meget, at Hans Majest., Parlamentet og den gandske Nation have besluttet alle muelige Ting at anvende i dette Land, deres Herredom og deres Religion tillige med fast at sætte, og har mand desforuden det Haab, at kunde giøre denne Egn saa frugtbar, som nogen anden Plantage-Sted, Engeland i America har i Besiddelse. I sær meener Nationen, der et sær fordeelagtig Silke-Orme Avl at anlegge, i hvilken de bedre haabe at reussere, end med

Hval-

Hvalfiske-Fangsten, hvilken Syd-See Compagniet nu omstunder er nødt til snart aldeles at lade nedlegge.

Sammesteds skal nyelig en habil Pen efterfølgende Latinske Ode til Printz Wilhelm af Nassau have forfærdiget, hvilken af dem, som ere Kiendere af Sapphiske Vers, vel fortiener at læses:

Ad Illustrissimum Principem
GVILIELMUM NASSOVIUM.

Cum per hybernas amor urget undas
Ire jactatis juvenem lacertis,
Invidus Sævis Boreas procellis
Obstat & Eurus.

Non Abydenus gravius morantes
Increpat ventos tumidumq; Pontum
Fata cui nomen dederant puellæ
Tristia mersæ;

Regiæ qvàm Tu thalamo retentus
Virginis, NASSAVE, Tibi dicatæ,
Peleus qvalem Thetidem recepit
Munere Divum:

Qvin

Qvin laboranti medium per æſtum
Non magis charo metuit Leandro
Dum tremens nautem face nuptiale
Dirigit Ero;
Qvàm Tibi, Princeps, Tua Spes & ignis,
ANNA, Te donec maris expedirent
Et gravis morbi implicitum periclis
Publica Vota.

Te qvis, Heroum manifeſta proles,
Hoſpes accedat potior Britannis?
Non refers nobis, Bone, GVILIELMUM
Nomine ſolum
Te ſalutandum ſatis obtuliſti
Circulo: paulum Tibi parce cautus,
Conjugi, feſſum modò Villa reddet
Te Tibi & ANNÆ.
Otium prudens Amor, ut Camœnæ,
Ruris & dulces voluit receſſus,
Gratiis adſit Cytherea juncta &
Pronuba Juno.

Turturum murmur, crepitansq; rivus,
Sylva vocalis, Zephyri ſuſurrus,
Halitus florum recreent amantes
Dentqve Salutem!

Endnu

Endnu er sammested et nyelig af Fransk paa Engelsk oversat Verk kommen for Lyset, som fører denne Opskrift: A Voyage to Arabia the Happi &c. I dette Verk findes 2de Reise-Beskrivelser, som ere skeede fra Aar 1708 til 1713 anførte, da og om Caffee-Træet, dets Frugter, den første Brug af Caffee, dens Bortførelse til Asia og Europa, og andre der hen hørende Efterretninger, tillige med mange skiønne Anmerkninger findes antegnede.

Frankerige.

Til Paris skal i disse Tider iblant ander Sager endog efterfølgende vel Gasconiske, dog tillige med lystige og efterfølgende Viise være bleven publiceret, hvilken mand ingenlunde kand forbiegaae, den curieuse Læsere i Norden at meddeele, endskiønt ingen forlanger at deele Drikke-pengene med den Franske Autor for hans Arbejd: Viisen lyder ellers saaledes:

..... Vou-

Vaudeville
contenant les ſentimens de la Nation Françoiſe ſur la preſente Guerre.

Bientôt Tortone eboulera;
Milan chante ſon libera;
Enſuite Mantoue le dira. Alleluja.

***

Quand nous aurons pris tout cela,
Que faire de ces Chateaux là?
Eh! palſangue, on les rendra. Allel.

***

Mais qui eſt ce qui nous payera
Tout ce, qu'il nous en coutera?
A notre Dame on chantera. Allel.

Italien.

Til Mayland er i afvigte Aar efterfølgende Skrift kommen for Lyset: D. Joh. Andreæ de Aſteſatis Briziani, Benedictino-Caſſinenſis, Epiſtola, in qva annus decimus ſeptimus ſupra Octingenteſimum Bernardi Italiæ Regis emortualis oſtenditur, & aliæ Lotharii Imperatoris, ac Ludovici Junioris ejus filii à vulgatio noviter obſervatæ Epochæ exhibentur.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 10.

Den 11 Mart. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 123.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn.

14. Mag. ANDERS CHRISTENSÖN ARREBOE blev Aar 1616 Sogne-Præst til denne Meenighed. Om ham er tilforn vidtløftigere meldet i disse lærde Tidender Aar 1732. No. 45. pag. 711. seqv.

15. Mag. Thomas Coortsön Wegner, (Thomas Cunradi Wegner) blev kaldet Aar 1618 fra Calundborg Menighed, til at være denne Kirkes Sogne-Præst, og blev siden Biskop i Stavanger i Norge. Om ham er ogsaa talt tilforn i disse lærde Tidender Aar 1733. No. 3. p. 34-37.

16. Mag. Lauridtz Mortensön Scavenius, feed i Skagen i Aalborg Stift, af fattige Forældre, Morten Lauridtsön og Maren Sörens-datter, Aar 1589 den 6 Aug. I hans unge Aar kom hand til Kiøbenhavn og blev der sat i Byens Skole, blev siden baade Fader- og Moder-loes, og kom i Doct. Thomas Finckes Huus Aar 1599. hvor hand blev antagen som en Søn i Huuset, og nøed det samme, som Doct. Finckes egne Børn, fornøden Underholding og Undervisning i tretten Aar. Da hand var bleven Studenter, blev hand Collega i Kiøbenhavns Skole, og derefter Aar 1612 reiste hand Udenlands med Borgemester Michael Wibes to Sønner. Efter 4 Aars forløb kom hand hiem, og blev da Aar 1617 i vo-

res

res første Jubel-Aar, Philosophiæ Magister, da Mag. Johannes Jani Alanus var Decanus Facultatis Philosophicæ ved Kiøbenhavns Universitet. Siden reiste hand anden gang Udenlands med bemelte sine Discipler, hvorfra hand blev indkalded til Fædernelandet, for at være Hofmester hos Printz Friderich, Kong Christian den Fierdes Søn. Men, som Brevet blev i den smitsomme Svaghed, som da Aar 1619 grasserede, opholded, og Brevets Indhold ej blev ham vitterlig, førend det var for sildigt, og den Bestilling var allerede falden i en andens Lod, blev hand strax, efter hans Hiemkomst, beskikked til at være Sogne-Præst til Dom-Kirken i Roeskilde og SS. Theol. Lector sammesteds, hvilket Embede hand i halv-ottende Aar betiente. Resten skal meldes i følgende Numer.

Tydskland.

Til Altona har den der værende Præst Hr. Wilh. Ernst Evvald, ladet en Verk udgaae som fører den Titul: Emblemata Sacra Veteris & Novi Testamenti,

in 4. 2 Tomer, 3 og 4 Bog. I hver Bog findes 10 Afhandlinger, nemlig i den 3 1) de calice inebriante ad Pſalm. XXIII, 5. 2) de lotione manuum ad Pſ. XXVI, 6. 3) de Virginibus tympaniſtriis ad Pſ. LXVIII, 26. 4) de habitante ſuper Cherubim, Pſ. LXXX, 2. 5) de botro Copher, Cant. I, 14. 6) de Horto, Symbolo Eccleſiæ, Cant. IV, 16. 7) de Curru Aminadab, Cant. VI, 11. 8) de Deſerto gentilismi, Eſ. XXXII, 16. 9) de Speculatoribus montium, Eſ. LII, 7. 10) de lapidibus conſecrationis erigendis in vexillum, Zach. IX, 16. I den 4de Bog handles 1) de Columba Spirit. S. Matth. III, 16. 2) de vulpibus in luſtris Matth. VIII, 20. 3) de portis inferorum, Matth. VI, 18. 4) de Galli Cantu, Matth. XVI. 5) de forma ſervi, Phil. II, 7. 6) de palmis in manibus, Apoc. VII, 9. 7) de mari ſub pede dextro Angeli, Apoc. X, 2. 8) de cingulis aureis Angelorum, Apoc. XV, 6. 9) de mutis novæ Hieroſolymæ, Apoc. XXI, 12. 10) de Margaritis novæ Hieroſolymæ portis. Til Slutning findes et Specimen Obſervationum Philologicarum in Epiſtol. ad Ephe-

Ephesios ex Historia & Antiqvitatibus Asiæ illustratam.

Til Osnabrück har den ved Gymnasio værende flittige og vindskibelige Rector M. Joh. Christoph. Köcher paa nye anden gang ladet udgaae Hugonis Grotii Bog de veritate Religionis Christianæ. Forunden den Fordeel hand har givet sin første Edition, der udgik Aar 1725, pryder endnu denne nærværende de nye Tilsætninger, hand den har tilføjet, i særdeleshed den Jødiske Thalmuds fornemste Indhold og Igiendrivelse. Verket bestaar ellers af en 8v. 1 Alph. 7 Ark.

Til Wittenberg skal det derværende Universitæt i Anledning af den til Cracau i Pohlen lykkalig paafuldte Kongl. Kronings Dag tvende Dages offentlige Solenniteter have anstillet. Neml. afvigte 14 Febr. bleve samme formedelst tvende Programmat. offentlig Anslag, intimerede, Dagen derefter som den 15 blev under en Folkerig Forsamling i Slotts-Kirken under Academiets Navn een solenne Panegyrisk Oration af den Keiserlige Raad og Kongl. Pohlske og Churfyrstl. Sachsiske Hof-Raad Hr.

Johan Wilh. von Berger, ved baade foregaaende og efterfølgende rare Musique opført: Ligeledes den 16 atter igien blev en Tydsk Oration under Musique af den der studerende unge Grev Adam Hain Henrich von Flemming, med største Applausu holdet.

Samme Sted kand mand endnu, førend først indfaldende Leipziger Paaske-Messe, indeværende Aaar 1734 vente at see fra Pressen udkomme, en Tydsk Oversættelse af den fortreffelige og høystbehagelige Bog, de Indifferentismo Religionum, hvilken den vidtberømte Wernsdorff i sit levende Liv har forfærdiget, og bliver for en meget civil Priis tilkiøbs at bekomme. Mand tvifler ikke paa, at jo dette Verk skal blive saa meget meere begiærligt iblant Folk, som dets Latinske Original alt for længe siden er bleven rart at finde, helst siden nærværende Oversætning i det Tydske Sprog ikke alleneste er meget vel geraaden, men kand og være særdeles tienlig for fleere, der Latin ikke forstaae.

I Leipzig er for kort Tid siden et Skrift fra Pressen udgangen som fører den-

denne Titul: Kurtze, deutliche und erbauliche Nachricht von dem Innhalt und Zusammenhange der gantzen Heiligen Schrift, nach der Ordnung der Bücher Altes und Neues Testaments; den Ungeübten zur Anleitung und Aufmunterung, die Heil. Schrift selbst mit Lust und Nutzen zu lesen, in Frag und Antwort verfasset, und mit einem Anhange der vornehmsten Bibliſchen Sprüche versehen, in länglicht 12 Format.

Saa lader og ligeledes paa forevnte Sted i disse Dage M. Christian Reineccius S.S. Theolog. Baccal. efterfølgende Verk, hvilket hand selv med megen Flid har udarbeidet, formedelst offentlig Tryk befordre: Manuale Biblicum Concordantiarum Biblicarum, in qvo Voces Græcæ omnes, qvæ in LXX Interpretum Versione Bibliorum Græca & in Apographis Veteris Testamenti nec non in Textu originali Græco Novi Testamenti occurrunt ordine Alphabetico una cum significatibus Latinis exhibentur, & diversis signis distingvuntur, qvæ in LXX Interpretum Versione, in Apographis in Novo Testamento & utrobiqve

leguntur. Verket kommer ellers til at bestaae af omtrent meer end et Alphab. og indbefatter nogle 100 Ord, som i Kircheri, Lankischii, og Frommii store Concordantzer ere forbiegangne, og sig derudi ikke befinde: Hvoraf Author i sin Forberettning nogle af de fornemste Exempler vil anføre, og saasom de Indices Vocum Ebræarum & Græcarum Veteris & Novi Testamenti, som denne habile Mand tillige med sin Ebraiske og Grædske Bibel trykt har udgivet, og saa vel i et, som separatim i Leipzig ere at bekomme, forneemeligst kunde tiene til at opmuntre Liebhaberne, saa haaber mand, at forommeldte fuldstændigere Fortegnelse over de Grædske Ord, skal blive saa meget desmeere behagelig, og ald fornøjelig Befald finde.

I Nürnberg er efterfølgende Verk nu omstunder tilkiøbs at bekomme: Des grossen Feld-Herrn Eugenii, Hertzoges von Savoyen und Keiserlichen General-Lieutenants Helden-Thaten, 4 Theil mit Kupfern, in 8. Den gunstige Læser finder herudi beskreven den sidste Italienske Kriig, samt Grund-Afritzningerne

og

og Prospect af Fæstningerne, saavelsom og den Maylandske Egn, og hvad ved Rhinstrømen sig haver tildraget; Mand er og i Verk med at sammen samle alt hvad i forestaaende Sommer sig kand hænde, og derom alle rigtige og sandfærdige Bevitsligheder sampt de meest accurate Afritzninger imod Aarets Udgang den gunstige Læsere at meddele.

Samme Sted er efterfølgende tilkiøbs at bekomme: Lehren der Christlichen Erkäntniß, den Jüdischen Irrthümern entgegen gesetzt. I samme bliver den Christelige Troes Lærdoms Fundamenter af det gamle Testamente, til Jødernes Omvendelse, og til de fromme Christnes Bestyrkelse i den Christelige Religions Sandhed, grundig forestillede og tillige med det Gamle og Nye Testamentes Overenstemmelse tydelig fremviist, paa saadan Maade, at alle og enhver med Eftertryk kand forsvare sin Christelige Troe imod alle Jødiske Indvændinger, og klarlig see, at Christi vores Frelseres og hans hellige Apostlers Hoved-Lærdomme paa det gamle Testamente er grundet. 8vo.

Nederlandene.

Til Duisborg har Professor Gerdes afvigte 25 Januarii ladet sin 5te Disputation formedelst Trykken bekiendt giøre, udi hvilken hand de til Erke-Fædrenes Historie henhørende Stæder i den hellige Skrift forklarer, og for denne finde efterfølgende Skriftens Stæder afhandler: 1) Gen. XIV, 14 da Abraham bevæbnede 318 af sine Svenne, som vare fødde i hans Huus, med hvilke hand befriede sin fangne Broder Loth. 2) Gen. XX. 16 da Abimelech sagde til Sara, hand hafde givet hendes Broder 1000 Selvpenninge til et Skiul for hendes Øjne for alle, &c. 3) Gen. XXV, 18 hvorledes Ismael faldt for alle sine Brødere. 4) Hos. XII, 4. 5 om Jacobs Striid med Engelen.

Til den Haag har den berømte Billedhugger Zaverius, for kort siden, forfærdiget Printzen af Oranien hans Bryst-Billede en Mignature i hvidt Marmor, hvilket af de som ere rette Kiendere af sligt Arbeid, bliver holdet for at være et med de herligste Stykker, som nogen Tid kand

kand være giort, ja mange vilde meene, at det skulde beholde Prisen hos de Rommerske og Italienske Antiqviteters Mestere selv.

Engelland.

Til London er nyelig et Verk fra Trykken bleven udleveret, hvilket synes at være meest behagelig for dennem, som forlange at vilde have en nøje Indsigt i den Engelske Kirkes indvortes Beskaffenhed og Skikke, det er trykt under denne Titul: The Feasts and Fasts of the Church of England, &c. i. e. den Engelske Kirkes Fest- og Faste-Dage, beskrevne efter deres Aarsager, Foranledning og Anordning, med practiske Meditationer over enhver forsynet, med hosfejede Collecter og offentlige Kirke-Bønner, og andre derpaa indrettede Andagter. I et hosfejed Appendice bliver endeel vigtige Solennitæter besynderlig opregnede og forklarede, hvilke den Engelske Liturgie og denne Kirkes offentlige Gudstieneste nyelig er bleven tillagde, Bogen er ellers med adskillige Kaabersnytter prydet.

Sam-

Samested er og for kort siden et Verk kommen for Lyset under efterfølgende Opskrift: J. Breval's Remarqs on several Parts of Europe. I dette bliver fornemmeligst de Landes Historie, Antiqvitæter og Geographie forklarede, igiennem hvilke Autor selv har reist, nemlig Frankerig, Nederlandene, Lothringen, Elsas, Tydskland, Savoyen, Schwitzerlandene, Italien, Spanien og Portugal. Derhos findes og mange smukke Land-Kort, Afritzninger paa Landene, og 40 Kaabberstykker hosføjede.

Frankerige.

I Paris er for kort siden en liden Tractat kommen for Lyset, hvilken vil bevise, at mand et Menniskes enten lykkelige eller u-lykkelige Hændelser ikke har nogen Fatalitét eller Prædestination, men alleneste de blotte naturlige Omstændigheder og en frie Villies Vahl haver at tilskrive. Verket fører denne korte Titul: Traité de la Fortune, par Mr. --- in 12. I Fortalen giver den ubenævnte Autor sin Forundring derover tilkiende, at der og ere forstandige og kloge Folk til,

til, som i stor Alvorlighed pleje at sige og foregive: **Naar Lykken ikke vil føje et Menniske, kand det i sit Forsæt intet udrette: Mangen General, Staats-Mand etc. er vel en forstandig Mand, men ikke lykkelig, en anden derimod er baade eenfoldig, men dog forvoven derhos, og har Lykken paa sin side.** At saadanne Tale-Maader ere vildfarende og falske, og have deres Oprindelse af en grov U-videnhed, meener Autor over alt med Exempler at vilde bevise; thi kalder hand sit Verk en Comment: over disse Senecæ Ord: Qvilibet fortunæ suæ faber. Tractaten selv undersøger (1) Oprindelsen til de falske Meeninger om Lykke og Vanlykke. I stæden for, siger hand: at mange Menniske i de nærmeste Omstændigheder af deres Conduite kunde have de sandfærdige Aarsager til Udfaldet for deres Øjne, og ikke havde nødig at extravagere videre med deres Tanker, saa falde de dog hen til en u-begribelig Lykkens Re-

gierings

giering i deres Forehavende, som skal giøre et Udslag i Sagen. Men saadant er i den saa kaldede Lykke, en Uvidenheds Bekiendelse, og i Vanlykke en Smykke og Prydelse for begangne Fejler, hvilke mand dermed vil velte sig af Ryggen; Efterat nu de falske Meeninger om Lykke og U-lykke deres Oprindelse af den Menniskelige Vanarts Beskaffenhed ere vorden udleedt, geraader Autor paa Hedenskabet, i hvilket mand tilbeder Lykken som en Gudinde, og udaf hvilket mand alle saadanne blinde Meeninger har indslæbt i Christenheden. Her bliver det særdeles lærd udfordt, hvad Hedningerne have troet om Lykken, hvorledes de itzige Indbildinger og Tale-maader dermed nøje overeenstemme, og hvor mange Folk derved give tilkiende, at de ere meer Hedninger end Christne. Dernest følger Exemplerne, nemlig først af Skibsfarten, men i særdeleshed den Historie om den forrige Spanske Flode, den u-overvindelige da kaldet; Fremdeles af Kriig, besynderlig Alexandri Magni Bedrifter imod Darium, saavelsom og Cæsars imod Pompejum, og endelig af

Hof-

Hof-Levnet, hvor, mand siger: Den u-undflyelige Lykke og Ulykke fører sit besynderlige Regimente. I alle disse Historier og forefaldne Hændelser veed Autor ikke noget u-overnaturligt eller besynderligt at kunde finde, men lutter saadanne Omstændigheder, der af den Menniskelige frie Villie ere udsprungne, og efter de naturlige Loves proportion ere udfaldne. Samme undersøger hand alle paa det nøjeste, paa det at mand skal ikke giøre ham nogen Instantzer om Fatalitet, eller noget, som mand enten Lykke eller Ulykke kunde tilskrive. Et Skib, en gandske Flode, siger hand, ankommer til et Sted, og udretter sit Dessein, helst naar den kommer til rette Tid, har dygtige Skibsfolk inden Borde, treffe den rette Vej, og hvad slige Omstændigheder meer kand være; men skeer saadant ikke, Vind og Vejr stormede, eller Styrmanden forsaae sig i sit Embede, saa maa Skibene nødvendig gaae til Grunde, og Folkene som ere om Borde, drukne, ved hvilke alle disse Ting, hand foruden de nærmeste Aarsager, af ingen Lykkens eller Ulykkens videre Directi-

rection vil vide af at sige. Alexanders Folk, siger hand fremdeles, har været gode Soldater, men Persianerne ikkun slette, og alting er skeed med naturlige Omstændigheder, saavelsom med Cæsar, for hvilken Pompejus maatte vige. Om endskiønt nu Autor alt dette særdeles naturlig og skinbarlig veed at foredrage, hand og i mange Stykker synes ikke at have U-ret, saa lader det sig dog ansee, at derunder hviler en hemmelig Naturalismus, i det hand af aldeles ingen Fatalitét eller Prædestination i de Ting vil vide noget at sige; thi alt saadant siger hand, vil hand overlade til Theologos, der med u-sigtbare Ting have at bestille, hand alleneste forbliver ved de sigtbare og haandgribelige Aarsager, og naar de da kand give ham Fornøjelse, saa finder hand ikke paa noget nyt, og tilskriver ikke heller Lykkens eller Ulykkens Direction noget, som hand ikke kand begribe. Hvad Christendommen derom lærer, imodsiger hand ellers ikke, men forkaster alleneste de taabelige og u-christelige Tale-maader, sampt de dermed forbundne Meeninger.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. II.

Den 18 Mart. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Efterat man har begyndt, at sælge den Christ-opbyggelig Tidsfordrivs 3die Continuation, som nu og, med god Afgang, hver Dag skeer, saa fornemmer man paa den 1te Continuations Forraad, at man ikke har proportionered Oplagets Størelse efter Liebhabernes Begierlighed; Paadet dette nu, i den følgende Tiid, desbedre kunde skee, saa har man giort den Calculation, at den 1te

Deel af Verket kand belebe sig til 8te Continuationer, og vilde nu derefter invitere Liebhaberne, om de den øvrige Rest af Verkets første Deel skulde vilde prænumerere, da Directeuren paa det publique Skriv-Contoir, Sgnr. Magnus Dreier i Lederstrædet er instruered, at tage imod samme Prænumeration saaledes, at, naar for den heele Part betales forud 4 Mk. Danske, eller for de deraf endnu under Pressen værende 5 Continuationer 2 Mk. 8 ß. leveres dem et Bevis, imod hvilket de siden kand affordre enhver af de prænumererede Continuationer, ligesom de efter haanden komme fra Pressen; Imidlertiid vilde Liebhaberne undskylde, at man, opholder Verkets videre Publication efter Prænumerationens Fremgang, for at vide med nogen slags Vished, hvor stoort et Oplag behoves.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 124.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn efter Reform.

Mag

Mag. LAURIDTS MORTENSÖN SCAVENIUS (som blev i sidste Numer ommeldet) blev Aar 1627 kaldet fra Roëskilde Dom-Kirke, til at være Sogne-Præst for St. Nicolai Menighed i Kiøbenh. Aar 1639 d. 10 Junii blev hand Theologiæ Professor ved Universitetet; næste Aar derefter, 1640 d. 8 Decemb. blev hand creëret SS. Theolog. Doct. af Biskoppen i Sædland, Facultatis Theologicæ Decano, Doct. Jesper Brockmand. Noget derefter blev ham Viborg-Biskopsdømme tilbuden, hvorfor hand undskyldte sig; dog blev hand siden, Aar 1653 d. 14 Maji af Geistligheden i Sædlands Stift udvaldt til at være deres Biskop, hvilket Embede hand ogsaa imodtog, og dertil blev indviet og ordinered Dom. IV post Trin. af Doct. Peder Winstrup, Biskop udi Skaane. I dette Embede creërede hand 6 Theologiæ Doctores, og indviede til det hellige Prædike Embede 55 Præster. Hand døde i Roëskilde (hvorhen hand var reist til Provste-Mode) d. 22 Junii 1655, da hand hafde været Biskop i Sædland

i 2 Aar. Hans Lig blev ført til Kiøbenhavn og begraved i vor Frue Kirke. D. Thomas Bartholinus, Med. Doct. & Profeſſor Hafnienſis, lod udgaa et Programma over ham d. 3 Jul. 1655, hvoraf mand har videre Efterretning om Mandens Liv og Levnet. Ellers kand herom læſes Vindingius i hans Academia Hafnienſi, p. 345 ſqv. Terchild Baden i hans Serie Epiſcoporum Sædland. p. 87 - 96. Hans Epitaphium findes hos Petr. Joh. Reſenium i hans Inſcriptionibus Hafn. p. 11, 12. Jmens hand var Studenter ved Academiet, har hand ſom Reſpondens defendered Doct. Thomæ Finkii, Med. Profeſſoris, Theſes Conſtitutionum Medicanum V continuatas, de Actionibus Animalibus, Hafn. 1612 in 4to. Ellers om hans Skrifter, ſom ere udgivne, kand læſes baade Alb. Cartholinus de Scriptis Danorum, p. 96. Mollerus i hans Hypomnem. p. 324, 325. Vindingius og Badenius, ſom før ere nævnede, item Henr. Witte i hans Diario Biograph. Tom. I. d. 22 Jun. 1655. Til hans andre Skrif-

Skrifter, som der blive antegnede, maa da legges en Dansk Liig-Prædiken over Jomfru Kirstine Munk, af Psalm 23 trykt i Kiøbenh. 1626 in 8.

NB. Der skal ellers have været en Rector ved den Kongel. Skole i Friderichsborg, som hedde Mag. Morten - - (hans Tilnavn vides ikke.) Samme Mand skal være siden bleven Præst til Carlebo Meenighed, og derefter forflottet til St. Nicolai Menighed i Kiøbenh. efter den Beretning, som Mag. Albert Thura har given os om Friderichsborg Skoles Rectores i hans Idea Historiæ Litter. Danorum, p. 43; Men, som Resenius i hans Inscript. Hafnienſ. melder slet intet om denne Mag. Morten, naar hand opregner St. Nicolai Menigheds Sogne-Præster, og Auctor baade til dem. Idea Hist. Litter. Danorum, og til disse ugentlige Notificationer, veed endnu ingen fuldkommen Visshed eller Underrettning at meddeele Læseren om denne Mand, faaer hand indtil videre være udelukt af denne Catalogo.

Tydskland.

Til Hamborg bliver med det allerførste givet et Verk under Pressen, som bliver seet i Tiden under denne Titul: Entschuldigungen der Sünden, womit der Sünder seine Missethat vor GOtt und Menschen, jedoch vergeblich, beschönigen will. Autor er Hr. Christoph Voss, Præst til Meldorf i Süder-Ditmarschen. Hans Hoved-Affigt gaaer fornemmelig derhen, den i Synd og U-bodfærdighed levende Verdens mange Vildfarelser, falske Regler og Axiomata, adskillige irrende Slutninger, Ordsprog, daarlige Udflugter, og Guds Ords Forvendelse, tillige med allehaande Maader at bedrage sig selv paa, hvilke til Syndens Undskyldning, Fornægtelse, Formindskelse og retfærdiggiørelse vorder frembragt, i en Systematiske Orden med Guds Ord, og vigtig-fornuftige Argumenter at igiendrive, og deres Intet, og falske Grund tydelig at fremviise. Den 1ste Deel, som kommer til at bestaae af 5 Bøger og omtrent 4 à 5 Alphabet vil sig først fremstille, da deruddi,

di, som i et Forlob den Materie om saadanne Syndens Undskyldinger saaledes fornemmeligst bliver afhandlet, at deres Aarsager og Oprindelse bliver fremviiste, deres Art og Beskaffenhed opdaget, deres Forsængelighed, Vanart og Ugyldighed beviist, Middeler derimod fremlagde, og alle Forhindringer til deres Afleggelse efter Mueligbed til side rømmede.

Til Leipzig skal den Kongl. Preussiske Hof-Raad og Professor Chymiæ, Doct. Neumann, for kort Tid siden i nærværelse af mange lærde Mænd, som Vidnesbyrd paa hans Erfarenhed, have giort efterfølgende Experiment: i det hand nemlig har fremlagt for dennem, 3 klare Chrystal-Glas Flasker, udi en hver af hvilke, som enhver kunde kiende og see, befandtes et Stykke, saa hardt tørret Blod, at det, naar mand rystede Flaskerne, gav en stark Klang fra sig. Da hand strax derefter hendtede et af ham præpareret Dødning-Hoved, og holdt det op til den første Flaske, begyndte det derudi sig befindende haarde Blod saaledes at flyde, saa at Flasken

dermed aldeles blev opfyldt. I den anden Flaske, da Dødning Hovedet dertil blev holdet, begyndte Blodet ikkun lidet at flyde, og endelig i den tredie forblev det ligesaa haardt og u-bevegeligt som tilforn. NB.

Til Dresden er nyelig bleven trykket et Verk, som fremstiller sig under den Titul: D. Christian Gottlob, Churfürstl. Sächsischen Hoff-Medici, wie auch Land- und Amts-Physici, gründlicher und kurtz gefaßter Unterricht, wie sich ein Mensch, nach Anweisung der aus heil. Göttlicher Schrift gezogen Diætischen Reglen bey guter Gesundheit erhalten und vor Kranckheiten bewahren könne, 1734 in 4to.

Samme Sted kand og bekommes: D. Wilh. Beveridge, gewesenen Lords und Bischofs zu St. Asaph in Engelland, merckwürdige Reden, so insonderheit die Natur, Person und Amt Christi betrift, 3 Theile, for sin fortreffelige Nyttes skyld uf det Engelske oversat af Carl Gottfried Engelschallen, Kongl. og Chur-Sachsiske Hoff-Prædikant. 1734 in 8. 1 Alphab. 10 Ark.

Ne-

Nederlandene.

Til Amsterdam er i 2de Tomis nedenstaaende Bog in 8vo fra Pressen udkommen, og fremviser denne Titul: Voyage de Rabbi Benjamin, Fils de Jona de Tudele, en Europe, en Asie, & en Afrique, depuis l'Espagne jusqu'à la Chine, ou l'on trouve plusieurs choses remarquables concernant l'histoire & la Geographie, & particulierement l'Etats des Juifs au douzieme Siecle. Traduits de l'Hebreu & enrichis des Notes & des Dissertations historiques & Critiques sur ces Voyages, par Jean Philippe Baratier, Etudiant en Theologie &c. 1734. Oversætterens Portrait, som findes foran i Bogen, giver tilkiende, at hand er en ung Person paa intet meere end 11 Aar. Fortalen, som hans Fader, der er Fransk Præst til Schwobach strax ved Nürnberg, har skrevet, underretter Læseren ikke alleeneste om, hvorledes det har været mueligt, at dette unge Menniske har kundet erlange en grundig Kundskab udaf 8 Sprog, nemlig Hebraisk, Grædsk, Latinsk, Fransk, Tydsk, Chaldaisk, Sy-

risk og Rabbinsk, saa at hand et hvert af disse Sprog kand læse, forstaae, tale, skrive, efter Grammaticalske Regler undersøge, og med Critiske og Philologiske Anmerkninger forklare; men den fortæller og Aarsagen, hvorfor hand sig samme Bogs Oversættelse har foretaget, og formedelst egen Flid fuldbragt, hvorved hans Fader og med dyre Forpligtelser forsikrer, gandske lidet eller slet intet i sin Søns Arbejde at have forandret. Hvad ellers den Methode angaar ved hvilken denne unge Person foromrørte Sprog haver lært, fortiener saa meget desmeer at vorde anmerket, som den med de, der i Skoierne ordentlig bruges aldeeles lidet overeenstemmer. I det øvrige fortiener dette Subjectum, i hvor tilig det end synes at være, dog alligevel med Billighed sit Sted iblant disse Tiders Lærde.

Engelland.

Til London ere i disse Dage iblant andre Piecer efterfølgende Bøger blevne bekiendte, nemlig (1) The intereſt of Schotland conſidered, with regard to its Police

Police in employing of the Poor, its Agriculture, its Trade, its Manufactures, and Fischeries. (2) Al-Mersa, or Mahomed's famous Night-Voyage to Jerusalem upon the Asf Elborack, and from thence with the Angel to Heaven, as mentioned in 17 Chapter of the Koran. Translated from the Original Arabic by Mr. Wild. (3) Of the true Years of the Birth and of the Death of Christ, Two Chronogical Dissertations.

Ligeledes har Joseph Trape D. D. Præst til Christi Kirke sammested, ladet efterfølgende Skrift udgaae: The Doctrine of the most Holy anu Ever Blessed Trinity briefly stated and proved. &c. Den Mængde af Controversier, hvormed Engelland stedse over den vigtige Articul om den H. Tree-Enighed bliver forurocliget, ere i dette Verk i et Summariske Fordrag tilsammen fattede, alle Instantzer besvarede, og altsaa denne Lærdom imod alle paakommende Modstandere fast-stillet. Autor har tilforn aflæst denne Afhandling som 2 Prædikener ved forefaldne Leilighed i Hoved-Kirken St. Paul, i de Aaringer 1729 og 1730, og

nu

nu ved deres Trykning med adskillige Betragtninger over den Lignelse om den Rige Mand og Lazaro imod denne Verdens ilde skikkede Væsen og Vantroe, dennem formeeret. Hvorudi hand besynderlig fremviiser et hellig Livs u-forbiegiengelige Nødvendighed, og beviiser en tilkommende Tilstands Vished efter dette Liv, samt og den heele Christelige Religions Sandfærdighed.

Til Edimburg er en Prædiken bleven ved offentlig Tryk bekiendt giort, hvilken er holdet af een der værende Præst M. Anderson, over Luc. XIX, 13. under denne Titul: L'Usage & L'Abus des divertissemens, avec un Supplement où l'on montre, que ceux du Theatre, en particulier sont contraires au Christianisme. Hvilken Prædiken, saasom den af en ubekiendt Person skarp blev angreben, saa har Autor endnu tilføjet den et Appendix, hvorudi hand forsvarer sin Meening, og til dens Bekræftelse anfører nye Grunde paa hvad hand imod Skue-Platze har forebragt.

Fran-

Frankerige.

I Paris seer mand et trykket Forslag til et meget skiønt Verk iblant Folk at have sig fremstillet, og giver dets foreſtaaende Titul saaledes lydende tilkiende: Hiſtoire de Bourgogne, Generale & Particuliere, par D. Religieux Benedictin de la Congregation de S. Maur. Verket skal i sin Tiid bestaae af 5 Tomis, af hvilke mand denne sinde vil udvælge de 3 første deres Indhold den curieuse Læsere at meddeele, og de 2de resterende en anden gang insinuere. I den første Tome undersøges alt saa det Navn Bourgignon dets ælde, hvorfra Folkene, der saaledes ere blevne kaldede, have deres Oprindelse, enten de fra de Romere eller Wandaler afstamme, enten de have været Hunner, Gother eller Schytter, om mand af disse skal statuere 2de slags, af hvilket det eene kaldes de Orientalske, og det andet de Occidentalske, deres Legemers Beskaffenhed, deres Sinds Tilbøjeligheder, deres Egenskaber, som skille dem fra andre Folk, deres Guds Tieneste, deres Sæder og Skikke, deres Tungemaal

gemaal og Regierings Form, deres Omvendelse til den Christelige Troe, den Egn, hvor de i Begyndelsen have boet, Tiden, naar de den forlode, og ved hvad for Folk de derfra bleve udjagede, og hvorhen de sig paa samme Tid forfejede, hvorledes de have beblandet sig med de gamle Gallier, hvor længe de uden noget fast Sæde have omsværmet, hvad for Lande og Stæder de da have indtaget, samt Tiden, Steden og Leilighedeu, naar, hvor og formedelst hvilken de sig ordentlig have nedsat, og til sidst endelig taler hand om det Kongerige de have oprettet. I den 2den Tome beskrives dette gamle Kongeriges første Begyndelse og Historie, hvor vidt det sig med dets beste Til- og siden med dets Aftagelse har henstrekket, om det gandske halve Kongerige værende de Kriige med den Franske Konge Clodovæo, eller ikkun den part alleeneste, som maud siden har kaldet det Nedre Burgundien, er gaaet forloren, fremdeles de Burgundiske Kongers Antal og Navne fra den allerførste Stamme, de Ord Gondicaire og Gondioc, deres

res Betydning, alle disse Kongers Liv og Levnet, deres Krigs og Freds-Handlinger, den voldsomme Maade, formedelst hvilken Clodovæi Sønner tilbragte sig dette Riges roelige Besiddelse, de Underkastelses Vilkaar, i følge af hvilke samme Rige herefter har været Frankerige underdanige, og hvad derudinden fra den Tid af 550 Aars forløb sig har tildraget. I den 3 Tome bliver forevist, hvad egentlig for Kongeriger udaf det gamle Burgundiske dets Forstyrrelse have taget deres Oprindelse, og hvad for Konger over hver i sær have regieret, om Lotharius henhører under Kongernes Tall af Provence, om hand sine Efterkommere sig paa denne Throne har efterladet, hvad sig under Rudolfferne, og Conrad i det mindre Burgundiske, og i det Arelatensiske Rige under Conrad og hans Successores haver tildraget, og endelig hvorledes alle disse det gamle Burgundiske Riges Parter ere gangne til Grunde, og i mange, endskiønt mindre Herskaber, Hertugdomme og Grevskaber ere verden afdeelte.

Resten

Resten, nemlig Indholden af de tvende sidste Tom: over denne Historie, skal nestkommende 25 Martii til Tieneste vorde tilkiende givet.

Til Lyon skal og nylig et Skrift fra Pressen være udkommen, der lader sig see under den Titul: Suite de Maladies Chroniques, ou l'on traite celles, qui arrivent à l'œil, & des remedes les plus convenables pour les guerir sans operation manuelle. Ouvrage tres utile dans toutes les familles. in 12.

Italien.

I Rom har en Geistlig Person i disse Dage ladet et Verk formedelst Trykken bekiendt giøre, hvilket fører denne Titul: Lucubrationes in Antiqvitates Surrentinorum: Det bestaar af 2 Tomer, da enhver Tome igien i 3 Bøger er afdeelt: Den første handler om de Ecclesiasticis Surrentinorum Antiqvitatibus, sampt en Chronologie de vitis Sacrorum Patronorum Surrentinæ Civitatis, og i den anden Tome forestilles et Land-Cart over de Surrentinske Forbierge, sampt en meget rigtig Beskrivelse over heele Districtet, og hvad derved kand findes at observere.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 12.

Den 25 Mart. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Idi det Kongelige privilegerede Bogtrykkerie ere efterfølgende 2de Tractater til Liebhabernes Tieneste nyelig fra Pressen udgangne, og for en billig Priis tilkiøbs at bekomme, nemlig (1) Gudelig Tids-Fordriv, eller et Hundrede korte Gudelige Tanker paa Eenlige Stæder af Peder Samsing, in 8. (2) En Tractat, kaldet: Den Aandelige Juule-Stue, med Sex Juule-Betænkninger

beprydet, af E. Naur in 8. Iligemaade (3) arbejder mand og flitteligst paa, at kunde endnu inden Paaske forstkommende fremstille El. Naurs Tyve Aandelige Paaske-Lillier, eller Paaske-Betænkninger, in 8. hvilket mand hermed alle Gudelige Læsere vil have tilkiendegivet.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 125.

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Menighed i Kiøbenhavn siden Reformationen.

17. Mag. Jens Pedersön Schelderup, en Nordmand, blev Aar 1639. den 9 Nov. Sogne-Præst til denne Kirke; og ti Aar derefter, neml. 1649. Biskop over Bergens Stift. Den gunstige Læsere har seet forhen videre Underretning om ham i disse Lærde Tidender Aar 1733. No. 10. p. 146, sqv.

18. Mag. Hans Enevoldsön Brockmand, fød i Kiøge i Sædland den 16 Apr. 1621. hans Fader var Enevold Rasmussen Brockmand, Borgemester i Kiøge, hans Moder, Margrete Rasmus-Datter. Hand gik i Herlufsholms

holms Skole, og blev derfra til Academiet dimittered Aar 1638. Fire Aar forblev hand ved Universitetet, og der excolerede sine Studia. Aar 1642. reiste hand til Engelland, hvor hand samme Aar i Augusti Maaned toog Magisterii-Graden ved Academiet i Cambridge. Derfra reiste hand til Skotland, og Aar 1644 atter igien til Engelland. Aar 1649. kom hand hiem til Danmark, og blev samme Aar Sogne-Præst til Nicolai Meenighed her i Kiøbenhavn. Nogle Aar derefter, neml. Aar 1660. fandt hand sig af sin svage Helbred foraarsaged, at tage Afskeed fra Meenigheden og dette besværlige Embede, og blev strax SS. Theologiæ Professor designatus, og efter faa Maaneders forløb Biskop over Aarhuus-Stift, til hvilket høje og hellige Embede hand blev ordinered og indvied af Erke-Biskoppen D. Hans Svane. Siden døde hand i Aarhuus den 3 Mart. 1664. Da hand opholdte sig ved Universitetet i Kiøbenhavn, var hand Respondens under Mag. Thomas Bang, Lingvæ Ebr. Pro-

fessore, og defenderede hans Exercitationem Litterariæ Antiqvitatis tertiam de Hieroglyphicis, som udgik i Kiøbenhavn Aar 1641. in 4to. Ellers om denne Brockmands Liv og Levnet, udgivne Skrifter, hans Epitaphio og andet didhenhørende, kand læses Vindingii Academia Hafnienſis p. 430, 431. Poulſonii Bibliotheca Arhuſienſis p. 78-84. Alb. Bartholin de Scriptis Danorum p. 69. og Henn. Witte i hans Diario Biograph. Tom. I. ad ann. 1664.

Tydskland.

Til Hamborg seer mand et Verk at være fra Trykken udgangen, in 4to. som kaldes: Anweiſung, wie die Sonnen Finſterniſſen, über einen jedweden Ort des Erdbodens zu berechnen, ſo deutlich als jemahlen geſchehen, durch ein Exempel erkläret, und damit ein Anfänger der Aſtronomie dieſe Rechnung deſto leichter begreiffen möge, in verſchiedenen Aufgaben vertheilet, und ausgefertiget von Nicol. Rohlfs, beſtallten Arithmetico und Mathematico zu Buxtehude, und der Hamburgiſchen Kunſt lieb- und üben-

udenden Societet Mitglied, 1734. Dette er ellers et nyt Oplag af den allerede i Aaret 1721 forfærdigede og den gang for i Vejen udgivne Udreigning om den 1724 i May Maanet forefaldene store Formørkelse i Soelen, hvorledes samme paa den Hamborgske Horizont sig har præsenteret.

Til Leipzig kand nu omstunder atter igien bekommes en Part af den bekiendte Historiske og Politiske Staatsmand, hvis Indhold bestaar denne sinde 1) af Europæ nærværende Gestalt, 2) Efterretninger om Pohlen, 3) Fornuftige Grund-Aarsager, hvorfor Stanislaus ikke burde udvælges til Konge i Pohlen, 4) de Franske, Spanske, Sardiniske og Rommerske Hoffers Opførsel, 5) et Sende-Brev, som den seeneste afdøde Augustus II kort for sin Afgang skal have skrevet til de Pohlske og Litthauiske Stænder, udi hvilket hand ligesom forud spaaer om den forvirrede Tilstand, som sig nyelig haver tildraget.

Samme Sted er i disse Dage et Verk at bekomme, som kaldes: Joh. Philip. Schabalie wandlende Seele: i. e. den

vandrende Siæls Samtale med Adam, Noa, og Simon Cleophas, affattet i en Historie fra Verdens Skabelse af, indtil Jerusalems Forstyrring, hvoraf kand sees, hvorledes et Monarchie følger paa et andet, og tillige med en udførlig Berettning om Jerusalems Forstyrring. Oversatt af Hollandsk paa Tydsk af B. B. B. 1734 in 8vo.

Ligeledes er sammested nu omstunder efterfølgende til kiøbs at bekomme: Des allerneuesten Kriegs-Staats III. Theil in 8vo. I denne findes først og fornemmeligst grundig udført, hvad en Staats-Kundskabs retteste Regler ved en Krigs Begyndelse egentlig udfordre. (2) Blive de Rettigheders Grunde, af hvilke Frankerig og Sardinien sig imod Keyseren have betient, anførte. (3) Følger det Franske Krigs Manifest, med Anmerkninger over Hans Allerchristeligste Majestæts Bevægelses Grunde til hans fattede Resolution, af en habil Keyserlig Minister, tillige med det vidtløftige Sardiniske Krigs-Manifest, ligeledes med Annotationer forsynet. (4) Seer mand en Samling af alt hvad, som siden den Fæstning

Piz-

Pizzighetone Erobring i det Maylandske, sampt og ved Castellet Mayland dets Erobring og Indtagelse er forefaldet, og hvad fremdeles ved Tortonæ Belejring er foretaget. Slutningen fremviser en Beskrivelse over Staden Mayland, tillige med dens accurate Afritzning.

Til Jena seer mand iblant andre Skrifter efterfølgende ogsaa at være udkommen, hvilket af de beste og nyeste Physicorum Verker er sammensanket, og fører nedenstaaende Titul: Synopsis Philosophiæ naturalis sive Physica in Compendium redacta, & ex mandato Sereniſſimi Principis ac Domini, Dni. Erneſti Auguſti, Ducis Saxonum Vinarienſis, perpetuo uſui Gymnaſii Vinarienſis conſecrata à Laurentio Reinhardo III Gymn. Vinar. Conrectore 1734 in 8.

Til Dresden er nylig en Piece udkommen, som fører efterfølgende Opskrift: Pohlnische Krönungs Geschichte Sr. Königl. Majestät Auguſti des III Chur-Fürstens zu Sachsen ꝛc. und Dero Allerdurchlauchtigſten Frau Gemahlin Mariæ Joſephæ, Kayſerl. Printzeßin, aus dem Ertz-Hertzogl. Hauſe Oeſterreich, wie

ſolche den 17 Januarii 1734 in Cracau mit ungemeiner Pracht geſchehen, und was vor, bey und nach derſelbigen vorgegangen iſt, mit vielen Urkunden erläutert und beſchrieben. Dresden und Leipzig in 4.

Til Breslau ſeer mand efterfølgende Chronographum at roullere:

AVgVstVs & stanIsLaVs De regno poLonIæ
Certantes oMnIa In EVropa tVrbant.

Paa Tydſk:

Da die Könige Auguſtus und Stanislaus um das Königreich Pohlen ſtreiten, ſetzen ſie in Europa alles in Verwirrung.

Til Franckfort ved Mayn bliver med det første efterfølgende Verk leveret under Preſſen, ſom under Subſcription bliver trykket, og ſkal føre denne Titul: Lutherus Biblicus, i. e. den gandſke hellige Skrifts gamle og nye Teſtamenter, ſaaledes ſom de af Sal. Doctor Morten Luther Aar Chriſti 1522 i det Tydſke Sprog ere blevne begyndt at overſættes, og Aar 1534 derefter bragt til Ende, med Lutheri egne Ord i Bibliſker Orden forklaret. 1734.

Poh=

Pohlen.

Til Cracau skal en lærd Pen, da Hans Kongl. Majest. af Pohlen og Chur-Fyrstelige Durchleuchtighed til Sachsen afvigte 3 Martii til Warschau sig henforføjede, efterfølgende paa Højstermeldte Hans Majests. Person have forfærdiget:

Tertius Auguſtus, Qvartus Fridericus
& Ipſe
Saxoniæ, Rex fit Sarmatiæq; Pater:
Admodum ut Is motam pacet pacemq;
reducat.
Pacis utramq; bonis augeat Ille, precor!
F.

Nederlandene.

Til Amsterdam ere 2de nye trykkede Volumina in 8vo. under denne Titul vorden publicerede: Entretiens hiſtoriques & critiques de Philarque & de Polidore ſur diverſes matieres de Litterature ſacrée, og indfatte allehaande Spørsmaale den Hellige Skrift og Kirke Hiſtorierne angaaende. E.g. Paa hvad for en Tid af Aaret, Verden blev skabt? Hvorlænge Adam og Eva for bleve i Pa-

radiis? Hvor Adam ligger begraven? Om hand paa sin Maade har været en Polyhistor? Hvor høj hand paa Legemets Statur har været? Om der og har voxet forgiftige Urter i Paradiis? Om Paradiis endnu staar? Hvorudi Diævlenes Videnskab bestaar, og hvorledes det gaar til med deres Kundskab? Om Esau er bleven salig? Hvad det har været for et Tegn, GUD gav Cain, hvorpaa alle Mennisker kunde kiende hannem? Om Salomon har haft en virkelig og tilstrekkelig Kiendelse om Hexer og Besværere? med videre saadanne Sager, som i disse Voll. bliver afhandlet.

Samme Sted er den 4de Deel af Histoire des Rois de Pologne & du Gouvernement de ce Royaume. par. M. M. nu omstunder bleven under Pressen indleveret. Sammes Indhold vil blive om alle de Ting, hvad sig siden Convocations-Riigsdagen indtil Stanislai Vahl, og fremdeeles indtil nu i Pohlen haver tildraget.

Til den Haag ere efterfølgende 2de Pieces nyeligst fra Pressen udgangne, neml. 1) Histoire Metallique des XVII Pro-

Provinces des Païs-Bas, depuis l'Abdication de l'Empereur Charles Qvint, juſqu' à la Paix de Bade avec 3000 Medailles par G. van Loon. 3 Voll. in Folio 1734.

2) Joh. Harduini, è Societate Jeſu, Opera varia, 1734 in fol. Dette Verks Indhold beſtaaer af 8 Poſter, 1) XI af de nyere Atheiſter vorder der opregnede: neml. Ambroſius Victor, Cornelius Janſenius, L. Thomasſin, F. Mallebranche, P. Quesnel, A. Arnaud, P. Nicolle, B. Paſchal, R. Descartes, & le Grand og S. Regis, 2) Reflexions importantes ſur les Athées, 3) Platon expliqué, ou Cenſure d'un Ecrit de M. l'Abbé Fraguier, 4) Pſeudo-Virgilius, ſive Obſervationes in Æneidem, 5) Pſeudo-Horatius, ſive Animadverſiones Criticæ in Horatii Opera, 6) Numiſmata Seculi Theodoſiani, 7) Numiſmata Seculi Juſtinianei, 8) Antiqva Numiſmata Regum Francorum.

Engelland.

Til London er fra D. William Wal, der for nogen Tid ſiden har beſkrevet en Hi-

Historie om Børne-Daab, er nyelig et gandske nyt Skrift kommen for Lyset, som bliver kaldet: Critical Notes on the old Testament. Hvorudi hand foretager sig, den Hebraiske Bibels Text, som vi nu omstunder have, efter de Gamle, i sær de 70 Mænds Oversættelser paa mange Stæder at forandre, og som hand vil foregive, at forbedre, saasom hand holder for, at de Stæder, hvilke i Oversætningerne en anden Forstaaelse end i den nu værende Text have, fra Arilds Tid af virkelig have lydet anderledes, og altsaa gior Forskiæl paa vores Hebraiske Text, af den gamle, udaf hvilken Oversættningerne ere forfærdigede. For disse sine Critiske Noter, over det gl. Testament, har hand sat en vidtløftig Indledning, hvorudi Masoreternes Anseelse og deres Anmerkninger blive reddede og forsvarede med Withsons Objectioner og den Bog: Gronnds and Reasons of the Christian Religion. 2 Tom. in 8vo.

Frankerige.

Efter Løfte meldes den resterende Continuation af L'Histoire de Bourgogne i

nærværende Ugentlige Nye Tidende om lærde og curieuse Sager, paa efterfølgende Maade.

Den 4de Tome fremstiller en udførlig Beskrivelse om det Hertugdom Burgund, og det gandske Landskab, som dertil hører, de fornemste Stæder og deres Oprindelse, om deres Rettigheder, ældgamle Sager og Monumenter, Hoved-Kirkerne, under hvilke de andre ligge, og deres Stiftelser, om Hertugerne af den ældre og yngre Stamme, hvorledes Autor gior Forskiæl imellem dennem, deres Forbund og Freds-Slutninger, Arvedeele, Lande-Partager og Efterkommere, saavelsom og, om disse første Hertuger i deres Lande allerede da have havt et besynderlig Parlement, Land-Stænder, et Staats, Cancellie og Rente-Cammer, om de og har holdet lige saadanne Hof-Betieninger, som mand hos de nyere Hertuger antreffer, formedelst hvad for Prærogativer Hertugdommet efter den første Hertuglige Stammes Afgang er Frankerig hiemfalden, og om den da værende Konge Johannes endnu i sit levende Liv haver afstaaed Hertugdommet

til

til sin fierde Søn Philip: Audax kaldet, og endeligen den Fremvext Hertugdommet under de 4 sidste Hertuger formedelst Forbund og Fordrag ved nye Hertugdomme, Grevskaber og smaa Lande haver erholdet, om disse Hertugers mærkværdige Rejser, og nogle af dem deres Fængsel i fremmede Lande, om Ridder-Ordenen af den gyldene Vließ saa kaldet, dens Oprettelse, samt og dens Lemmer, om den sidste af disse Hertuger hans bedrøvelige Ende, de derpaa følgende U-roeligheder, Hertugdømets nye Forening med den Franske Crone og Suiterne deraf, tillige med et nyt Parlaments Opretning, etc. hvortil mand og agter Hertugdommets gamle Monumenter, de nyere Hertugers Portraits, deres Seigl, Symbola, Gravstæder etc. i Kaaber stukne, at hosføje. I den 5te og sidste Tome bliver handlet om det Grevskab Burgund eller Franche Comté, dets Begyndelse, Grændser, Hoved-Stæder, fornemste Kirker, deres Fyrster og Ober-Herrer, og deres Alliancer, Regieringens Afvexling og Forandringer, da de snart vare den Rommerske Keyser, snart Kongerne af Frankerige underdanige, et

Parlaments Indførsel, som dog ikke havde sit bestandige Sæde paa et vist Sted, men snart hist, snart her forsamlede sig, dets Anseelse, den heele Orden af de allernyeste Hertuger af Burgund, andre Parlamenters Anordning, som ere stedse blevne paa et Sted, under Keyseren, under Kongerne af Frankerig og Spanien, St. Georgii gamle og ædle Broderskab, dets Stiftelse, Tilstanden og Regieringsarten i dette Grevskab siden Ludov. XIV hans Tider, hvilken bragte det under sit Herredømme. Ligeledes vil Autor forfærdige en besynderlig Afhandling om alle privat Personer, der enten i henseende til deres Stand eller Betieninger i den Burgundiske Historie kunde henhøre.

Italien.

Det nyeste Verk, som i disse Tider til Venedig er bleven fra Pressen udleveret, er en skion Italiensk Oversættelse af den lærde og berømte Pemberton hans Indledning til Ridder Newtons Philosophie, der ellers Aar 1728 til London kom for Lyset in 4to. og mange, saa vel gode som modstridige og hadefulde Censurer siden

har

har maat erfare. Det oversatte Verks Titul lyder saaledes: Saggio della Filosofia del Signor Cav. Isaac Newton, dato in luce dal Signor Enrico Pemberton, con una Dissertazione dello stesso su la misura della Forza de' Corpi in moto, cavata dagli Atti Filosophici d' Inghilterra. Opera tradotta dal Inglese. Aggiuntovi l'estratto di alter dissertatione contraria su lo stesso argumento. in 4to. Mand hafde ventet sig adskillige rare Ting fra Venedig at kunde meddeele, men som mand forneminer, saa har den i Italien sig opreiste Krigs-Flamme givet de Lærde stor Forhindring, og holder dem paa een gang fra, deres hidindtil beviiste Nidkierhed, Videnskaberne at forbedre, aldeeles at opsætte.

Spanien.

Til Madrit har nyelig en berømt Jurist ladet en vidtløftig Tractat udgaae om den Spanske Crones rettmæßige Prætensioner paa adskillige Statter i Italien, hvoriblant og den Insul Corsica med er begreben, og skal hand sig formedelst dette Verk ved Hoffet stor Naade have erhvervet.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 13.

Den 1 April. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Fra det Kongel. privilegerede Bogtrykkerie i Kiøbenhavn gives det alle Lysthavende tilkiende, at samme Sted er et Verk fra Pressen udgangen, som fører den Titul: Brunckmanni Ebræa Grammatica, samt Elenchus Grammaticus, cum Privilegio.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 126.

N Con-

Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Meenighed i Kiøbenhavn siden Reformationen.

19. M. Michaël Henrichsön Tistorph, fød i Odense d. 13 Sept. Aar 1628. Hans Fader var Mag. Henrich Michelsön, da Sogne-Præst til St. Hans Meenighed i Odense, siden Provst og Sogne-Præst i Haderslef. Hans Moder var Margrete Hegelund, en Datter af Biskop Hegelund i Ribe. Hand blef til Academiet dimitteret Aar 1648. udstod 2 Aar derefter, neml. 1650 sin Examen Theologicum. Strax derefter blev ham Faareveile Kald tilbuded, hvilket Embede hand ej vilde imodtage, men brugte sin Ungdom til Undskylding, thvorvel hand allerede paa den Tid af alle, som havde hørt ham prædike, blev holden for en ypperlig Prædikant og stor Orator. Dog blev hand Aar 1652, da hand endnu ej havde opnaaed sine 24 Aar, kalded til at være Slots-Prædikant i Kiøbenhavn, hvilket Embede hand antog i September Maaned samme Aar. Aar 1653. d. 22 Maji blev hand creëred Philo-

Philosophiæ Magister af M. Bartolo Bartholino, Eloqventiæ Professore, som da var Philosophiæ Decanus. Aar 1660 blev hand kaldet til at være St. Nicolai Kirkes Sogne-Præst her i Staden, hvilket Embede hand forestod med berømmelig Flid, indtil hans Deds Dag d. 17 Febr. 1701. da hand tog Afskeed fra Verden i hans Alders 73 Aar; og berømmes den Dag i Dag er baade af Ind- og Udlændiske, som en veltalende og fortreffelig Prædikant. Academiet lod trykke Programma funebre over ham, hvilket gik ud i Rectoris Magnifici, D. Hectoris Gothofr. Masii Navn, d. 3 Mart. 1701. Mag. Michael Leigh har iblant sine Epigrammata, i 8vo trykte, ogsaa skreved følgende, til M. Michael Henrichsön:

M. MICHAELI HENRICI
ad Templ. D. Nicolai Pastori Primario.

Vir Venerande, tuum dum svadæ divitis uber
Promtius immenso militat omne Deo.
Ipsa tibi grates & templa referre laborant,
Et Pylios optant te supersesse dies.

Den brave Mand har laded komme for Lyset en deel Liigprædikener, som ere her og der hos os i kiær Forvaring, og viser hans nætte og søde Pen, hvad for en Mand hand var, saa at de Engelske selv skal have elsked hans Stiil og Prædikener saa højt, at de har laded dem i deres eget Sprog oversætte. Vi vil ikke opregne hans Liigprædikener, som ere tiid efter anden a parte trykte, men alleneste sige dette, at hans Sviger-Søn, Hr. Christen Worm, Biskop over Sædlands Stift, har laded samle alle hans Liigprædikener, baade trykte og utrykte, og dem forfatted udi fire Deele, og til Trykken befordred i Kiøbenhavn Aar 1706 i 2de Tomer in 4to. Og var det vel at ønske, at den lærde Verden havde meere af denne ypperlige Mands Arbeide, som hand har efterladt sig in MSto.

Sverrig.

Fra Stockholm kand ventes, at i indeværende Aar vil hver Uge fra Pressen vorde udlevered, somme Tiid korte, og somme Tiid vidtløftigere, dog tydelige

Lev-

Levnets- og Regierings Beskrivelser, over alle Pohlske Regientere og Konger, nemlig fra Lechus den Første, indtil Stanislaum den Første, inclusive, tillige med alle deres Portraits i Kaaberstykker, af hvilke den største Deel af de berømte Malere og Kaaber-Stikkere Holbein og Treter i Italien ere forfærdigede. Udaf disse ere til en Begyndelse, Lechus den Første, Cracus, Lechus II, Dronning Wenda, Primislaus eller Lescus I, Lescus II, eller Lescheczer, Lescus III, og Lescus IV, allerede udkomme, da siden i rigtig Orden de andre hver Uge skal følge. De som tænke, for heele Aaret at vilde prænumerere, kunde sig til denne Maaneds Slutning i det Kongelige Bogtrykkerie med 3 Daler Sølv-Mynt indfinde, saasom ikke flere Exemplaria deraf, end til de Prænumeranter, som sig til forommeldte Tid derom anmelde, vorder trykket.

Samme Sted er og tilkiøbs at bekomme efterfølgende Piecer: 1) et formedelst Guds Naade boedfærdigt Skrifte-Barn og en værdig Nadveres Giest, udi Spørsmaal og Giensvar imellem

JEsum og et syndig Menniske ꝛc. forestillet af Peter Gröndahl, Præst til Scheptuna, 1734. 2) En Christens Reise fra det Steenefulde Arabia til Himmelen, i en Samtale imellem Mosen og Paulum, forklaret paa Svensk, af J. Nibelio. 3) Das Mahl der Liebe, welches der HErr JEsus Christus in diesen Worten verfasset: Esset! das ist mein Leib ꝛc. Trincket! das ist mein Blut ꝛc. oversat af Dansk i Tydsk, og med nye Psalmer forbedret af Carl Joh. Lohman.

Tydskland.

Til Hamborg er nyelig 4 gang fra Pressen udgangen Johann Haywards, eines Englischen Ritters und Rechts-Gelehrten, Betrübter Seelen Heiligthum, worinnen herrliche Andachten, feurige Aufmunterungen zum Gebethe, und Betrachtungen über das Leiden Christi enthalten sind. Aus dem Englischen aufs neue übersetzt. Nebst einer Vorrede Herrn Joh. Georg Palms, Pastoris zu St. Petri und Scholarchæ in Hamburg, von den fürnehmsten Mitteln

zur

zur Beförderung einer wahren Andacht/ in 8vo 2 Alphab. ohne der Vorrede. Denne sidstes Indhold bestaar af 15 Sphis, af hvilken den første sætter foran, det Andagt er en af de nødvændigste Ting som udfordres ved vores Gudstieneste, hvorfor mand bør udvælge de Midler, hvorved den kand blive befordret. Hvorhen hører I. den nye Fødsel. §. 2. II. Kundskab om Guds Maiestæt og Hellighed. §. 3. III. Kundskab om vores Intet. §. 4. IV. En god Forberedelse. §. 5. V. Vores Sinds og Tankers Styrelse. §. 6. VI. En ordentlig Leve-Maade. §. 7. VII. En klog Forsigtighed i at udvælge Tiden. §. 8. VIII. At beflitte sig paa Korthed. §. 9. IX. Eenlighed. §. 10. X. den eenstemmige Opmuntring. §. 11. XI. En alvorlig Betragtning over JEsu Lidelse. §. 12. XII. Nadverens Sacramentes Brug. §. 13. XIII. Bønnen. §. 14. og endelig §. 15. bliver talt om Bogen i sig selv, som en sær nyttig og for mange Aar siden højt agtet Bog, hvis mange og nye Oplag derom bærer Vidnesbyrd, da i særdeleshed den Lærdom om Retfærdig-

gierelsen udførlig bliver afhandlet, og bestaar til største deels af Betragtninger over JEsu Lidelser og Død, og i alt indeholder 30 Betragtninger, hvilke i disse Faste-Tider ere særdeles nyttige til en god Opbyggelse at give.

Til Leipsig er et Verk udkommen, som fører den Titul: Der rechte Gebrauch und Misbrauchs des Ehebettes: worinnen der heilige Ursprung des Ehe-Standes, und die wahrhafftige Anweisung dessen Endzwecks, der grosse Misbrauch der Ehelichen Keuschheit, von dem üblen Käntniß, so die Welt davon hat, der Teuffelische Gebrauch, die Zeugung der Kinder durch Physicalische Mittel zu verhindern, und die fernere Folgerungen heimlicher oder gezwungener und ungleicher Heurathen von Alter u. Stand, und endlich wie verheurathete Personen sich in dem Ehestande mit ihren eigenen Weibern versündigen können, bewiesen wird.

Schwitzerland.

Til Geneve ere for faae Uger siden fra Pressen efterfølgende udgangen: Cours ab-

abregé de physique, suivant les derniers observations des Academies Royales de Paris & Londres, 1334 in 12. da Editor har været Mr. G. L. le Sage. Hvad paa de Kongelige Academier til Paris og London er vorden afhandlet, og i deres trykte Memoires over de Physicalske Sager vidtløftig er foredraget, finder mand i dette Verk i en Systematiske Orden korkelig tilsammen samlet.

Sammesteds er og nyelig bleven trykket: La morale abregé & reduite à ses principaux devoirs, par Jean de la Placette, 1734 in 2 Theilen. Den berømte Autor, der Aar 1718. døde til Utrecht i Holland, og efterlod sig mangfoldige lærde Skrifter, siger selv i Fortalen til denne sin Moral, at hand ikke alleeneste holder dette sit Verk langt bedre end alle sine øvrige Tractater, men bekiender og reent ud, at hand gierne vilde see dem alle forbrændte, naar kun hans Moral af et hvert Menniske til dets Opbyggelse maatte læses.

Nederlandene.

Til den Haag er nyelig et Fransk

Skrift fra Pressen udgangen in 4. hvilket forer denne Titul: Reflexions d'un Politique Impartial. Det skal i sig selv være et vel sat dog tillige interesseret Skrift: Autor afhandler derudi tvende vigtige Poster. Den første er en Undersøgning, til hvilken side Vegtskaalen imellem de Østerrigske og Bourbonniske Huuse vil henslaae? Den anden undersøger, paa hvilken side det for Søe-Puissancerne torde blive skadeligst, om Magten blev for stor? Efter nogle giorde Anmerkninger over de Franske og Sardiniske Kongers Magts Udbredelse, formedelst de i Italien giorde Conqvetter, farer Autor saaledes fort: Mand vil sige, at Keyseren ikkun derfor er kommen til kort, fordi mand hannem haver overrumplet, og at, saa snart hand har kundet finde Tid, at lade sine Tropper til Italien henmarschere, skulde hand vel kunde byde sine Fiender Spitzen etc. Derneſt fremstiller Autor en Ligning imellem Hans Keyserlige Majestæts

staets og den Franske, Spaniske og Sardiniske combinerede Magt, og imellem alle Parters Finantzer og Floder etc. og gier derpaa dette Spørsmaal. Kand da vel en lige Balance igien vorde stillet paa Fode, at ikke saa lige Søe-Puissancerne og Riiget skulde tillige kome til Hielp, den at restituere? Kommer det an paa Fædernelandets Conservation, saa bør enhver Mands Person fremstille sig som Soldat, angaar det en lige Balances Vedligeholdelse, bør enhver Fyrste og Printz legge Haanden paa Vegtskaalen, efterdi deres egen Sikkerhed deraf dependerer &c. Til sidst lader det sig dog ansee i dette Skrift, at Autor har forglemt, at hand har sig for en uparthisk Politicus udgivet, helst siden hand slutter det med en temmelig sterk Critiqve over de Franske Maximer, saa at mand lettelig kand domme, af hvad for en Aand hand taler. Til

Til Grönningen er efterfølgende nyelig bleven trykket: Abrahami Buningii Oratio, de Parentum in liberis educandis cura & officio proprio, publice habita in majori Gymnasio Groningani auditorio. A. D. IX Cal. Januarias. MDCC XXXIV. Mand finder i denne særdeles andægtig affattede Tale meer end Titulen selv lover. Et Barns Opdragelse setter egentlig dets Fødsel forud, men Autor lader sig ikke dermed nøje, at hand fortæller Forældrenes Pligt imod deres Barn, men gaar endnu videre, og lærer, hvorledes de sig endnu for dets Fødsel Christelig skulde forholde, hvorved og om Menniskets elendige Tilstand i hvilket det sig efter Fødselen og i den spæde Ungdom befinder, bliver handlet. At det er Forældrenes højnødvendige Pligt, at lade deres Barn døbe, holde under Tugt og Ave, og i Skole, bliver beviist; og efterat da Autor har givet tilkiende Forældrenes Skyldighed, indtil deres Sønner (thi Døttrene taler hand intet om) ere saa vidt komne, at de fra adskillige Sprogs Kundskab skulde skride frem til i andre Sager at oplæ-

res, og have trædt deres Børne-Skoe, slutter hand sin Tale med en lang Bøn.

Fra Amsterdam har mand for kort Tid siden i nærværende nye Tidender om lærde og curieuse Sager anmeldet en Efterretning for den gunstige Læsere, om den unge Jean Philippe Baratier, der uagtet sin, mand kand endnu ikke andet kalde det end Barndom, helst siden hand ikke er ældre end 11 à 12 Aar, dog med Billighed kand fortiene at finde sted iblant de gamle Lærde; thi vil mand denne finde anføre et Franseſk Vers, som en lærd Mand til hans Ære har indsendt under dette unge Menniſkes Portrait at hensette, og lyder saaledes:

Tu sçais, heureux Enfant! par nôtre divin Livre
Ce, que maint vieux Docteur cherche encore en tout lieu:
Mais dans la même Ecôle on t'accoûtume a vivre
Avec tout son sçavoir en humble Enfant de Dieu.

Iligemaade finder mand et Latinſk Vers til hans Berømmelse forfærdiget af Hr. Meiſter, hvilket hand ſkrev foran i Grotii

tii Bog de veritate Religionis Christianæ, og forærte denne unge Etudiant paa hans Fødsels Dag, hvilke lyde saaledes:

Ut non lacte magis corpus, qvam mens tua sacris
Numine sic foliis alta favente fuit.
Hæ tibi deliciæ. Ceu panis cottidianus
Te, qvod divino profluit ore, nutrit.
O Patre te tali, gnato patremq; beatum,
Qvo duce cum Musis tædia nulla voras!
Non prius humanas didicisti fingere voces,
Qvam fuit attonito cognita lingva Dei.
Ardua qvæ Senibus, non indoctisqve videntur,
Illa tibi puero non nisi ludus erant.
Judæos inter Judæus, in Hellade Græcus,
Nullibi tu doctis barbarus hospes eris.
Gratulor exactus, dilecte PHILIPPE, labores,
Par qvoq; primitiis lætaq; messis eat!
Jam satis est, & plus satis est, fregisse decennem
Lingvarum Critices arte putamen iners.
Ætas, vel potius superans hanc ingenii vis,

Te

Te monet, ut nucleum mandere rite pares.
Notis è verbis sensum nunc erue sanum,
Ordine disponens semina qvæq; suo.
GROTIUS hic studium, qvod inis, qvandoq; juvabit:
Sed juvet inprimis gratia Magna Dei!
Sufficiatq; diu corpus qvoq; datibus istis,
Ut fidei nostræ viva columna sies!

Engelland.

Til London seer mand et Verk at være fremkommen under denne Titul: A System of Rhetorick, in a Method entirely New &c. hvorudi alle saavel Historische, som Poëtische Tropi og Figuræ (thi saaledes inddeeler Autor dennem) der til Autorum Classicorum des bedre Forstaaelse tiene, vorde erklærede. For at giøre dette Verk des meere skikket til almindelig Brug, ere i den første Deel de Rhetoriske Regler i det Engelske Sprog, og i den anden Deel ere de paa Latin forebragte. Hist staae paa hver Side Terminorum oversatte Navne, og her vorder deres Oprindelse af det Grækiske tillige med fremviist.

Same-

Sammested har Archibald Campbell, Sac. Theol. Prælector & Regius Professor Historiæ Ecclesiasticæ paa det Universitét St. Andreas, nyelig ladet en Tale trykke, under den Titul: Oratio de Vanitate Luminis Naturæ, udi hvilken hand viiser, at Naturens Kræfter blive forfængelige og u-dygtige, naar mand vil anvende dem til at jugere over de Ting, som ere alt for høje for Naturen.

Frankerige.

Til Paris bliver nu omstunder 3 Voll. in 12mo. under denne Opskrift udgivne: L'Empire des Cherifs, en Afrique, où l'on trouve sa description Geographique & Historique', avec une fidele relation de la prise d'Oran par les armes de Phillippe V. Roi d'Espagne & un Abregé de la Vie du Marquis de Santa Cruz, Gouverneur de la dite Ville depuis sa prise. Ouvrage embelli par un plan exact de la ville d'Oran, & par une Carte Geographique de l'Empire des Cherifs.

Nye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 14.

Den 8 April. 1734.

DANNEMARK.

Kiobenhavn.

Hos Sr. Joh. Nicol. Loffius Boghandler paa Børsen, er i disse Tider en sær curieus Historie tilkiøbs at bekomme, som kaldes: Sonderbahre und merckwürdige Begebenheiten Emmanuel Boltzen, welcher als ein bedrängter Lutheraner von den Catholischen auf das grausamste in dem Gefängniß tractirt worden, und wie er durch die Hülffe GOttes ob wohl glücklich, dennoch

mit grosser Lebens Gefahr daraus entronnen.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 127.

Continuation om St. Nicolai Meenigheds Sogne-Præster i Kiøbenhavn

20. Hr. Christen Worm, blev Aar 1699 den 31 Jan. forbemeldte Mag. Michaël Henrichsön Tistorphs Pastor Adjunctus, og Aar 1701. hans Successor i Embedet, som Sogne-Præst til denne Kirke. Hand blev siden Sogne-Præst til vor Frue Meenighed her i Staden, og endelig Biskop i Sædland. Videre kand læses om ham i disse Lærde Tidenders No. 46, 47. Aar 1733. pag. 722-724. item pag. 737-739.

21. Hr. Jacob Lodberg blev Aar 1706 den 27 Nov. Sogne-Præst til St. Nicolai Kirke, siden iligemaade kalded til vor Frue Meenighed i Kiøbenhavn, og endeligen til Biskop over Fyens og Lollands Stifter. Om ham er ogsaa forhen videre melded i disse Lærde Tidender Aar 1733. No. 48. pag. 753-755.

22. Mag.

22. Mag. IVER BRINCH, fød i Norge Aar 1665. den 19 Nov., hans Fader var Diderich Brinch, hans Moder Helene Hans Datter, hvilke boede ved Sundmøer. I hans unge Aar kom hand til Oddewald i Bahuus-Lehn, hvor hand paa nogen Tiid gik i Skole, blev siden forflotted og indsat i Christianiæ Cathedral-Skole; Men, som hans Forældre maatte forlade Norge, og flotte til Sverrig, kom hand til, at gaa videre i Skole i Upsal, og der at fortsætte sine Studia, hvor hand og blev antagen i Studenternes Tal i Januar. Maaned Aar 1681. kom saa Aaret derefter til Kiøbenhavns Universiteet, og der fik Inscriptionem den 21 Febr. 1682. af Doct. Olao Borrichio, som da var Rector Magnificus, og Philos. Decanus. Der forblev hand paa nogen Tiid, og bragte sine Studeringer baade in Philosophis og Theologicis til den Fuldkommenhed, at hand af alle var yndet og elsked. Fra Aar 1683 i Høstens Tiid indtil Foraaret 1686. læste hand for endeel Fornemme Folkes Børn i Norge. Da

hand kom need til Dannmark og Academiet igien, blev hand Decanus paa Communitetet, var og paa nogen Tid en Domestiqve i Hans Høje Excellences, Hr. Ulrich Christian Gyldenlöves Hof, da den brave Herre fandt Behag i hans Omgængelse, for den Øvelse, hand ønskte at have med ham i det Latinske Sprog. Aar 1689 d. 20 Sept. blev hand ordinered og indviet til at være Feldt-Præst ved Trouppene i Engelland og Irrland. Efter to Aars forløb blev hand kalded til at være Sogne-Præst for den Lutherske Meenighed i London i Engelland, da den Lutherske Danske og Norske Meenigheds Kirke sammesteds i hans Tid, og ved hans Forsorg blev opbygged og forfærdiged. Aar 1692. den 4 Maji blev hand creëred Philosophiæ Magister af Hans Excellence, Hr. Caspar Bartholin, som da var Decanus ved Kiøbenhavns Universiteet. Aar 1702 blev hand Sogne-Præst til Holmens Meenighed i Kiøbenhavn og Provst over Floden. Om Sommeren i samme Aar rejste hand til Engelland igien,

en-

endeel for at indsette sin Succesſorem i Londons Lutherſke Kirke, endeel for at tage Afſkeed paa Stæden, og føre sine Sager med sig til Danmark. Aar 1709. da Hans Majest. Sal. og Høj-loflig Hukommelse, Kong Frtderich den Fierde rejste til Italien, blev hand befaled at rejse med, som Confeſſionarius; imidlertiid blev Aalborg Stifts Biſkopsdomme ham tilbuded, hvilket Embede hand allerunderdanigst undsloog sig for, og blev ved at rejse med Kongen. Aar 1711 blev hand Sogne-Præst til St. Nicolai Kirke i Kiøbenhavn, i hvilket Embede hand døde Aar 1728 den 25 Jun. i hans Alders 63de Aar. Der er skreved Programma funebre over ham, i Rectoris Magnifici, Mag. Andreæ Frölundts Navn; hvilket er trykt den 5 Jul. 1728. Hans Effigies er i Kobber udstukked, hvor omkring læses hans Symbolum, som var: Fata viam invenient, og indbefattes i dette diſticho:

Fata viam invenient; *ruat Africus, Eurus*
& Auſter,
Sint nox, ſit nebulæ; Fata viam invenient.

Da hand var Studenter, har hand defendered, som Respondens, *D. Joh. Wandalini*, Theol. Prof. *de Fundamento Fidei & Salutis Dissertationem IIdam, qvæ agit de Creatione in genere & Providentia, Prædestinatione & Reprobatione.* Hafn. 1688 in 4. Selv har hand udgived (1) *Dissertationem Philologicam, rigidiores aliqvot Clar. Viri* Claudii Verdenii *Censuras breviter examinantem.* Hafn. 1683 in 4. (2) *Dissertationes de Electione & Reprobatione, & de Creatione*, sub præsidio *Masii* & in Ejus Collegio habitas, hvilke læses iblandt D. Hect. Gotfried Masii af vores berømmelige Lintrup udgivne Disputatzer Tom. I. p. 908 seqv. & p. 959. (3) Kiærligheds Sange, o: adskillige Gudelige Sange over Hejsangens Bog; trykte i Kiøbenhavn 1695. in 8vo.

Sverrig.

I Stokholm findes et Skrift tilkiøbs paa Svensk oversat, og ellers forer paa Dansk denne Titul: Henr. Ludolph Benthems Hyrde-Brev til de vildfarende Faar, der sig fra den Evangeliske Hiord i Haarborg have fraskillet, saavelsom

og

og nærmere Kiendetegn af den rette nye Fødsel og Aandens Fornyelse.

Sammesteds bliver og et Verk trykt i disse Dage, som fører den Opskrift: Olavi Osandri, S.S. Theol. & Archi-Præpos. Vexion, Brevis & verbo Dei conformis Expositio Textuum sacrorum, qvos Sacra Regia Majestas, Solennium Supplicationum Diebus, per universum Sveciæ regnum explanari jussit. Anno 1734.

Tydskland.

Til Braunschveig er for kort siden et Skrift bleven kundgiort, som kaldes: Johan George Hagemans Past. in Blanckenburg, Erbauliche Betrachtungen über die von Mose beschriebene Erschaffung der Welt, biß auf den Beruff Abrahams, in 4to.

Sammesteds er og efterfølgende lærde Skrift henbragt under Pressen: Christiani Andreæ Teuberi, V. D. M. Dedelebii in Princip. Halberst. Societatis Scientiarum Regiæ Berolinensis & Lipsiensis Teutonicæ Societatis Collegæ, Exercitatio historio-critica, de Martyribus Christianis, odii humani generis convi-

ctis, ad locum insigniorem Taciti Ann. XV. c. 44. Qva virorum celeberrimorum in hunc locum commentarii dijudicantur, & pro habilior: verborum Sensus ex historia sacra, Patribus, jure Romanonrum, Cornelianinæqve dictionis indole demonstratur.

Til Hamborg seer mand efterfølgende som en meget lærd Pen over August. III. Kongen i Pohlen har forfærdiget, iblant Folk at roulere, under disse Ord, hvilke mand for deres Netheds skyld finder for billigt, i nærværende Tidender om lærde og curieuse Sager at lade inserere.

AVgVstVs III. DIgnIssIMVs anaCtes poLonIæ & LIthVanIæ.
Vota, qVæ sVbDItI fIDeLes arDenter feCere, eXpLeVIt.
caLLIa VnIVersa treMIsCIt, atqVe hIspanIa graVIter InDIgnatVr.
Vt tVrorIs æstVM DeLInIant, prælla fVnesta parare non erVbesCVnt.
seD DeVs, IVDeX Integer, ConatIbVs hIsCe non faVens,
tanDeM, ConsILIa sVbLesta penItVs eVersVrVs, VenIet,

VIM-

VIMqVe DeXteræ ſtablLIs In eos eX-
ſeret.
sIC bona atqVe IVſta CaVsa InsIgnIter
satIs DenIqVe trIVMphabIt.

T. O. B. H. C. M. T.

Fra Magdeborg vil mand ſkrive, at til Hornhauſen i det Halberſtädtſke ſkal i afvigte Novemb. Maaned 1733 en ſærdeles Hændelſe have ſig tildraget, nemlig en Mand af omtrent 38 Aar, ved Navn Johann Schwerdtfeger, ſkal da være ved Døden afgangen, ved hvis forhen havde Svaghed, ſom har været en Art af en hitzig Feber, ſig noget ſærdeles ſkal have ladet tilſyne. Stedets Præſt ved Navn Hr. Kern, ſkal om denne Hændelſe have indgivet en omſtændelig Berettning til den Kongl. Preußiſke Regiering og Conſiſtorium i Halberſtadt, trykt in 8. I ſamme bliver fortalt, at Patienten er 3 gange henfaldet i en Beſvimelſe. Den første ſkal have varet en heel Time, efter hvilken, da hand var kommen til ſig ſelv igien, hand intet ſkal have talt, ſom er værd at anteigne. Efter at hand var opvaagnet af den anden, ſom varede endnu længere, ſkal den Syge have ud-

talt disse Ord: Ich muß wieder fort, aber das wird ein schwerer Stand seyn, ich werde zwar wieder kommen, nicht aber so bald wie zuvor: Hvorved hand fortælte, det hand vel var ankommen for Himmelen, men en stærk Røst havde tilraabt ham disse Ord: Du must nothwendig wieder zurück kehren, dein Leben untersuchen, nach diesem solstu wieder gefordert werden vor dem Richterstuhl zu erscheinen. Efterat den 3 Besvimelse, som havde varet i 4 Timer, var overstaaet, som hand selv havde forud sagt, skal Patienten dette have talt: Ich bin für Gericht gewesen, von dem Satan angeklaget, und verdammt, von Christo aber, nach welchen ich mich lange vergebens umgesehen, und ihn um Hülffe angeruffen, wieder von dem Urtheil der Verdammnis losgesprochen, von dem Richt-Platz weg, und zur Rechten unter den heiligen Engeln geführet, welche einen Crayß um mich geschlossen und worauf ein Freuden-Geschrey durch den gantzen Himmel ergangen, u. s. w. Fremdeles finder mand i denne Berettning, som noget merkværdigt anfort, at efter den

sidste

sidste Besvimelse, skal den Syge, der tilforn ikke kunde røre noget Lemmed paa sit Legeme, have været stærk, frisk og sund, og fra all Smerte befriet, hans Øjne, som tilforne laae dybt inde i Hovedet, tykke og snart uden syn, vare da saa klare, som et Speil, og hans Ansigt, som en ung Drengs i sin blomstrende Alder, og at hand endelig forud sagde, paa hvad Tid hand skulde døe. Saaledes lyder Berettningen. Imod den skal og adskillige Skrifter være udgangne, hvilke vilde blive alt for vidtløftige her at opregne, dog synes mand ikke at kunde forbiegaae, at mand jo maa melde om de 2de fornemste, som derimod ere skrevne, af hvilke det første bestaar in 8. og har den Titul: Prophetische Prüffung einer itzo beschriebenen Hornhausischen Begebenheit, welche sich mit einem dortigen Manne kurtz vor seinem Ende zugetragen, nach dem Lichte der Heiligen Schrift und gesunden Vernunft angestellet, und was davon zu halten sey, kürtzlich, doch gründlich erwiesen. 1734. De som have læst dette Skrift, der ere hverken Drømmere, Sværmere eller Enthusiaster, tillegger

det

det den Berømmelse, at det befatter alle de Ting i sig, som den Hellige Skrift, og den sunde Fornuft kand tilsige. Det andet Skrift kaldes: Kurtze Beantwortung einiger bey der Hornhausischen Begebenheit aufgeworffenen Fragen, welche auf Begehren eines guten Freundes abgefasset worden, im Februario 1734. I det øvrige stilles denne Hændelse hen til en hvers fornuftige og Skriftmæssige Skiønsomhed.

Til Helmsted bliver strax efter Paaske et til de Academiske Lectionum Brugtienlig Skrift af J. N. Frobesen til Trykken befordret under denne Titul: Luculenta de Singularum disciplinarum Philosophicarum indole ac fatis commentatio.

Engelland.

Til London skal hos Mr. Waterland et Skrift under denne Titul være at bekomme: The importance of de Doctrine of the Holy Trinity asserted. Denne udkomne Afhandling har Autor forfattet imod adskillige Sværmere, som ved offentlig Skrifter have antastet den rette Lærdom om den hellige Tree-Enighed.

Samme Sted bliver i disse Dage i

det Engelske Sprog paa ny igien oplagt efterfølgende Verk, som fører den Opskrift: Commentarium B. D. Lutheri in Epist. ad Galat. under Prænumeration. Men ingen fleere Exemplaria bliver fleer trykkede uden de som til Subscribenterne skal uddeeles, og en Deel som iblant de Fattige skal distribueres for intet, paa det at og disse denne nyttige Bog i Hænder kunde bekomme.

Endnu samme Sted er et Verk, bestaaende af 4 Voll. in 8vo kommen for Lyset, der fremviiser denne Titul: A General Collection of Threatises, Declarations of War, Manifesto's and other publick Papers relating te Peace and War, Commerce and other publick Affairs. Denne Samling af Freds-Tractater, Krigs-Declarationer, Manifestes. og andre offentlige Efterretninger og Bevisligheder, der angaae Krig, Fred, Kiøbmandskab og andre saadanne Sager, bestaae af adskillige Stykker, som fra Aar 1648 indtil denne nærværende Tid ere blevne bekiendt giordte.

Frankerige.

Fra Pariis har mand iblant andre rare Ting efterfølgende curieuse Tidende er-

holdet, hvilken mand endelig maa ved nærværende tilkiende give: Ved det saa kaldede Academie des Sciences, nemlig skal nyelig efter Mylord Pembrock hans afgang, Hof-Raad Wulff af Marporg i hans sted igien være bleven udvaldt til en Medlem. Saasom nu dette Wahl paa en gandske ordentlig maade er tilgangen, saa har derimod det saa kaldede Academie Francoise en gandske anden og u-sædvanlig Skikkelse og Gestalt bekommet. Det er nu omstunder i nærværende Martii Maaned allerede 2 Aar siden, at Acteurerne ved den Franske Comœdier vare saa genereuse, at de sendte nogle af deres Middel som Deputerede hen til Academiet, at tilbyde dem frie Entrée paa deres Skuespill, hvilket Tilbud var noget delicat; thi Academiet bestaar, som bekiendt er, største deels af Cardinaler, Biskopper, Abéer og andre Geistlige, hvilke i kraft af den Pavelige Myndighed, og deres derpaa giorde Eed ere forbundne til, alle Comœdianter, som excommunicerte at ansee. Ikke desmindre udfordrede denne Acteurernes Artighed en lige lydende Høflighed, da mand i dette Tvistsmaal vendte

sig til Kongen, som Academiets højeste Forsvar, sig derom at besporge. Hans Majestæt billigede deres Foredragelse, hvorpaa og det Franske Academie lode sig det giorde Tilbud vel befalde, og have derimod tilladt Acteurerne ved de Franske Comœdier som til et Taknemmelighedens Tegn, at de ligeledes skulde have Friehed til Academiets Forsamlinger altid at bievaane. Altsaa sidde nu omstunder Cardinaler og Comœdianter tilsammen i et Collegio. De sidste maa derfore fra denne Tid af nødvendig ophøre, at være excommunicerede Personer, efterdi saadanne ærværdige og hellige Fædre have ladet sig privilegere til, deres Skuespill friet at kunde besøge. I det øvrige maa Forsamlingerne ved Academiet nu omstunder være særdeles lystige, helst siden nu saa mange opvekkede Hoveder derudinden ere vorden admitterede.

Samme Sted skal Mſr. Charles de Beau, Professor dans le College de Pleſſis-Sorbonne i afvigte Aar have holdet en Oration de legitima laudatione, hvilken siden og formedelst Trykken blev bekiendt giort. Denne Oration har en u-benævnt

Person taget sig den Moje paa at undersøge, og ladet sit Skrift derimod udgaae in 12mo. under den Titul: Lettre Critique sur un discours Latin, qui a pour titre: de legitima laudatione. I Indgangen af dette Brev viiser Autor, hvad der hører til en Orations rette Fuldkommenhed, hvorledes den bør være inddeelt, og med hinanden combineret, og deraf endelig et heelt Corpus blive, hvorpaa intet kand feile. I det øvrige forlanger hand i den Sag at forestille en Diversitet, og at Expressionerne ikke alleeneste bør være riimelige, men endog altid anstændige. Derefter foretager hand Orationen i sig selv, og paastaar, at derudi ikke fandtes en af de forommalte Egenskaber, og at det Fornemste derudi er tagen af et lidet Skrift paa Vers de Genere Laudativo. Alt dette udfører denne Critiques Autor vel vidtløftig, men og derhos med største Beskedenhed, og uden sig af mindste haarde Ord at betiene, saa at dette Skrift, efterdi det det er opfyldt med mange fornuftige Anmerkninger, vil finde et got Biefald blant alle.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 15.

Den 15 April. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 128.

Sidste Continuation om Sogne-Præsterne til St. Nicolai Menighed i Kiøbenh. siden Reformationen.

23 Mag. Peder Lauridtsön Hunderup var i Begyndelsen Alumnus i Collegio Elerſiano ved Kiøbenhavns Univerſitet, blev imidlertid creëred Philoſophie Magiſter d. 28 Maji 1710 af Caſparo Bartholino, da Facultatis

Philoſophicæ Decano. Aar 1714 blev hand Præpoſitus paa det Kongelige Univerſitet, Aar 1720 ordinered til at være Med-Tiener i Ordet ved Trinitatis Menighed i Kiøbenhavn, i Sal. Mag. Diderich Blichers ſted, blev ſiden Aar 1726 Sogne-Præſt til Guarniſons Kirken, og 1728 Sogne-Præſt til St. Nicolai Kirke her i Staden, i hvilket Embede hand døde Aar 1733. Hand har ſom Reſpondens ved Academiet defendered efterfølgende Diſputatzer 1) Joh. Danielis Rami, Melch. fil. de numero & ordine decem Perſecutionum Eccleſiæ ſub Imperatoribus Ethnicis Schediaſma Hiſtorico-Criticum Imum Hafn. 1704 in 4. 2) Jac. Olig. Jacobæi Diſſert. Philologicam de Materia & Forma Librorum apud Veteres, ante inventam Artem Typographicam, ibm. 1706 in 4to. 3) Olai Coſmi Bornemanni de Venditione Servorum apud Romanos Schediaſma poſterius, ibid. 1706 in 4to. 4) Johannis Steenbuchii, Theolog. Profeſſoris, Calicem Chriſti tranſitorium & tranſientem probantibus S. Scripturis probatu

batum, ibid. 1711 in 4to. Selv har hand udgived 1) Bestiarium Christianum, sive de Damnatione Christianorum Veterum ad Bestias Dissertationem Historico-Ecclesiasticam, Hafn. 1706 in 4to. 2) de Basilide & Mysterio Basilidiano abraxas Dissertat. Histor. Ecclesiasticam, ibid. 1710 in 4to. 3) Dissert. Philologicam de Sportulis Romanorum Veterum, ibid. 1712 in 4to 4) Cogitationes de Poëtarum usu in Scholis, ibid. 1713 in 4to.

24. Hr. Niels Dorph, som for var Præst i Norge, er af vores itzige Allernaadigste Konge, Kong CHRISTIAN den Siette, paa sin Nordske Reise Aar 1733 beskikked til at være Sogne-Præst for St. Nicolai Menighed i den afdøde Mag. Hunderups sted.

Sverrig.

I Stockholm er i disse Dage fra Pressen gandske færdig udgangen den anden Part af Stockholms Stads Ordonancer, hvilken nu efter Behag til Prænumeranterne kand uddeeles.

Tydskland.

Til Königsberg er efterfølgende bleven bekiendt giort: Goodvviins Tractat von der Herrlichkeit des Himmels und der Seligkeit derer darinn verklärten Heiligen, aus Rom. VIII, 18. Denne højberømte Mands Verk, har endnu aldrig før i Tydsk været oversat, men denne sinde er det af Hr. Pastor Gottfried Thien, in 12mo første gang bleven for Lyset stillet.

Til Berlin skal nyelig være trykket et Skrift, som fører den Titul: Alethophili ohnmaßgebliches Gutachten über die so genannte allerneueste Historie der Welt, und zwar deren Erstes Stück, in einem Send-Schreiben an einen jungen Cavalier, auf dessen schriftliches Ersuchen billig entdecket, nebst einem Post-Scripto von dem Königl. Groß-Brittannischen und Churfürstl. Hannöverischen Rescripts an das Geheime Rahts Collegium zu Hannover, um keine Landes Kinder, die zu Halle Theologiam studiret, zu geistlichen Aemtern zu befördern. Berlin 1734.

Til

Til Jena er efterfølgende Tractat kommen for Lyset: Gottlieb Sturms Ph. & J. U. D. Unterricht, wie ein Studiosus Juris mit Nutzen die Rechts Gelahrtheit untersuchen und zugleich mit der Weltweisheit verbinden soll, nebst Anzeigung der nöthigsten und nützlichsten Bücher. 1734.

Til Giessen er et Verk kommen for Lyset, som kaldes: D. Joh. Jac. Rambachs das Bild eines unermüdeten Knechts GOttes, über 2 Cor. 4, 16. 17. 18. in 4to.

Til Neustadt an der Orla, har en lærd Mand et Verk under Hænder at forarbeide, hvilket hand med første haaber til stand at bringe og til Trykken befordre under denne Titul: D. Nicol. Burners vernünftige Abhandlung natürlicher Wissenschaften, worinn nicht nur sämtliche Welt-Cörper nach Mathematischen Gründen betrachtet, sondern auch andere zur Natur-Lehre gehörige Sachen untersuchet, und die vorkommende Phœnomena zulänglich erkläret werden, zum Behuf derer, welche GOTT in seinen Geschöpfen zu erkennen und zu bewun-

dern, ihre Vorurtheile aber in natürliche Dingen abzulegen trachten. Autor giør sig U-mage for, de nødvendigste Begreb om de Skabte Ting i en forbunden Orden at foredrage, derfore handler hand om Naturens Lærdom i almindelighed, om Verden, om Bevegelse, om Himmelen, og dens Corp. Soelen og de faste Stierner, Planeter, de nye Stierner og Cometer, om Luften og hvad der sig tildrager, om Ild, Vand, Jordens og dens Corp. om Metaller og Mineralier, Urter, Planter og Dyr, om Menniſket og vanſkabte Fødſeler, om Temperamenter og Echo, om Lugt, Lys og Skugge, om Fugtighed og Tyrke, om Tyngſel og Læthed, om Varme og Kuld, om Haardhed og Blødhed, om forborgene Egenſkaber, og naturlig Hexerie, om Naturens Lærdoms Nytte og Øjemerke. Authoren er i ſine Betænkningers Orden meget fornuftig, og tilſiger i følge af Fortalens Lydelſe mange nyttige Ting, helſt ſiden hand ſit Verk paa meget god og reen Tydſk forfærdiger, og vil ikke blive u-angenem at læſe.

Til

Til Jena er for en føye Tid siden udkommen: Historische und Theologische Einleitung in die Religions Streitigkeiten, welche sonderlich ausser der Evangelisch-Lutherischen Kirche entstanden sind, herausgegeben von Joh. Georg Walchen, der heil. Schrift Doctor und P.P.O. anderer Theil, in 8vo. Dette er en Fortsettelse, eller en vidtløftigere Udføring over Indledning i de fornemste Religions Stridigheder, hvoraf i forrige Aar allerede et Oplag er kommen for Lyset. Efterat Autor har besluttet, samme i en meere fuldkommen Stand at sette, og dermed fortfare, saa vil hand endnu dertil visse Deele forfærdige, og lade det første Verk stedse blive i sin Stand, og dog altid rette sig efter sammes Orden. For denne finde fremtræder den anden Deel dertil, hvilken de 3 første Capitler af Indledningen selv, eller efter nærværende Afdeeling over den første Deel meget vidtløftigere udfører, som mand udaf dens Størelse let kand slutte. I det andet Cap. finder mand en vidtløftig Afhandling om den Klogskab Theologiske Controversier at drive,

om den Theologiske Moderations sande og falske Nidkierhed, saavelsom og en udforlig Historie om Methodisterne. I det 3die Cap. som udgior det meeste af Bogen, forekommer de Controverſier med Papisterne, saa vel de, som vi med dennem have, som de, der imellem dem selv ere opkomne. Hine ere ikke allene ſte Historisk forestillede, men endog saa Dogmatisk afhandlede, da overalt Skribenterne, som have skrevet over hver Materie, noje blive opregnede. Om en hver af de General-Grunde, som Papisterne bruge imod os, har mand her fortalt en Historie, og derhos en endnu vidtloftigere Besvarelse henfojet. Paa den 3die Deel som fornemmeligst angaar de Controverſier med de Reformerte, bliver og allerede flittig arbeidet.

Schlesien.

Til Breslau har en der værende Doctor Medic. Balthasar Ludvig Tralles ladet sit Verk in 8vo. for Lyset bringe, under den Titul: Exercitatio Medica, qva virtus Camphoræ refrigerans, ac internis corporis humani incendiis restingvendis aptissi-

aptissima edisseritur atqve e genuinis artis principiis adstruitur, med en Fortale af Hof-Raad Hoffmann til Halle.

Nederlandene.

I den Haag seer mand et lidet Verk under denne Inscription at roullere: Lettres à une Demoiselle Catholique Romaine, sur la necessité d'examiner la Religion, par Monsr. des Voeux, Auteur de la Dissertation sur les Miracles de L'Abbé Paris. A la Haye 1734, in 8. Verket bestaar af 2de Breve, af hvilket det første indeholder 49, og det andet 19 Sect. hvorudi alle de Ting, som en Prøvelses Nødvendighed i Religions Sager kand understytte, grundigst vorde anførte, og Papisternes blinde Underdanighed og Uagtsomhed i Religionen paa det tydeligste bliver fremviist og igiendrevet. Fordraget i sig selv er reen og klar, og Positionerne flyde den eene af den anden i meget god Orden. I det andet Brev bemerker Autor 2 Ting, hvorfore hand frygter, at hans Beviisligheders ejensynlige Sandfærdighed ikke alt for stærk Impression maatte finde: nemlig de samme

me imodsatte spitzfindige Instancer; og den udaf Afskye for et saa svart Foretagende mueligt oprindende Indbilding, ligesom Papisterne fra den almindelige Lov at prøve Religionen vare excipererede, hvilken da at begegne des bedre, hand forud setter, at Papisterne endnu meere, end alle andre Christne ere forbundne til Religionen at prøve. Saa eftertrykkelig og billig som nu Prøvelse i Religions Sager i dette Skrift bliver priset, saa ilde og dumt bliver den fraraadt i et andet Skrift, som til Paris for nogen Tid siden skal være udgangen, under den Titul: Traité de la simplicité de la foi, in 12mo.

Sammesteds seer mand i disse Tider saa mange Skrifter over de stridende Puissancers Affaires til Trykken at blive befordret, saa at det synes snart at være en Umuelighed, noget om dem alle at kunde melde. Ikke desmindre vil mand dog anføre Titulen paa 2de nyelig udgangne, hvoraf det første kaldes: Faussetè de l'Ecrit, repandu dans le Public, sous le titre d'Exposè sincére des Elections à la Couronne de Pologne, faites en

faveur

faveur du Sereniſſime Stanislao Lesczinsky du Sereniſſime Frederic Auguſte, Electeur de Saxe, avec un Parallele de l'une & de l'autre, demontrée par un Gentilhomme Polonois: Traduit du Latin. in 4. Det andet Skrift fører den Titul: Lettre d'un Gentilhomme François à un Jurisconſulte Autrichien, in 4.

Til Delft i Holland bliver i diſſe Dage trykket et Verk, ſom og endnu i denne Maaned kand ventes at blive færdig, under den Titul: Das Leben des Ritters Robert Walpole, overſat af det Engelſke.

Engelland.

Til London har John Hosley A. M. Medlem af det Kongelige Societet des Sciences, ladet et Verk udgaae i 3 Vol. ſom fører den Opſkrift: Britannia Romana, eller de Rommerſke Antiqvitæter i Brittannien. Det første indeholder en omſtændelig og nøjagtig Fortælling om alle de Rommeres Feldt-Togge til denne Inſul, deres Virkning og Udfald, Legionernes Antal, ſom de didhen bragte, om deres Lejr og Poſter per Lineam valli, med rigtige Beſkrivelſer over alle de af Rommerne opførte Volde og Muure,

med udførlige Land-Korter efter Geometriske Fundamenter udkastede. Det 2det indbefatter en fuldstændig Samling af alle Rommerske Opskrifter, og i Steen efter Billedhugger-viis oprettede Monumenta, hvilke mand hidindtil i dette Rige har kundet opdage, hvorhos og Bogstaverne i deres egentlige Størrelse, med der neden under staaende Ord, hvorledes de bør læses, i Kaaber stukken, tillige og en Historiske Undersøgning om enhver af disse Inscriptioners rette Alder, med critiske Anmerkninger over deres Forstaaelse og Udleggelse, ere hosføjede. I det 3die Vol. staae de gamle af den Rommerske Geographie over Brittannien, og disse Landes Inddeeling efter Rommersk-viis overblevne Autorers Stykker, da og Ptolomæi original-Stæder, Antonini Itinerarium, Peutingers Tabelle, og andre saadanne gamle Ting ere hosføjede, og saa vidt de Engelland angaae, vorde forklarede. Ligemaade giøres der et Forseg paa et hver Stykkes rette og sandfærdige Opfindere at udlede, om hand ellers endnu er u-bekiendt, og de gamle derudi nævnte

te Stæders Bemerkelse af den nu havende Geographie at fremviise. Ved Enden findes et Chronologisk Register og Optegnelse paa alle de derudi indbefattede Inscriptioner og Udgravninger, hvilke ere indrettede efter den Maade, som Gruterus og Reinesius i deres Verker af samme Indhold dem have observeret; derhos og et Geographiske Register over de Stæders og Platzers saavel Latinske som Engelske Navne, hvilke de Rommere have ejet i Brittannien, og endelig en particulier Hoved-Antegnelse over alle de i det gandske Verk indbefattede Materier. Omtrent 100 Kaaber Plader bepryde og forklare desforuden denne Tractat, og et anseelig Antal af merkværdige Opskrifter, som endnu ikke have været bekiendt giordte, giøre denne Samling frem for andre af dens Lige, meget meere kostbar og behagelig.

Sammested skal, som mand fornemmer, i Anledning af Printzen af Oranien hans holdte Bade-Cur til Bath, efterfølgende Digt være bleven forfærdiget, hvilket mand ikke haaber at skulde blive ubehageligt for Læserne, om det her vorder anfort, saaledes:

AD PRINCIPEM AURIACUM.

O qvi potentem ducis originem
Autore ab illo, qvi Britonum juga
Detraxit & præsens animo
Abstulit auxilio catenas;

* * *

Succede nostris jam Laribus favens
Præclare Princeps, nec minor altero
Hospes Wilhelmo; dum beati
Pectora grata gearnt Brittanni.

* * *

Effusa vulgi gaudia turbidum
Lætantis audis! dum Procero globo
Stipatus, incedis per urbem,
Sulphureas aditurus undas.

* * *

En! ora tollens sacra Tibi suos
Ministrat haustus ipse loci Deus,
Lætamq; dum prætendit urnam,
Plus solitis tepet unda flammis.

* * *

Et Numen infit: Hæc cape pocula
Ævæ profuerunt Principibus, Tuum
Testor Wilhelmum, mox futuram
Testor & Ameliam Sororem;

* * *

Te testor ipsum, non temere hic sedet
Minerva Custos, & mea Flumina

Nato reponent qvotqvot annos
Unde vorax Genitori dempſit.

* * *

Eheu, qvàm acerbo funere perdito!
Sed, Muſa, vano deſine proſpera
Fœdare luctu, nec ſiniſtras
Junge bonis avibus qverelas.

* * *

Qvin Sume, Princeps, - - Hinc thalamo gravem
Dediſſe Febrim, viribus hinc novis
Indutus, in longum juventa
Luxuries metuente ſolvi.

* * *

Hoc optat omnis Turba Qviritium,
Hoc & Senatus ſollicita prece;
Hoc optat Europæus Orbis,
Et paribus pia VIRGO votis.

Ligeledes har ſammeſted D. William Beſt ladet ſin afvigte 13 Januarii i Anledning af de fra Saltzborg did ankomne Emigranter deres Bortreiſe til Nye-Georgien, holdte Prædiken til Trykken befordre, under denne Opſkrift: The Relief of the perſecuted Proteſtants of Saltzbourg ad the Support of the Colony of Georgia, in 4to.

Fran-

Frankerige.

Til Paris har en Jesuiter ved Navn Mr. Le Pere Laffiteau, ladet stille et Verk for Lyset, hvilket hand med denne Opskrift har tegnet: Histoire des Conquetes de Portugais dans les Indes.

Sammested har en u-benævnt Autor ladet efterfølgende Verk formedelst Trykken publicere, under denne Opskrift: Lettres à. M.H. &c. sur les premiers Dieux, ou Rois d'Egypte, in 12.

Ligeledes bliver sammested i disse Dage det store Verk: Monsr. du Guet, sur la Passion de nôtre Seigneur Jesu Christ, i 14 Voll. in 12. til alle Liebhabere udsolt.

Italien.

Til Venedig er allerede XVI. Deele færdig blevne af Grævii & Gronovii Thesauris Antiqvitatum Romanarum & Græcarum, af hvilke hver bestaaer af 8 Bind, og skal de 10 første Deele af begge Thesaur: førstkommende 1 Junii 1734 til Subscribenterne vorde udleverede, til hvilken Tid endnu, men siden ikke længere, nogen Subscription vorder antaget.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 16.

Den 22 April. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 129.

Vores Notificationer om Danske curieuse Sager har nu paa nogen tiid levered fra sig til den gunstige Læsere en og anden betydelig og merkelig Notice om endeel af Kiøbenhavns Sogne-Præster siden Reformationen; hvilket maa kunde tienne begge Kongerigernes Indbyggere, som en liden Ideé af et stoort og vidtloftigt Skrift, som paa Danske, ef-

ter endeel Liebhaberes Begiæring, kunde forfattes over alle Kiøbstædernes Sogne-Præster fra Reformationen, baade i Danmark og Norge. Auctor til disse Notificationer har da nu holded for, at, det som allerede i disse Ugentlige Lærde Tidender er indført i den Materie, maatte vel være nok til et Forvarsel for den heele Danske Nation over hans gode Villie, til at lade det heele Skrift engang komme for Lyset, saafremt Liebhabere dertil kunde findes, og Auctor selv, som har giort sig Møje og Omkostninger for slige Samlinger, kunde blive skadesløs, da sligt af ham er samled med Bekostning, ej alleene af en Curieusitet for ham selv, som en Patriot, men fornemmeligen for at tienne alle hans Landsmænd, som kunde være Liebhabere af slige Delicateſſer. Hand haver nu indsendt os endeel Notifications om de Disputatzer, som ere holdne ved Kiøbenhavns Universiteet udi Collegio Medicéo, som af vores berømmelige Doct. Oluf Borch paa egen Bekostning blev indretted og bygged, og siden indvied Aar 1691. den 29 Maji. hvorom videre kand læses i Alberti

Thu-

Thura Idea Historiæ Litter. Danor. P. I. Cap. V. § III. p. 118 seqv. Auctor kunde levere fra sin Pen, saa snart det forlangedes, en fuldkommen Catalogus paa de fleeste, om ikke alle, Disputatzer, som ved Kiøbenhavns Academie ere holdne fra Reformationen indtil nærværende Tiid. Og vil derfor endogsaa af dette Skrift give et Specimen fra sig til de Lærdes Fornøjelse i begge Kongerigerne, hvilket herefter i disse Tidender skal saaledes indføres, at i hver Uges Relation om Lærde Sager, skal meldes i særdeleshed om, hvor mange Disputatzer hvert Aar ere holdne i Borchens Collegio eller Collegio Medicéo fra dets Stiftelse indtil denne Tiid. Sligt skal i følgende Numerer efterkommes.

Sverrig.

Til Stokholm skal mand have taget sig fore herefter ved hver Uges udgaaende Post-Tidender nye Anmerkninger over Nouvellerne formedelst Trykken at lade bekiendt giøre, paa det at en hver Læsere, som ellers ikke har, eller kand have Kundskab i de Ting som der udi under-

tiden vorder anført, desbedre kand erlange Oplysning i de Sager, som ellers ikkun findes i Historier, om hvilke enhver ikke kand have Videnskab. Til den Ende har Autor til dette Foretagende ladet et lidet Skrift udløbe under denne Titul: Företalet til Anmärckningarne wid Swenske Post-Tidningarne, dateret Stockholm den 18 Martii 1734. Denne Fortale vilde blive alt for vidtløftig Ord for Ord at indføre, mand vil derfore alleneste tilkiende give Læseren, at hvo som kunde finde Behag til at anskaffe sig disse Anmerkninger, kand adressere sig hos Sr. Werner Directeur for det Kongel. Bogtrykkerie i Stockholm, hvor prænumereres alleneste 3 Daler S. Mt. for dette Aar, saasom endeel deraf allerede er forløben, men for det tilkommende heele Aar 1735, 4 Daler S. Mt., saasom ingen flere Exemplaria blive oplagde end Prænumeranter findes, som endnu imodtages indtil 1 Maji. st. v. førstkommende.

Til Begyndelse som til en Prøve er den første Anmerkning under No. 1. allerede udkommen, som handler om Babylon, hvilken, efterdi mand har den i

Hæn-

Hænder, mand synes det at være billigt den curieuse Læsere i disse Riger paa Danske at meddeele, som forhaabentlig ikke vil blive mishagelig at læse. Den begynder da saaledes:

Om Babylon.

Saasom Staden Babylon ved nærværende Krig imellem Tyrken og Persianerne, ofte nævnes i Nouvellerne, og nylig er vorden berettet, at den Persiske Feldt-Herre Kouli-Can har slaget sin Lejr ved bemelte Stad, saa har mand vildet give den gunstige Læsere en kort Underretning om samme Stad, hvorved til bedre Oplysning og at hindre ald Irring, det er nødigt at merke, at det Navn Babylon bliver i særdeleshed tillagt 4re Stæder.

(1) Den i de ældre Tider, baade i den H. Skrift og hos Verdslige Skribentere meget berømte Hoved-Stad Babylon eller Babel, som betyder en Forvirring, laae udi det Babyloniske Rige eller Land Sinear, ved den Flod Euphrat.

(2) Den ved Tyger Floden i Mesopotamien af Seleuco Nicanor opbygde, og efter hans Navn kallede Stad Seleucia,

er af Plinio, Sidonio Appollinari og andre ligeledes kaldet Babylon, imidlertid har denne formedelst den førstes Undergang, daglig tiltaget i Vext og Rigdom: og laae den omtrent 9 à 10 Tydske Miile fra den først benævnde, nesten i lige Linie fra Øster til Vester.

Udi det andet Seculo indtog Trajanus den samme fra Persianerne, hvorpaa bemeldte Stad kort derefter enten formedelst Rebellion eller Belejring atter overgik til Persianerne, da Avidius Cassius, Kejsers Marci Antonini Ppilosophi General yderligere den erobrede og i Aske lagde, fra hvilken Tid den saa forsvandt, at mand egentlig ikke kand sige, hvor dens rette sted har været.

Ved Juliani Apostatæ Tid, skal mand efter Ammiani Marcellini Berettelse have kaldet hende Colche, og nogle af disse Tiders Skribentere meene, at den samme er Mosoul, andre Helle. Men den Franske Geographus Sanson holder fore, at den aldeles er det nu værende Bagdat.

(3) Bliver ogsaa samme Navn tillagt den i Landskabet Diarbeckir, og egentligen udi Provintzien Yerack beliggende

Stad

Stad Bagdat, hvilken fra Arilds indtil nærværende Tider har givet Anledning til stor Tvist og U-roelighed imellem Tyrken og Persien, da den snart har været hines, snart disses Herredom underkasted.

Denne Stad ligger, om ikke ret saa lige paa samme sted, hvor Seleucia har staaet, dog ikke meget langt derfra, hvorfore de fare vild, som meene, at Staden Bagdat er beliggende paa samme Platz som det gamle Babel, og saaledes er deraf den Irring opkommen, at mand i disse Tider ofte, ja mesten stedse kalder Bagdat, Babylon.

(4) Har og i forrige Tider været en Stad i Ægypten, som mand kalder Babylonia, hvorom Petrus taler i hans 1 Epist. V. v. 13. Samme laae lige imod den store Stad Memphis ved Nil-Floden, og formedelst dens Undergang, har den ikke langt derfra liggende Stad Cairo, taget sin Oprindelse.

Ellers beretter ogsaa Suidas, at Semiramis lod giøre en Muur omkring Ninive, og omverlede dens Navn til Babylon.

Udi Phœnicien i Asia vil og tales om

en Stad, som skal være kaldet Babylon, men om den findes intet merkværdigt i Historierne; Thi vil mand iblant disse Stæder alleneste udvælge den første og tredie, som de merkværdigste, noget om at røre.

Det gamle Babel.

Denne Stad er meget gammel, og sandelig den ældste i heele Verden efter Syndfloden. Indvaanerne berømmede sig deraf da den Store Alexander dem overvandt, at de havde Observationer af deres Astronomis, over 4000 Aar gamle, hvormed de vilde bevise deres Stads Alder, dog dette er ikkun et Stor-Pralerie, der saavel hos dem, som hos mange fleere og nyere Nationer findes, i den Indbildning, at derudi en besynderlig Ære frem for alt andet skulde bestaae, at kunde udsætte deres Nations og Stæders Alder langt tilbage, ja vel for Syndfloden, undertiden ogsaa for Verdens Skabelse.

Aristoteles fornam af Calistenes, som var under den Store Alexanders Armee, at Astronomiske Anmerkninger ej strakte sig længere end omtrent til 1900 Aar, hvil-

hvilket endda er for meget tiltaget, saa vide, som efter Bibelske Udreigninger ej findes over 2000 Aar fra Syndfloden til Alexandri Magni Død, og er den første Grund til Babel, ej førend nesten 200 Aar efter Syndfloden bleven lagt, som af følgende nærmere kand sees.

Første Oprindelse til denne Stad er, som mand veed, kommen af Menniskens Børns daarlige Hofmodighed, nemlig Babylons Taarn, hvilket Folket, 200 Aar efter Syndfloden vilde opbygge, for at giøre sig et stort Navn; de bleve alligevel tvungne til at afstaae fra dette deres daarlige Forsæt, hvorom tales Gen. XI. Cap. Josephus foregiver, at deres Afsigt har været, at opbygge en sikker Bygning, i fald nogen Syndflod videre skulde paakomme. Men denne Meening strider ikke alleneste udtrykkeligen imod den H. Skrift, men endog imod ald Sandhed.

Det vil med temmelig got føje synes, at dette Forehavende skulde have givet Anledning til den iblant de Grædske, saavelsom Latinske Poëter bekiendte Fabel, at nemlig Kiemperne vilde bestorme

Himmelen, og derfra forjage Jovem, som den øverste iblant deres Guder.

Nimrod, som den mægtigste paa de Tider, og hvilken uden tvifl har været den fornemste Anførere ved dette Verk, betiente sig meget vitsligen af de der sammested sig befindende Bygnings Grændser at anlegge, og rundt omkring det paabegyndte Babels-Taarn, som laae ved Euphrat, at bygge Staden, hvilken af hans Efterkommere, men i særdeleshed af Ninus og Semiramis, jo længere jo meere blev udziiret og udviidet; Dog kom denne Stad alligevel ikke førend under Nebucadnezars Regiering og Nitocris Livs-Tider til den højeste Grad af sin Størelse, Herlighed, Skiønhed, Rigdom og Styrke, hand sparede herved ingen Møje og Omkostning, at vise saavel sin egen Højhed, som at giøre sin Gemahl Nitocris, den hand højlig elskede, ald Fornøjelse i sin Attraae: Hand bragte Staden i en gandske anden Skik, saa at hand vel, endskiønt med alt for stor Overmod kunde sige sig mestendeels at have bygget den samme, hvorom hans Ord kand læses i Dan. IV. 27. nemlig dette er

den

den store Babel, som jeg har bygget til et Konge-Huus ved min store Magt, og min Herlighed til Ære.

Staden laae paa en stor jevn Platz, og blev formedelst Floden Euphrat deelt i 2de Parter, hvilke af Dronning Nitocris, som siden skal anmeldes, bleve ved en kostbar Broe forenede. Den eene Part som laae i Øster, var den gamle Stad, og den anden i Vester blev af Nebucadnezar dertil bygged.

Begge Deelene eller heele Staden var bygd i en regulier Firkandt, med en Muur omgiven, hvis Tykkelse udregnes af Herodoto til 50, og Højden til 200 Alne, ihvorvel Curtius sætter den eene til 32 Fod tyk, og den anden til 100 Alen høj.

Denne sinde har mand ikke meere kundet erlange, men skulde mand kunde overkomme Lejlighed. dermed at continuere, skal det ingenlunde vorde forglemt.

Tydskland.

I Leipsig er nu omstunder efterfølgende at bekomme: Oratio de utilitate & necessitate Metaphysicæ in contemtores

res ejus, qvum publicum eam, Logicamqve docendi munus auſpicaretur, dicta à Joh. Chriſtophoro Gottſched. Log. & Met. P. P. O. & Poëſ. Extraord. Soc. Reg. Boruſſ. adſcripto.

Sammeſted er og fra den hidindtil bekiendte Autor til de saa kaldede Todten-Geſpræche, den 186 Entrevüe imellem den Rommerſke Keyſer Theodoſ. Magn. og den sidſt afdøde Hertug af Sachſen-Eiſenach udkommen, hvilken til ſtørſte deel denne Keyſers overmaade herlige Hiſtorie indeholder, men Reſten bliver ſparet til den næſtpaafølgende Continuation.

Til Hildesheim har den ved St. Michels Kirke værende Paſtor Gabriel Wilhelm Gœtten nyelig formedelſt Trykken paa et Ark Papiir in 8. ladet ſit Forſæt publicere, i følge af hvilket hand har i ſinde et fuldſtændig Verk med det første at lade udgaae under den Opſkrift: Nachrichten von den Leben und Schrifften aller jetzlebenden Gelehrten. Til dette Verks Fuldbyrdelſe har hand taget Anledning af det til Leipſig for nogen Tid siden udgangne Skrift, Gelehrten Lexi-

con

con kaldet, og som dette handler alleene om de afdøde Lærde Mænd, saa vil i det ovenstaaende nye Verk omtrent paa samme Maade om de endnu levende Lærdes personlige Omstændigheder Efterretning vorde givet. Da deres fuldkomne Navne, Fødsels Stæder, deres Forældre, Lærere, Rejser, deres Maade at studere paa, den Fordeel de sig derved af have betient, deres Befordringer, nu havende Eres Bestillinger, Gemyts Beskaffenhed, fornemste Videnskaber, hvortil de sig have appliceret, deres Bibliotheqver, Religion, og særdeles Meeninger, vigtige Forehavende, deres Giftermaal, Børn, Stridigheder og andre havde merkværdige Tilfælde vorder opregnede.

Nederlandene.

Fra den Haag skriver mand, at da Hans Store-Brittanniske Majest. havde ladet General-Statterne sin Cron-Printzesses fuldbyrdede Mariage med Printzen af Oranien tilkiende give, skal strax en habil Pen have været tilreede efterfølgende over dette Giftermaal at forfærdige:

Ma-

Magnum Conjugium jungit Proſapia Major,
Maxima, qvam jungit, ſtringit & alma Trias.

F.

Sammeſteds er efterfølgende nyelig bleven trykket: Cannegieteri Diſſert. de Brittenburgo, Matribus Brittis, Brittannica Herba, Brittia Procopio memorata, Britannorumqve antiqviſſimis per Galliam & Germaniam ſedibus, Ejusdem notæ atq; obſervationes ad Abr. Muntingii Diſſertationem Hiſtorico-Medicam de vera Antiqvorum Herba Brittannica, ad Gerardum van Loon Hiſtoricum eximium, Hagæ 1734. in 4to.

I Amſterdam er til de Rejſendes bequemme Brug en nye Samling af ſkionne Land-Korter at bekomme under den Titul: Atlas nouveau & portatif. contenant des Chartes exactes, à l'Uſage des Officiers, & des Voyageurs. 1734.

Schwitzerland.

Til Genf ere efterfølgende 4 Folianter under Preſſen vorden indleverede, hvilke mand ſnart kand vente at blive publicerede,

rede, nemlig: (1) Joh. à Kahl, sive Calvini Lexicon Juridicum, cum augmentis, 2 Tom. (2) Petri Garciæ Tractat. de Beneficiis, cum additionibus. 2 Tom. (3) Franciſci Card. Manticæ Tractat. de Conjecturis Ultimarum Voluntatum. (4) Joh. Petri Fontanellæ Deciſiones Senatus Cataloniæ, cum additionibus.

Engelland.

Til Oxfordt er et Verk under efterfølgende Titul kommen for Lyset: Duo Rerum Anglicarum Scriptores Veteres viz Thomas Otterbourne & Johannes Whehamſtede, ab origine Gentio Brittannicæ usqve ad Eduardum VI. E Codicibus Mſſ. 2 Voll. in 8.

Til London er i diſſe Tider et Verk under Preſſen, ſom efter Subſcription bliver trykket, og er en Hiſtorie om den Geiſtlige Inqviſitions Ret, hvilken J. Bacher, M. A. har udarbejdet, og af adſkillige gamle Autorum Skrifter ſammenſanket og overſat. Dens Beſkaffenhed i Spanien, Portugal, Oſt og Weſt-Indien, dens Indretning og Gevalt, og alt hvad der hen under hører, bliver i følgende Capitler foredraget. (1) Om dens Op-

rindelsel, Fortgang og Indførsel i andre Lande. (2) Om de u-ordentlige Kunstgreb, formedelst hvilke mand har stræbt den i Stand at bringe. (3) Om dens u-omskrænkede Gevalt, dens Lemmer, af hvilke den bestaar, dens Fundamental Love, paa hvilken den beroer, og de sig derved indsnegne Sædvaner, over hvilke mand nu med største Jvrighed holde. (4) Om den i Brug frembragte Maade at omgaaes med Klættere paa. (5) Om deres Dom og Straf, sampt Maaden paa hvilken den vorder fuldbyrdet.

Sammested er nu omstunder den 2den Tome kommen for Lyset af det forommørte Verk, som fører den Titul: The Lives of al the Princes of Orange from William the Great, Founder of the Common Wealth of the United Provinces of the Netherlande to the presént time in 8. og er ellers med mange rare Kaaberstykker udprydet.

Frankerige.

Til Paris er Mr. Le Pere du Cerceau Recueil des Poesies diverses for kort Tid siden i et nyt forbedret og formeeret Oplag in 12. kommen for Lyset.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 17.

Den 29 April. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Den Christopbyggelige Tiids fordrivs 4de og 5te Continuationer ere nu ved Tryk udkommen og sælges hver Dag paa det publiqve Skriv-Contoir i Lederstrædet; De handle udi verdslige Materier (1) om allehaande Konststykker af Taskenspilleri, hvis behændige Konstgreb i ingen andet Sprog tilforn saa tydelig har været opdekked. (2) adskillige Skikke og Sæder, brugelige i fremmede Lan-

de. (3) Beskrivning paa nogle Kostbarheder i den Tyrkiske Keysers Skattkammer. (4) Undervisning om Demanter og hvorledes samme findes. Udi aandelige Materier forestille de (1) allehaande Lasters Magt over et syndigt Hierte, og Satans Magt over Menniſket des formedelst. (2) Beskrivning paa en falsk Christendom. (3) Den Christelige Kirkes dyrebare Saligheds-Midler. (4) Verdslig Viisdoms Brug og Misbrug. (5) vor Dødelighedes nyttige Betænkning.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 130.

Efter det Løfte, mand i sidste Numer gav fra sig om at indføre herefter i disse Lærde Tidender Ugentligen alle de Disputatzer, som aarligen ere holdne i Collegio Medicéo seu Borrichiano, indføres nu efterfølgende Disputatzer, holdne det allerførste Aar, som var Aar 1691.

d. 1 Jul. *Christiani Arslebii*, Inspectoris Collegii, Vindiciæ Gothorum continuatæ, seu Dissert. Ilda. Historico-Philologica, qvâ ostenditur, Gothos non, (ut vulgò creditur) Lingvæ Latinæ aut Osores

sores aut extinctores fuisse, sed fautores potiùs. Respond. *Johanne Alberti With.*

d. 26 Sept. *Ludovici Cervini*, Orbis in Puncto, Logica in Restrictione, qvod Punctum in Orbe Restrictio in Logica Idem Horometriæ Disqutatione III. seu Ultimâ recognoscendus. Resp. *Olao Henrici Bornemanno.*

d. 14 Nov. *Gudmanni Joh. Poscholani*, Medico-Botanices Studiosi, Flora Medicéa Hafniaca Anni MDCXCI. seu de Viribus Plantarum *in horto Collegii Medicéi* an. 1691. inventarum, vel sponte ibidem crescentium, vel aliunde illuc translatarum, ut ibi crescant, Schediasma Botanico-Medicum. Resp. *Jano Thomæ Svane.*

d. 2 Dec. *Johannis Trellund* Qvæstionum Miscellanearum Trias. (sc. (I.) de natura Propositionis Exclusivæ ad illustrationem Joh. XVII. 3. (2) qvid de Αὐτοχειρία censendum? (III.) An b. Lutherus elapsô seculô primus Ecclesiæ Reformator fuerit?) Respondente *Nicolao Loumannô.*

Fra Sverrig

Har mand siden i Dag 8te Dage med Fornøjelse erlanget under No. 2. de i Stokholm nye udgaaende Armerkninger ved de Svenske Post-Tidender, som er en Fortsætning om Staden Babylon, hvilken mand saa meget desmeere er forbunden til, den Danske curieuse Læsere at meddeele, som mand det ikke alleneste har lovet, men endog i sig selv er mærkværdig og plaisant, og følger da den belovede Continuation saaledes:

Scribenternes Skillagtighed herudi, saavelsom i andre Ting, har sin Oprindelse fra Tiden, hvorom enhver taler; thi det er af Historien bekiendt, at Darius Hystaspis Søn, efter Staden Babylons Erobring, har ladet meget af Muurens første Bygning aftage, saa at begge forommeldte Autores i deres Meeninger kunde synes at have ret. Derefter har denne Stad ikke været nær saa Folkerig, som i Necucadnezars Tid.

Hver Side af Muuren var, efter Herodoti Meening 120 Stadia, eller 85000 Fod, og altsaa i Omkredtzen eller Circum-

cumferencen 480 Stadia, eller 15 Tydske Miile à 4000 Geometriske Steg, eller 20000 Fod paa hver Miil; Andre igien sætte, at den ikke har været saa stor, men dog ikke mindre end til 10⅝ Tydske Miil. Herhos er at merke, at denne med Muur omgivne Platz har ikke over alt været bebygget, uden alleneste ¼ part, i særdeleshed i de seenere Tider, da de øvrige ¾ have bestaaet af Agre, Enge og Hauger, hvorudover det og vilde have faldet tungt Staden at udhungre. Huusene vare ikke bygde tet op til anden, men hvert stod for sig selv, for des bedre at forekomme og dempe ald u-lykkelig Ilds-vaade. Muuren har været af brændte Steene, som var bleven sammensatte med Bitumen, eller en Art af Beeg, i steden for Kalk. Desforuden skal den og have været omgiven med en Grav, hvilken uden tvifl maa have været meget dyb og breed, helst siden det berettes, at mand har slaget Teyl dertil af den derudaf opkastede Jord og Leer.

Paa hver Side af Muuren vare 25 Porte, og altsaa runden omkring heele Staden 100de, alle af Metal med deres

Poster og Hengsler; Imellem hver Port fandtes adskillige Taarne til 10 Fods Højde over Muuren. Fra hver en af disse 25 Porte, paa alle 4 sider, gik en Gade i lige Linie til de Porte, som vare paa den anden side tvert imod, desuden var endnu en anden Gade, som gik omkring heele Staden tet indtil Muuren hen imod 200 Fod breed, da de andre alleneste vare 150 i breden. Formedelst disse korsviis gaaende Gader blev Staden afdeelt i 676 Qvarteerer, et hvert i længde og breede 4½ Stad:, hvorom Herodotus, Diodorus Siculus og Strabo videre melde: etc.

Følger nu nogle Underretninger om de merkværdigste publiqve Bygninger, nemlig:

(1) Udi Templen, som Ninus havde ladet bygge sin Fader Belus til Ære, og hvorudi hand efter sin Død er bleven æret som en Gud, under det Navn Bel, Baal eller Jupiter Belus, fandtes af purt Guld mange Billeder, Senge, Stole, Bord, Altare og andre deslige til deres Guds dyrkelse henhørende Redskab, af en særdeles Størrelse og stor Værdie, samt en

Ere

Eres Throne af 12 Alnes Højde: Dette Tempel laae ved det gamle Slot, og var bygd i en firkant med en Borggaard midt udi, havde 2 Stadier eller 1250 Fods Længde paa hver Side, og altsaa i heele Omkredtzen 8 Stadier eller 50000 Fod, hvilket gior tilsamen 1¼ Tydsk Miil. Midt paa denne Borggaard stod et Taarn af 8 Afsætninger, den eene alt mindre end den anden, hvoraf den nederste berettes at have været 625 Fod tyk og lige saa mange høj, men de øvriges Højde er ubekiendt. Meer omrørte Taarn var aldeeles tæt og massiv tilmuuret, saa at mand paa de uden for omkring Taarnet opbygde Trapper maatte stige op til det øven paa Spitzen anlagde Castel. Andre atter foregive, at øven paa det samme har og været et Astronomisk Observatorium, formedelst hvilket Babylonierne have erhvervet sig en stor Kundskab i Astronomien.

Templen i sig selv med alle Bygninger, som dertil hørde, var omgivet med en Muur, hvis Omkredtz indtog 4 af ovenmeldte Qvarterer i Staden.

(2) Videre maa mand berette, at sam-

mested vare 2de Kongelige Slotter: Det som laae i den Østre deel af Staden kaldtes Beli Slot, og indtog 4 Qvarterer af Staden. Det andet eller nyere Slot, kaldtes Nebucadnezars, og laae i den Vestre part af Staden, indtagende 9 Qvarteerer. Begge skal have været meget stærke, og uden tvist ret prægtige, dog har mand ingen særdeles Efterretning om dennem.

(3) Maa ej forgleñes den der anlagde, ja nesten efter all Anseelse i Luften hengende Lysthauge, hvis Plan skal have været 550 Alne paa hver Side i en firkant, rakte lige op med de høieste Muure, og hvilede paa kostbare Pillarer og Hvelvinger, til Beskuernes saa meget des større Forundring, helst siden Haugen ej alleene ejede høje frugtbare Træer og plantede Gevexter, men havde og sin nødvendige Vædske af Floden Euphrat, hvorfra Vandet, formedelst Pomper og Kunst-Rør, ved dette formuende Riges merkelige Omkostninger blev opdrevet. Mand siger, at denne i Kunst alle andre Verk vidt overgaaende Lysthauge er bleven af Dronning Nitocris inventeret, og

til

til hendes Tidsfordriv fuldbragt, siden hun havde stor Lyst til grønne Træer og skion Udsigt, som paa denne høje Muur ikke kunde fejle.

(4) Bør mand ihukomme, at samme Dronning, efter Nebucadnezars Død foretog sig et svart Verk, som i det første syntes at være nesten u-gierligt, for en over Euphrat dragen Broe imellem begge Parter af Staden, som den adskilte, at føre, og det som endnu meere bør at agtes, at hun formedelst en særdeles Drift og Arbejds-Folks Mangfoldighed kom dermed i Stand paa et Aars Tid: hvorved hun lod den saa stride og dybe Flod udtomme, og dens Vand i en anden til den Ende opgraven Søe henlede, medens Broen blev forfærdiget, og begge Strandene af Floden opmurede til en stor Højde med tilhørige Trapper, men derhos med slet bevarede Porte, da Euphrat atter aabnedes i sit tilforn rindende Løb. Dog havde Dronningen ej derved den Eftertanke, at lade igien opfylde og igienkaste den opgravne Søe, som siden befordrede Babylons Undergang: Thi da Cyrus en lang Tid havde belejret Sta-

den, og det omsider syntes at være forgieves, ved Hungers Nød at kunde tvinge Indbyggerne, som med overflødige Levnets Midler vare forsynede, og desuden levede hen i Svelgerie og Yppighed, besluttede hand med stormer Haand sig den at bemægtige, og for desbedre at befordre sit Forehavende, lod hand efter Dronning Nitocris Exempel lede Vandet fra den hannem meest i Vejen og til Forhindring liggende Flod Euphrat, hen i den opgravne Sø, saa at Krigs-Hæren ikke fandt stor Besværlighed at komme over og trænge sig igiennem de forommeldte slet bevarede Porte, sampt Staden at indtage, imedens Indbyggerne sig i Overdaadighed meest forlystede.

Siden derefter har Staden meest været under Persianſk Lydighed; Men formedelst deres mange Rebellioner og Oprør bleven til en god Deel forstyrred og forsvekked. I særdeleshed vederfores dem en skadelig Afbræk ved Seleucus Nicanor, der indtog Staden i den efter Alexandri Magni Død forvirrede Tilstand i det Grædske Monarchie, og derpaa ved

Ty-

Tyger Floden opbygde Staden Seleucia, hvorved heele Herligheden af Babel henfaldt; og fra den Tid af har foromrørte Stad altsaa efterhaanden aftaget og endelig aldeles forsvundet.

Saa vidt vilde den gunstige Læsere denne finde lade sig fornøje om Babylon, indtil mand Slutningen kand faae indhentet, da mand den ingenlunde vil forsømme det curieuse Publico at insinuere.

Tydskland.

Til Halmstad har Profess. Eloqventiæ Erhard Reusch ladet sine paa de Durchleuchtige Printzers og Printzessers dobbelte Giftermaal af de Brandenburg og Brunsvigske Huuse afvigte Aar den 12 Junii og 1 Julii holdte Orationer til Trykken ladet befordre. Den første bestaar af 6 Ark, og handler det dertil skrevne Programma om Kong Albrecht af Sverrig hans anden Gemahl, af det Huus Mechlenborg, som hidindtil har været uvist. Men her bliver det afgiort, at een Brunsvig-Lüneborgsk Printzesse, og Magni Torqvati Datter ved Navn Agnes, Bogislai Hertug af Stetin, Ao. 1396 har

har været denne Herres anden Gemahl, og at just den samme af nogle for hans tredie Gemahl med Ubilligheed er holdet. Den anden Oration er ligesaa stærk, og er med en Stamme-Tavle over begge Huuses høje Forvandtskab ledsaget.

Til Leipsig er et lidet Skrift kommen for Lyset, og fremstiller sig under efterfølgende Titul: Uebungen sich in der Gegenwart GOttes stets zu halten, samt beygefügter Abbildung eines Evangelisch vollkommenen Christen.

Til Franckfort bliver med det første fra Pressen udleveret: Compendium Antiqvitatum Græcarum, Profanarum, Sacrarumq; qvod collegit, naturali ordine dispoſuit & ad Sacrarum Literarum Ordinem Illustrationem passim accommodavit Christianus Brunigs in 8.

Til Giessen er et Verk kommen for Lyset, som kaldes: D. Joh. Rambachs das Bild eines unermüdeten Knechs GOttes über 2 Cor. 4. 16. 17. 18. in 4to.

Til Dresden er efterfølgende nyelig bleven trykket: Gründlichste Nachricht von der rechtmäßigen Wahl Auguſt. des III. zum Könige von Pohlen, ingleichen

von

von der Richtigkeit der Wahl Stanislai Lescinski. I dette Verk bliver det Franske Krigs-Manifest, eller de saa kaldede, Hans Allerchristeligste Majests. Motiver igiendrevne, med hosføjede Vielager og Anmerkninger over de ermeldte Bevegnings Grunde: Efter det Wienerske Exemplar af Fransk i Tydsk oversat 1734. in 4to.

Sammesteds er og efterfølgende kommen for Lyset: Pohlnische Crönungs Geschichte Seiner Königl. Majest. Aug. des III. Churfürstens zu Sachsen etc. und Dero Allerdurchleuchtigste Frau Gemahlin Mariæ Josephæ, Keyserl. Printzeßin aus dem Ertz-Hertzoglichen Hause Oesterreich, wie solche d. 17 Januar. 1734 in Cracau mit ungemeiner Pracht geschehen, und was vor, bey und nach derselbigen vorgegangen ist, mit vielen Urkunden erläutert und beschrieben, 1734. in 4to.

Til Halle ere efterfølgende 2de Skrifter oversatte for Lyset komne: Compendium universæ doctrinæ Christianæ &c. Et Fundamenta Theologiæ Christianæ in doctrinis fidei ex verbo Dei perspicue traditis & ad praxin Christianam atqve

solatium Evangelicum adplicatis, Halæ 1734. in 8.

Nederlandene.

Til Amsterdam har mand et Verk under Pressen, dog under Subscription, hvilket mand haaber inden Septembr. Maaneds Udgang forsikommende at kunde udlevere, under denne Opskrift: Histoire des Yncas, Rois de Perou, depuis Manco Capat, Fondateur de la Monarchie de Perou, jusqu'à la Conquête de cet Empire par les Espagnols, sous Atahualpa, dernier Ynca. Avec l'Histoire de la Floride & de la Conquête des Provinces de l'Amerique Septentrionale, qui portent ce nom, par Ferdinand Soto, ecrites l'un & l'autre en Espagnol par l'Ynca Garcilasso de la Vega, & enrichies de Figures gravées d'apres les desseins de Bernhard Picart le Romain. Foruden Titul-Kaaberstykket bliver endnu 24 Stykker af samme Sort, en Vignette og 2 Landkorter dertil fejede; hvorved mand bør at agte, det fire af de samme Kaaberstykker ikke ere af Mr. Picart hans Afritzning.

Engelland.

Til Oxford lader en vis Person ved

Navn Joh. Gagnier sig det meget være angelegen, efterfølgende Skrift: Albufeldæ Geographiam Orientis af det Arabiske Tungemaal paa Latin at oversætte, da Hendes Majest. Dronningen hannem for denne sin omhyggelige Flid en anseelig Naade-Penge lader meddeele, imidlertid ere allerede nogle Ark af dette hans Arbeide til en Prøve vorden aftrykte.

Frankerige.

Til Paris har Pater Brumoi ladet en Historiske Afhandling, hvilken hans Landsmand Pere du Cerceau, nesten 25 Aar for sin Død havde forfærdiget, for kort Tid siden ved Trykken kundgiøre: Conjuration de Nicolas Gabrini de Rienzi, Tiran de Rome en 1347. Saa stor Opsigt som denne af en meget ringe Familie i den Part af Rom, la Riole kaldet, oprundne Gabrini i Begyndelsen formedelst sin store Tilbøjelighed til Studeringer, og at blive en Kiendere af Antiqvitæter, men siden ved sin høje Geist giorde i Verden, saa at hand endog i det 4 Secu-

Seculo sig med de vigtigste Affaires i Verden, ja endog med Stridigheder imellem Konger og Fyrster beblandede, saa ringe og liden Efterretning har mand dog hidindtil haft om hans Liv og Levnets Omstændigheder i Historierne. Hand foretog sig aldeles den Frihed de tvende mægtige Huuse Colonna og Ursini Love at foreskrive, ja endog Paven selv. At lade sig i Rom midt under de største Fortrædeligheder, i hvilke hand ved saadan sin Opførsel var forfalden, med særdeles Ceremonier offentlig slaae til Ridder, og med en 7 dobbelt Crone dertil lade sig krone og indvie, og som hand derved faldt i U-naade hos Paven, skal hand dog have fundet Tilflugt ved Kejser Caroli IV. Hof. U-agtet hand endda i Kraft af sin store Veltalenhed, snart igien erhvervede sig Pavens Gunst, saa bragte dog den gemeene Mands Raserie ham kort derefter jammerlig om Livet. Af dette kand man slutte, at Bogen indeholder adskillige rare Hændelser, hvilke sig saa meget dis bedre lade læse, som Autor du Cerceau hans Skrive-Maade ellers er behagelig.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 18.

Den 6 Maji. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Udi det Kongel. Wäysenhuuses Bogtrykkerie er bleven ferdig Johann Arndts Sande Christendom udi 6 Bøger befattet, med de dertil føjede Bønner, korte Summarier over et hvert Capitel og nyttige Registere. Den er trykt in 8avo, 3 Alphabeter, 13 Ark og 2 Blade stor, og selges paa Bogladen udi det Kongel. Wäysenhuus paa Tryk-Papiir u-indbunden for 4 Mark 8 ß.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 131.

Disputatzer holdne i Collegio Medicéo Hafnienſi Aar 1692. ere efterfølgende:

d. 3 Febr. *Maturini Chriſtophori Caſtanæi*, Ripenſis, Mathem. Studioſi, Pathologia Generalis, ſeu Diſſertatio in genere de affectibus Animæ. Reſp. *Daniele Matheſio.*

d. 23 Mart. *Chriſtiani Wilhelmi Lange* de Ara Deo Ignoto Act. XVII. 23. Diſſert. I. Hiſtorico-Philologica. Reſp. *Johanne Jacobi Viding.*

d. 7 Maj. *Friderici Andreæ Clynii* Μικροκόσμος Sermocinans, h. e. Diſſertatio Phyſico-Philologica. Reſp. *Friderico Chriſtiano Schnellio.*

d. 8 Jun. *Chriſtiani Clementini* Luſtratio Hominum per Ignem. Reſp. *Otthone Edwardi.*

d. 13 Jul. *Jacobi Lowſonii* Diſſert. Hiſtorico-Philolog. de Idolo Dagon. Reſp. *Olao Hannibalis Hammero.*

d. 1 Oct. *Davidis Georgii Fogii*, Ripenſis, Diſſertatio Hiſtorico-Phyſica de Ciconiarum Hibernaculis. Reſp. *Chriſtiano Matthiæ Litzow.*

d. 19

d. 19 Nov. *Ludovici Cervini* Vita Hominis, Physicè & Ethicè ex veterum & Recentiorum mente disqvisita. Resp. *Joachimo Angel.*

d. 7 Dec. *Maturini Castanæi*, Ripensis, Math. Studiosi, Dissert. Physica I. de Vigilia Hominis. Resp. *Clemente Poulson.*

Sverrig.

Fra Stokholm har mand endnu erholdet den sidste Continuation under No. 3. af Anmerkningerne ved de Svenske Post-Tidender, handlende om Babylon, hvilken mand for des bedre at kunde holde det forhen giorde Løfte, den curieuse Læsere hermed saaledes til Tieneste vil have meddeelet.

Denne Stads Magt og Rigdom kand iblant andet der af formerkes, at den med sine underliggende Provintzier har udskattet $\frac{1}{3}$ deel til den Persiske Konges Staats og Armees Underholdning, da derimod hans andre og øvrige underhavende Landes Udgifter ikke meer end $\frac{2}{3}$ deele udgiorde.

De overblevne Levninger, som endnu findes af denne Stad, og om hvilke mand

videre hos Olearium og andre Scribentere kand læse, ere forneimmeligst nogle stykker af Muure og Hvelvinger af den over Floden Euphrat slagne Broe, hvilke sees ved en Platz Elugo kaldet, og ere af brændte Steene meget stærk forarbeidede. Nogle stykker findes og af den Kongel. Borg saavelsom og af Ring-Muuren; dog ere de alle med Sand overskiulte, og med adskillig U-humskhed opfyldte. Det af sorte Steene opbygde Daniels Taarn af temmelig Højde, skal hidindtil være beboet, men det øvrige bestaar af ødelagde Muure, hvortil dette kommer, at Landet der omkring er heel tørt, og til en vild og øde Mark forvandlet, saa at det nu neppe staar til at kunde bebygges, og skulde mand nu omstunder snart tvifle paa, at den saa mægtige, skiønne og riige Stad Babylon har staaet i det forhen for sin Frugtbarheds skyld berømte Landskab Sinear.

Bagdat.

At denne Stad af mange ligeledes er bleven mistaget og kaldet Babylon, er for omtalt, hvorfore den samme noget derfra bør at skilles, saavelsom og fra

en

en anden Ort imellem Mosoul og Bagdat, omtrent 3 Dages Rejser fra den sidste, ligeledes beliggende ved Tiger Floden og kaldes Eski, det er, gamel Bagdat, hvoraf efter Thevenots Beretning Tom. 3. Lib. 1. Cap. 13. ey andet skal findes, end endeel her og der forstrødde, samt deels forfaldne, deels og aldeles øde overblevne Huuse.

Det rette Bagdat ligger under 34 Grad. Lat. i Landskabet Diarbeck, eller som Olearius og andre sige Erakin, beraabende sig paa det Persiske Land-Register, dog egentlig i Provintzen Gerack ved Tiger Floden, som 8 til 10 Dages Rejser derfra falder ind udi Euphrat, og siden med den samme ved Balsora kaster sig ind i det Persiske Havs-Munding. Navnet Bagdat, der i det Persiske Sprog betyder saa meget som een med Træer opfyldt Hauge, skal være der af kommet, at det gamle Babylons Lyst-Huus og Hauge skal have ligget der i Nærværelsen, i hvorvel somme herom en anden Etymologie vilde foregive. Paa Arabisk heeder den Medinato-Salmi, d: Freds-Stad, og skal den, efter sin Cronikes foresigen-

de midt i det 8 Secul. være bleven bygged af een dens Calife eller Regent, ved Navn Almansor.

Tiger Floden adskiller Staden i 2de Deele, som sammenføjes med en Broe af omtrent 40 dertil bygde Fahrtøjer, alleneste om Dagen; thi om Natten blive de efter Thevenots Beretning skildte fra hinanden. Den deel som ligger imod Persien eller paa venstre Haand, naar mand rejser ud for Strømmene, er befæsted, men den anden ikke, thi den staar aldeeles aaben, og ligner snarere en Landsbye end en Stad, hvorfore og nogle kalde den Forstaden.

Fæstnings Verkerne ved den første ere i sig selv ej heller saa synderlig stærke, bestaaende imod Land-Siden af en temmelig dyb og bred Grav, tillige med en Muur, hvorved mange Bastioner, ligesom Taarne befindes, og kand dog alligevel ej være saa aldeeles sikker ad Land-Siden, men imod Elven er den meget stærkere, thi foruden det, at der ligesaa vel som paa den anden Side findes en Muur, og Strømmen er særdeles dyb, breed, og leber stride, saa staar Castellet

tæt

tæt ved Stranden, ihvorvel det, efter de fleestes Beretning, ej skal være af de beste og stærkeste, helst siden det alleneste er befæstet med en enkelt Muur, og med en meget smal Grav forsynet.

Stadens største Styrke bestaar af en Folk-riig Besætning, som undertiden regnes hen til 100000, og vel efter nogles Sigelse til 200000 Mand, hvilket mand dog maa forstaae efter Tyrkens Sædvane, om at regne en Armee.

Dertil hielper meget Ortens langt bortliggende fra Residencerne af de Tyrkiske og Persiske Riger. Landet der i Nærværelsen er og temmelig øde, i besynderlighed hen imod Tyrkiet, hvorfore og en stor Armee, som endda gemeenlig gierne paa Vejen merkelig plejer at bortsmelte, erfordrer en Overflødighed af Levnets Midler og anden Bagage, til at kunde Staden enten belejre eller undsætte. Dog have Persianerne en kortere, bequemmeligere og frugtbarere Vej didhen, og kand med Magelighed drage sig tilbage igien, om dem noget ont møder, eller og de tabe en Battaille. Hvorimod Tyrkerne i slige Tilfælde lettelig skulde

vanſmægte. Artilleriet i Staden og Citadellet kand omtrent beſtaae af 200 ringe og ſlette Canoner, og at didføre Stykker til en Belejring, er neſten u-gierligt, i det mindſte gandſke beſværligt og koſtbart. Staden regieres af en Baſſa, ſom gierne tillige med er Vezier, og Caſtellet commanderes af en Aga. Dens Begreb rundt omkring kand omtrent holde 1½ Tydſke Miile, men er aldeles ikke efter ſin Størelſe vel beboet, ej heller ere Huuſene vel bygde, undtagen de publiqve Bygninger, ſaaſom Caravanſerai, (et ſtort Huus til de Rejſendes Magelighed indrettet,) Moſqveer (ſaaledes kalde Mahometanerne deres Kirker,) Kramboder og Badſtuber, med fleere, hvilke Perſianerne have opbygd, med andet got ſom der findes, og herrører fra deres Tid og Regiering. Ikke desmindre bliver Staden af mange beſøgt, ſaa vel for Handelens ſkyld med raadt Silke og Bomuld, ſom og at der holdes nogle Andagts og Guds Tieneſter. Mahometanerne, ſom ere af den Sect Ali, gaae derhen flittig Pillegrimsgang, ſaaſom de troe, at denne deres Prophete ſig der har opholdet, hvil-

hvilket og Jøderne efterfølge, for at bære Ezechiels Grav, som halvanden Dags Reise derfra skal have været beliggende.

De Christne, som holde saadanne Stæder hellige, og bære stor Ærbødighed for Martyrernes Fortieniſter, finde ogsaa Aarsag dennem at besøge.

En Fierdings-Vey fra Staden er et Cappel, til een af deres Helgenes Afmindelse, ved Navn Kedar Elias, til hvilken dog faae skal have været henvendte, og to Dages Reyser derfra findes en Bye tillige med en forfalden Kirke, hvor mand indbilder sig, at Simon og Judas skal være blevne martrede og begravne.

Udi Staden boe tvende slags Mahometaner, hvoraf det eene kaldes Rasedis; de ere Kiættere, og have mange Vildfarelser i deres Guds-Dyrkelse, sampt imod de andre Mahometaner, som ere af lige Troe og Religion med dem i Constantinopel, og hviler imellem dennem et stort Had og Bæmmelse for hinanden.

Desligeste findes der og Armenianer, Jacobiter og Nestorianer. Capucinerne have og vidst sig der, formedelst deres

Skinhelligbed og Læge-Konsten at indsnige.

Staden har altid udstaaet mange Forandringer og Trængsler; Men siden de Tyrkiske og Persiske Historier ey ere saa aldeeles klare, saa kand ey heller derom nogen fuldkommen Efterretning gives.

Fra 200 Aar omtrent tilbage at regne, holdes for, den Samme at have været erobret fem eller sex gange, for at fortie deres Belejringer.

Aar 1535. indtog Solymannus II. Staden fra Schach Thamas, men Schach Muhamet tog den fra ham igien.

Aar 1605. overgik den til Store Sultan Achmet, i hvis Hænder den blev indtil 1622. da den paa nye igien blev den Tyrkiske Kejser Osmanno fratagen ved Schach Abas.

Aar 1638. da Persianerne vare i Krig imod den Store Mogol, belejrede Kejser Amurath IV. denne Stad, hvorved sig een særdeeles Hændelse tildrog, som befordrede dends Erobring, nemlig: Sefi Couli Kan, eller Gouverneuren, som i det første udstod Belejringen, og denne Stad længe og vel havde commenderet,

ja

ja tvende gange imod Tyrkernes Anfald forsvaret, saa at de den ikke kunde indtage, miste efter den Persiske Konges Ordre sin Commando, hvilken blev igien til Kongens Favorit overleveret. Dette fortrød Sefi Couli Kan saa hart, at hand heller vilde døe, end see sig saadan Spot at overgaae; thi lod hand sig 3 Vægere med Forgift tilbereede, og derefter sin Hustrue og Søn til sig kalde, tilspørgende dennem i Officerernes og Soldaternes Nærværelse, om de hannem elskede, saa kunde de nu formedelst en frimodig Død hannem det overbeviise, og med det samme uddrukke de alle tre den tillavede Forgift, efter hvis fulde Virkning de og samtlig hendøde.

Soldaterne, som høyt elskede deres Gouverneur eller Kan, bevægede af denne bedrøvelige Hændelse, og ventende, at Keyser Amurath vilde bestorme Staden, satte sig op imod den nye Gouverneur, og overgave Fæstningen, under de Vilkor, at de med fuld Gevehr og Bagage derfra skulde ud-marschere; Men Tyrken holdt ikke den givne Parole; thi saa snart hand var i Staden indkommen,

men, nedsablede hand 22000 Mand, for derved at forsvekke den Persiske Konges Magt; da saadant et Morderie er Aarsag til, at Staden nu omstunder findes meget udblottet for Indbyggere.

Aar 1696. blev den vel atter af Persianerne beleyret, men forgieves. Hvorledes denne Stad nyeligen af Persianerne har udstaaet en lang Beleyring, men af den Tyrkiske Armee, ved et blodigt Slag er bleven ophævet, er i saa frisk Minde, at man dermed ikke vil falde Læseren besværlig, og finder mand om alle forommrørte Stæder udførligere Efterretninger i den Hell. Skrift, og hos Joseph. Herod. Curt. Auguſt. de Civit. Dei, Strabo, Kirckeri Babel, Cellar. Geograph. Antiq. Thevenot, hvilken ved Slutningen af sin Voyage au tour du monde, omstændelig beretter Bagdats Beleyring Aar 1638. Tavernier, Olear. Larrey Histoire des Sept sages. Urbini Türckisches Stadt-Buchlein, Rauchwolf, Bayle, Moreri, Martinieres grand Dictionaire Geographiqve, det store Universal Lexicon over alle Videnskaber og Konster, med mange fleere.

Det-

Dette er saaledes Slutningen om Staden Babylon, skulde herefter findes meere Mærkværdigt i de Svenske Anteignelser, vil man ikke efterlade, den curieuse Danske Publico det at communicere.

Tydskland.

Fra Hamborg gives tilkiende, at sammesteds ere endnu nogle Exemplaria tilkiebs at bekomme af det meget rare og sær kostbare Verk, som er saaledes betitulet: Pauli Aringhi Roma subterranea noviſſima, in qva poſt Antonium Boſium Anteſignanum, & celebres alios Scriptores antiqva Chriſtianorum & præcipue Martyrum Coemeteria, Monumenta, Epitaphia, Inſcriptiones, ac nobiliora Sanctorum Sepulchra, & qvam plurimæ res Eccleſiaſticæ Iconibus graphice deſcribentur. Verket er hidindtil bleven meget rart at faae; thi kunde Liebhaberne i Tide anmelde sig, som have Raad dertil sig samme at forskaffe.

Til Gieſſen har Prof. Theol. D. Rambach for kort siden ladet udgaae det første Stykke af sit Skrift: Das Heßiſche Heb-

Heb=Opffer kaldet, hvilket indeholder efterfølgende Materier: (1) Sindets Forandring, hvilken i Hensigt til Guds Ord gaaer foran i Omvendelsen. (2) En Martyr i sit Liv, og efter sin Død. Begge disse Anmærkninger ere fra D. Rambachs egen lærde og behagelige Pen udflødne. (3) Exegetiske Betænkninger over Es. XXXIII. 7. i Anledning af nærværende Krigs=Rygte udkastet. (4) Tvende Høyfyrstelige Forordninger, angaaende Studenterne til Giessen. (5) Optegnelse paa alle Theologiske, Philologiske, og Historiske Disputatzer, som i afvigte Aar til Giessen ere blevne holdene. (6) Ernst Friderich Neubauers Antiq. Lingg. Oriens. & Græc. P. P. O. paa alle Prof. Theol. som have været ved Universitetet til Giessen. Det andet Stykke af dette Verk skal ligeledes allerede være under Pressen.

Til Nürnberg er efterfølgende Verk gandske nye at bekomme: Einleitung zur Erkäntniß und Gebrauch der Erd- und Himmels=Kugel, auf das Deutlichste und Leichteste in Frag und Antwort

also eingerichtet, daß man nicht nur diese nützliche Wissenschafft fast ohne Lehrmeister erlernen, sondern auch zugleich dadurch zur Hochachtung und verehrung des Schöpffers aufgemuntert werden kan, ausgefertiget, und mit nöhtigen Figuren erläutert von Joh. Ludwig Hocker Prof. am Gymnass. Illustr. Heilsbr. in 4to 1734.

Nederlandene.

Til Amsterdam seer man i disse Dage den 5te Edition af efterfølgende Verk at være trykket, under denne Titul: Le Droit de la Nature & des Gens, ou Systema General des Principes les plus importantes de la Morale, de la Jurisprudence & de la Politique par Mr. le Baron de Puffendorff traduit du Latin par Jean Barbyrac, avec des notes du Traducteur &c. Cinquieme edition fort augmentée 2 Vol. in 4to 1734.

Engelland.

Til Oxford vil Mr. Schaw, en Medlem af Hendes Majestæts Dronningens Collegio, der paa 14 Aars Tiid, som

Ca=

Capellan har levet hos den Engelske Consul i Algier, i disse Dage indlevere et Verk under Pressen, under denne Titul at lade trykke: History of Alger, Tunis and Tripoly &c. Ved denne Historie agter hand at henføye et Vocabularium paa det gamle Tuniske Sprog, saaledes, som det i de Barbariske Bierge bliver talet, tillige med en Beskrivelse over mange gamle Monumenter, saavel som og meget nyttige Geographiske Korter. Fremdeeles vil hand i samme Verk give en nøyagtig Efterretning om hans Reyser til Store Cairo, (hvor hand lærte Pater Sicard at kiende) til Svetz og Sinai Bierg.

Italien.

Til Venedig er i Begyndelsen af indeværende Aar, efterfølgende fra Pressen udgangen: Systema Novum Mechanico-Hyppocraticum de Morbis Fluidorum & Solidorum, ac de singulis ipsorum Curationibus, Opus Theoretico-Practicum Josephi Thomæ Roselli, Physicæ & Meoicinæ Professoris, D. O. M. ut donum suum, redditum, atq; dicatum, in Folio.

Lye Tidender

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 19.

Den 13 Maji. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Den Christ-opbyggelig Tids-Fordriv er sluttet til et mageligt Bind, og det, som til den første Part at fuldende, er bleven tillagt, siden seeneste heri dette slags Tidender notificerede Extracter handler: I verdslige Materier (1.) om en Maade saaledes at skrive et Brev, at det indeholder to gandske stridige Meeninger, ligesom det læses til. (2.) Udførlig og tydelig Beskrivelse paa et Bog-

trykkerie, og hvad meere der til hører. I aandelige Betragtninger viises (1.) hvorledes et Menniske vel maa bedroves, men, ej fortvile over sine Synder. (2.) En god og en falsk Christens Adfærd. (3.) Menniskelige Tankers Beskaffenhed. (4.) Guds viise Omgang med os til vor Beste.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 132.

Efterfølgende Disputatzer ere holdne i Borchens Collegio udi Kiøbenhavn, i det Aar 1693.

28. Jan. *Petri Andreæ Nyborg*, Inspectoris Collegii, Χειραγωγία in Minora Logicæ Præcepta b. *D. Casp. Bartholini*, Senioris, Theologi, Medici, Philosophi & Philologi longè celeberrimi per (1.) Notas. (2.) Qvæstiones. (3.) Axiomata. Resp. *Olao Petri Baggero.*

29. Mart. *Christiani Winterberg* Dissert. Hist. Philolog. de Littera THETA, Resp. *Petro Johannis Tröner.*

26. Apr. *Christi Clementini* Dissert. Hist. Philol. περὶ Τῆς Ανθρωποφαγίας. Resp. *Erico Gravio Utrecht.*

13. Maji *Christiani Wilhelmi Lange* Διθολασσεία Ve-

Veterum, sive Dissert. I. de superstitioso Lapidum cultu apud Romanos. Resp. *Andrea Gamborg.*

31. Maji. *Frid. Andr. Clynii* Μεχροκόσμου Sermocinans Continuatus. Resp. *Petro Olai Klarschovio.*

14. Jul. *Frid. Andr. Clynii* Continuata Delineatio Imaginationis, subnexô ordine & ratione Medica, qvâ Memoria juvatur (pro Stip. Scheeliano.) Resp. *Petro Jani Beringio.*

13. Sept. *Jacobi Lowsonii* Νεκροταφία καὶ Νεκροκαυμασία τῶν Πωμαίων. Resp. *Christiano Melchioris Meldalinô*

4. Octobr. *Davidis Georgii Fogii* Dissert. Historico-Phys. de Arcanis Fontium. Resp. *Jano Wrede.*

18. Nov. *Nicolai Borchardi* Dissert. Hist. Philol. I. de Ἡλίου Ζεληνολατρεία. Resp. *Petro Ottonis Schröderô.*

13. Dec. *Severini Lintrupii* de Polymathia Scriptorum Sacrorum Schediasma I. Resp. *Petro Ansgarii.*

16. Dec. *Christiani Clementini* Dissert. de Bullis Romanorum. Resp. *Nicolaô Erasmi Rosingio.*

Sverrig.

Da den 4de af de nylig til Stokholm begyndte, og med deres Nouveller følgende Anmerkninger, handler om den bekiendte saa kaldede Østerrigske Sanct. Pragmatica, hvilken Materie haver givet, og endnu giver de Europæiske Stater saa meget at bestille og skrive om, vil mand ikke forbiegaae, de Liebhabere, som derom endnu maaskee kunde være uvidende, ved nærværende Oversættelse denne Efterretning at give.

Sanctio Pragmatica er egentlig at tale, een Forfatning, som den nu regierende Rommerske Keiser Carolus VI. indrettede Aar 1713. angaaende Succession efter hans Død i alle de det Østerrigske Huus tilhørende Riiger og Lande. Hvad som har foranlediget høystbemeldte Keyser at være betænkt paa slig en Indretning, maa uden Tvifl være denne Aarsag, at siden hans Hr. Fader Keyser Leopold I. Aar 1705. og hans Hr. Broder Keyser Josephus Aar 1711. ved Døden afgik, uden at efterlade sig nogen anden Mands-Arving i det Østerrig-

rigske Huus, uden den eneste nu regierende Keyser Carl, der og i sit Ægteskab med den endnu levende Keyserinde Elisabeth Christina af det Lüneborg-Blanckenborgske Huus, paa den Tiid heller ingen Mands-Arving havde erlanget; Saa maatte høystbemeldte Keyser, baade i Betragtning deraf, og at hannem ellers noget Dødeligt kunde paakomme, forud giøre en saadan Foranstaltning om Successionen i de Keyserlige Arve-Lande, formedelst hvilken hand formeente, ald Irring og skadelig Suite bequemmeligst at kunde forekomme og forhindre.

Til den Ende befalte Keyser Carl den 19 April 1713. det alle hans udi Wien da tilstæde værende Geheime-Raader og Ministrer skulde indfinde sig hver paa sit Sted paa Geheime-Raadstuen, hvor Hans Keyserl. Majestæt dem tilkiende gav, det Aarsagen og Øyemærket til deres Sammenkaldelse var, at lade dem vide, at siden de forrige Keysere Leopold og Josephus, hans elskelige Hr. Fader og Broder, saavelsom hand Selv, havde giort imellem sig Aar 1703. visse Dispositioner, og Arvs-Fordrag, hvor-

dan det fremdeelis skulde forholde sig udi den Keyserlige Familie, angaaende Successionen i dets Riger og Arve-Lande, samt og at de samme Forfatninger vare blevne bekræftede; Alt saa havde hand ikke vildet efterlade, dennem nu behørlig Communication derom at give.

Hvorpaa Hoff-Cantzleren, Greve af Seilern fik Befalning at oplæse de 3 didhen hørende Instrumenter, som Aar 1703. imellem høyst-forbemeldte 3de Keysere vare sluttede.

Da dette var bestilt, lod Hans Keyserlige Majestæt sig saaledes forlyde: At mand derudaf nokſom kunde begribe de Forfatninger, som vare saaledes giorde og bekræftede angaaende Successionen i de Østerrigske Lande, saavelsom og det Pactum Perpetuum eller uryggelig Overeensstemmelse, som var bleven fast stillet imellem de Josephinske og Carolinske Slægte-Linier, samt at formedelst hans Broders Keyser Josephi Dødsfald uden Mands-Arvinger, alle de Riger og Arve-Lande, som hand i levende Live havde besiddet, vare nu hannem tilfaldne, og burde paa lige Maade kom-

me

me paa hans Sønner og lovlige ægte Arvinger. Men som deraf endnu ingen vare for haanden, og det sig alligevel kunde tildrage, at Hans Majestæt Keyseren ikke efterlod sig nogen Mands-Arving, saa skulde alle hans Riger og Lande falde paa hans Døttre, samt deres Arvinger. Men skulde den Caroliniske Linie aldeeles udgaae, saa vare Keyser Josephi Døttre og deres Efterkommere de nærmeste til Successionen, og efter dem Hans Keyserl. Majestæts Søstre, Erke-Hertuginderne, og atter igien efter dem, alle de andre Linier af det Durchleuchtige Østerrigske Huus, alt ligesom de findes nærmest, saasom det allerede derom var bleven fast stillet; Hvorhos Hans Keyserl. Majestæt forsikrede, at som dette Arve-Fordrag var bleven indgaaet, næst Guds Ære til de Østerrigske Arve-Landes Conservation, saa vilde og Hans Majestæt gierne, at saadant maatte uryggelig holdes; Til den Ende hand og losgiver alle sine tilstæde værende Raad og Ministrer, fra deres giorde Tausheds Eed, og giver dem derimod

Frie-

Friehed til, at giøre denne Sag for alle kundbar.

Saaledes var da Tilstanden af denne navnkundige Pragmatiske Sanction Aar 1713. og endda indtil 1716. da Keyseren blev velsignet med en Printz, hvilken dog samme Aar ved Døden afgik; Derefter begyndte mand igien ved det Keyserl. Hoff at overveye, hvorledes meer-bemeldte S. P. maatte blive af andre Magter biefaldet og guarantered. Til den Ende blev saadant udi Aaret 1718. i den til London sluttede Qvadruple-Alliance imellem Keyseren, Frankerig og Holland indført: Udi hvilken Tractat ligeledes den Dispositiön som gyldig erkiendes, der i Henseende til Successionen i de Østerrigske Arve-Lande forhen var bleven besluttet og fast stillet, hvorneſt begge de Josephinske Erke-Hertuginder, da de i Aarene 1719. og 1722. bleve gifte med de da værende Chur-Printzer af Sachsen og Bajren, ligeledes for sig og deres Arvinger, saavelsom deres Gemahler og Svieger-Fædre paa det kraftigste renuncerede alt deres Ræt til de Østerrigske Lande, saa længe nogen Arving var til

overs

overs af den nu regierende Keyser Carls Descendenter. Til ydermere Bekræftelse paa alt det, som hidindtil saaledes var bleven bevilliget, og forordnet om dette vigtige Succession-Verk, begyndte høysthemeldte Keyser Carl VI. Aar 1724. samme ofte rmeldte S. P. at oprøre med dit Tilleg, at siden de samptlige Stander i de Østerrigske Nederlande efter Keyserens Forestilling, udaf egen Bevægelse og i Kraft af Keyser Carl VI. giorde Prag. Sanction havde samtykket og vedtaget den af Carolo VI. Aar 1713 fast-stillede Succession-Orden i saa maade, det i fald hand ved Døden skulde afgaae uden at efterlade sig rette Mands Arvinger, saa skulde de Østerrigske Nederlande blive deelte, og falde til hans Døttre og deres Efterkommere med videre; Thi byder og befaler høysthemeldte Keyser, at denne hans Forordning, Beslutning og Sanctio Pragmatica maatte til alles Videnskab og Efterretning vorde kundgiort. etc.

Siden har Hans Store-Brittanniske Majest. antaget oftberørte S. P. formedelst den sidste Wienerske Tractat af Aar 1731 den 16 Martii imellem Keyseren og

hannem, udi hvis anden Articul Hans Store Britt. Majest. paa det kraftigste forbinder sig til, denne Successions-Orden i den Østerrigske Familie at understytte; Men som H. Keyserl. Maj. formeente det nødigt at være, det fleere end een Puissance garanterede denne Arvedeels Forfatning; saa lod hand sig det og være angelegen, Kongen af Spanien at disponere, som og skeede. Strax derefter begyndte mand og at sondere Republiqven Hollands Gemyt, i henseende til denne vigtige Sag, men der mødte i det første store Besværligheder paa Republiqvens Side; dog alligevel, efter nogen Underhandling, blev endelig Tractaten tiltraadt og underskreven den 20 Februar. 1732.

Efterat begge Søe-Magterne saaledes havde garanteret den P.S., det Russiske Hof og samme havde accorderet, indbød Keyseren sin Mor-Broder forrige Churfyrste af Mayntz udaf det Pfalz-Neuborgske Huus, at komme til Wien, for desto bedre og bequemeligere at kunde tage med hannem saadanne Messures, som kunde forfremme dette store Verks

Fort-

Fortgang, helst siden samme Churfyrste var det Tydske Riges Cantzler og Director af det Churfyrstelige Collegio paa Rigsdagen i Regensborg.

Hans Kejserlige Majest. lod da Aar 1731. foredrage sit udfærdigede Decret for det Tydske Riges Stænders Fuldmægtige i Regensborg angaaende den allerede Aar 1713. fast-stillede Successions-Orden i det Østerrigske Huus, med Anmodning, at Rigs-Stænderne sig dens Garantie maatte paatage, paa lige maade, som den Engelske Crone det allerede havde giort, i følge af den udi samme Aar sluttede Wienerske Tractat.

De fleeste Chur- og Fyrstelige Huuse dvælede heller ikke længe, behørig at instruere deres Ministrer i Regensborg, hvorledes de sig i denne Sag skulde have at forholde: Den største deel giorde ingen Indvendinger til at biefalde Keyserens Attraae, men nogle af de Chur-Fyrstelige Huuse kunde sig ikke dertil begvemme; Iblant disse vare Chur-Fyrsterne af Bejeren, Sachsen og Pfaltz, hvilke, da de mærkte, at de øvrige Stænder vilde afgiøre Sagen, lode de deres Protest derimod

imod paa Rigsdagen indlevere, anførende iblant andet, det de formeente, at de paa Kejserens Side andragne Omstændigheder, til meerberørte Garanties Antagelse af det heele Tydske Rige, var af den Beskaffenhed, at mand ej saa hastig derudi kunde skride til nogen Slutning, helst siden de ansaae Sagen, som een af de høivigtigste, der nogen Tid har været paa Rigsdagen i Tydskland, og derfor burde mand noje overveje alle de Omstændigheder og Følger, som den samme syntes at vilde drage efter sig, i synderlighed, som Rigs-Stænderne derved paatoge sig Garantien af de uden for Tydskland saa langt fra liggende Lande, at deres kiære Fæderne-Land deraf med Tiden kunde indvikles i Krig, saa fremt mand ikke forud vare betænkte paa Midler og Udveje, at conciliere og foreene den oftomtalte Garantie med Rigets Tryg- og Sikkerhed, samt tilsee, hvorvidt den samme kunde fast-stilles uden een eller andens Fornærmelse, og uden at giøre noget, som var stridig imod de allerede vedtagne Grund-Love og Maximer, som hidindtil har tient til den indvor-

vortes Roelighed i Tydskland at vedligeholde.

Ikke des mindre kom denne Sag siden i Overlegning ved de fraskildte Rigs-Collegier, og som de fleeste vare for Garantiens Vedtagende og Erkiendende, saa blev der opsat derom et formeligt Rigs-Gotbefindende eller en ordentlig Beslutning af det Tydske Riges Stænders Fuldmægtige paa den almindelige Rigsdag, hvilken siden blev hensendt til Keiseren, som og med særdeles Fornøjelse over Rigs-Stændernes Beredvilligbed strax derpaa til heele Handelen gav sit skriftlige Biefald, og lod saaledes paa sin Side intet fejle af alle de Formaliteter, som udfordres til en ordentlig Rigs-Recess, eller en saadan Act, som i fremtiden skal have Kraft af een i Tydskland vedtagen Lov og Rigsdags Beslutning.

Men de 3 foromtalte Churfyrster, som ej derudi vilde tage deel, forbleve fremdeles ved deres første Udelukkelse, dog haver det Churfyrstelig Sachsiske Huus strax efter Kong Augusti i Pohlen hans Død samme oftermeldte P. S. biefaldet.

Ved samme Tid, da dette blev fore-

dra-

draget paa Rigsdagen i Regensborg, var en nye Underhandling forhaanden imellem Keiseren, Dannmark og Rusland, hvilken og Ao. 1732 blev fuldbyrdet udi Kiøbenhavn, da de 2de sidste Magter forbandt sig derudi iblant andet, at vilde af alle Kræfter søge at understytte den af Keiseren fast-stillede Succession-Orden, paa samme maade, som den findes anført udi den Wienerske Tractat af Aar 1731.

Siden denne Kiøbenhavnske Tractat var bleven sluttet, fornemmes intet videre udi denne Sag at være bleven afhandlet: Ellers vil mand ikke efterlade ved forefaldende Leilighed videre at meddeele, hvad fremdeles herom kand vorde bekiendt.

Samme Pragmatiske Sanction, med fleere didhen hørende Handlinger, kand ellers læses udi Mr. Rousets Samling, under den Titul af Recueil historique des actes, negociations, memoires &c. Tom. 3. pag. 425. seqq. Item udi Memoires de Lamberti ad hunc annum &c.

Tydsk-

Tydskland.

Til Leipsiig har Daniel Gotfried Schreber ladet efterfølgende for Lyset fremstille: Historia Vitæ ac Meritorum Perillustris qvondam Domini Viti Ludovici à Seckendorff: in rem tam publicam qvam Litterariam incomparabilium, ex Documentis editis ineditisqve sudiose collecta. in 4. Saa lidet som mand hidindtil har haft rigtige og tilstrekkelige Efterretninger om denne lærde Stats-Mands Liv og Levnet, saa angenem vil dette ordentlige, temmelig fuldstændige og i en tydelig Skrive-Maade affattede Skrift blive for den curieuse Verden, helst siden det tillige med adskillige hidindtil ubekiendte Omstændigheder aabenbarer.

Engelland.

Til London bliver i disse Dage trykket et Verk paa Engelsk og paa Fransk, som fører den Titul: Versuch einer Historiæ naturalis von den Insuln Florida, Carolina und den Lucaischen: Darinnen die Vögel, vierfüssigen Thiere, Fische, Schlan-

Schlangen, Gewürme und Pflantzen so diesen Ländern vor andern Gegenden in der Welt eigen sind, und vornemlich die Bäume, Sträuche und andern Platzen, die sowohl ihrer Seltenheit, als auch anderer Eigenschafften wegen merckwürdig sind, sollen beschrieben werden, von denen man doch bisher wenig Nachricht gehabt hat, auch genaue Erfahrungen von der Lufft, dem Erdreich, den Wassern, dem Ackerbau, Getrayde, den Würtzeln, Kräutern und übrigen Erd-Früchten dieser Länder, nebst Geographischen Land-Charten werden mitgetheilet werden. Autor Marc Catesby rejste alt i Aaret 1722 til Carolina, opholdt sig der i 3 Aar, undersøgte efter Befalning ikke alleeneste de yderste Grændser, men end og dybbt inde i Landet, alle de naturlige Merkværdigheder, som der vare at antreffe, og igiennemrejste de fleeste Egne paa Florida, og forblev 9 Maaneder i de Lucaiske Insuler. De allerfleeste af Naturens Rariteter bliver formedelst Afritzning efter Originalerne i Kaaber stukken fremstillede, og i Texten fuldstændig beskrevne.

Num. 32.

Notifications
RELATION,

Den 14 May 1734.

Gives hermed tilkiende / at Mandagen den 31de Maji nestkommende / skal efter Hans Kongel. Maiests. allernaadigste Resolution udi Soe-Etatens General-Commissariat imod 10 slet om Formiddagen ved offentlig Auction bortselges det gamle Vaan-Huuses Bygninger / som af Holmens Chef hidindtil haver været beboet og paa gammel Holm er bestaaende / som det nu forefindes / af Tag og Fag; med Muur og Nagelfast Indretning / efter følgende Conditioner. Den Kiøbende nedriver paa sin egen Bekostning ovenbemeldte hannem tilslagne Bygninger / i det seeneste inden Junii Maaneds Udgang / og fører Materialierne inden samme Tid fra Steden: Og skeer Betalningen for det Tilslagne straxen efter Auctionen / til hvem og imod hvis Qvitering / som paa Auctions-Stedet vorder kundgiort / med videre / som kand sees i de derover trykte Placater.

Gives hermed tilkiende / at Henrich From / boendes i Friderichsborg-Herberg / saa kaldet / beliggende udi Woldgaden ved Nørre-Port / agter sig anden Handel at bruge / og dets Aarsag er til finds vorden / bemeldte Gastgiver-Gaard / med dessen tilhørende Stallerom / Logementer / og Gaardens videre Tilhørende / agter underhaanden for en billig Priis at afslaae og bortsælge; Liebhaberne kand indfinde sig hos bemeldte From / og tage benevnte Herberger-Gaard nærmere udi Øyesyn / og om Prisen med hannem at accordere.

Gives tilkiende / at Torsdagen den 27 Maji førstkommende / om Eftermiddagen imellem 2 og 4 Slet / skal ved of-

fent-

fentlig Auction Anden Gang opbydes/og tilsiden Høystbydende bortsælges Sr. Johan Gerhard Arf Viin-Handlers Opbnds Boes tilhørende Gaard paa Amagger Torv beliggende/ bestaaer ud til Gaden af 5 nye grundmurede Fag 2 Loft høyt/ med en Qvist over 3 Fag/ fri Gaul til begge Sider med en Pak-Kielder under. Et maadeligt Gaardsrum Brolagt/ hvorudi staaer det første Pompe-Vand med Opstander og Jern Pompe-Redskab. Hernæst en Hange Plads/ derpaa staaer et Lyst-Huus 2 Loft høyt/ af Muur og Bindingsverk med Kielder under. Til samme Hauge er 10 Fag Plankeverk og 3 Fag Stakitverk at holde ved lige. Af Gaarden svares aarlig til Jord-Skyld 2 Rdr. 4 Mark. Overalt i Værelserne er 8te Jern Kakkelovne med videre/ som de Lysthavende kand see i de derover trykte Placater.

Gives hermed tilkiende / at den 19de Maji forskommende bliver Græsningen udi Birckholms Græsse-Marcker her i Siælland for i Aar ved offentlig Action paa Birckholm til den Høystbydende bortleyet; og samme Tid eendeel Løsøre auctioneret/ hvorom nærmere Underretning kand faaes hos Raadmand Christensen udi Holbech og Høyeste Rets Procurator Lauritz Munck i Kiøbenhavn.

Gives hermed tilkiende/ at en nye opbygte Gaard udi Kongens Lyngbye beliggende/ Sal. Magister Ursins Arvinger tilhørende/ bestaaende Forhuuset af 9 Fag Muur og Bindingsverk/ et Stokverck høyt med Qvist over paa 3 Fag/ i Værelserne 4 Kackelovne/ udi Gaarden et halv Tag huus paa 10 Fag/ 1 Stockwerck høyt af Muur og Bindingsverck og Remise udi/ skiønt Gaardsrum indhegnet og Brolagt saa og en skøn Haveplads/ altsammen Jordfri Grund og Eyendom / Torsdagen den 20de Maji næstkommende ved offentlig Auction her i Kiøbenhavn i Sgnr. Matthias Nordrups Huus i Højbrostrædet/ om Eftermiddagen imellem 2 og 4 Slet/ Tredie og sidste Gang til den Høystbydende endelig og absolute bortsælges / efter de Conditioner som paa Auctions Stedet vorder kundgiort.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 20.

Den 20 Maji. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 133.

I Collegio Medicéo her ved Kiøbenhavns Universitet ere holdne efterfølgende Disputatzer Aar 1694.

14 Febr. *Petri Andreæ Nyborg*, Inspectoris, Continuatio χαρακτηριας per (1) Notas. (2) Qvæstiones. (3) Axiomata secundum Antiqvorum & Recentiorum Logicorum ductum in b. *D. Casp. Bartholini*, Senioris, *Minora Logicæ Præcepta*, omnibus

bus in Scholis Daniæ & Norvegiæ jam dudum usurpata. Resp. *Nicolaô Laurentii Edinger.*

24 Mart. *Maturini Castanæi*, Ripensis, Mathem. Studiosi, Disqvisitio Brevis Metaphysico-Pneumatica de Anima rationali. Resp. *Canuto Gamborg.*

28 Mart. *Frid. Andreæ Clynii* Trias Thesium miscellanearum. Resp. *Christianô Andreæ Berg* (Disputitio extraordinaria.)

31 Mart. *Frid. And. Clynii* Trias Thesium Physicarum. Resp. *Matth. Albino* (Disp. extraord.)

14 Apr. *Frid. Andr. Clynii* Μικροκόσμος Sermocinans continuatus, sive Disp. Historico-Philologica III. Resp. *Nicolaô Henrici Otzenio.*

11 Maj. *Georgii Ursini* Dissert. III. De Scholis & Academiis Hebræorum. Resp. *Henricô Petri Klein.* (Disp. extraord.)

12 Maj. *Christ. Wilh. Lange* Λιπολατρεία veterum, sive Dissert. II. De superstitioso Lapidum cultu & usu apud Antiqvos. Resp. *Gothardo Braem.*

6 Jun. *Jacobi Lowsonii* Trias Problematum Mixtorum. Resp. *Elia Johannis Bircherisio.*

20 Jun.

20 Jun. *Jacobi Winslowii* Med. Studiosi, Spicilegium Anatomico-Botanicum de Machinæ Plantanimalis Oeconomia Analogica. Resp. *Christianô Willichiô.*

12 Sept. *Christiani Winterberg* Dissert. de Eleusiniis. Resp. *Augustino Haarderô.*

10 Oct. *Sixti Aspach* ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων, seu Dissert. Historico-Critica (ea q; extraord.) de Diana Ephesia. Resp. *Petro Gerhardi Falch.*

31 Oct. *Frid. Andr. Clynii* Brevis Delineatio Sapientiæ omnigenæ. Resp. *Svenone Matthiæ Sparre* (Disp. extraord.)

3 Nov. *Davidis Georgii Fogii*, Ripensis, Dissert. Physica de Fatidicis Planetariorum Cauſſis. Resp. *Christianô Sommerfeld.*

28 Nov. *Nic. Borchardi* Dissert. II. de Ἡλιο-καὶ Σεληνολατρεία. Resp. *Ivarô Galt.*

5 Dec. *Severini Lintrupii* de Polymathia Scriptorum Sacrorum, speciatim D. Pauli Apostoli Schediasma II. *Joh. Alberto Sylling* Respondente.

12 Dec. *Nicolai Borchardi* Dissert. III. de Ἡλιο-καὶ Σεληνολατρεία. Resp. *Christ. Willichiô.*

14 Dec. *Frid. Andr. Clynii* Delineatio Sapi-

entiæ Continuata. Resp. *Johanne Thomæ Trojel.* (Disp. extraord.

19 Dec. *Georgii Ursini* Dissert. IV. de Scholis & Academiis Hebræorum. Resp. *Georgio Matthiæ.*

Sverrig.

I Stokholm er afvigte 28 April st. n. Hans Kongl. Majests. høje Fødsels-Dag høytideligen vorden celebreret, da iblant andre Solenniteter som ere blevne begangne, 2 Svenske Studentere paa det der værende saa kaldede Ridder-Huus, den eene en Latinsk, og den anden en meget zirlig Svensk Oration til Hans Majests. Ære i samme Anledning med største applausu skal have holdet.

Tydskland.

Til Leipsig er i disse Dage kommen et Forslag for Lyset til et skiønt Verk, som under Subscription skal trykkes, hvilket Verk faaer en meget vidtløftig Titul at føre; thi vil mand ikkun anmerke lidet af den, nemlig dette: Historischer Schau-Platz der merckwürdigsten und sonderbarsten Brücken in den vier Haupt-Theilen

len der Welt, bey Gelegenheit der in den vollkommensten Stand, und in eine recht Königl. Pracht versetzten Dresdner Elb-Brücke etc. tilsammen draget af Carl Christian Schram, Rigs-Grevelige Solmske Amts-Raad. Den første Afdeeling kommer til at handle om Broerne i almindelighed, deres adskillige Arter, og andre didhen hørende almindelige Omstændigheder i 7 Capitler, den anden Afhandling vil forklare de Indlændiske berømte Broer over Muldau-Elb- og Saal-Strømmene, og igiennem Bøhmen, Meissen, Ober- og Nieder-Sachsen, over Elb-Strømmens Indflod og andre Floder i 8 Capitler. Den 3die vil beskrive alle Navnkundige og berømte Udenlandske baade Gammel-dags og nye-Modens Broer i alle 4 Verdens Parter i 13 Capitler. Til dette Verks Forarbeidelse ere hen imod 103 Documenter blevne anvendte, af hvilke de fleeste fra Hoved-Archivet til Dresden efter special Befalning ere blevne Autor meddeelte; da til Slutning 87 Kaaberstykker blive hosføjede. Mand vil haabe og stræbe, at dette skionne og nyttige Verk

i det længste til forstkommende Leipsiger Paaske-Messe 1735. kand blive færdig udleveret; Men som et Exemplar deraf i henseende til de mange Tegninger under 12 Rdlr. ikke kand oplegges, saa meener mand formedelst Prænumeration Oplagets Omkostninger des bedre at facilitere, saa at Kiøberen kand spare 5 Rdlr., naar hand ved Julii Maaneds Udgang indeværende Aar vil behage forud at betale 6 Rdlr., og ved Bogens Annammelse 1. Enhver Liebhabere vilde derfore behage sig derom at addressere til Weygand i Helmstadt, Meyer i Augsborg, i Berlin hos Sr. Rüdiger, i Kiøbenhavn hos Sr. Rothen og i Hamborg hos Felginers Enke, hvor underskrevne Oviteringer, og til den bestemte Tid Verket i sig selv vorder udgivet.

Til Anspach er efterfølgende nyelig kommen for Lyset: Kurtze doch gründliche Anweisung, was die Comicia Burggraviæ in Nürnberg sey, und involvire? dann was mit der Hoheit des Königl. Land-Gerichts Burggrafthums Nürnberg vor eine eigentliche Beschaffenheit habe? Sammt einer angehängten Genea-

nealogia von den Durchlauchtigsten Hrn. Burggraffen aus genuinen fontibus eruirt von Carl Ferdinand Jun:, Fürstl. Brandenb. Onoltzbachischen Hof-Rath und Archivario, 1734. in 8. Autor har i dette Skrift ladet see, at hand eier en særdeles Kundskab i Historierne, og har tilligemed fremviist ikke en mindre habilité, angaaende de Stridigheder imellem de Brandenborgske Fyrstelige Huuse i Francken, saavelsom og af Diplomatibus beviist den Genealogiske Orden over de gamle Nürnbergske Borg-Greber, og deres Prærogativer meget net forklaret, saa det var at ønske, at denne Lærde Autor endnu kunde finde Tid og Lyst til, fleere Poster om denne Historie med lige saa stor Omhyggelighed at opdage.

Til Goettingen er mand nu omsunder virkelig i Verk med det nye for nogen Tid siden omtalte der anleggende Universitæt at opbygge, til hvilken Ende og det der hidindtil værende gamle Gymnasium for at giøre det nye Academie Rum, formedelst en Actum Oratorium solenniter er bleven ophævet, hvortil D.

Heuman et Invitations Skrift fra Trykken har ladet udgaae under denne Titul: A. C. Heumanni Programma, qvo Musis Gottingensibus exilium indicit, simulq; promptum felicem & splendidiorem reditum prædicit. 1734.

Til Wien skal en vis Person i Anledning af den tappere og vidtberømte Printz Eugenii Afreisse i Feldten have fordristet sig til, hannem med den sindrige Poët Gunthers Ord, endskiønt de i følge af nærværende Omstændigheder ere nogenledes forandrede, ærbødigst at ledsage.

Eugen ist fort, ihr Musen, nach
Folgt Ihn mit euren Helden-Liedern!
Wie er vor mehrmahls Palmen brach,
So wird er es bald neu erwiedern;
Sein Schwerdt, das Schlag und Sieg
vermählt,
Und niemahls als aus Grosmuth
fehlt,
Gebiert bereits den Feinden Schrecken,
Es scheint sich schon der Teutschen Hand,
Durch seine Gegenwart entbrannt,
Zum Lilien-pflücken auszustrecken.

Til

Til Augsborg er et Verk nyelig udkommen, som kalder sig: Kurtze Vorstellung der Erd-Kugel nach deroselben Natürl. in Erd und Wasser, wie auch Politischer Eintheilung aller dermahlen florirend bekandten Staaten und Republiquen, zum Nutzen und Gebrauch einer Hoch-Adelichen Ritter-Academie in Ettal, aus denen bewehrtesten Autoribus in behörige Tabellen zusammen gezogen und verfasset von P. E. Poch. Fol. 1734.

Til Hamborg ere nyelig efterfølgende Piecer fra Holland ankomne for enhver tilkiøbs at erlange, neml: (1) Le Bombardier François, ou nouvelle Methode de jetter les Bombes avec precision, par Mr. Belidor. Amsterdam 1734 in 4. (2) L'usage & les fins de la Prophétie dans les divers âges du Monde, en six discours, auxquels on a joint, trois Dissertations. I. Sur la Canonicite de la seconde Epître de St. Pierre. II. Sur les Ideés, que les Juifs, avant Jesus Christ se faisoient des circonstances & des suites de la chute d'Adam. III. Sur la Benediction donnée par Jacob à Juda. Gen. XLIX. par Thomas Scherlock.

Nederlandene.

Iden Rommerske Kirke have Miracu-
ler hidindtil været saa almindelige, at
mand endelig i hensende til deres veder-
styggelige Mangfoldighed begynder me-
get at vanke paa Troe til dennem, i hvor-
vel Munkenes og de Catholske Præsters
gode Billie til at male de Enfoldige og
Let-troende blaae Dunster for Øynene,
endnu ikke opherer. En fortreffelig An-
ledning til et nyt Jertegn, fremstillede
sig til Mastricht afvigte Aar 1733. den
18 Decembr., dersom ikke fornuftige
Folk, til Munkenes største Fortrydelse,
denne gang havde giort dem Forhindring.
Nemlig, een Capuciner navnlig P. Elea-
zar, efter at hand 28 Aar i denne Orden
mueligt havde ført et exemplarisk Liv og
Levnet, døde paa samme Dag. Den-
ne var en Søn af en Keyserl. Obrist-Lieu-
tenant, og havde selv tient samme Mo-
narch i Krigen. Ni eller ti Timer efter
hans Død fremkom af hans venstre Næ-
seboer en rød Materie, i Skikkelse som en
Ranunchel, denne Materie skal have vox-
set saa stærk indtil hans Begravelse, at den
om-

omtrent blev 2 Tomer lang, og mand vilde kunde forskiælle Bladene. Af det høyre Næse-Hul skal og en hvid Materie have frembrødt, hvilken dog ikke videre udbredde sig. Denne Hændelse (som nogle holdte for et stort Jertegn, men andre, i sær Stadens Medicus, udgave det for noget, som var gandske naturligt, som vel kunde skee,) lokkede mange Menniſker hen til Kirken, hvor denne Dødes Legeme var udsat, saa at Mr. de Matta, en Dragouner Obriſt og den Afdødes Forvante saae sig tvungen til, at skikke en Vagt derhen, og selv at giøre Anstalter til hans Begravelse; saasom hand heller ikke vilde tillade, at mand denne paa P. Eleazars Ansigt vorte Materie maatte aftage, men paasiod, at hand med denne sin Næse-Prydelse skulde begraves, hvilket og skeede, endog imod Gardianens Villie, som den vilde ladet aftage. Ha! hvilken herlig Reliqvie havde da ikke denne nye Art af Ranunculer blevet, og hvilken fortreffelig Indtægt havde den ikke i de Catholske Patris deris Bond-løse Munge vildet foraarsage.

Ell-

Engelland.

Til London skal være et Verk kommen for Lyset om ald Kiørsels Forbedring, og fornemmeligst alle Machiner, som blive drevne ved Hiul; Bogens Titul lyder saaledes: All Sorts of Waeel-Carriage improved. Autor, som kalder sig Jacob Rowe, vil herudi bevise, at mand for belæssede Vogne, Karrer, Careter og andre af saadan art, ikke har nødig at bruge saa mange Heste, som mand gemeenlig derfor spender, og at mand Vand-Vind og Heste-Møller med meget ringere Omkostning, end nu skeer, kunde bestride. Hans Art af Vogne, og hans Tilberedelse skal spare halvparten af de Bekostninger, som mand nu ellers derpaa maa anvende, og u-anseet hand til alles Nytte dette Verk vil have beskrevet, saa har hand dog derpaa sig et Kongl. Privilegium i Kraft af hvilket hannem alle saadanne Vogne og Hiuls Forfærdigelse og Angivelse allene bliver forbeholden, og alle andre Folk forbudden, samme at efterligne. Hand har allerede en Vogn færdig efter sin Viis, hvilken hand alle Liebhabere efter

ter Begiæring lader besyne. Ligeledes skal hand sin Vogn allerede adskillige gange have forsøgt, da Proverne have bekræftet hans Invention, saa at alt saa samme ikke bestaar i en pure Speculation, men kand virkelig meget vel i Arbeid føres og fuldbyrdis.

Sammie Stæd har en u-benævnt Autor ladet efterfølgende in 8vo 2 Voll. udgive: An Historical Dissertation on Idolatrous Corruptions in Religion from the Beginning of the World, og derudi handlet ikke alleneste om de stridige Spørsmaale, naar, hvor, og hvorledes Afguderie først er opkommen, men endog om de Midler, som Guds Forsyn Tid efter anden har anvendt, at udrive de forførte Menniſker fra deres Vildfarelser. Ligemaade er i denne Bog den Guddommelige Oprindelse til Mosis Lov imod deres Instantzer forsvaret, som holde for, at de fleeste Stykker deraf sig fra de Ægyptiske og andre gamle Hedninger deres Brug og Sædvaner lode sig herlede, og endnu adskillige falske Beskyldninger er bleven begegnet, hvormed Deisterne i Engelland Aabenbaringen vilde giøre mistænkelig.

Fran-

Frankerige.

Til Paris bliver i disse Dage efterfølgende Pieces meget begierlig af Liebhaberne anktøbte, neml: (1) Reflexions instructives & morales sur l' Apocalypse par Mr. L'Abbé Genrau Curé de N. D. de Dison in 12mo. (2) Pensees Morales & Chretiennes sur le Texte de la Geneze, dedies à Mr. Le Duc d'Orleans par Mr. L'Abbé le Mere à Rouen. 2 Voll. in 12.

Samme Stæd seer mand et Skrift under efterfølgende Titul: Traité Physique & Historique de l' Autre Boreale, par Mr. de Mairan, de L' Acad. Royale des Sciences, à Pariis. Autor har den Hypothesin, at Nord-Lyys kommer fra den Atmosphære, som omringer Soelen. Denne skal efter hans Mening, sig til den Franske Jord undertiden hentrykke, og i det den berører den Franske Jord-Kugles Atmosphære, saadant Skin foraarsage.

Saa er og samme Stæd for nogen Tiid siden et Verk bleven trykket foruden Autors Navn, under efterfølgende Titul: Systeme de L'Ecriture Sainte sur la durée du Monde, depuis le premier Avenement de J. C., jusqu'à la fin des Siceles

in 12. Dette Verk skal bestemme Tiden, paa hvilken den Yderste Dag skal komme. Efter Autors Meening skal Verden staae fra det 37 Aar efter Christi Ankomst i Kiødet, endnu 2401 Aar, og tager alt saa fra nu af at regne, efter 7000 Aars forløb sin Ende. Hans Art og Maade at bringe dette her ud paa, er denne: Verdens Ende, siger hand, er Begyndelse til den store Roelighed og Hvile, udi hvilken Gud ved den anden synlige Christi Tilkommelse vil sine Udvalde hensette, og saavel denne Roelighed, som hin, udi hvilken de Troende ved hans Ankomst, formedelst Naaden og Evangelium blive deelagtige udi, er ved adskillige Jødernes Sabbather og Hvile-Dage bleven afbildede. Disse Hvile-Dage, hvortil Jøderne saa strængt vare bundne, rettede sig meestendeels efter Dagenes, Ugernes, Maaneders, Aars eller Aar-Ugers 7de Tal, efter Skriftens Maade at tale paa: Thi maa alt saa den præfigurerede Sag dette Mystiske Tal saa got som Forbilledet i sig indslutte: Det er: Den Hvile, som paa den første og anden synlige Christi Tilkommelse følger, er paa nogle Aar fra hinanden adskilt, hvilke fra en vis mærk-

værdig Epoqve, stedse efter et Forløb af 7 Aar kand vorde fremtællet. Autor holder sin Epoqve fra Syndfloden, eller rettere, det andet Aar derefter. Efter nogle Chronolog. deres Reigning, er fra den Tid af indtil det 37 Aar efter Christi Fødsel 2401 Aar bortløbne, hvilket udgiør 343 Aar-Uger. Og naar mand disse Aar-Uger endnu til større forvandler, at enhver af de sidste 7 Aar-Uger af den første Art, og alt saa 49 Aar indbefatter, saa meget nemlig, som hos Jøderne fra et Jubel-Aar til et andet er exspireret, saa bekommer mand 49 saadanne store Aar-Uger, efter hvis Forløb, som Autor meener, den evige Roelighed vil tage sin Begyndelse.

Italien.

Til Venedig er nyelig nedenstaaende Tractat under denne Titul bleven trykket, og nu bortsælges: Commentarius Historicus in Romanum Breviarium, qvo simul aliarum singularium Ecclesiarum, præcipue vero Breviarii Parisiensis Ritus explicantur. Autore J. Grancolas nunc verò è Gallico Latine redditus 1734. in 4to.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 21.

Den 27 Maji. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 134.

Følgende Disputatzer ere holdne i Collegio Mediceo Aar 1695.

Den 16. Jan. *Dithmari Bullichii* de Martyrum Constantia Dissertatio. Resp. *Nicolaò Lowberg.*

d. 27 Febr. *N. Petr. Andr. Nyborg*, Inspectoris, Continuatio Χειραγωγίας in Bar-

tholini Præcepta Logica Minora. Resp. *Petro Klarschovio.*

d. 13 Mart. *Severini Lintrupii* de Polymathia D. Apostoli Pauli Schediasma III. Resp. *Mauritio Köningio Leliô.*

d. 10 Apr. *Maturini Castanæi*, Ripensis, Math. Studiosi, Specimen Uranographiæ Gnomonicæ. Resp. *Petro Christ. Toxonio.*

d. 22 Maji. *Fridr. Andr. Clynii* Μικροκοσμῶ Sermocinans Differt. IVtâ continuatus. Resp. *Andrea Falchoviô.*

d. 12 Jun. *Andreæ Frölundt*, de Χειροτοδονιψία sacerdotum Ebræorum stante Templo Exercitatio I. Resp. *Petro Gerhardi Falch.*

d. 19 Jun. *Enevaldi Dalhusii* de Primario Primæ Persecutionis instrumento Tunica Molesta Schediasma I. Occasionem utriusqve evolvens. Resp. *Benedictô Bernhardi Oglero.*

d. 26 Jun. *Jacobi Winslovii*, Med. Studiosi Exercitii Anatomico-Pathologici circa Historiam de solenni Alvi solutione extra & Mœrore Particula I. Anatomica. Resp. *Johanne Thomæ Trojel.*

d. 31 Jul. *Georgii Ursini* Differt. V. de Scholis

lis & Academiis Hebræorum. Resp. Præadolescentulo, *Martino Caspare Joachimi Wulfburg*, Studioso, nuper IX annos egresso.

d. 21 Sept. *Jacobi Lowsonii* de Anthropothysia Gentilium Dissert. Historica. Resp. *Uldarico Antonio Coch.*

d. 27 Nov. *Enewaldi Dalhusii* de Tunica Molesta Schediasma II. Resp. *Nicolaô Matthiæ Fog.*

d. 30 Nov. *Christiani Winterberg* Dissert. Historico-Philolog. de Panathenæis. Resp. *Johanne Begtrup.*

d. 20 Dec. *Severini Lintrupii* de Θηριομαχία Paulina ex 1 Cor. XV. 32. Desqvisitio Historico-Critica (Extraordinaria.) Resp. *Nissenio Petri Hygomæo*, Ripensi.

d. 21 Dec. *Dithmari Rud. Bullichii* Introitus in Daniam Christianam. Resp. *Christiano Aurelii Bentzon.* ante merid:

d. 21 Dec. *Gothardi Brem* Ἀδελωλατρεία Veterum, sive de superstitioso Aqvæ apud Veteres Cultu & Usu Dissert. I. Resp. *Severinô Pauli Kierulf.* post merid:

Tydskland.

I Hamborg er nylig et vel gandske li-

det, men dog derhos særdeeles vel udarbeidet Skrift kommen for Lyset, som fører den Titul: V. K. P. B. Untersuchung der Frage: Ob es nothwendig sey, die Zeit seiner Bekehrung zu wissen, oder ob man es wiedrigenfals als ein Kennzeichen eines unbekehrten Zustandes annehmen müsse? 1734, in 8vo.

Samme Sted skal i disse Dage findes et nyt Verk, som fører den Titul: Allerneuester Staatt des Knnigsreichs Pohlen, in sich fassend alle merckwürdige Begebenheiten, welche sich seith dem Tode Königs Aug. II. biß zur Wahl und Krönung des Königs Aug. III. zugetragen haben. Mit Historisk-Politischen Anmerckungen, wie auch einer Geographischen Beschreibung des Königreichs Pohlen begleitet 1734.

Ligeledes er udi Hamborg i disse Dage efterfølgende at bekomme, nemlig (1.) Een Grund-Afritzning paa Staden Dantzig med dends Fortificationer. (2.) Paa Stadens Situation med dends omliggende Egn, og Attaqve. (3.) Et nyt Kort over Rihnstrømmen, fra Strasborg af indtil Worms, hvorpaa den nærværende

Kriigs-

Kriigs-Skue-Plads, de Kejserlige Linier &c. og andet meere bliver forestillede.

Samme Stæd skal og fra Leipsig een Tidende være indløben, at den berygtede Conrad Dippel, der under det bekiendte endskiønt fremmede Navn, Christian Democritus hidindtil saa mange Skrifter har ladet udgaae, til Franckfort ved Mayn afvigte første Paaske-Dag om Morgenen ved Døden skal være afgangen.

Til Dresden er efterfølgende til kiøbs at bekomme: D. Wilhelm Beveridge gewesenen Lords und Bischoffs zu St. Asaph in England, merckwürdiger Reden, so insonderheit die Natur, Personn, und Aemter Christi betrifft, um ihrer vortrefflichen Nutzbahrkeit willen aus dem Englischen übersetzet von M. Carl Gottl. Engelschallen 1734. in 8vo.

I Leipsig er efterfølgende nyelig fra Pressen udgangen: Des mit Historischen und Politischen Sachen beschäfftigten Staatsmanns, zweytes Stück, in welchem anitzo eine kurtze Beschreibung des Staats von Rußland, hiernechst eine Beleuchtung der jetzigen Conjuncturen in

Pohlen, von Zustand in Italien, und von den jetzigen Staats-Verfassung in England gründlich gehandelt, auch verschiedene Staats-Schrifften in guter deutlicher Ordnung, mit gnugsamer Erklärung vorgetragen werden. in 8vo.

Til Wittenberg har een af den afgangne D. Werndorffs Scholarer, hvilken denne vidtberømte lærde Mand og Theologus endog i sit levende Liv sit Verk overleverede til Trykken at befordre, samme Bog de Indifferentismo Religionum i det Tydske Sprog oversat, og er nu omstunder i Wittenberg tilkiøbs at bekomme. Originalen i sig selv, som er Latin, og hidindtil meget rar, er saa nøye bleven igiennemseet, at de anførte Skriftens Stæder ere i Oversættelsen lige saa rigtige, som de udi Originalen findes.

Til Jena er nyelig kommet for Lyset M. Gerhard Gottf. Ranis, verbi Divini apud Goetteranos ministri, Critica Analysis Pronominum Personalium, Suffixorum item, nec non Adformativorum pariter & Præformativorum Ebraicorum & Chaldaicorum Jenæ ex officina Ritteriana 1734. in 8vo. Det gandske Verk af-

afdeeler Auctor i 4 Parter, af hvilke den (I.) handler de Analysi Pronominum Personalium Ebraicorum & Chaldaicorum. Den (II.) de Analysi Suffixorum omnium tam Ebraicorum, qvam Chaldaicorum. Den (III.) de Analysi Adformativorum omnium Ebraicorum, æqve ac Chaldaicorum: og endelig den (IV.) de Analysi Præformativorum omnium Ebraicorum, non minus, qvam Chaldaicorum. Fornemmeligst har Auctor ved dette Verks Udførsel ingen Møye sparet, grundig undersøgt alle Ting, og hvor een Forandring i Bogstaverne eller Punctene lod sig tilsyne, paa eenhver tilstrækkelige Rationes angivet. Der tvifles alt saa ikke paa, at jo dette Skrift, af dem, som vil lære det Ebraiske Sprog, med stor Nytte og Fordeel skal kunde vorde brugt.

Til Ulm er og nyelig bleven færdig Jac. Bruckers kurtze Fragen aus der Philosophischen Historie von Christi Geburth biß auf unsere Zeiten, mit ausführligen Anmerckungen erläutert, und enthalt eine ausführliche Historie der Philosophie in den mittlern Zeiten.

Schwitzerland.

Til Basel er nylig et Verk under Subscription bleven trykket med efterfølgende Opskrift: Codex Theodosianus cum perpetuis Commentariis Jacobi Godofredi Viri Senatorii, & Jurisconsulti superioris seculi eximii. Præmittitur, Chronologia accuratior, cum Chronico-Historico & Prolegomena: Subjiciuntur Notitia Dignitatum, Prosopographia, Index Rerum, & Glossarium Nomicum. Opus posthumum, diu in foro & in Scholis desideratum, & ordinatum ad usum Codicis Justinianæi, opera & Studio Antonii Marvillii Antecessoris Primicerii in universitate Valentina, 1734. in folio.

Nederlandene.

I den Haag er nylig efterfølgende fra Pressen udganget: Sermon sur Job XXXIV. v. 30. Preché le 30 Janvier 1733 en presence d'une Societé de Jurisconsultes, avec le supplement par un Laique. Det er egentlig en Oversættelse af Engelsk, og meenes Autor at være en saa kaldet Mr. Gordon, der af Taciti Oversæt-

sættelse og de derhos føjede Discourser, som en Fiende af Tyrannie og Forfægtere af Folkets Frihed er vorden bekiendt. I dette Skrift vil hand foreſtille den Ret enhver beſidder, at domme om et ubillig Over-Herſkab, ſom øves over Samvittighederne, og de ſkadelige Sviter, der fra den Engelſke Geiſtlige Stands Magt og Rigdom udſpringer. Dagen, paa hvilken mand foregiver, at denne Prædiken ſkal være bleven holdet, er den Aarlige Feſt-Dag, ſom i henſeende til Kong Carl den I. hans decollering, bliver celebreret.

Sammſted er indeværende Aar efterfølgende nyttige Medicinſke Bog bleven trykket under denne Titul: Legs d'un ancien Medicin à ſa Patrie, contenant ce, qu'il a recueilli lui meme pendant XLIX ans de Pratique: On expoſé des diverſes Maladies, qui ſurviennent au Genre Humain, fait avec tant clairté, qve chacun y peut reconnoitre la nature de ſon Mal, avec les divers remedes pour chaque maladie, fidelement indiquez. Le tout à l'uſage des familles compoſé en Anglois par Mr. Dower, Bachelier en Medicine, traduit en François par un de ſes Amis. 1734.

Til Aurich i Øst-Friesland har den Høj-Fyrstelig Øst-Friesiske Consistorial-Raad og Hof-Prædikant ladet efterfølgende Verk in 4to udgaae: Muthmassung von dem an der Kirche zu Marienhave in Øst-Friesland befindlichen Steinernen Bildern. Es sind der Römischen Clerisey nachtheilige in Stein gehauenen Figuren, dergleichen man auch zu Strasburg, Münster und anderer Orten gefunden hat, hier vermuthlich bey Gelegenheit einiger Aufstände wieder die Geistlichkeit in 13 Seculo in die Kirche gehauen worden.

Engelland.

Siden de nærværende Conjuncturer i Europa hist og her har foraarsaget, at mangt et Skrift er bleven divulgeret, saa har til London Mr. J. Champbel deraf taget Anledning, i en besynderlig Tractat at forestille den Fare, hvilken de Engelske Negotianters Handel paa Italien og Tyrkiet kunde overfalde, saafremt Neapolis og Sicilien skulde af Spanien vorde erobret. Hand vil og derudi bevise, at nu omstunder de selv samme Grun-

Grunde ere forhaanden, formedelst hvilke Store-Brittannien Aar 1718 blev bevæget til den Spanske Flode fiendtlig at angribe, derhos gior hand den Undersøgning: Om det og kunde være raadeligt, at overlade forommørte Kongeriger til en Regent, som mueligt maatte staae i en nøiagtig Forbindelse med det Bourbonniske Huus? Til denne Tractat er den Aar 1668 imellem Engelland og Holland oprettede Alliance og et Søe-Kort paa det Middellandske Hav vorden hosføjet.

Sammesteds er et Skrift kommen for Lyset, under den Opskrift: Essay's Moral and Philosophical on several subjects, bestaaende af 4 Afhandlinger. (1) En Forestilling paa alle de hos Menniſken nedlagde Kræfter. (2) En kort Udføring over Menniskens Udtale. (3) Tvende Disputatzer om Velanstændighed, og hvad et Menniske ilde anstaar. (4) Et nyt Forseg om Kiærlighed til sig selv.

Ligeledes har sammesteds John Strype M. A. ladet udgaae efterfølgende Verk indtil nærværende Tider, som kaldes: A Survey of the Cities of London and Westmin-

minster, hvorudi disse tvende Stæders Oprindelse, Antiqvitæter, Tilvext, deres nærværende Tilstand og Regiering vorder beskrevet. John Stow, en indfød Borger i London, har allerede i Aaret 1598 opsat denne Bog, samme endnu i sit levende Liv 2 gange ladet trykke og forøget. Efter hans Død have andre lagt Haand paa dens Forbedring, saa nu Historien fra 1633. indtil denne Tid er bleven hosføjet. Foruden nøjagtige Afritzninger og Grundteigninger paa Stæderne, Forstæderne og alle omkringliggende Egne, er et hvert Kirke-Sogn i besynderlighed, og de fornemste offentlige Bygninger og Monumenter, derudi vorden forklarede. I Begyndelsen staar Autors Liv og Levnet, saaledes som Editor det har beskrevet. Ved Enden staar mange Tractater, Discourser og Anmerkninger over Staden Londons blomstrende Velstand, tillige med en Beskrivelse over de Kirker, som staae 4 eller 5 Mile omkring samme i Circumference. Opskrifterne paa Grav-Stæderne, som ere de prægtigste, og andre mærkværdige Antiqvitæter ved dennem, saavel-

velsom og et Register over det gandske Verk.

Til Oxford bliver i disse Dage til Subscribenterne uddelt det færdig blevne Verk: Chronicon seu Annales Prioratus de Dunstaple, una cum Excerptis è Chartulario ejusdem Prioratus. E codicibus MSS. in Bibliotheca Harleyana descripsit, ptimusqve vulgavit Thom. Hearne. A. M. 1734. 2 Vol. in 8vo.

Frankerige.

Til Toulouse er efterfølgende nyelig fra Pressen udkommet: Nouvelle Methode pour trouver les XIV des nouvelles Lunes Paschales, avec la Reforme de la Pâque depuis 1700 jusqu'en dix mille ans, selon le stile Gregorien, dediée à Mr. L'Archeveque de Toulouse par le R. P. Emmanuel de Viviers, Predicateur Capucin, Associé à l'Academie des Sciences de Toulouse & Correspondant de celle de Paris.

Italien.

Til Venedig er nyelig en Tractat bleven trykket paa Latin under efterfølgende

de Titul: In duas celeberrimas Epistolas S. S. Firmiliani & Cypriani adversus Decretum S. Stephani I. Papæ, de non iterando Hæreticorum Baptismo, disputationes Criticæ, qvibus unam & alteram à Donatistis fuisse confictam nunc primo demonstrat F. Raymundus Missorius, Franciscanus Conventualis &c. Venetiis in 4to.

Samme Steder og for nogen Tiid siden nedenstaaende kommen for Lyset: Ritualis Romani Documenta de Exorcizandis Obsessis à Dæmonio, Commentariis ex S. S. Patribus & Ecclesiasticis Scriptoribus potissimum depromptis illustrata per Fr. Paulum Mariam Cardi Regiensem, Ordinis Servorum B. M. V. Sac. Theol. Magistrum, S. Officii Consultorem Theologum, & in Provincia Lombardia Priorem Provincialem in Octavo.

West-Indien.

Til St. Christoph: har Mr. Charles Hamilton, en beremt Engelsk Chirurgus i Nevis, ladet bekiendtgiøre en omstændelig Beskrivelse over et slags nye Orme-

der

der nu omstunder ved Sukker-Plantagerne en sær skadelig Ødeleggelse foraarsage; I følge af denne Beskrivelse skal disse Orme meget ligne de saa kaldede Millepedes, eller paa Dansk, de bekiendte Tusindfødder, alleneste de ere mindre, langagtige i en oval, og gandske kirrede oven paa Ryggen. De hænge meget fast paa Bladene, og ere fulde af en slags hvid Sliim, som en Forgift, hvilken naar de skyde fra sig, og bliver tør, saa ligger den gandske løs paa Bladene, og synes, at være fuld af smaa Æg, saa store som Maanets-Saads-Korn, og vel mindre. Naar da den Hinde, som disse er med omgivet, af sig sig selv efter sin Tid brister, udvrimle deraf en stor Mængde smaa Orme, til Anseelse, som Mider i en gammel Ost. Disse forestille tvende slags fremgaaende Bevegelser, da nogle krybe meget langsom frem, og nogle giøre et Spring, som en Møl, eller en Loppe. Naar mand vil betragte dennem ret igiennem et Microscopion, synes disse Orme udi en langagtig-rund Skikkelse, paa deres Legeme (saa at tale) findes smaae

6 kan-

6 kantede Tænder, ligesom paa en Land-Skil-Padde, tillige med et lidet langagtig Hoved med 2 fremragende Horn, hvor tæt ved sees 2 vidt udstaaende Øine, som paa en Spinde-Kone paa Dansk kaldet, da og deres Bevægelse i deres gang skeer med 6, efter proportion af deres corpus, gandske brede Fødder. Ellers synes disse Orme at have nogen Forvandtskab med de saa kaldede Moll, thi de dermed befængte Sukker-Rør, vrimle neden omkring ved Roden fuldt med Moll, som der nedgrave sig, for at, som Hamilton meener, nære de andre smaa Dyr naar de nedfalde af Reeden: Omendskiønt disse fordærvelige Orme i særdeleshed falde paa Sukker-Rørne, saa har dog Autor til denne Beskrivelse ligeledes fundet dem paa andre Geverter, fornemmelig paa det Indianske Korn, vilde Oliver, og saa fremdeles, hvilke de ligesaa vel som Sukker-Roret saaledes fordærve, at de visne. I det øvrige melder Autor derhos, at hand har merket, at de til sidst til flyvende Insecter forvandles, da de siden yngle, og klebe deres Æg fast paa Geverterne.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 22.

Den 3 Junii. 1734.

DANNEMARK.

Den 1 Junii er paa det Kongelige Universitet her i Kiøbenhavn en Disputatz bleven holdet, som forer denne Titul: Particulam Baseos Astronomiæ sub Præsidio D. Petri Horrebowii publicè defendent Præstantissimi Laureæ primæ Philosophicæ Candidati die 1 Junii 1734. in Auditorio superiori.

Sverrig.

Ihvorvel disse Tiders Conjuncturer

 have

have hidindtil givet Anledning nok i de Ugentlige Nouveller at tale om Staden Dantzig, saa dog siden mand har begyndt at meddeele Publico de med de Svenske Post-Tidender følgende Anmerkninger, naar noget merkeligt derved indfalder, vil mand efter Løfte og denne finde i følge af de seenist erholdte under No. 7 og 8. angaaende en Beskrivelse over Dantzig, herved have tient de Lysthavende i Dag med Begyndelsen, da Resten den 10 Junii skal følge.

Om Dantzig.

Med dette Navn betegnes Hoved-Staden i heele Pohlsk-Preussen, og i sær Landskabet Pomerellien. Samme var fordum een iblant de 4 fornemste Stæder af det navnkundige og mægtige Hanseatiske Forbund. *Dette var et Forbund, som adskillige, baade Sø- og Land-Stæder giorde med hverandre i det store Tydske Interregno, og begyndtes i særdeleshed i Tydskland, for ved da værende u-roelige Tider at forskaffe deres Handel Sikkerhed og større Fremgang. Anledning dertil gave begge Stæderne Lybech og Hamborg formedelst det Forbund, som

som de Aar 1241. i denne Hensigt med hinanden oprettede, dertil sloge sig efterhaanden fra alle Parter i Europa mange og de beste Handels-Stæder. Deres Eenighed og stærke Handel giorde dem ikke alleneste saa mægtige, at de kunde forsvare sig imod Konger og Fyrster, men endog saa puissantes, at de offensivè kunde føre Krig imod dennem. Lybech var Hovedet for dem alle, og bleve de inddeelte udi 4 Classer, neml: den Lybechske, Cölnische, Brunsvigske og Dantzigske. Ligesom deres Magt efter haanden tilvoxte, saa aftog den og siden. Første Aarsag til deres Fald var Engelland under Dronningerne Mariæ og Elisabeth deres Regiering; og de af adskillige Konger og Herrer i deres egne Lande oprettede og Octroyerede Handels Selskaber giorde derpaa en endelig Slutning, saa at Forbindelsen omsider faldt af sig selv, og ej meer, end et blot Navn af Stæderne Lybech, Hamborg og Bremen er bleven til overs af dette saa mægtige og over 360 Aar stændende Hanseatiske Forbund,* og derhos den første udi den 4de Classe, som og deraf kaldes Dantziger Classen. Sta-

den ligger en liden Miil fra Øster-Søen ved en Arm af Weichsel-Strømmen, hvilken et lidet stykke fra Staden falder udi den Dantziger Havs-Munding, og med den samme formeerer en tryg, skiøn og Platz-rüig Havn. Foruden denne Elv flyde og 2de mindre igiennem Staden, neml: Motlau og Rodaune: Men Weichselen er den, der i særdeleshed gior Situationen til Handelen saa bequem, at Staden af en slet Begyndelse omsider har saa tiltaget, at den med rette bliver anseet for een af de største og rüigeste Handel-Stæder ved Øster-Søen; thi formedelst deñe Elv tildrager den sig nesten alle Vahre fra Pohlen, særdeles Hvede-Meels og Korn-Handelen, som der sammesteds drives saa sterk, at ofte aarligen hen imod en Million Tønder selges og udskibes, havende og der udaf den Formue, at kunde med Profit afsette de fra alle Europæiske Orter didhen kommende Vahre, som de Pohlske behøve, i stor Mangfoldighed.

Siden nu den fra Weichselen flydende Arm ved Dantzig er den mindste af dem, som forberørte Elv fra sig udskyder, og har

har derhos saa laugt Vand, at ingen store Skibe der kunde opkomme, førend de først meest maa losses, og skaffes til Staden med smerre Fartøjer, saa har mand til Godsets bedre Førsel indretted en bred Canal igiennem Staden ned til Enden af Havnen. Bemeldte Canal deeler Staden i 2de Deele. I den eene findes en Ø, som meest er bebygged med Kiøbmands- og i sær Hvede-meels Magaziner, hvilke ved Natte-tider bevaages af mange store Hunde, som da slippes løse. Den anden Deel bestaar egentlig af den rette Stad, hvilken atter fordeeles i den gamle og nye, og er meget tet bebygged med skionne saa vel private som publiqve Huuse og Bygninger.

Kirkerne regnes at være 20 i Tallet, blant hvilke Dom- eller St. Peders Kirken er meget prægtig, saa vel i henseende til dens Bygning, som Prydelse og Malninger. Særdeles findes i den samme en Tavle om den yderste Dommedag, for hvilket Kunst-Stykke en Konge af Frankerig fordum skal have buddet 100000 Gylden, og er forfærdiget af de 2de berømte Mænd Georgio og Joh. von Eu-

chelen. Sammesteds findes og et navnkundigt Gymnasium, hvilket altid har ejed berømmelige Professores og derved opfødde vittige Mænd.

Jesuiterne have der et Collegium, og desforuden 3 Closstere. Raadhuuset er prægtigt, og det saa kaldede Junker-Hof saavel som Borsen er værd at beses, men for alting det vel anlagde og med ald Kriigs-Rustning vel forsynede Tøjg-Huus, som paa beste maader holdes ved Magt.

Fæstningen der omkring er ret stærk, vidtløftig, og af stor Værdie, saa at den billig kand holdes for een af de beste i Europa. Hoved-Fæstningen bestaaer af 20 Bastions, som stedse blive vel holdede ved lige. Voldene ere tykke, og Graverne brede og dybe, saavelsom Udenverkerne faste, og ihvorvel de imod Sønden og Westen liggende Bierge og Høje, som Stoltzen-Hagels- og Bischoffs-Berg med fleere, synes at være Staden til Skade, helst siden mand derfra kand beskyde Fæstningen og Huusene, saa er dog alligevel intet særdeles ont derfra at befrygte, helst siden mand har søgt, dette saa at tale, naturlige Field formedelst Kunst at for-

forbedre, og til den Ende disse Høje, i sær Bischoffs-Bierget med stærke Forsvars-Verker forsynet, da til des større Sikkerhed paa en og anden Bastion Cavallerie befindes.

Havnen er forvaret med en dygtig Skandse, Weichselmünde kaldet, foruden de andre her og der beliggende mindre Fortresser.

De uden for Staden liggende Platzer Stoltzenberg og Schotland ere meget store og Folkerige, og drives Handelen der i hver Kram- og Handels-Boed, og have mange Haandverks-Mænd sig der nedsatte, dog er Schotland ikke Staden Dantzig, men Biskoppen af Cujavien tilhørig.

De ved Dantzig liggende Byer eller i almindelighed saa kaldede Dantziger Werder, strekke sig til Dirchau, i længden 6, og i breeden 4re Svenske Miile. Disse kunde alle, formedelst Weichsel-Strømens aabning sættes under Vand, hvilket naar det nødig eragtes, ogsaa kand udpompes og bortføres formedelst disse dertil indrettede Qværner. I forommeldte Werder ligge 12 Kirker, blant

hvilke een er Catholsk, og styres alle disse af den ældste Borgemester.

Hvad de øvrige Omstændigheder af Staden angaar, saa har mand at merke, det u-anseet samme staar under Kongerne af Pohlen deres Beskyttelse og nogenledes staar under deres Lydighed, saa er den endda i og for sig selv en frie Republiqve, som har sin egen Øvrighed, samt andre herlige Vilkaar og Friheder.

Raadet bestaar af 4 Borgemestere og 14 Raads-Herrer, af hvilke Staden regieres og handthæves.

En Kaars-Gade gior Forskiel paa Stadens 4 Deele, hvor af enhver Deel staar under en hver Borgemesters Indseende. Dens Dom-Stoele og Retter ere egentlig tvende, nemlig (1) den saa kaldede Schöppen-Ret og (2) den store Sammenkomst, som bestaar af 100 Personer, hvilke kaldes de hundrede Mænd, hvorfra mand til den første appellerer.

De smaa Sager og Tvistigheder foretages først hos Borgemesteren, og i fald de der ej kunde vorde bielagde eller sluttede, gieres de anhængige ved Schöppen-

pen-Retten, og gaar efter Beskaffenhed videre til Raadhuuset.

(Resten følger neste Torsdag.)

Tydskland.

Til Halle har Profess. Joh. Ehrenfried Zschackwitz for nogen Tid siden ladet et Verk udgaae, som er tegnet med denne Titul: Alleerneuerster Zustand von Europa, in welchem die merckwürdigsten Begebenheiten sämtlicher Rechte und Statten hinlänglich hergestellet, mit dienlichen Anmerckungen erläutert, und eines jeden Staats gegenwärtiges Interesse vernünfftig beurtheilet zu befinden. Nebst angehängten Discursen über gelehrten Sachen 1734. in 8vo.

Til Franckfort ved Mayn er efterfølgende til kiøbs at bekomme: Martini Crusii Schwäbische Cronik; worinnen zu finden ist, waß sich von Erschaffung der Welt an biß auff daß Jahr 1596. in Schwaben, der benachbarten Gegenden, auch vielen andern Orten zugetragen, besonders der Uhrsprung, Geschlecht-Register, Verwandtschafften &c. vieler so wohl ausgestorbener als noch lebender

hoher und Niederer Schwäbischer Familien, die Stifftungen, Begebenheiten, Lage, Merckwürdigkeiten, und anderer Sachen mehr. Aus dem Lateinischen erstmahls überseht, und mit einer Continuation vom Jahr 1596. biß 1733. auch einem vollständigen Regiſter versehen; ausgefertiget von Joh. Jacob Moſer, Chur-Fürstl. Cölnischen Geheimen Rath. in Folio.

Til Leipsig er nu omstunder den 8de Deel af den Genealogiske Archivario udgangen fra Pressen: og indeholder (1.) Efterretning om den sidst udvalte Konge i Pohlen Aug. III. hvorhos findes en Genealogiske Tabelle, som vil bevise, at saavel Hans som Hendes Majest. af det ældgamle Jaggelloniske Blod herstamme. (2.) Særdeeles Omstændigheder om eendeel høye Stands-Personer. (3.) Den nye regulerte Chur-Sachsische Hoff-Staat, samt de itzige Statts-Ministrer og Generalit: i Sachsen. (4.) Efterretninger om eendeel mærkværdige Giftermaal og Fødseler. (5.) De fornemste Befordringer ved de Europæiske Hoffer. (6.) Nye Stands Ophøyelser og Ordens-Rid-

Riddere. (7.) Underretning om eendeel seeniſt afdøde lærde Mænd. (8.) Den ſidſt affaldne Hertug af Würtemberg Stutgard hans Liv, Levnet og Bedrifter, og (9.) en Antegnelſe om de i Aug. Sept. Octobr. Novembr. og Decembr. Maaneder ſidſt afvigte Aar bortdøde høye Stands-Perſoner.

Til Jena paa det der værende Univerſitet har Henricus Matthias Schumacher, en indfød Hamborger, afvigte 7 April i et Specimine Academico, qvo principia qvædam Logices & Metaphyſices, pro uſu eorundem commonſtrando, ad doctrinam de Perſona Chriſti θεανθρωπε, ductu verbor. Joh. I. 14. ὁ λόγος σαρξ ἐγένετο. Ordet blev Kiød, breviter expoſtram, adplicantur, een extraordinair Prøve paa ſin berømmelige Flittd og Vindſkibelighed lagt frem for Lyſet. Den gandſke Afhandling, ſom er dedicered til Profeſſorerne ved det Hamborgſke Gymnaſ. beſtaar af 2 Cap. og 76 Sect. hvoraf de første 26 i det 1. Capit. afhandles. Om eendeel Grund-Poſit. af Naturens Lærdom og Metaphyſic. hvorledes ſamme til Lærdom om Chriſti Perſon bør

bør anvendes. (I.) Om Modsigelsis Grund-Posit. §. 1-3. (II.) Hvad (Possibile) og en virkelig (Existens) er? §. 4. (III.) Hvad Forandring (Mutatio) er? §. 5. (IV.) Om (Suppositio) og (Persona) §. 6-16. (V.) De (Unione) og (Communione) §. 17-20. (VI.) Hvad (Propositio personalis) er? §. 21. (VII.) hvad det kaldes, Subsistere Subsistentia personæ? §. 22. (VIII.) Hvad det Ord θεάνθρωπος betyder? §. 23. (IX.) Hvad Hemmeligheder er? §. 24. (X.) Skrider hand endelig hen til Lærdommen selv om Christi Person §. 25-27. formedelst de Qvæstioner (1) Om Gud kunde blive Menniske? §. 25. (2.) Om et Menniske tillige med kunde være Gud? §. 26. I det 2det Capit. de Persona Christi θεανθρώπου, eller den Guddommelige og Menniskelige Natur i Christi Person, bliver (I.) bevisst, at Gud virkelig er bleven et Menniske §. 28-37. (II.) At den, der efter Johannis Vidnesbyrd er bleven Meñiske, er den anden Person i Guddommen. §. 38-44. (III.) At samme er Jesus af Nazareth. §. 45. (IV.) Bliver Object. igiendrevne. §. 46. 47. (V.) Om den Art og

Maa-

Maade, paa hvilken Christus er bleven Menniske? §. 48=57. (VI.) At i Christo fandtes vel tvende Naturer, men ikkun een Person. §. 58=64. (VII.) At Christus er tillige Gud og Menniske (Θεάνθρωπος) §. 65. (VIII.) De propositionalibus §. 66. (IX.) At Guds Søns Kiøds Paatagelse er en stor Hemmelighed. §. 67. (X.) Om Apollinaristernis Kietterie. §. 68. 69. (XI.) Om Nestorianer og Entychianer. §. 70=73. (XII.) Den Lærdoms Nytte og Gavn om Christi Person §. 74. (XIII.) Libri Symbolic: deres Overeensstemmelse. §. 75. Og endelig (XIV.) De dertil henhørende Skriftens Stæder §. 76.

Engelland.

Til London er mand i Verk under Subscription med efterfølgende Verker at lade trykke: (1.) En nye Engelsk Oversættelse af M. de Bayle hans Dictionaire, hvilken en lærd Societæt sig haver paataget; den vorder merkelig forbedret, og det gandske Verk kommer til at bestaae af 6. Vol. in Folio. (2.) Det 2det Volum. af D. Burnet, fordum Biskop til Salisbyri

hans

hans Verk, hvilket hand under den Titul: Geschichte seiner Zeit, tilforn har ladet udgaae. Dette Oplag har den lærde Verden hans Søn Thomas Burnet for at takke, og bliver i samme Format som den forrige udgivet.

Samme Stæd er et Skrift kommen for Lyset, som fører den Titul: A General Hiſtory of Printing &c. eller en almindelig Hiſtorie om Bogtrykkerie, om denne ædle Konſtes første Opfindelse til Metz af, indtil den i de meeſte Staater af Europa og i ſynderlighed i Engelland er vorden indført. Mand finder derudi de meeſt berømte Bogtrykkere deres Egenſkaber fra denne Konſtes første Opfindere indtil Aarene 1520. og 1550. saavelsom og Hiſtorien over deres Verker, og den Fortgang de værende Tid have haft.

Frankerig.

Til Pariis er i Aar en Bog kommen for Lyset, som har den Opſkrift: La Medicine Theologique, ou la Medicine creée, telle quelle ſe fait voir, ſortie des mains de Dieu, Createur de la Nature & regie

ie par ses Lois 2 Vol. in 12. I denne Bog bliver den Konst at curere Svagheder efter Mechanisk Art til at philosophere erklæret, og anvist Aarsagerne til Svaghederne, og de rette Midler derimod vorder af det Menniskelige Legemes Structur, og den Maade paa hvilken de udvortes Ting derudi virker, fremviste.

Samme Stæd er og Lenglet de Fresnoy hans 4 Chronologiske Tabeller over Universal-Historien af hannem i et nyt Oplag med meer end 60 vigtige Articler bleven forøget.

Italien.

Til Neapolis er et Verk in Qvarto fra Pressen udgangen, som fører efterstaaende Titul: Lettere Discorsive intorno ad alicuni Poetisi abusi, pregiudi zievoli si al decoro della Religione Cattolica, comme alla buona Morale Christiana. Opera posthuma del Dottor Pier-Francesco Bottazoni, Bolognese, dedicata a sua Altezza, Serenissima, il Signor Principe Ereditario di Modena: Author har disse Poëtiske Misbruge, over hvilke hand sig

sig i disse Breve moqverer, paa en 14 Aars Tid, i hvilke hand offentlig har lært Poësie og Humaniora, i de Vers anmerket, som hannem til Censur ere blevne overleverede. Hand lover vel at vilde endnu udgive en anden Tome af samme Art og Indhold, men hans imellemkommende Dødsfald har dette forhindret. I det øvrige holder hand det for u-tilladeligt Muserne at tiltale, at indføre Englene som Genios, og Propheterne som Vates, at forestille Sathan som Helvedes Gud, og en Helgen som farende i Carons Baad over den Flod Styx, og at sige om en Christelig Fyrste, at hand formedelst Martis Gunst har overvundet Tyrken, og afmale Englene i lange Klæder &c.

Fra Rom skrives, at da Cardinal Albani var for nogen Tid siden henkommen til Sabina, skal hand midt i Choret i den der værende Cathedral-Kirke, til Canonicorernes største Forundring, ladet en Steen henlegge under denne Opskrift: Ossa Cardinalis Albani, Tituli Sancti Clementis, orate pro eo. Mand vil deraf slutte, at denne Cardinal paa det Sted efter sin Død vil begraves.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 23.

Den 10 Junii. 1734.

DANNEMARK.

Afvigte Torsdag den 3 Junii var Mand for visse Aarsagers skyld tvungen til i den ugentlige Lærde Nouvelle at indeholde den lovede Continuation om de Danske curieuse Sager, men denne finde vil mand igien begynde at fremstille den til Læserens Fornøyelse saaledes.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 135.

Følgende Disputatzer ere holdne in Collegio Medico Hafn. Ao. 1696.

d. 5. Febr. *Sixti Aſpach* Diſſert. Hiſtor. Critica de Nicodemo diſcipulo Chriſti. Reſp. *Petro Henrici Doſſenio.*

d. 19. Febr. *Maturini Caſtanæi*, Ripenſis, Mathem: Studioſi & Inſpectoris, Specimen Uranographiæ Gnomonicæ continuatum. Reſp. *Chriſt. Uldarico Nicolai Helth.*

d. 4. April. *Nicolai Borchardi* Diſſert. Hiſt. Philolog. I. de Tripode Apollinis. Reſp. *Friderico Schnellio.*

d. 22. April. *Pauli Poulſon* ΜΟΛΟΧΟΛΑΤΡΕΙΑ, ſive de cultu Molochi apud Judæos & alias gentes abominabili Diſſert. I. Reſp. *Petro Friderici Kragelundio.*

d. 6. May. *Andr. Frölundt* de Χειροκρὴ προδοσία Sacerdotum Ebræorum, ſtante Templo Exercit. II. *Spencero* inprimis oppoſita. Reſp. *Chriſtiano Diurhuuſio.*

d. 16. May. *Georgii Urſini* Schediasma Hiſtoricum de prima Relig. Chriſtianæ Fundatione in Islandia. Reſp. Auctore *Jona Davidis*, Islando. Diſput. extraordin:

d. 10. Junii *Davidis Fogii*, Ripenſis Diſſert. Phyſica de fluxu & refluxu maris. Reſp. *Petro Friderici Kragelundo* Ripenſi.

d. 13.

d. 13. Junii *M. Enevaldi Dalhuſiii* Heptas Theſium ex Hiſtor. Philoſ. Pythagor. Reſp. auctore *Petro Friderici Kragelundo* Ripenſi. Diſp. Extraord:

d. 17. Junii *Jacobi Winslovii* Med. Studioſi, Exercitii Anatomico-Pathologici circa hiſtor. de Solenni alvi diſſolutione ex Ira & mœrore. Particula II. Pathologica. Reſp. *Canuto Bernhardi Spormaker.*

d. 20. Julii *Georgii Urſini* Diſp. VI. de Scholis & Academ. Hebræor. Reſp. peradoleſcentulo Studioſo *Petro Simonis Aarhuuſio* 10mo. ætatis annô, in album Studioſorum relato, & 7 Lingvarum, in primis Hebræa perito. Diſp. Extraord:

d. 22. Julii *Georgii Urſini* Diſp. VII. de Scholis & Academiis Hebræorum. Reſp. *Olao Franciſci Teſtrupio.* Diſp. Extr.

d. 25. Jul. *Georgii Urſini* Diſp. VIII. de Scholis & Academiis Hebræorum. Reſp. *Jano Andreæ Halſio.* Diſp. Extraord:

d. 29. Julii *M. Dithmari Bullichii*, Inſpectoris, de Roman. auguriis. Diſſert. I. Extraord. Reſp. auctore *Martino Caſpare Wulfburg.*

Reſten af dette Aars Diſputatzer ſkal meldes i følgende Numer.

Sverrig.

Efter Løfte insinueris denne finde under No. 8. een videre Fortsætning om Staden Dantzigs Beskrivelse saaledes:

Religionen der i Staden er mangehaande, og findes der saavel Lutheraner, som Reformerte, Catholske, Qvæckere og Anabaptister: men ingen Jøde tillades det der at boe, mindre have Synagoger, eller sig der at opholde, undtagen ved Markets-Tider, da de endelig did maa henkomme. De øvrige omtalte nyde vel alle een frie Religions-Øvelse; Men dog have de Lutherske, siden Aar 1526. nesten alleene været Herrer af Regieringen, undtagen at 2 Reformerte til Raads-Herrer, og 2 deslige til Assessores i Schöppen-Rætten ere blevne antagne. Men af de Catholske admitteris ingen, hverken til høye eller til nedrige Embeder og Bestillinger.

Efter Sigismundi III. dødelige Afgang har Staden haft den Rettighed, ligesom nogle andre Stæder i Pohlen og Lithauen, at give deres Stemmer paa en Konges Wahl-Dag I forrige Tider har Sta-

Staden selv ladet slaae sin egen Mynt, men nu skeer det sielden, thi den betiener sig meestendeels af Pohlske og andre fremmede Herskabers Penge.

Borgerne have den besynderlige Rettighed, at ingen, uden de maa til sig handle hvad Hveede og andet Meel, som er eengang til Stadens Herredømme ankommen, ey heller er det nogen Bagere eller Bryggere samme Sted tilladt, at kiøbe Meel eller Korn af de Pohlske, men ere forbundne til sig saadant af Borgerne at tilhandle. Blant andre Stadens Privilegier er og denne, at ingen Udenlandsk, saasom Engelske, Hollandske, Franske der kand blive Borgere: Men dog kand andre Fremmede, som ere fødde i de ved Øster-Søen liggende Stæder, vinde Borgerskab, i hvorvel det koster dem 1000. Gylden. Desligeste er ey heller den som handler en Grosis berettiget til at maa selge i smaa Partier, under Straf af store Bøder.

Naar og en Konge af Pohlen kommer til Dantzig, saa maa mand derhos merke, det u-agtet hand i andre Stæder har Ræt og Magt til at besætte Stads-

Portene med sin egen Liv-Guarde, eller andre Tropper, saa maa hand dog alligevel i Denne lade dem blive uden for Staden, som derimod lader forsyne sine Porte og Vagter med sine egne Soldater, omendskiønt Kongen, saa at tale, skulde der vilde opslaae sin Residence. Men tfald Staden for visse Aarsagers skyld, lader nogle Kongl. Tropper derind komme, som dog sielden skeer, saa maa samme dog deres Troeskabs-Eed til Staden aflegge.

Ellers bestaaer Kongerne af Pohlen deres Rettighed tildeels der udi, at de omtrent fra Augusti I. Tid have faaet en vis Summa af Tolden, eller de saa kaldede Told-Reveneur, og at de udi Staden kunde hensette en Burg-Greve, som Præses i alle Raads-Forsamlinger: Men dog maa Kongerne dertil altid udvælge een iblant Herrerne af Raadet. I det øvrige har Staden Dantzig, fra sin første Oprindelse haft adskillige Forandringer.

Alle Historici stemme overeens med hinanden, at paa det Sted, hvor Staden staar, har i forrige Tider ey boet andre

dre Folk end Fiskere, for hvilke Steden var sær bequem og fordeelagtig: Paa den Tid hørte heele Preussen til Hertugerne af Pommern, eller i sær til dem af Hinter-Pommern eller Wenden. Da nu Waldemarus I. Konge i Danmark var meget lykkelig i sine Kriige imod bemeldte Hertuger, og dem mange Lande fratog, saa var hand betænkt paa at holde samme under sin Lydighed, og anlagde til den Ende Aar 1170. der een Fæstning, som hand kaldede Danswiick, hvoraf i Tiden det Ord Dantzig er kommet, efter den Wendiske eller Slavoniske Dialect. Aar 1186. skal Hertugen af Hinter-Pommern Sobiéslaus have erobret den fra de Danske, og siden meget forøget, sampt med en Muur omgivet, hvorved beretter, at Indvaanerne der samme Sted, Gamle og unge, maatte tilsammen med udstrakte Arme giøre en Ring, og efter samme Vidde, som den havde, skal og Hertugen have ladet Muuren indrette: Men dette synes ligesaa fabelagtig at være, som det der skrives om Øre-Huden ved Staden Carthago dends Anlegning.

Aar 1211. erobrede Kongen af Danmark

mark Waldemarus II. atter igien Preussen og tillige med Staden Dantzig: Men da bemeldte Konge kort derefter paa listig Viis, af en Greve til Mecklenborg Schwerin, nemlig Henrico, fra den Insul Fyen blev fangen bortført, saa kom under hans Fængsel de fleeste Provintzier atter til deres forrige Herre, og Forliisen af Dantzig giorde hannem ikke ringe Skade, siden den samme ligeledes Aar 1227. blev Hertugen af Pommern tildeelt.

Midt i det 13 Seculo pandtsatte Hertugen af Hinter-Pommern Wartislaus Dantzig, som sin Residence til Marg-Greve Conrad af Brandenborg: dog løste hans Successor Mistevinus den tilbage.

Siden Mistevinus i Slutningen af det 13 Seculo ved Døden affaldt, og den heele Hertug Hinter-Pommerske Linie med hannem udgik, gav heele Hinter-Pommern og Preussen sig under Kong Primislaus II. af Pohlen, og imedens denne, saavelsom hans Efterkommere derover maatte føre Krig med Hertugerne af For-Pommern, saa fiskede Crydh-Ridderne saa kaldede, i muddret Vand,

Vand, og bortsnappede Pomerelien og Dantzig i Begyndelsen af det fiortende Seculo, beholdende det samme indtil det 15de. I hvilken Tid Staden saaledes tiltog i Rigdom og Frihed, formedelst Handelen og det Hanseatiske Forbund, at den samme gav sig under Kong Casimiri IV. af Pohlen hans Beskyttelse Aar 1454. og afkastede derved det af Creutz-Ridderne dennem paalagde Aag, saasom disse noget for skarp og efter egen Behag med dem vilde forfare. For des bedre da at ophielpe Handelen, forundte Casimirus Staden store Friheder, som en Hanse-Stad, til hvis Forbund hand meget var hengiven. Hand gav Staden Lov til at legge Told paa Vahre, og afstod den Udskyld, som den havde erlagt til Creutz-Ridderne, samt og gave dem Frihed selv at sørge for sine Küsters Bevaring. De følgende Konger have Tid efter anden formeeret Stadens Privilegier, og har den end indtil nærværende Tid sin Frihed vedligeholdet.

Da Henricus II. afvigede fra Pohlen, for at paasette sig den Franske Crone, og de Pohlske da bleve stridige i deres Kon-

ge-

ge-Vahl, saa at endeel valdte den Siebenborgske Printz Stephanum Batori, og den anden deel forlangede Erke-Hertug Maximilian af Østerrige, slog Dantzig sig til den sidstes Parthie, og forfægtede samme paa det høieste og yderste: Men da Stephanus Batori endelig blev erklæred for retmessig Konge af Pohlen, maatte Dantzig, efter en haard og langvarig Belejring samt meget Blods spilde, see sig tvungen til at erkiende hannem for deres Skytz-Herre, da ihvorvel Staden hannem stor Bekymring og U-roe havde foraarsaget, saa dog alligevel beteede hand sig meget milde-riig imod hende.

I det tvistige Vahl angaaende Kong Aug. II. og Printzen af Conti, stod Dantzig paa den førstes Beste, og hindrede den sidstes Tropper der at giøre Landgang.

Dantzig har og været med indviklet i de Krige, som ere blevne førte imod Pohlen af de berømmelige Svenske Konger Gust. Adolph. Carl X. og Carl XII. Hvad videre sig des Henseende har tildraget med Dantzig, er enhver, som have læst Historierne, saa bekiendt, at det vilde

blive

blive alt for overflødigt her at igientage.

Videre Underretning om Dantzig findes udi Marperger, Curickens Beskrivelse om Dantzig, i den VI Tome af Bibliotheque universelle, sampt hos adskillige andre Authores, hvilket mand for at undflye Vidtløftighed, her vil forbigaae at anmelde.

Tydskland.

Til Hamborg er i disse Tider til kiøbs at bekomme den berømte Ridders, Don Quixote von Mancha hans lystige og sindrige Historie, affattet af Migvel Cervantes Saavedra, Leipſ. 1734. 2 Vol. in 8. Denne Tydske Oversættelse af en Bog, der endnu ikke har fundet nogen Læsere, som jo har haft Behag derudi, er virkelig værd at roses; thi Traducteuren har rigtig i alle Ting efterfuldt Mr. Arnauld hans Franske Stiil, og melder i Fortalen om dette Verks Forfattere, Hiemerke, Indhold, Oplage og Værdie del kortelig, men dog grundig, for at give de Læsere, som det ikke kiende, et kort Begreb om alle Ting. Til Slutning

har

har hand meddeelt en Liste over de fornemste og berømmeligste gamle Romaner og saa kaldede Ridder-Bøger.

Til Leipsig er efterfølgende Verk nyelig fra Pressen udgangen, som kalder sig: D. Salomon Deylingii Institutiones prudentiæ pastoralis ex genuinis fontibus hausta ex variis observationibus ac casuum enodationibus illustratæ. in 8vo. Autor, der nogle gange offentlig derover har læst, vil spare derved sine Tilhørere den megen U-mage, det at udskrive, og i Tide anføre dennem til Prædike-Embedets rette og nyttelige Forvaltning efter Guds Ords og Kirke-Ordningernes Anvisning. Tillige med anfører hand og genuina principia Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ, hvilke hand udaf den gamle Kirke-Disciplin og Praxi meestendeels fremleder, eller dog forklarer.

Sammesteds er i disse Dage ligeledes et Verk fra Pressen udgangen, som fører den Titul: Der Dianen hohe und niedere Jagd-Geheimnisse, darinnen die gantze Jagd-Wissenschafft ausführlich zu befinden: Mit grosser Arbeit inventirt und beschrieben von Johan Täntzern, 1734. in folio.

Til Marburg er efterfølgende udkommen: Veterum Oratorum Græcorum Orationes integræ selectæ, una cum earundem versione latina, eo consilio nunc denuo congestæ, ut studiosa juventus ex Auctorum indolem, dicendi copiam & svavitatem mature cognoscat, cura J. Joach. Schröderi Lingv. Sacr. & Orient. Professoris Marbourg. Ordinarii. Marburgi Cattorum 1734. in 8. I Fortalen finder mand det Grædske Sproge Nytte og Nødvendighed bevist, og tilligemed disse Orationers Øiemerke fremstillet. Da disse ere efterfølgende: I. Isocratis ad Demonicum Paræneſis. II. Ejusd. ad Nicoclem, de Regno. III. Demosthenis Oratio, de Republica ordinanda. IV. Lysiæ, Athenienſis, Accusatio ad familiares obtrectatores. V. Plutarchi Oratio, de audiendis Poëtis. VI. Basilii M. Oratio, de legendis Græcorum libris, og VII. Demophili Similitudines & Pythagoricæ nec non Democratis aureæ sententiæ. Oversætningen staar lige over for den Grædske Text, dog begge uden Annotationer.

En

Engelland.

Til London er nyelig et Verk bleven indsendt fra Schotland, hvilket den paa det der værende Universitet sig befindende Profess. Theolog. og Kirke-Historic. Archibald Campbell for nogen Tid siden har ladet udgaae, og fører denne Titul: An Euqviry into the Original of Moral Virtue &c. d: Untersuchungen von den Ursprunge der Moral-Tugend, hvorudi imod Autor til det Verk Fable des Abeilles bliver bevist, at Dyden som er grundet paa naturlige Ting, er u-foranderlig, ævig og et Hoved-Middel, hvorved saavel en Person for sig, som heele Societæter til Lyksalighed kand vorde befordrede. Endnu er til samme Bog hosføjed endeel Betænkninger over et vis Verk, som kaldes: Recherches sur l'Origine de nos Ideés touchant la Beauté & la Vertu. in 8.

Sammested er nu omstunder den 9de gang oplagt: D. Howels Medulla Historiæ Anglicanæ. Udi dette Verk bliver den gamle og nye Tilstand i Engelland beskreven, og en kort Forklaring over alle Monarcher i denne Insul deres Liv og

levnet fra Julii Cæsars Tider anmeldet. En uparthisk Haand har dette Arbejd indtil Georgii I. Tid fortsat.

Til Oxfort har Biskop Potter en vigtig Grund-Afritzning paa den første Kirke for kort siden ladet for Lyset komme, som forestiller særdeles meget vel de første 300 Aars Kirke-Historier efter Christi Fødsel: Titulen lyder saaledes: An Original Draught of the Primitive Church, in which, the Constitution, Discipline, and Worship of the Primitive Church, for the first three hundred Years after Christ is Clearty stadet. As also à Discourse of Church Gouvernement, wherein the Rights of the Church and the Supremacy of Christian Princes are vindicated, and adjusted, by John Potter D. D. nou Lord Bishof of Oxon 1734.

Italien.

Til Mayland er nærværende udkommet fra Pressen, og viser denne Titul: Le Terme del Massino in Valtellina esaminate dal Dottore Buonose de Vitali, letto l'Anonimo 1734. in 8. Dette er en Medicinsk-Philosophisk Afhandling om forommeldte varme Bads Natur og Egen-

skaber, som tilligemed beskriver Egnen hvor det har sin Udspring, om Flodenes Oprindelse i almindelighed, Naturkyndigernes adskillige Meeninger og Stridigheder imod hver af dennem, overvejer Aarsagen til Varmen, saavel ved alle varme Kilde-Veld, som i besynderlighed dette, som hand fornemmeligst her handler om, giver en kort Anvisning, hvorledes mand sig ved Baddets Brug skal forholde, og endelig en Alphabetisk Fortegnelse paa alle de Sygdommer, imod hvilke dette varme Vand er tienlig, saavelsom og de Svagheder, ved hvilke Vandet ikke uden Skade kand bruges.

Muscovien.

Til Petersborg vil med det første fra det der værende Universitets Bogtrykkerie efterfølgende komme for Lyset: Historia Oorhoëna ex numis illustrata, autore Sigefrido Bayer. in 4. Og saa snart den er færdig, skal den 4de Part af Comment. Academiæ Scientiarum Petropolitanæ til Trykken befordres. Ellers er den 3die Afdeeling af D. og Profess. Beckenstein hans Einleitung zur Wappen-Kunst allerede kommen for Lyset.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 24.

Den 17 Junii. 1734.

DANNEMARK.

Her i Kiøbenhavn er i disse Dage tilkiøbs at bekomme: Georgii Dethardingii Medic. Doct. & Prof. Publ. Consistorii Regii Assessoris, Elementa Diætæ, sive Regulæ Physico-Medico-Ethicæ ad aur. cariorem sanitatem conservandam, vacillantem fulciendam, deperditam vero cito, tuto & jucunde magis recuperandam. In usum Eruditorum Daniæ & Norvegiæ. Hafn. apud Vid. Hieron. Christ. Pauli 1734 in 8. Efter endeel al-

mindelige Regler finder mand i beſyn-derlige Sectioner efterfølgende de Regi-mine. (I) circa aërem. (II) circa cibum. (III) circa potum. (IV) circa motum. (V) circa qvietem. (VI) circa ſomnum. (VII) circa vigilias. (VIII) circa exclu-denda. (IX) circa motus animi. (X) cir-ca Medicum & Medicamenta, og ende-lig, circa conſvetudinem.

Et moraliſt Skrift under Titul: **Forſøg til et vel optugtet og vel oplærdt Barn,** hvoraf i diſſe Tiden-ders No. 5. 6. 7. 8 og 9. er bleven givet en liden Proſpect, inviterer vel intentio-nerede Forældre og Informatores, ſamt de ſom ere Elſkere af Moraliteten, til Præ-numeration, paa de Conditioner, ſom i Aviſerne af Dags dato findes. Bogen bliver 3 Alphabeter in 8vo. forſynet med et udførligt Regiſter; det øvrige maae den ſelv forklare. Skulde nogen imid-lertid, ſaavel førend Bogen kommer for Lyſet, ſom ſiden, finde Behag i at cor-reſpondere ſkriftlig med Monſr. Frideric Horn, ſom Autor hertil, enten ved Fore-ſpørſel eller Raadførſel, vil hand ikke al-lee-

leeneste beskeedentlig svare, men endog ansee det for en stor grace, med Condition at hand spares for Post-Penge.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 136.

Contin: af de Disputatzer, som ere holdne in Collegio Medicéo Hafnienſi 1696.

d. 30 Jul. M. *Enevaldi Dalhuſii* Pentas Dubiorum ex Hiſtor. Philoſophiæ Pythagoricæ Selectiorum. Reſp. Auctore *Petro Friderici Kragelundio*. Ripenſi. Diſp. Extraord.

1 Aug. *Severini Wintheri* Stoa Epicurea, ſive Exercitatio II. Philoſophica de Sectæ Stoicæ Epicureiſmo. Reſp. *Jac. Frommio*.

23 Sept. M. *Sixti Aſpach* Diſſ. Hiſt. de Pauli ad Senecam & Senecæ ad Paulum Epiſtolis. Reſp. *Joh. Alberto Sylling*.

18 Nov. *Fochardi Alberti With* Diſſ. Hiſt. Philol. de Idololatria Ante-diluviana. Reſp. *Alberto Drejero*.

27 Nov. M. *Enevaldi Dalhuſii* de Baptismo Conſtantini Magni Schediaſma hiſtor., varias circa eum ſententias ſtrictim

expendens. Resp. *Nissenio Petri Hygomæo* Ripensi, auctore.

9 Dec. *Davidis Fogii* Ripensis Diss. Histor. Phys. de loqvela brutorum. Resp. *Christiano Thychonio*, ante-merid.

9 Dec. *Georgii Ursini* Disp. IX. de Scholis & Academiis Hebræorum. Resp. *Joh. Christophoro Suhr*, post merid.

d. - Dec. *Christiani Willichii* mundus in mente & sensu, sive Disp. Philos. de mundo, qvatenus cadit sub examen mentis. Resp. *Johanne Christiani Smidt.*

12 Dec. *Gothardi Braëm* de ὑδρωλασρεία veterum Diss. II. Resp. *Joh. Dieterico Qvist.*

Tydskland.

Til Brunswig er nedenstaaende Verk under hosfølgende Titul udkommen: Johan Georg Hagemans Pastor zu Blanckenburg und Superint: Erbauliche Betrachtungen über die in ersten Buche Mosis beschriebene Geschichte von der Schöpffung der Welt, biß auf den Beruff Abrahams in 4to.

Sammesteds er den 5te og 6te Deel af Joh. Georg Palms Fallstricken der Sün-

de,

de, in Gottseeligen Betrachtungen vorgestellet, in 8. fra Pressen gandske færdig udgangen.

Ligeledes er og sammested den 6te og sidste Deel af Joh. Georg Leighs Commentario over Prophet: Esaiam in 4to. tilkiøbs at bekomme, udi hvilken ikke alleneste de sidste Capitlers til 66 inclus. Forklaring grundig bliver afhandlet, men endog det fornødne Register over alle 6 Deelene er at finde.

Til Leipsig seer mand efterfølgende Politiske Skrift J. B. S. v. E. Grund-Riß der Fürsten-Kunst, wornach ein Regent sich groß, und seine Unterthanen glücklich machen kan. Frankenberg an der Warta 1734. in 8vo. Det gandske Verk er deelt i 4 Deele: Den første afhandler de Personlige Egenskaber og Dyder, een Fyrste maa besidde, om hand vil føre sit Regierings-Embede nyttelig og berømmelig, og taler i 4 Afhandlinger (1.) Om Fromhed, (2.) om Kiærlighed til Sandhed, (3.) om de øvrige fornemste Dyder, som bør at findes hos en lovlig Regenter, (4.) om de Videnskaber, som ere meest nødvendige og tienlige for een

Lands-Herre. Den anden Deel fremviiser i 5 Cap. hvad til en gandske Stats lovlig Forfatning henhører, (1.) i henseende til Kirke- eller det Geistlige Regiment, (2.) i Hensigt til det Politiske Regiment, (3.) ved Regiering og Rente-Cammernes Indretning, (4.) Ved Land-Huusholdningens og Cammer-Staatens gode Anordning, (5.) Ved Land-Cassens rigtige Indrettelse. Den tredie Deel, hvorledes en Fyrste sig inden sine Lande kand riig og mægtig giøre, bliver i 4. Afhandlinger forklaret: (1.) Til Undersaatternes Forøgelse og deres tilstrekkelige Ernæring, (2.) Til Land-Jordens Forbedring og Dyrkelse, (3.) Til Land-Handelens Udbredelse, (4.) Til endnu nogle andre Fonds, hvorved Landets indvortes Riigdom bliver forøget. Den fierde Deel viiser, hvorledes en Fyrste kand giøre sig anseelig for sine Naboer, saa at fremmede Magter kand have hans Alliance nødig: (1.) Formedelst Retfærdighed og Troskab i at opfylde de sluttede Fordrag, (2.) Formedelst forsigtige Forbund, (3.) Formedelst en Krigs-Hærs Underholdning, der, saavidt Landets

dets Kræfter kand tilstrekke, og foruden Undersaatternis synderlige Besværing vorder oprettet, (4.) Formedelst endnu nogle andre Midler, som have det samme Øyemerke. Autor synis i Betragtning af sin Tydske Skrive-Maade at være en Silesisk Adels Person, og er Bogen saa behagelig og grundig skreven, saa at de derhos anførte Franske, Italienske og Latinske Stæder udaf de Politiske Historie-Skrivere bære fuldkommen Vidnesbyrd, at Author maa være meget vel belæst.

Samme Stæd er og i disse Dage et Verk under Pressen, som skal være den 5te Tome af Mr. Clarck hans Geistlige Sermons, hvilken indeholder efterfølgende Prædikener: (1.) Om Christi forunderlige Fødsel, over Matth. 1 Cap. 22. 23. (2.) Spaadommen om Messia, Es. IX, 6. (3.) Messiæ Beskaffenhed og høye Værdighed, Gal. IV, 4. 5. (4.) Om Tidens Fylde, i hvilken Christus kom til Verden, Gal. IV, 4. Disse fire Prædikener ere paa Juule-Dag blevne holdet. (5.) Om Guds Navns Bemerkelse, Mal. I, 11. paa Christi Aabenbarelsis-Dag. (6.) At Religionens Sandhed staar til at troe ef-

ter Fornuften, Matth. XII, 39. 40. (7.) U-fornuftige Fordringer maa mand ikke tilstaae nogen i Religions-Sager, Matth. XII, 39. (8.) Hvorledes Loven kaldes Syndens Kraft 1 Cor. XV, 56. 57. ere 3 Passions-Prædikener. (9.) Hvorledes Christus har giort os dygtige til at overvinde Synden, 1 Cor. XV. 56. (10.) Hvorledes Christus har givet os Seyer over Døden, 1 Cor, XV. 56. begge paa Paaske-Dag. (11.) Evangelii uforsvarlige Forkastelse, Hebr. II, 3. 4. paa Pintze-Dag. (12.) Folk af adskillige Gemyts Beskaffenheder domme forskiellig om Religionen 1 Cor. I, 22. 23. 24. (13.) Om Christi Opstandelse, 2 Cor. XV, v. 14. (14.) Om Christi Nedfart til Helvede, Psal. XVI, 9. 10. alle tre paa Paaske-Dag. (15.) Om de Christnes Vandring til Himmelen, Phil. III, 20. paa Christi Himmelfarts-Dag. (16.) Om Evangelii aandelige Natur 2 Cor. III, 17. paa Pintze-Dag.

Til Nürnberg er efterfølgende i dette Aar kommen for Lyset: Gotlieb Friderici Hagen Ord. Philos. in Acad. Halens. Adjuncti, Meditationes Philosophicæ de Me-

Methodo Mathematica, in qvibus singulæ ejusdem partes exlicantur, variæ novæ regulæ atq; adnotationes adduntur, selectisq; exemplis ex variis scientiis illustrantur, cum Præfatione Viri Illustris, Christiani Wolfii, de acumine intellectus, Mathematum tractatione comparando. 1734. in 8. Dette med stor Flid udarbejdede Skrift er i en Mathematisk Orden affattet, og saaledes indrettet, at alt hvad som loves i Opskriften, bliver rigtig forestillet. Det I. Cap. handler om Methoden i sig selv, og dens adskillige Arter. Det II. om den saa kaldede Mathematiske Methode, som heller maatte kaldes Philosophisk. Det III. om Erfaringer. Det IV. de Definitionibus. V. de Hypothesibus. VI. de Axiomatibus eller Grund-Satzerne. VII. de postulatis eller forud satte Fordringer. VIII. de Theorematibus. IX. de Lemmatibus. X. de Consectariis. XI. de Scholiis eller Anmerkninger. XII. om Inddeelingen ved de korte Posit: af hvilke enhver med besynderlige Navne efter deres Natur kand vorde anteignet, og disse Posit: Anførsel i det følgende. XIII. om

den Skrive-maade mand ved denne Skrive-Art bør i Agt tage. De foran ved hver Cap. ansatte Tabeller hvorudi deres Indhold paa engang kand overseés, styrker meget Ihukommelsen, og tiener særdeles vel til i en hast at kunde igientage Contenta af det gandske Verk.

Nederlandene.

Til den Haag er nu omstunder endelig den 3die og 4de Deel af den forhen omtalte Mr. L'Abbé de Parthenay hans Histoire de Pologne sous le Regne d'Auguste II. in 8vo udgangne. De tvende første forLyset komne Deele indeholder 4 Bøger, og gaar til 1704. Den 3die af disse sidste nye fremstillede Deele begynder ligeledes fra 1704. med den 5te Bog, og den derudi endnu befindende 6te Bog slutter sig med Aaret 1710. Den sidste og 4de Deel bestaar af den 7 Bog, som gaar til 1718. og den 8de ender sig ved Aaret 1733. da denne Konge ved Døden afgik.

Til Amsterdam er for meget kort Tid siden et endnu aldrig tilforn til Trykken befordret Skrift fra Pressen udgangen, som fører efterfølgende Opskrift: Traité

té sur la Justification par feu Mr. de la Placette in 12mo.

Samme Sted er og L'Histoire de L'Isle Espagnole ou de St. Domingue par P. de Charlevoix i 4 Duodec: Voll: meget treen paa nye bleven oplagt, og med Kaaber-Stykker og Land-Korter forsynet. Verket er meget curieux, og fortiener at læsis.

Endnu er sammesteds efterfølgende nyelig fra Pressen udgangen: Caji Plinii Cæcilii secundi Epistolarum libri X. cum notis Selectis Joh. Mariæ Catanæi, Jac. Scheghii, Jac. Sirmondi, Is. Casauboni, Henrici Stephani, aliorumq;. Recensuerunt suisqve animadversionibus illustrarunt Gotlieb Cortins & Paulus Daniel Longolius, qvi etiam universum opus indicibus locupletissimis instruxit. 1734.

Til Leyden er nyelig efterfølgende udkommen: Qvinti Calabrii Prætermissorum ab Homero Libri XIV. Græce cum Versione Latina & integris emendationibus Laurentii Rhodomanni & ad nota mentis selectis Claudii Dausqueji curante Joh. Cornelio de Pau, qvi suas etiam emendationes addidit. 1734. in 8vo.

En-

Engelland.

Til Oxford har Thomas Hearne sat sig fore med det allerførste udaf et MS. fra det Harleyanske Biblioteque at lade en Tractat komme for Lyset under denne Titul: Benedicti, Abbatis Petroburgensis Historia de Vita & gestis Henrici II. & Ricardi I. Til samme Tractat bliver og vedhængt en med Autentique Beviisligheder forsynet Afhandling, om de Helgenes Blod, der som en Reliquie i den Pavelige Kirke skal blive bevaret, da Verket i sig selv kommer til at bestaae af 2 Voll. in Octavo.

Til London gaar nu omstunder hver Maaned visse Ark ud fra Pressen af et Verk, som fører den Titul: The History of the Reformation of the Church of England, begun in the Reign of King Henry VIII. hvis Indhold ellers er (1.) om den bekiendte Cardinal Wolsey hans Opkomst i Verden, og hans Fald. (2.) Den gandske Handel, og adskillige Nationers lærde Mænds Meeninger og Betænkninger om Henrici VIII. Skilsmisse fra den Arragoniske Printzesse Catharina, hans ældste Bro-

Broders efterladte Enke. (3.) Kongens Giftermaal med Anna von Boulen og hendes voldsomme og skiendige Død. (4.) De Catholske Closteres, og andre saadanne Huuses og Societæters Afskaffelse. (5.) Det der da værende Pavelige Clereſies Bedrags, Argelistes, og vederstyggelige Lasters Opdagelse, med andre curieuse og nyttige Materier. Og endelig (6.) om den Engelske Nation, og den Protestantiske Religions Indførsel i disse Lande.

Sammesteds har nyelig et Skrift forladet Pressen, som Mr. John Constable kiender for Autor, og fører efterfølgende Titul: Reflexions upon Accuracy of Style, d: om de fornemste Regler, formedelst hvis i Agt-tagelse en Rigtighed i Skrive-maaden sig lader erlange. Om alt for mange Figurers Brug, i hvilke mand 2de modstridige Sager med hinanden forligner, eller to Ting, der ellers tilsammen høre, imod hinanden sætter, om Metaph. rette Brug, om en affectert Skrive-maade, om de sig selv højt overstigende Skrive-maader og høje Expressioner, som ere enten af liden eller slet

ingen

ingen Værdie, om Stylo Laconico, og den derimod satte Stylo diffuso, om fremmede Ords Undflyelse i sit eget Sprog, om endeel nye opkomne Phraser, og disse Tiders Skribenters Nysgierighed, om de Poetiske Tale-maader, som i en u-bunden Tale vorder brugte, om gamle og nu u-sædvanlige Ord, som dog vel i forrige Tider have været brugelige, og den Varsomhed mand i henseende til dennem vel har nødig, med andet meere, som dette Skrift giver tilkiende.

Ligeledes har Mr. Colliber sammested ladet for nogen Tid siden et Verk udgaae under denne Titul: Free Thoughts concerning souls, in four Essays &c. ɔ: Frie Betænkninger om Siælen i 4 Betragtninger afhandlet, neml: (I) om den Menniskelige Siæl, hvorledes den i sin Natur bliver betragtet. (II) Om den Menniskelige Siæl i Liighed med Dyrenes. (III) Om Siælenes foregivne Præexistence. (IV) Om deres tilkommende Tilstand, hvortil endnu et Forsøg om Skabelsen er henføjet, in 8.

Fran-

Frankerig.

Fra Pariis fornemmer mand, at den bekiendte Franske Poët Voltaire, formedelst et nyelig fra ham udgangen forargelig Skrift, Lettres Philosophiques kaldet, skal være dreven i Landflygtighed. Mand meener at det i Tiden ikke vil gaae Mr. L'Abbe Langlet du Fresnoi meget bedre, saasom hand skal have ladet udgaae en Bog under den Titul: Biblioteque Critique des Romans, udi hvilken hand sine Religions-Forvante heftig trekker igiennem Heglen. Disse tvende Skrifter have nu paa nogle Ugers Tid giort temmelig stor Allarm i Pariis, dog allermeest det sidste, ihvorvel begge ere meget rare at faae, og maae dyre betales.

Samme Sted er og for kort siden udkommet et Verk, som kaldes Architecture des Egliſes anciennes & Nouvelles par Monſr. le Blanc. I dette Verk findes allehaande Anmerkninger af god Smag i Bygnings-Konsten i de gamle og nyere Tider at antreffe, saavelsom og en Forliigning imellem 2de Stykker, som Author

thor holder for at være de skienniste i Architecturen, nemlig Portalen paa St. Mariæ Kirke til Rheims, og Portalen til St. Pouls Kirke til London. Hand vil paastaae, at disse Tiders Videnskab og Skikkelighed i Bygnings-Konsten, saavel hvad Fastheden og Bestandighed i Bygning, som Ordenen og Zirligheden angaaer, vidt overstiger det mand fra gamle Tider kand fremviise, hvis Skienheder og Fortreffeligheder forsvandt, naar mand dem efter grundige Regler noget vil undersøge. Men herudi tør hand maaskee vel ikke aldeles finde Biefald, heldst om hand vil gaae langt tilbage til de gamle Tider.

Til Bourdeaux har det der værende Kongl. Academie des Belles-Lettres, Sciences & Arts tilbudden alle Lærde i Europa een af Hertug de La Force stiftet Priis til en Vedde-Striid, bestaaende af en Guld-Mynt af 300 Franske Livres i Værdie. Samme er bestemt for den, som med største Riimelighed og meest Sandfærdighed, hvoraf Steene har sin egentlige Oprindelse, kand forklare, da den ansatte Priis til den vindende forstkommende 25 Aug. bliver udleveret.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 25.

Den 24 Junii. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 137.

Følgende Disputatzer ere holdne i Borchens Collegio ved Universitetet i Kiøbenhavn 1697.

Den 19 Martii *M. Andreæ Frölundt* de Χειροτονία Sacerdotum Ebræorum, Stante templo. Disp. III. Anti-Spenceriana. Resp. *Severino P. Munch.* d. 21 Apr. *Georgii Ursini*, Inspectoris, Disp.

X. de Scholis & Academiis Ebræorum. Resp. *Cornelio Rosenfeldio.*

d. 8 Maji *Georgii Henrici Winterberg* Dissert. Critico Hist. de volatu Simonis Magi. Resp. *Joh. Christiano Hassel.* ante merid.

d. 8 Maji *Georgii Ursini*, Inspectoris, Disp. XI. de Scholis & Academiis Hebræorum. Resp. *Nicolao Johannis Haberdorph.* post merid. Disp. Extraord.

d. 11 Maji *Georgii Ursini*, Inspectoris, Disp. XII. de Scholis & Academ. Hebræor: Resp. *Bernhardo Friderici Suhr.* ante merid. Disp. Extraord.

d. 31 Maji *Pauli Poulson* de cultu Molochi apud Judæos & alias gentes abominabili. Dissert. II. Resp. *Laurentio Udsonio.*

d. 9 Jun. M. *Enevaldi Dalhusii* de Epistola, quæ vulgò Servatori tribuitur. Responsoria ad Abgarum Edessæ Principem. Dissert. I. Resp. *Adamo Casparo Lerche.*

d. 12 Jun. *Erici à Möinichen*, Med. Studiosi conchæ Anatiferæ vindicatæ, sive Dissert. de Generatione & vita conchārum Anatiferarum. Resp. *Claudio Ursin.*

De øvrige Disputatzer i dette Aar holdne skal meldes i følgende Numer.

Tydsk-

Tydskland.

Til Berlin seer mand i disse Dage et Verk at roulere iblant Folk, som fører denne Titul: Der verliebte und galante Student. Dette Verk er under den Spanske Marcheſe Perez de Cehnauſcheho, og den Venetianſke Baron Biondi dettes Livs- og Kierligheds-Hiſtorie bleven den galante Verden til en ſemmelig og ærbar Tids-Fordriv foreſtillet, for at den kand disbedre see, hvorledes det gaar til paa Univerſitæter, og fornemmelig til Padua; Verket er forſynet med en ſmuk Fortale om den ædle Kierlighed, men Authors Navn findes ikke anderledes antegnet end under disse Ord: In Cognito. in 8vo.

Til Dresden er for kort Tid siden efterfølgende prægtige Verk udkommen: Emanuelis Schwedenborgii S. R. M. Regni Sueciæ Collegii Metallici Aſſeſſoris, Opera Philoſophica & Mineralia 1734. in Folio 3 Tom. af hvilke den første Naturens Lærdoms Grund-Sætze indeholder, og den anden og 3die henhører til Mineral Rigerne. Den første Tome eller Natu-

rens Lærdoms Grund-Sætzer ere een nye og besynderlig Bygning, som er grundet paa Mechanismum. Samme torde, som Autor forhaaber, i de tilkommende Tider underholde de Lærdes Møye i at experimentere, indtil mand formedelst denne Probeer-Steen har forfaret, om Forfatteren endelig engang den af saa mange længst søgte Vey har fundet, at hans Systema ikke alleneste med alle Erfaringer overeenstemmer, men endog at alle Phœnomena derudaf sig lade herlede og opløse. Efterdi nu samme er gandske nye, og hidindtil ubekiendt, saa har hand og maat betient sig af saadanne Ord, som ere nye, eller i det mindste i saadan Forstaaelse ikke saa sædvanlige. Og da samme ikke ret vel lade sig fordanske, saa vil det vel blive det beste, at mand, for at undvige Mørkhed, Grundsætningen i Naturens Lærdom med Forfatterens egne Ord fortæller, da hand siger: Jam qvia natura agit per simpliciſſima, velim paucis ſummam totius Philoſophiæ noſtræ exponere: Incipiamus ideo à primo Simplici. Dico (1.) in Simplici eſſe ſtatum internum in motum

tum ſpiralem & conſenqventer ſimilem conatum. (2.) in Finito primo inde orto eſſe partium motum ſpiralem, pariter in Finitis reliquis, adeo ut ſimile ſit in omnibus Finitis elementaribus. (3.) Exinde ſive ex unica hac cauſa oriri in qvovis Finito partium Motum progreſſivum, totius Axillarem, & ſi nihil obſtet, Localem. (4.) Si localis, oriri Activum, unum ſimile alteri. (5.) Ex Finitis & Activis oriri Elementare, unum ſimile alteri, ut modo gradu & dimenſione differant: Exqvibus conſtare poteſt, qvod agnoſcam hoc modo triplicis generis Entia, Finita & Activa, exqve illi binis compoſita, ſc. Elementaria. Qvod Finita attinet, dico unum generari ab altero, & eſſe Finita hujus generis omnia ſic oriunda inter ſe ſimillima, & differre modo qva gradus & dimenſiones; eſſe ſic finitum qvintum ſimile Finito qvarto, qvartum tertio, tertium ſecundo, ſecundum primo, & primum ſuo ſimplici, adeo ut qvi novit unius Finiti indolem, noverit omnium. Sic etiam Activa inter ſe ſimillima eſſe; qvintum, qvartum, tertium, ſecundum & primum Activum eſſe ejus-

dem indolis, ſed differre modo in dimenſione & gradu, prout Finita. Elementaria etiam ſimilia eſſe, qvod ſc. compoſita ſint ex Finito & Activo, ſuperficiem ſc. tenentibus Finitis, interiora Activis, unde Elementum 1. 2. 3. 4. & 5. ſimile eſt; qvique unum novit, omnia novit. Motus in qvolibet Finito dico eſſe tres, Progreſſivum partium, Axilarem & Localem, ſi nihil obſtet; nec ſcio, an naturaliter alii motus in his ſimpliciſſimis dari poſint, vel ſi dentur Entium motus, qvod à nullo rationali negari poteſt, num alii qvam hi naturæ convenientiſſimi, tum dico, omnes hos motus ab uno fonte ſive ex una eademqve cauſa prodire, ſc. ex motu partium ſpirali, qvi motus, qvia eſt maxime mechanicus, ideo etiam eſt maxime naturalis, cui omnem potentiam naturæ & vim mechanicam ineſſe novimus: ſique concedatur motus ut cauſa rerum, non alius concedendus eſt, qvam huic maxime mechanicus & ſumme geometricus eſt, ſpira enim à centro ad peripherias in ſpatio eſt ens perpetuum & ad omnes dimenſiones circulare, qvæ ut talis nihil in ſe poſſidere qveat,

qvod

qvod non sit summe perfectum, in motu summe mechanicum & naturale, in situ pariter in motu summe geometricum. At vero in simplici, in qvo nihil substantiale esse potest, qvod in ibi moveatur, nec ullum medium, in qvo motus fiat, loco motus mechanici & geometrici, qvalis inter partes & in aliqvo medico est, concipiendus est per simile qvasi motus totus aut purus, h. e. status & inde oriundus conatus ex simili & in similen qvasi motum, in qvo sic unica causa & vis primitiva rerum omnium deinde existentium latet. De følgende Tomi beskrive det Mineraliske Rige ved Afhandlinger om Jern og Kaaber. Den første Classe forestiller den i gandske Europa brugelige Maade at smelte disse Metaller paa, men især beskriver hand den Svenske, som er ham meest bekiendt, saa udførlig og tydelig, at Læseren skulde troe, at hand ved Læsningen saae Arbeidet selv med an. Den anden Classe handler om Probeer-Kunsten. Den tredie Classe fortæller endelig allehaande Chymiske Processer og Præparata, som af disse Metaller vorder tilreedte, tillige med en practiske Af-

handling om Staal, i sær hvorledes det som af det røde Jern vorder forfærdiget, med andet meere. Hand forgleimer ikke heller, at fremviise den store Rigdom af det underjordiske Liggende sæ, i de Norske Lande, men meddeeler i Besynderlighed en curieus Specification paa gedigen Sølv, og Sølv-Plader, hvilke fra Aar 1711. til 1724. udaf nogle Norske Bergverker ere udkomne, med andre fleere kostbare Sager, som hand opregner.

Til Nürnberg kand mand i disse Dage bekomme et Verk, som kaldes: Suevia Universalis IX. Tabulis delineata, d: Neue Charten von gantz Schwaben Land, in welchen alle, nicht allein in selbigen befindliche Bischoff-Hertzog-Marg-Graff- und Fürstenthümer, Abtheyen, Graff- und Herrschafften, Reichs-Städte &c. sondern auch alle bey und neben liegende Staatten, Gebiete, Städte, Clöster, Flecken &c. accurat zu finden.

Fremdeeles er og sammested udkommet: (1.) Et Americanisk Special-Kort over Chili, Paraqvoy, og Fr. Magello. (2.) Et Special Kort over Grevskabet Holland. (3.) En Plan over Staden May-

Mayland. (4.) En Plan over Cremona og øvrige Maylandske Fæstninger, sampt deres Attaqve.

Til Helmsted udleverer mand nu omstunder efterfølgende færdig blevne Verk: Brevem ac dilucidam Systematis Philosophiæ Wolffiani delineationem, qvam succinctis Tabulis comprehensam luculentis observationibus passim illustravit & Pansophiæ vel sapientiæ humanæ generatim spectatæ delineatione locupletatam edidit Joh. Nic. Frobesius 1734. in 4to. Ligesom Autor, hvis Forehavende i henseende til dette Verk den berømte Hr. Wolf i det Capit. af hans Horar. Marburgens. subsecivar. som handler de usu & constructione Tabularum Mnemonicarum, har billiget, og hannem i dette nyttelige Arbejde at fortfare, opmuntret, sig stor habilité har erhvervet, saa fremskinner og for Læseren over den Wolfiske Philosophie ikke alleneste en Systematiske Sammenhæng af de derudi foredragne Lærdomme strax i Øjnene, men deres flittelige Igiennemlæsning kommer og i Hukommelsen meget vel til gode, saa at mand Definitionerne og de

vigtigste Positioner igien ved forekommende Lejlighed kand anvende. In Tabulis universalibus ere det gandske Systematis, in Specialibus alle Capit: over enhver Section efter deres Subordination indeholdne. Mand har og giort sig Umage for, at Inddeelingerne ikke alt for langt fra skulle vorde indhentede, saasom saadant meget vilde svække Ihukommelsen. I det Metaphysiske ere Stæderne af Strid-og Forsvars-Skrifterne, som kand tiene til des bedre Forklaring blevne anmerkede. Men i den gandske Bog ere efterfølgende Delineationes indholdne. (1) Systematis Pansophici seu Encyclopædiæ paa 6. (2) Philosophici in genere paa 2. (3) Systematis Logici paa 7. (4) Metaphysici paa 12. (5) Physici paa 2. (6) Moralis paa 9. (7) Politici paa 2 Ark. Foran ved alle disse Scientier ere nyttige Prægnita, og foran for det gandske Verk en Fortale af 2 Ark foresat, hvorudi Autor sit Forsæt vidtløftigere forklarer.

Muscovien.

Fra Petersborg skrives, at da afvigte 31 Mar-

31 Martii den did ankomne Persiske Envoyé Mirsa Kasim, og den 1 April derefter den Persiske store Gesandt, Achmed Chan, tillige med deres Talrige Svite engang for nyelig med største Opmerksomhed beskuede Kunst- og Naturalien-Cammeret, Bibliotheqvet, Observatorium, Kaaberstikkeriet, og de andre ved det Petersborger Academie des Sciences sig befindende Rariteter: har Georg Jacob Kehr velbestalter Keyserl. Russis. Profess: i de Orientalske Sprog og øverste Tolk i Rigets Collegio opsæt endeel Persianske Lykonskings-Vers, hvilke af Academiets Bogtrykker i begge Gesandternes Nærværelse bleve aftrykkede, og dennem gandske friss fra Pressen overleverede. Persianerne gave derover en stor Forundring, og endnu en langt større Fornøjelse tilkiende, at mand der i deres Moders Maal noget kunde opsætte og trykke. I særdeleshed indlod Mirsa Kasim sig i en Samtale med Profess: Kehr, betydende hannem offentlig sit Venskab, med Bon at samme herefter maatte vedvare, saa længe hand ved det Russiske Hof sig skul-

de

de opholde, ja endog siden det ved Breve at underholde.

Engelland.

Til London har Cromwel Mortimer D. Medicinæ sat sig fore at fremstille for Lyset en noje og omstændelig Beskrivelse over alle de Rejser, den berømte Engelbert Kæmpfer har giort til Muscou, Persien og Ost-Indien, hvilket alt hand vil sammensamle af den bortdødes egen efterladte Haand-Skrifter, som hidindtil hos Ridder Sloane vel have været forvarede. Verket bliver afdeelt i 3 Deele. I den (I) bliver Rejsen til Muscou igiennem Kongerigerne Casan og Astracan, over den Caspiske Soe til Persien hen indtil Ispahan. I den (II) det Persiske Rige og det Kongelige Hof under Schach Solymans Regiering, som var Fader til Schach Hussein. I den (III) atter igien Herr Kæmpfers Rejse fra Ispahan til Chiras, Persepolis, Gamron eller Bendarabassi, derfra til Mascatti, Malabarien, Ceylon og Batavia, meget omhyggelig og med stor Nytte beskreven. Til et Appendix bliver Kæmpfers Tilbage-Rejse fra Batavia

tavia til Amsterdam hosføjet. D. Mortimer vil aldeeles ikke indflikke noget i denne Rejse-Beskrivelse af sine egne Betænkninger eller Efterretninger, men levere alting u-forandret, som det udaf det Kæmpferiske MSpt. vorder taget. Men i Anmærkningerne, som hand vil tilsætte, vil hand aabenbare sin Meening om adskillige vigtige Materier, og kand altsaa af det gandske Verk baade den Naturlige og Politiske Historie have sig meget got at vente.

Sammesteds ere og nyelig ved T. Lediard efterfølgende Verk under denne Titul fra Pressen udgangen: A compleat and impartial History of all the memorable Naval Expeditions and transactions, of the English Nation. I dette Verk vorder alle de Merkværdigheder foredragne, som Engellænderne deels offentlig, og saa at tale i den heele Nations Navn, deels som Privat-Personer, eller og ikkun som eenlige Societæter, ex. gr. som Kiøbmænd, til Sees have foretaget, udført og udstaaet, siden Aar 1066 indtil denne Tid, sammensamlet af de troeværdigste Engelske og Udenlandske

Skri-

Skribentere, af gamle og nye saa vel trykte, som u-trykte Efterretninger i en Historisk og Chronologisk Orden indrettet, og med Anmerkninger og Citationer udziret.

Endnu sammesteds finder mand efterfølgende Skrifter in 8. Det første fører denne Titul: The free Agency of accountable Creatures &c. d: Die Freyheit der Creaturen, die von ihren Handlungen Rechenschafft geben müssen, aufrichtig untersuchet und vertheydiget in einigen Brieffen, welche zur Antwort auff die Einwürffe, die Bliss, Norman und Millar dagegen gemacht, dienen sollen. Det andet Skrift kaldes: Remarks upon à Boock intitled: Essay upon the various Dispensations of God towards Mankind &c. d: Versuch einer Erzehlung Göttlicher Nachsicht gegen die Menschen, wie sie in der Schrifft angeführet ist, oder kurtzes Systema der natürlichen und geoffenbahrten Religion, entworffen durch einen Geistlichen.

Ligeledes er endnu sammesteds nyelig et Skrift kommen for Lyset, som fører denne Opskrift: A Discovery of the true cause of the wonderful Multiplication

of Corn, with some General Remarks upon the Nature of Tree and Plants. Dette Skrift er ellers en Oversættelse af Hof-Raad Wulf til Marborg hans Tydske Verk om allehaande Korn-Vahres forunderlige Foregelse ved Ager-dyrkning. I det øvrige er det meget rart, at see Tydske Bøger oversatte i det Engelske Sprog, naar de ikke først paa Latin have været translaterede.

Frankerig.

Fra Paris fornemmer mand, at det forhen omtalte Critiske Bibliothek over Romaner, hvilket Mr. L'Abbé Langlet du Fresnoy i det Franske Sprog har opsat, vel der er bleven formedelst Trykken publiceret, men blev strax confisqveret. Samme Skiebne har og Mr. de Voltaire hans Philosophiske Breve haft, og u-agtet de allerede i det Engelske vare oversatte af Hr. Lockman, saa vilde mand dog i Paris ikke holde dem for gyldige.

Italien.

Til Genf har Præsten til den Lutherske Kirke der sammesteds ladet in 4to. efterfølgende trykke: Epistola Gratulatoria Viro Nobilissimo, Amplissimo, atqve

Doctissimo, Domino Christiano Wolfio &c. cum in Consortium Virorum Illustrium, qvi in Academia Parisiensi Mathematicas artes & rerum naturalium scientias auctoritate publica excolunt, clementissime cooptaretur, inscripta.

Sammested have Messrs. Dassiers, Medaillister ved Republiqven Geneve ladet udgaae en nye Samling af allehaande rare Skue-Penge, om alle Kongerne i Engelland fra Wilhelmo Conqvestore indtil nærværende Tid, og er dediceret til den nu regierende Store-Brittanniske Majestæt. Disse indeholde over alt 18 Linier in Diameter, og ere 33 i Tallet, saasom den itzige Dronning Carolina sig deriblant befinder. I Ertz koster Stykket 40 Skilling, og i Sølv betaler mand baade for Arbejdet, og efter Vegten i sær. De veje ellers hen ved en Unze, og giver mand for Vegten 3 Livres og 16 Skilling.

Af lige Prits ere og efterfølgende Medailles der at bekomme à parte. (1) Peter Czar den Store af Rusland. (2) Victor Amadeus Konge af Sardinien. (3) Olivier Cromwel Protector af Engelland. (4) Isaach Newton og (5) Christian Wolf.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 26.

Den 1 Julii. 1734.

DANNEMARK.

Her i Kiøbenhavn udi det Kongl. privilegerede Bogtrykkerie er kommen under Pressen:

(1) Professor Woldikes Disputatz om den daglige Pœnitences Fornedenhed, end og hos dem, som staae i Naade-Standen, fordansket af Niels Bugge.

(2) Een Uges Forberedelse, at mand værdelig kand annamme det Hejværdige Altarens Sacramente, med Gudelige Betænkninger over det hellige Sa-

cramente, samt Bønner for hver Morgen og Aften, den gandske Uge igiennem, og nogle Betænkninger hvorledes mand skal føre et helligt og Gudeligt Levnet, efter at mand har været til HErrens Bord; Af det Engelske Sprog oversat, rettet og forbedret af Niels Bugge, og dediceret til Nicolai Meenigheds Tilhørere.

(3) Mag. Nolds Disputatz, bevisende hvad Kraft den Lutherske Religion har til at forekomme Fortvilelse og Sikkerhed, fordansket af samme Person.

Skulde her til findes Liebhabere, som ej paatviles, der vilde prænumerere til disse saa grundige Skrifter, vilde de indfinde sig til Prænumeration hos oftbemelte Niels Bugge, logerende i Hummer-gaden hos Thee-Mand Seigr. Knud Müller, at det jo før jo heller kand befordres til Trykken.

Conditionerne ere:

(1) Prænumereres 1 M. 8 ß. og ved den sidste Pieces Udleverelse betales 8 ß.

(2) Skriftet bliver 36 a 37 Ark.

(3) Alle 3de Piecer følger hinanden, og sælges ikke separat.

(4) Den

(4) Den 1ste Piece kommer fra Pressen den 10 Julii. Den 2den til den 15 Aug. og den 3die til den 3 Septembr. og kand afhendtes hos Oversetteren i Hummer-gaden imod Bilettens Anvisning.

(5) De som har prænumereret kand bekomme en Piece efter hinanden, saa snart den kommer fra Pressen, hvilket skal giøres bekiendt i Adviserne.

Autor til den Piece, kaldet: Lingva Germanica in ore Danico, das ist: Unvorgreiffliche Anweisung wie ein teutschredender Däne unterschiedliche Danismos in einer teutschen Rede zu vermeiden habe, wobey von dem Genere der teutschen Substantivorum gründlich und ausführlich gehandelt wird; lader herved alle bekiendt giøre, at hand er sindet samme Piece med adskillige Observationer at forbedre og paa nye med Prænumeration ved Trykken at communicere. Thi maatte det dennem behage jo før jo heller sig hos Mr. la Foret boende paa Gammel Mynt i Aalborger Vaaben paa Salen hos Sr. Søren Klarup at anmelde, hvor de baade om Prii-

sen, som skal være gandske maadelig, og om Prænumerations-Sedler kand bekomme Efterretning.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 138.

Continuation af Disputatzer, holdne i Collegio Medicéo Aar 1697.

d. 13 Oct. *Sev. Wintheri* Exercit: Physic de glacie Artificiali. Resp. *Henrico Boye.*

27 Oct. *Christ. Willichii* Disp. Phys. de Sympathia & Anti pathia. Resp. *Claudio Suhr.*

5 Nov. *Nissenii Petri Hygom* Ripensis Introitus in examen historiæ de S. Thecla Iconiensi, sive Schediasma Histor. Crit. I. Resp. *Nicolao Sassio.*

10 Nov. *Fochardi Alberti With* Schediasma Physicum de fontibus medicatis. Resp. *Jacobo Friderico Borchmand.*

17 Nov. M. *Sixti Aspach* Diss. Hist. de miris. Qvorundam corporis humani defectuum supplementis. Resp. *Henrico Boye.*

4 Dec. *Severini Kierulf* Mathem. Diss. Astronomico-Geographica, exhibens elevationes Poli, Alburgi, Arhusii & Ripis. Resp. *Balthasaro Sechmanno.*

8 Dec. *Petri Friderici Kragelund* Ripensis Diss. Hist. Philolog. de Scytala apud Cornelium Nepotem in Pausania Cap. III. Resp. *Christiano Laurentii Longomontano.*

17 Dec. *Gothardi Braëm* Diss. Histor. Critica I. de Carpocratianorum Hæresi. Resp. *Laurentio Nicolai Arhusio.*

Tydskland.

Til Altona findes efterfølgende nu omstunder til kiøbs: A. W. Böhmens Weyland Sr. Königl. Hoheit Printz Georgens von Dännemarck, Hoff-Predigers zu London, Acht Bücher von der Reformation der Kirche in Engelland, und was von dem 1520sten Jahre an, unter Henrico den VIII. und folgenden Königen, biß zu Caroli II. Regierung bey derselben Merckwürdiges sich zugetragen. Itzt zu erst ans Licht gegeben nebst einer Vorrede J. A. Fabricii der H. S. D. und P. P. an dem Gymnasio zu Hamburg, in 8vo. 1734. 3 Alph. 3 Ark.

Sammesteds findes og nærværende Tractat under denne Titul: P. Zornii Historia fisci Judaici sub Imperio Vete-

rum Romanorum: qva periodi designantur Sceptri Juoærum ablati. Inseritur Commentarius in nummam Thesauri Regii Prussici de Calumnia fisci Judaici, per Nervam Coccejum Imperatorem Romanum sublata. in 8. 1734.

Til Leipsig er bleven et Verk færdig, som fører den Titul: Jo. Burchardi Menkenii Orationes Academicæ, maximam partem litterariæ Edit. & præfatus est Fridericus Otto Menckenius Joh. Burchardi filius, 1734. in 8. Derudi ere 18 nyttelige og angeneme Latinske Orationer indbefattede. (1) Paa Hans itzige Kongel. Majest. af Pohlen, og Churfyrste af Sachsen da værende Chur-Printz hans høje Giftermaal. (2) Over Engelland og Schotlands lykkelige Forening under den Store-Brittanniske Dronning Annæ Regiering. (3) Over Jo. Antonii Campani Biskop til Abruzzo hans Had imod de Tydske. (4) Om gode, særdeles de Historiske Studeringers Foragt, og den der af udflydende Skade. (5) Om Keyser Carl V. hans Uforsigtighed i at anvende Stats-Kunst-Regler. (6) Om de Lærde, hvilke formedelst deres Skrifter og

Lær-

Lærdom have giort Staden Leipsig berømmelig. Den (7) er den første om de Lærdes Vindmagerie, de Charlataneria Erudit. og den (9) den anden om samme Materie. Den (9) handler om de Lærdes Adstadighed. Den (10) om de mange og store Fordeele, den reene Evangeliske Lærdom har draget sig til ved Sprogenes og Videnskabernes Tilvext. Den (11) om det Latterlige iblant store Herrer, de Historia politica. Den (12) handler om det samme i det almindelige Væsen. Den (13) om de Forhindringer, som sætte sig imod disse vore Tiders Lærde. (14) Om Aarsagen og Oprindelsen til Tvistighederne iblant de Lærde. (15) Om det Kongel. Societ. til London dets Fortgangs, Friheders, Loves og Lemmers Oprindelse. De (16) og (17) ere holdne ved Lejlighed af det antagne Rectorat ved Academiet, og den (18) handler om Lovenes Nødvendighed i det almindelige Væsen, og om Academiets Frihed. Den foran satte Fortale kand give Læseren Efterretning om disse Orationers Værdie, og tviler mand ingenlunde paa, at jo den-

ne Samling skal blive for de Lysthavende særdeles angenem og behagelig.

Ved Mayn-Strømmen skal en vis Person have for nylig haft efterfølgende eftertænkelige Indfald over begge ved Rhin-Strømmen commanderende Keyserlige og Franske Generaliss: Printz Eugenii af Savoyen, og Hertugen af Berwyck deres Fødsels-Tid og Leve-Aar, saaledes: Printz Eugenius er fød Aar 1663. og er nu 71 Aar gammel. Hertugen af Berwyck er fød 1671. og er nu 63 Aar gammel. Naar mand nu begge disse Store Mænds Fødsel og deres Alder, saasom Printz Eugenii $\binom{1663}{71}$ og Hertugen af Berwyck $\binom{1671}{63}$ vil tilsammen legge, saa kommer det nærværende Aar 1734 altid frem. Men naar mand vil addere begges deres Alder $\binom{71}{63}$ saa kommer 134 Aar tilsyne, og vil mand saa endnu tillegge det Seculum i hvilket de ere fødte, sc. 1600, $\binom{134}{1600}$ saa bliver atter igien Facit det nu værende Aarstal 1734. Som mand nu den tilforladelige Tidende haver erholdet, at foromrørte Hertug af Ber-

Berwyck har sat sit Liv til i Løbe-Graverne for Philipsborg, saa vilde nogle holde denne saa nøy Overeenstemmelse i deres Alders Udreigning for noget omineus, at nemlig denne Herre just i sit Fare-Aars Alder 63 skulde finde sit fatale Bane-Saar, og Frankerig formedelst dette store og uformodentlige Fald blive sat i en ikke liden Forskrekkelse.

Til Franckforth ved Mayn ventes med det allerførste efterfølgende Verk at skulle blive til Trykken befordret: Eigentliche und Grund haltende Fortsetzung der bereits angefangenen Genealogiæ von denen Durchl. Herren Burg-Graffen zu Nürnberg, besonders anitzo von dem Chur-Fürsten Friderich I. zu Brandenburg anfahend, und biß auf die Herrn Marg-Graffen von Sigismund und Friderich continuirend, abgebildet von Carl Ferdinand Jung, Hoch-Fürstl. Brandenb. Onoltzbackischen Hoff-Rath und Archivario.

Til Franckforth ved Oddern er udgangen en Samling over alle de Inaugural-Disputationer, som D. Gœlike Profess. Medicin. Ordinarius paa det der værende

de Universitæt i sine 2de sidste Decanat. have holdet, nemlig (1) de purpura alba, Observationibus practico dinicis illustrata; (2) De nervorum structura, & usu. (3) De vero & necessario medicorum arcano. (4) De empyemate. (5.) De Dystocia. (6) De tendinis structura & usu. (7) De Laude febris falso suspecta. (8) De morbo ructuoso Hippocratis. (9) De maturatione dumorum in morbis. (10) De officio Medici circa superstitionem ægrotorum.

I Königsberg er for kort Tid siden Lutheri store Catechimus paa Tydsk bleven oplagt; Hr. Daniel Heinrich Arnoldt SS. D. og Profess. Publ. har efter Begiering dertil forfærdiget eendeel Anmerkninger, i hvilken hand de Posit. som behøve Oplysning enten med Exempler tydeligere har forklaret, eller med nye Bevis-Grunde bekræftet, eller og forsvaret de Instantzer, som derimod kunde giøres; Somme Steder har hand og tilsat eendeel til Catechetisse Materiers fuldkomne Afhandling tienlige, og af Luthero forbiegangne, dog merkværdige Stykker, og derhos ogsaa anført nogle

Au-

Autores, som derom siden confereris. Begge Lutheri Fortaler til den liden Catechismo ere derudi ligeledes ved Begyndelsen med Anmærkninger at finde, og ved Slutningen er Editors Prædiken om Christendommens Befordring i Huusene efter Begiering hosføyet. 1734. in 8vo. 1 Alph. 12 Ark stor.

Nederlandene.

I Amsterdam er iblant andre paa nærværende Tiders Løb indrettede Bøger efterfølgende nyelig kommen for Lyset: Memoires de Montecuculi, Generalissime des Trouppes de l'Empereur &c. i 3de Deele af det Italienske i Fransk oversat, og dediceret til Printzen af Conty 1734. in 12. Den berømte Autor til disse sine egne Efterretninger var født til Modena Aar 1608. af det fornemme Huus, Grevernis af Montecuculi, og døde Aar 1681. til Lintz. Eendeel af hans egne Fiender tillagde ham det Tilnavn Cunctator, hvilket den Rommerske Fabius Maximus tilforn har baaret, i hvis Fodspor at kunde træde, hand dog holdt sig for en Ære. Disse Efterretninger selv, hvis Skrive-Maade

de for en saadan Kriegs-Helt synes at være noget for methodiske, ere efter ald Anseelse, siden den imellem Keyseren og det Ottomanniske Rige Aar 1664. sluttede Stilstand opsatte, og bestaae af 3 Bøger, af hvilke i den første Begyndelsis-Grundene til Kriegs-Konsten overhovedet ere indbefattede, da det første og andet Hoved-Stykke handler om Forberedelsen og Mandskabet til en Krig, om Skytt, om Kriegs- og Mund-Provision, om Trosset, og de fornødne Penge. I det tredie Hoved-Stykke tales om Troppers Oprettelse, saavelsom og om Off- og Defensive Kriege &c. I det fierde findermand, hvorledes Krigs-Operationerne best staae til at foretage og udføre, hvorved og om en Krigshærs March, Leyr og Bataille bliver handlet. Det femte Hoved-Stykke melder om Fæstninger, deres Angreb eller Forsvar. Det siette om offentlige Feldslag og Schermützler. I den anden Bog foredrager Autor ovenbemeldte Sager, i henseende til den Krig imod Tyrken i Ungarn. Den tredie Bog indeholder adskillige besynderlige Anmærkninger over alt hvad, som i den Un-

Ungarske Kriig fra Aar 1661. indtil 1664. inclusive sig haver tildraget, tilligemed en meget skiøn Beskrivelse over den Battaille ved St. Gotthard. Men fornemmeligst er dette Verk nyttig for dennem, som have foresat sig i den berømte Krigs-Skole noget retskaffen at vilde lære og begribe.

Samme Sted er og nyelig bleven trykket: Exercitatio Medica Prima de Motu vitali, in qva hujus Motus Causa ex Organi Fabrica &c. Operationes in Variis Corporis Partibus exponuntur Autore Joh. de Gorter. 1734. in 4to.

Til Leuwarden er nyelig fra Pressen udkommen: Commentarii ad Librum Prophetiarum Zachariæ, qvæ supersunt cum prolegomenis, cura & studio Campegii Vitringæ, S. Theol. & H. S. Professoris dum viveret. Opus posthumum, edente H. Venema S. S. Theol. Doct. & Prof. &c. 1734. in 4to.

Til Brüssel er nyelig er nyelig kommen for Lyset efterfølgende 2de Tractater: (1) Memoires Ecclesiastiques de Mr. Le Nain de Tillemont. 10 Voll. in Folio. (2) Histoire des Empereurs & autres Princes,

ces, qvi ont regné pendant les six premiers siceles de l'Egliſe. 5 Voll. in Fol. 1734. og altſammen 15 Folianter. En hver Part er med ſkionne Kaaber ſtukne Wignetter beprydet.

Engelland.

Til London har Robert Millar M.A. ladet en Tractat in Folio udgaae, under denne Opſkrift: The Hiſtory of the Church under the old Teſtament: eller det gamle Teſtaments Kirke-Hiſtorie, fra Verdens Skabelſe af, hvorudi og de Hedniſke Nationers Hiſtorie og Lærdom for Chriſti Fødſel, og Jødernes Tilſtand fra det Babyloniſke Fængſel indtil nærværende Tid omhyggelig vorder medtaget; og er et fuldſtændig Regiſter og en Chronologiſk Tabelle dertil føyet. En derved ſig og befindende Diſcours har og ſin Henſigt til det Jødiſke Folkes Omvendelſis Befordring til Chriſtendommen.

Sammeſted er og et Verk nyelig blevet publiceret, under Dedication til Greven af Burlington, ſom fører denne Opſkrift: A Critical Riview of the publick Buildings,

dings, Statues and Ornaments in and about London and Westminster. Foran ved Verket findes tvende Discurser, som en Art af en Fortale anførte, af hvilke den eene indeholder en nøyagtig og Geometrisk Afmaling paa Kirkerne St. Peter til Rom, og St. Poul i London, og den anden en Undersøgning i Bygnings-Konsten.

Ligeledes er samme Sted den afdøde Monsr. Mandeville hans saa vidt bekiendte Skrift i 2de Deele in Octavo paa nye igien vorden oplagt, hvis Titul er: Das Mährlein von den Bienen: oder, die dem Publico zum Vortheil gereichenden Laster eintzelnern Personen, nebst einem Versuch von der Mildigkeit und den Schulen derselben, wie auch einer Abhandlung von der Eigenschfft der Gesellschafft. Dertil er endnu denne finde hosføyet et Forsvars-Skrift for denne Bog imod de af de saa kaldede Ober-Schöppen i Middelsex deres Anklage indeholdende Bagvaskelse, og imod et til Lord C - - - skreven skamfulde Brev 1734.

Nok

Nok samme Sted er nyelig en liden Piece udkommen in Octavo, som er tegnet med denne Titul: Discourses concerning Religion, and Gouwernement, inscribed to all Lowers of Truth and Liberty. Mand vil ellers forsikre, at denne Bog skal indeholde meere Nyt, end mand i Følge af dends Opstrift der udi skulde søge.

Frankerig.

TilPariis kand mand nu omstunder have efterfølgende: Nouvelle Introduction à la Pratique ou Dictionaire des Termes de Pratique, le Droit, d'Ordonnances, & des Coutumes, avec les Jurisdictions de France, par Mr. Joseph Claude Deferriere, ancien Advocat an Parlement 1734. 2 Voll. in 4to.

Samme Sted er en Tractat nyelig kommen for Lyset, under efterfølgende Titul: Observations importantes sur le Manuel des Accouchemens, par Jacques Jean Bruchier d'Abbaincourt. Den er ellers en Oversættelse af Henry de Deventer, Doctoris Medicinæ Latinske Tractat om Jordemoder-Kunsten.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 27.

Den 8 Julii. 1734.

DANEMARK.

Hos Boghandler Pauli efterladte Enke i Kiøbenhavn er efterfølgende Verk at finde in Octavo R. Mosis Maimonide Tractatus מאכלות אסורות, sive de cibis vetitis, in Latinam Lingvam versus, notisqve illustratus à Marco Woldike. 1734. Tractaten selv bestaar af XVII. Capitler, og Oversætterens Fortale handler om de aldviise Aarsager, der have beveget Gud til sit Folk visse

slags Spiise at forbyde, og andre at tillade. Det er i Sandhed meget mærkværdigt, at Gud har tilladt Jøderne at æde de slags Dyr, som Ægypterne i Følge af deres Religion ikke torde spise, nemlig Øxen, Kiør, Faar, Geder &c. De Syrer spiiste hverken Fisk eller Duer, hvilke dog Jøderne torde æde. Thi maa Gud iblant andre hellige Øyemerker ogsaa dermed have haft denne Afsigt, at disse Folk ikke meget maatte byde hinanden til Giest, eller æde med hverandre; Exod. XXXIV. 15. 17. coll. cum Levit. XX. 24. 25. paa det at Guds Folk ikke i Anledning af Giestebudder skulde blive forførte til Afguderie.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 139.

Følgende Disputatzer ere holdne i Borchens Collegio i Kiøbenhavn Ao. 1698.

d. 13 Jan. *Severin Wintheri* morborum animi consideratio Philosophica Disp. I. de Invidia. Resp. Tychone Tychonio. Disp. Extraord:

d. 19 Jan. *Severini Wintheri* de oculo bovis me-

meletema Physicum. Resp. *Svenone Nicolai Ryberg.* Disp. Extraord:

d. 9 Febr. *Georgii Ursini*, Inspectoris, Diss. Ult. de Scholis & Academiis Ebræorum. Resp. *Paulo Danchel.*

d. 8 April. M. *Andreæ Frölundt*, Collegii Inspectoris, de Χειροτονία Sacerdotum Ebræorum, stante templo. Diss. V. Resp. *Joachimo Koba.*

d. 13 April. *Christiani Willichii* Γνῶθι σεαυτόν, sive Schediasmo Ethicum, de malorum omnium fonte Philautia. Resp. *Petro Suhr.*

d. 7 Maji. *Sev. Wintheri* Dissertationum Physicarum III. de corporum duritie. Resp. *Olao Nicolai Schlettingio.* Disp. Extraord:

d. 4 Jun. *M. Enevaldi Dalhusii* de Epistola Christi ad Abgarum Dissert. II. Resp. *Joh. Pauli Brandt.*

d. 8 Jun. *Torchilli Erasmi Grænovii* specimen umbraticum innocuæ Apologiæ pro Justini Martyris narratione de statua, Simoni Mago Romæ posita. Resp. *Johanne Johannis Linberg.*

d. 11 Junii *Erici à Möinichen*, Med. Studiosi, Dissert. Medico-Therapeutica de

Venæ-Sectionis usu & abusu. Resp. *Erico Bredalino.*

d. 18 Jun. *Martini Braëm* de Libertinis Act. VI. 9. Disp. I. Resp. *Eschildo Christiani Naur.*

Resten af dette Aars Disputatzer skal indføres i næstfølgende Nummer.

Tydskland.

Til Hamborg er efterfølgende nyelig fra Pressen udgangen: Gustavi Christophori Hofmanni Chronologia Sacra Librorum Veteris Testamenti Observationibus Exegeticis Illustrata. Hamburgi 1734. in 4. Dette Verks lærde Anmærkninger ere i Tallet 38. og have følgende Indhold: Den (I) handler om Patriarchernis Aar for Syndfloden. (II) Om Noæ Sønners Orden. (III) Om Cain, om hvilken tales hos de 70 Fortolkere, og Evangelisten Luca, iblant Sems Efterkommere. (IV) Om Abrahams Fødsels-Aar. (V) Om de første af de 20 Aar Jacob tiente hos Laban. (VI) Om de 430 Aar in Exod. XII, 40. seqq. og Gal. III, 17. (VII) Om de 450 Aar Act. XIII, v. 20. (VIII) Om Udgangens Tid fra Egyp-

Ægypten, ligemaade om de Abraham Gen. XV, 13. forud forkyndede 400 Aar. (IX) Om Sabbather og Jubel Aar. (X) Om det forvirrede Regiment (Anarchia) efter Josua, og om de Ældste, som tiente Guds Folk i de Dage. (XI) At Jøderne have talt deres Dommeres, Kongers &c. Alders Aar paa en forblommed Maade. (XII) Om Samgar, saavelsom og om Ehuds sidste Aar, og de første iblant de 20 Aar, de have tient Jabin. (XIII.) Om deres undertrykkelsis enkelte Aar, Jud. X, 8. Ligemaade om Jubel-Aarets Tid og Jephta Ord Judic. XI, 1. (XIV) Om Samson og Philisternis 40 Aar. ibid. XIII, 1. (XV) Om Eli sidste Aar, og de 40 Aar, som blive Samuel og Saul tilskrevne. Act. XIII, 21. (XVI) Om de Stæder i 1 Sam. VII, 2. og 2 Cron. XIII, v. 5. (XVII) Om det Sted i 1 Sam. XIII, v. 1. hvor Saul bliver kaldet Aarets Søn. (XVIII) Om Absalons Oprers Aar. (XIX) Om de i 1 Reg. VI, 1. forklarede Aarenes Tal efter Udgangen af Ægypten. (XX) Om Roboams 41 Aar, da hand begyndte at regiere. (XXI) Om det 36 Aar, da Baesa overdrog Assa med

Krig.

Krig. (XXII) Om Amri XII Aar. (XXIII) Om Joram og Ahasia, som af Josaphat og Achab til Regierings-Hielpere bleve antagne. (XXIV) Om de 42 Aar i hvilke Ahasias Joramis Søn herskede 2 Chron. 21, 2. (XXV) Om Usia 52 Aar, desligeste og om Hoseæ Alder. (XXVI) Om det 65 Aars Begyndelsis Tid i hvilket, efter Esaiæ Spaadom det Israelitiske Rige skulde vorde forstyrret. (XXVII) Om den Tvistsmaal, der i henseende til Ahas og Heskiæ Aar forekommer. (XXVIII) Om de af Jeremia forud spaade 70 Fængsels Aar. (XXIX) Om de Stæder i Dan. I, 1. Jer. XXV, 1. 2 Chron. XXXVI, 9. (XXX) Om det Fængsels Epoche Ezechiel har brugt, hvorved det Sted af Ezechiels XXIV, 1. 2. bliver forklaret. (XXXI) Om Jeremiæ fierde Aar 28. 1. (XXXII) Om det 30te Aar, hvilket Ezech. I, 1. 2. bliver kaldet det Femte. (XXXIII) Om det Sabbaths Aar, i hvilket Jeremias værende Beleyring spaaede. (XXXIV) Om Cyri første Aar, i hvilket siges, at Fængselet har opnaaet sin Ende. (XXV) Om de 531 Aar, hvilket Ezech. IV, 4. 5. har

spaaed

spaaed om. (XXXVI) Om Balthasar. (XXXVII) Om Seleuci Efterkommeres Aars-Reigning. (XXXVIII) Om de i Dan. IX, 24. seqq. forkyndede 70 Uger.

Til Dresden seer mand efterfølgende fra Pressen at være udkommen: Das Leben Achabs, des vormahligen Königes in Israel, wie solches von dem Heil. Geiste beschrieben, jetzo aber mit erbaulicher Anwendung erläutert und vorgetragen worden von L. Gottlieb Gaudtzen, Vesper-Predigern zu St. Thom. in Leipzig 1734. in 8vo. I dette Verks I Cap. bliver talt om Achabs Regiment, Giftermaal, og Afguderie. Det II Cap. om den ved Eliam truede dyre Tids Straf, og hvad Merkværdigt derved sig har tildraget. Det III Cap. om Eliæ Igienkomst til Achab, hans Nidkierhed for GUD imod Baals Præster, og den af GUD naadig givne Regn. Det IV Cap. om Eliæ Flugt, og hvad derved er passeret. Det V Cap. om den dobbelte Seyervinding, hvilken GUD gav Achab imod Benhadad. Det VI Cap. om den Overlast, som Achab og hans Dronning giorde den uskyldige Naboth, og om den Achabs

Huus derfor truede Straf. Det VII Cap. om samme Straffes Fuldbyrdelse over Achabs Huus.

Til Leipzig er efterfølgende i disse Tider at finde: Gründliche Auszuge aus denen neuesten Theologisch-Philosophisch und Philologischen Disputationibus auff denen hohen Schulen in Teutschland. in 8vo. 1734. Deres Indhold er: I. D. Pfaff om Djevelens Virkninger i Verden. II. D. Mosheim om de Christne og Hedniske Børns Salighed. III. M. Keyselitz, om Eliæ dobbelte Aand over 2 Reg. 2, 9. IV. Stiebritz om den Førstefødde for alle Creature over Col. I, 15. V. D. Schröder om Nyt Aars Ønskers Rettighed. VI. Prof. Ursinus om de nye-gamle Metaphysische og synderlig Ortologische Opfindinger. VII. M. Ludovici om de Rommerske Fruentimmer deres Vin-Drikken. VIII. M. Dresig om de Gamle deres Maaltiders Brug. IX. M. Rau, om Justini Mart. og Athenagoræ verslige Visdom. X. D. Hebenstreit, om de øvrige Rommerske Antiqvitæter i Africa.

Til Auspurg har en velsindet Ven ladet efterfølgende for Lyset bringe.

Prog-

Prognosticon pacis pro anno futuro.
DIssIppa genteM, qVæ beLLa qVærIt, &
VenIet breVI Chara paX.

paa Tydsk:

Zerstreue das Volck, welches Krieg suchet, und es wird alsobald der liebe Friede kommen.

Schwitzerland.

Til Zürich bliver med det allerførste nedenstaaende Verk under Subscription til Trykken befordret, og vil i Tiden lade sig see under denne Titul: Joh. Baptistæ Ottii, Archidiaconi & Canonici Tigurini, Specilegium Treticeum post messem avænaceam ex flavo Flavii Josephi campo, sive Horæ Græcæ excerptorum in novum Testamentum utilissimorum ex Flavii Josephi Libris de Antiqvitatibus & Bello Judaicis succum & sangvinem ex eo exhibentiur in usum Studiosorum Academicorum & Verbi Divini Ministrorum. Tiguri Helveticorum, impensis Conradi Orellii, & Soc. 1734.

Nederlandene.

Til Amsterdam seer mand efterfølgende

de at være udkommen: Amuſemens des Eaux de Spa, Ouvrage utile à ceux, qui vont boire ces eaux minerales ſur les lieux. Enrichi de tailles-douces, qui repreſentent les Vuës & Perſpectives du Bourg de Spa, des Fontaines, des Promenades, & des Environs.

Til Middelburg er efterfølgende nyelig bleven trykket: P. de la Rue Geletterd Zeeland, verdeelt in drie Afdeelingen, bevattende in ſig de Schryvers, Geleerden en Kunſtenaars uit dien Staat geboortig, mit bygevoogde Lebens Verhaalen der voornaamſten onder dezelve. in 4to.

Til Leyden er i indeværende Aar efterfølgende Verk fra Preſſen udgangen under denne Opſkrift: Obſervationes circa Scorbutum, ejusqve indolem, cauſas, ſigna, & curam inſtitutæ, eorum præprimis in uſum, qvæ Grönlandiam & Indiam Orientalem petunt. 1734. in 8. Af mange herudi anførte Exempler kand mand ſlutte, at Aarſagen til denne farlige Svaghed kommer deraf, at mand holder ſig alt for længe fra friſke Vegetabiliis, og derfor ved det at mand bruger

ſnart

snart alle uskadelige Urter og Frugter kand vorde helbredet. Ved Leilighed af den Forfulenhed, som Skiorbug i det Menniskelige Legemes Vædsker forvolder, fremfører Autor en skien Theorie om Forfulnelse, fornemmelig ved Vegetabilia, Dyr og Menniske, foreslaaer de Søefarende tienlige Midler imod dette Onde, og aabenbarer sine Tanker over de Mineralske Medicamenters Virkninger hos et Menniske, i een reen behagelig og grundig Foredragelse.

Engelland.

Det til London saa længe forhen omtalte Historisk-Critiske Catalogus over det der værende Kongelige Bibliotheqve, hvilket Mr. Casley har forfærdiget, er nu bleven aldeles fuldkommen. Iblant andre merkværdige Sager ere de adskillige Maader at skrive paa, som fra det 3die indtil det 17 Secul. have været brugelige udførlig beskrevne og igiennemgaaed, og er Prisen en Guinee og 5 Engelske Skilling.

Sammesteds bliver og i disse Dage efterfølgende udleveret: A new Pandect

of

of Roman an civil Law. [illegible] de Rommerske Love foredragne og forklarede, som fra Arilds Tid af i Engelland og endnu den Dag i Dag er, iblant de fleeste Europæiske Nationer gielde og ere brugelige, med mange nyttige Anmerkninger, som derover ere giorde, hvilke viise, hvorudi hine Love afvige fra de Store-Brittanniske Municipal Love, og handler om Jure Canonico over hovedet, og i sær om de Geistlige Love, som endnu ere brugelige i Engelland. Fortalen er en Indledning og en foreløbende Underretning om den civile Rets Oprindelse, Fortgang og Opkomst i adskillige Lande, og om den Rommerske Rets længste Alder, hvor Læseren besynderlige Efterretninger om de Bøger, hvorudaf disse Love ere tagne, deres Begynderes og Samleres Navne, deres adskillige Oplag og beste Udtolkere kand finde anført. Bogen bliver besluttet med et vidtløftig Register over det gandske Verk.

Endnu er sammesteds udkommen en Prøve til et Verk, det skal continuere, og hvis Titul er: Remarques sur les Auteurs favoris de nôtre Siecle. Mand er sin-

sindet, derudi at vilde vise, at Vantroe i Religions Sager, den Lyst mand har til at tvifle paa alting i Videnskaber, og Oprør imod Øvrigheden, ere af de nyere Skribentere enten vorden foraarsaget, eller i det mindste foranlediget. I dette første Stykke blive Mr. Bayle og Locke saa got som illuminered, og staar det til at vente, hvem Raden i de efterfølgende Stykker vil treffe.

Frankerig.

I Anledning af den afvigte 12 Junii i Løbe-Graverne for Fæstningen Philipsborg nedskudte Hertug af Bervick hans dødelige Affald fra Verden, kand mand ingenlunde forbigaae, den curieuse Læsere, som muligt ikke maatte have nogen synderlig Videnskab om hans Person, nærværende korte Beskrivelse over hans Levnets Løb til Tieniste at meddele. Denne Franske Generalissimus og Marschal de France, af Navn Jacobus Fitz-James, Hertug af Bervick, Fitz-James, Liria og Xerica, Pair af Engelland og Frankerige, kom til Verden Aar 1671, og var en Naturlig Søn af Jacob II. i Engelland, hvilken hand aflede med

Arabella, Whinston Churchils Datter, en Søster af den beromte Hertug af Marlborough, og følglig en Stief-Broder til den i Rom endnu levende Prætendent. Hand var ligesom født til Krigen, thi Aar 1686 i hans Alders 15 Aar giorde hand allerede sit første Krigs-Tog i Ungarn, hvor hand bievaanede Belejringen for Ofen. Da hand kom derfra tilbage igien, blev hand af sin Fader erklæret til Hertug af Bervick. Under Revolten i Engelland retirerte hand sig til Frankerig, men gik som General ved en Armee tilbage over til Irrland igien, og bievaanede Aar 1690. Belejringen for Londondery, og Battaillen ved Boyne. Ved hans Tilbagekomst derfra til Frankerig igien, giorde Ludovicus XIV. ham til General-Lieutenant ved den Franske Armée Aar 1693. Hand var med i Belejringerne for Mons, Charleroy og Ath, saavelsom og i Feld-Slagene ved Lense, Steenkirchen og Neerwinden, i hvilken sidste Action hand blev fangen, og igien imod Hertugen af Ormond udverlet, da imidlertid hans Gods og Herskaber Aar 1695. af den Kongel. Banko i Engelland bleve confisqverede. 1703 blev hand na-

turaliseret i Frankerige, og strax derefter erholdte Commando over de Auxiliar-Tropper, som bleve skikkede til Spanien, da hand og 1704. af Kong Philippo V. blev erklæret til Grand d'Espagne. 1705 blev hand atter igien skikket til Languedoc imod Sevennerne. 1706 blev hand Mareschal af Frankerige, og blev atter commanderet til Spanien, hvor hand iblant andre vandt det berømte Slaug for Almanza. For saadan en bevist Tieniste begavede Kong Philippus hannem med de Stæder Liria og Xerica i det Kongerige Valencia, under Titul af et Hertugdom, tilligemed Titul af den 1ste Classes Grands for et af sine Børn, (hvilken Titul hans Søn, Hertugen af Liria fordum Spansk Ambassadeur ved det Keiserlige Hof i Wien og nu General ved Arméen i det Neapolitanske, som Greven af Montemar, nu fører) desforuden og Ridder-Ordenen af den Gyldene Vlies, men Kongen af Frankerig regalerede ham med Gouvernementet over Limosin. 1709 og 1711 commanderede hand i Dauphine, men maatte forlade Savoyen, og lade sine Affigter paa Exiles gaae Frugteslese af, da hand 1712 gik tilba-

bage til Spanien igien. Efter Ludovici XIV. hans Død 1716 erholdt hand Commando over Armeen i Guienne og Languedoc, og 1719 over Armeen i Rousillon, da hand Fuentarabia, Urguel og andre Platzer erobrede. De øvrige Aar henbragte hand i Frankerig i ald Stilhed, indtil afvigte Aar 1733, da ham Commando over den Franske Armee ved Rhin-Strømmen blev anbetroed, hvor hand indtog Fæstningen Kehl med Accord, og endelig i indeværende Aar 1734. førte hand ligeledes Commando ved nærværende Belejring for Philipsborg, hvor hand og den 12 Junii sidstleden sine Been maatte nedlegge.

Til Lyon er efterfølgende Verk in folio udkommen: Tractatus de Præventione Judiciali, seu de Contentione Jurisdictionum Autore D. P. Franciſco de Tonduti, Domino & Toparcha loci S. Legier in Comitatu Venaiſſino, Comite Palatino, & S. Officii Inqviſitionis Avenionenſis Conſultorum Decano. Opus olim in duas partes diviſum, nunc tertia auctum exqviſitiſſimis ipſiusmet Autoris ad ſingula prope capita additionibus locupletatum &c. 1734.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 28.

Den 15 Julii. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Udi det Kongel. Wäysenhuuses Bogtrykkerie er bleven ferdig

1. Den forordnede **Kirke-Psalmebog** med Collecter, Epistler og Evangelier paa det gandske Aars Søndage og Hellige Dage, med JEsu Christi Lidelses Historie, Aarlige Kirke-Bønner og andre Bønner etc. Den er trykt i en aflang 18dec. 21 Ark stor, og selges

paa Bogladen udi det Kongl. Wäysenhuus uindbunden for 14 ß.

2. D. Morten Luthers fornøden **Underretning om Troen og gode Gierninger**, med en Fortale, som handler om den uadskillelige Forbindelse, der er imellem Troen og gode Gierninger, udgiven af M. Johan Jacob Rambach, og nu i vort Danske Sprog oversat; Hvortil for Materiens Lighedsskyld er fojet samme D. Mort. Luthers herlige og opbyggelige Fortale over St. Pauli Epistel til de Romere. Er trykt in 12do. 5 Ark stor, og selges uindbunden i det Kongl. Wäysenhuuses Boglade for 4 ß.

I Kiøbenhavn er og efterfølgende Verk til kiøbs at bekomme, under en meget net Tryk, som fører denne Titul: ברותיו פירוש החכם רון יצחק אברבנאל על של יעקוב אבינו i. e. Isaaci Abarbenelis Commentatio in Testamentum Patriarchæ Jacobi, Genes. Cap. XLIX descriptum, in Latinam translata lingvam, variisq;

riisq; excerptis Targumicis & Rabbinicis ac notis Miscellaneis illustrata à Marco Fogh. 1734. Materien og Oversættelsen staae tæt hos hinanden paa spaltede Columner, og de derunder sig befindende Annotationes forklare til deels Autors Sind og Meening, til deels give de de Aarsager an, hvorfore mange Steder langt heller saaledes, som skeet er, end anderledes, ere vorden oversatte.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 140.

Continuation af de Disputatzer, som ere holdne i Kiøbenhavn i Borchens Collegio Ao 1698.

26 Oct. *M. Severini Wintheri* Diss. Physicarum IV. de pulvere Pyrio, & qvibus constat corporibus, sulphure, nitro & carbonibus. I Resp. *Dithlevo Mullero.*

2 Nov. *M. Fochardi Alh. With* Disp. hist. I de formulis jurandi. Resp. *Severino Jürgens.*

10 Dec. *Johannis Nörholm*, Dissert. Historicarum duarum in Qvæstionem unicam: An Simon Magus primus fuit Hæreticus? Prima. Resp. *Friderico Grönero.*

15 Dec. *Sev. Kierulf*, Math. Studioſi, introitus ad Adyta Aſtronomiæ ſive de Eclipſibus Diſſ. I. Reſp. *Olao Bloch.*

16 Dec. *Gothardi Braëm*, Diſſ. Hiſt. Critica II de Carpocratianorum Hæreſi. Reſp. *Joh. Thomæ Montagne.*

19 Dec. *Petri Friderici Kragelund*, Ripenſis, Diſſert. hiſt. de defectu Oraculorum Ethnicorum circa adventum Chriſti. Reſp. *Georgio Sthenonis Holmio.*

21 Dec. *Olai Franciſci Theſtrupii* Diſp. I. de Syringe in ſugenda aqva. Reſp. *Rudolpho Moth Bagger.*

Tydſkland.

Til Goslar er nyelig et Verk udkommen, ſom er overſat af det Franſke og fører denne Titul: Das Lob deſſen, das da heiſſet Nichts, nebſt einer Zuſchrifft an Niemanden, und einer Nachrede: welchem beygefüget iſt das Lob deſſen, was da heiſſet Etwas. 1734 in 8. Det Franſke Original er fordum med Fornøjelſe bleven læſt af dem, ſom ere Liebhabere af oprømmede Skrifter. Denne Tydſke Overſættelſe er og ſaa vel geraaden, at den og kand vente ſamme Skiebne, da

Over-

Oversætteren efter Autors Gout og en Berømmelses Tale om Intet har forfærdiget, og tilligemed indrykket. Ved Enden findes det i Latinske Vers affattede Nihil Joh. Passeratii ad Henricum Memmium tillige med indført.

Til Franckfurt ved Mayn er et nyt Oplag kommen for Lyset af Joh. Seldeni Libris III. de Synedriis & Præfecturis Juridicis Veterum Ebræorum, Editio novissima, indicibus copiosissimis locupletata, cum Præfatione Joh. Gottlieb Heineccii, JCti R. M. Pruss. à Consil. Sanctioribus & in Acad. Fridr. Jur. ac Phil. P. P. Ordin. in 4. 1734. foruden Autors og Heineccii Fortaler. Denne sidste beskriver den Nytte, hvilken den som er Liebhaber af Jurisprudencen, sig af denne skionne Bog kand tilegne.

Til Auspurg har en vis Person i Anledning af Hans Høj-Fyrstelige Durchlauchtighed Printz Eugenio, ladet efterfølgende Latinske Vers for Lyset komme:

Præ reliqvis olim famam meruêre perennem
Tres belli Insignes ob tria facta Duces.

Pyrrhus caſtra locat: Fabius cunctatur & audax,
Hoſtem Marcellus cominus enſe ferit.
Tu Dux Eugeni ſcis caſtra locare, morari
Atqve ferire, trium qvod fuit, unus habes.

Paa Danſk lyde diſſe Vers omtrent ſaaledes:

Om trende Kriges-Helte mand
I Verden veed at ſkrive,
Hvis ſtore Tapperhed dem kand
En ævig Ære give;
Thi Pyrrhus jo den Fordeel har,
En Lejer at formeere,
Og Fabius, ſkiønt alt er klar,
Kand dog ſit Moed regiere.
Marcel den Store driſtig tør
Sin Fiende anfægte,
Og ſlaae ham, ſom en Heldt det bør
Til hand ej meer kand mægte.
Eugenius du Tappre Helt
Du veed og at opſlage
Med Fordeel Krigens blodig Telt,
Staae ſtille, og at jage
Din Fiendes Magt ved Strømen Rhin,
Hvo vil da andet domme?

End

End Prisen blir jo eene Din
Der tree har har kundet semme.

Til München skal for nogen Tid siden en Tractat være fort for Lyset, hvilken mand i henseende til dens Indhold finder værd her at anføre, og lyder dens Titul saaledes: Gantz neu eröffneter, reichlich und wohl eingerichteter Glücks und Unglücks Hafen, fromm und böser, nützlich oder schädlicher Weiber und Männer. Aufgerichtet und ausgesetzet in der allerbekanntesten, weit und breit beruffenen Stadt Cosmopolis: Det er: En kortvillig og Moralsk Beskrivelse om lykkelige og ulyksalige Giftermaal, hvorledes mand nemlig saavel Mands Personer, som Fruentimmer, formedelst ubesindige, uden Guds Paakaldelse og oprigtige Venners Raadførsel, af en vellystig Letsindighed ofte forfalder til skadelige Giftermaal, og altsaa skyldigst ere forbundne til, med Forstand at skikke sig i Ulykken, med Taalmodighed overbære onde Mænds og Qvinders Udyder til Guds Ære, og endelig takke og prise Gud for et got og vel geraaden Giftermaal. Det gandske Verk er sammen-

sanket saavel af den Hellige, som baade Geist- og Verdslige Skrifter formedelst Autor Joh. Joseph Pock.

Nederlandene.

Til Lauban er nærværende nyelig kommen for Lyset: Kurtze Genealogische Anweisung von denen Käyseren und Königen in Europa, wie auch Bischöffen und Aebtes, Hertzogen und Fürsten des Römischen Reichs, und denen vornehmsten Durchleuchtigen Häussern ausser den selbigen auff dieses Jahr in 8vo. Mand finder derudi enhvers Navn, Fødsel, Giftermaal, nærmeste Forvante og deslige. Og skal dette Verk aarlig efter Omstændigbedernes Forandring vorde fortsat.

Engelland.

Til London er i dette Aar et Skrift kommen for Lyset under denne Titul: The importance of the Doctrine of the holy Trinity asserted, in reply to some late pamphles, by Daniel Waterland. D. D. Chaplain in ordinary to his Mayesty. d: Vertheydigte Richtigkeit der Lehre von der Heil. Dreyfaltigkeit, zu Wiederlegung

gung einiger Zeit kurtzen, zum Vorschein gekommenen fliegenden Schrifften, durch den Herrn Watterland, London 1734. Er der nogen Nation til i Europa, der tilegner sig Friehed at tale frit om Religions Sager, og at føre alle, ja endog de Ugudeligste Meeninger offentlig for Dagen, saa er det visselig den Engelske, iblant hvilken nu paa en rom Tid har fundet sig de Folk, der, om det kunde være mueligt, have vildet foretaget sig alting, for at udrydde aldeeles ald Religion af Menniskens Hierter; Men derimod kand mand dog ingenlunde nægte, at jo iblant denne samme Nation endogsaa findes mange, der baade have, og endnu daglig anvende de dennem af Gud forleenende Gaver til at forsvare hans Ære, og alle dievelske Vildfarelser at udrydde, hvorom neſt forhen anmeldte Skrift berømmeligst bærer Vidne.

Samme Sted har Richard Locke nylig stillet efterfølgende for Lyset: The Circle squared, together with the Ellipsis, and several Reflexions on it The Finting two Geometrical mean Proportionals, or doubling the Cube geome-

trically. A New Metthod to calculate all plain and ſpherical Triangles, Without Tables or Scales, by only one Rule of Proportion; together with two Appendixes to the Boek of the Longitude &c. 1734. Titulen paa dette Skrift ſynes at love ſtore Ting, og i et Land, hvor der lever ſaa mange, der ere Liebhabere af Matematiquen, kand diſſe Løfters Virkninger ikke ret længe blive forborgen, ſaa at mand med det første nærmere Efterretninger derom haaber at kunde erlange.

Ligeledes ſamme Sted har den berømte Kaaber-Stikker Georg Wertue i Kaaber-Stykker forfærdiget efterfølgende Engelſke Kongers Effigies, nemlig Egberti, Alfredi, Canuti, Wilhelmi I. & II. Henrici I. Stepani, Johannis, Henrici III. Eduardi II. efter de paa adſkillig Mynt Skuepenge og Statuer ſig befindende Original Portraiter, hvilket Arbeid eigentlig til den Ende er fuldfærdiget, at det ved Rapins Engelſke Hiſtorie ſkal anhænges, dog ſælger hand dem og iblant til Liebhabere â 6 Styver. De Konger hvis troværdige Originaler mand ikke har kundet inddrive, har mand heller ladet

reent

reent udeblive, end mand har vildet fixere Kiøberen med selv opdigtede Ansigters Afbildning. Herefter skulde og de i Kaaber vorde forestillede, hvis Original Skilderier endnu kunde findes for haanden, og ved Enden af Pladen Skilderens, saavel som og deres Navne, som eye Originalerne, vorde hosstukne.

Frankerig.

Til Pariis er for nogen Tid siden kommen et Verk for Lyset, hvilket mand par Continuation agter at vil meddeele Liebhaberne som noget curieux, og forer Verket efterfølgende Titul: Anecdotes de la Cour de Philippe Augusto, trois Voll. in 8vv. U-anseet disse particuliere Efterretninger handle i Besynderlighed om adskillige ved Augusti Philippi Hoff sig opholdende Herrers forliebte Hændelser, saa forekommer dog derudi mange andre Artikler, som have været værd, derudi at antegne. Didhen hører fornemmelig hvad der bliver meldet om Philippi Augusti og hans Hoffmesters Marchal du Metz deres fortrefelige Gaver, dernest om Geoffroi Hertugen

tugen af Bretagne hans Døds Omstændigheder, og endelig om den extraordinaire Seyer, hvilken Comte des Barres har erholdet over de Engelske. Den første Artikel indeholder efterfølgende: Philippus, der under Augusti Tilnavn, hvilket hand saavel havde fortient og erhvervet, er meget bekiendt, succederede sin Fader Ludwig den Unge i Regieringen; Denne nye Monarch var ved sit Regiments Antrædelse ikke betænkt paa andet, end sin Staats Velfærd, endskiønt i saadan en Alder, som Printzer gierne pleyer sig paa deres Betienteres Habilité at forlade. I hans Kongerige herskede en fuldkommen Roelighed. De misundelige Naboer frygtede sig for hans Magt, og det Grev Philip af Flandern hans endnu friske Exempel, der for et forvoven Dessein skyld af Philippo Augusto blev straffet, gav tilkiende, hvad af denne unge og viise Konge stod til at vente. I hans Discurser, hvilke fast alletider vare alvorlige og nyttige, og beklagede hand de sidste Konger af det andet Huus deres ulykkelige Regiering, og satte stedse disse Fyrsters yppige

Do-

Dovenhed imod Caroli Magni meget virkende Livagtighed, hvilken store Heldt den unge Monarch sig som et Munster og Forbillede virkelig havde udvalt. Hand talede om denne store Konges Seyervindinger med en inderlig Fornøyelse, og erindrede sig med Smerte de bedrøvede Tider, i hvilke det Franske Monarchie saa mange vigtige Partages har maat udstaae.

Keyser Friderich lod sig eengang imod Viconte de Melun saaledes forlyde: Naturen har ved Philippi Augusti Frembringelse selv haft Behagelighed i sit eget Verk, og vildet, at denne Printz, snart allereede ved sin Fødsel skulde fortiene en høy Anseelse i gandske Europa; thi den har ikke alleeniste avlet et blot Barn, men tillige med en fuldkommen Mand. Vel havde hans Ungdom sat nogle i Tvifl om de Ting, som Rygtet om hannem udspreedde, men hans indtil denne Dag hinanden lignende Bedrifter have overvundet Folkes Vantroe. Imidlertid (talede Keyseren videre) fornemmer jeg, at en Optugtelse maa være kommen Philippi

Na-

Natur til Hielp, hvilken har hastet med at fuldbyrde det hos ham, som de største Mænd først formedelst Erfarenhed maa erlange. Denne Tanke har biebragt mig en fortreffelig Meening om den Person, hvilken mand dette kostbare Pant har anbetroet. Marechal du Metz maa nødvendig være saadan en Mand, den Frankerigs Skyts-Gud for den Aarsages skyld har ladet føde til Verden, ligesom midt i Hoffets Skiød, paa det at hand eders Monarch skulde opdrage. Jeg erindrer mig at have hørt af eder, at I have været gode Venner med hinanden, da Jefter den Kiendskab, som Ibesidder, best kand domme om hans Capacité, hvad hand var for en Mand? Vicomte de Melun svarede herpaa: Hans Gemyts Beskaffenhed var sagtmodig, og i alle Ting standhaftig. Hans heele Ambition bestoed der udi, at hand paa en retskaffen Maade kunde efterleve og fyldistgiøre sin Pligtskyldighed. Formedelst hans viidtudseende Vittighed betragtede hand ikke alleniste alting, hvad hand havde at giøre, men vidste og, med Forstand at i Agttage Tid og Omstændigheder, sin Lær-

Lærdom med Nytte at anbringe. Da ham engang Printzens Optugtelse var anbetroed, meente hand og, at denne Fyrstes Undersaatteres Vel og Væ, ja endnu meere Philippi egen Person blev fordret af hans haand. Af en saa vigtig Sandhed fuldkommen overbeviist, havde hand og den ædle Frimodighed, at give sin bydende Herre de høy-nødvendige Lærdomme og Reprimandes. Hand brugte den bestandige Varsomhed, de Dydens Fundamenter Himmmelen havde indprentet i Kongens Hierte, at opdage, og at dempe visse Tilbøyeligheder i deres første Fødsel, hvilke, i fald de formedelst en Sædvane havde naaet deres rette Styrke, letteligt kunde have formørket hans ellers høje Dyder. Den med Sagtmodighed og Ærbødighed formildede Skarphed giorde denne Hofmester dygtig til at vove og tale alt hvad hand vilde. Ved visse Anledninger lod hand det alleene blive der ved, ligesom hand af en Hændelse nogle Lærdomme med indstrødde, hvilke hand i sin Tid vidste at understytte og bekræfte. Men hans fornemste Omsorg var, u-tidige

ge Hyklere fra sin Durchleuchtige Myndling at bortdrive; thi hand vilde ikke venne denne unge Heldtes Ørne til at høre Berømmelse; De lade sig, sagde hand, dermed være fornøyet, at de fortiene Priis, og ikke forttryde paa anden Berømmelse, som ikke komme til dem selv, eller i det mindste er indrettet til dennem, som nemlig deres Folkes Elogia.

Continuatio følger med første.

Spanien.

Til Madrid hat Don Joseph de Mirabel y Casa devante, Professor paa Universitætet til Alcala forfærdiget et Historisk og Geographisk Dictionaire, i det Spanske Sprog, paa samme Maade, som Mr. Moreri hans Franske er indrettet. Dette nye Verk indeholder meget nyttige Artikler og sær curieuse Anmerkninger angaaende det Spanske Monarchie, de Spanske Indier og Portugal. Autor, som herpaa har erlanget et Privilegium af Hans Catholske Majestæt, har i sinde at lade dette sit Dictionaire til Genff trykke.

Num. 45.

Notifications RELATION,

Den 19 Julii 1734.

Ridse-Mesteren Sr. Toxverth / logerende i Admiral-Gaden næst op til Urtekræmer Sr. Kückleins / giør hermed bekiendt: At siden hand ingenlunde har den Presumption om hans Arbeyde / at det jo kand være bedre / og i hvor ofte hand end kand have gaaet Fundamenterne igiennem ved nu paa 19 Aar givende Information udi Tegne-Kunsten / jo nokſom mercker hvor meget der endnu staar ham tilbage i saa vidtløftig en Kunst, saa foruden den Obligation hand for den vil have / der vil rette ham i de Feiler / som den paa hans Arbeide (hos Nyrubergeren paa Børsen staaende) har fundet at udsette / disforuden taknemmeligst vil betale dends Møye med 20 Rdlr. for et Positur deraf at giøre efter.

Bekiendt giøres / at førstkommende 2den Augusti om Eftermiddagen Klocken 3 slet skal ved Auction endelig bortselges en Gaard i Callundborg paa Hiørnet af Skippergaden / som Knud Jensen sidst beboede / med ald sit Inventarium / er en velbeleylig Gaard for Kiøbmandskab og hvad videre en Kiøbstæd-Mand maatte behøve at nære sig af / Conditionerne derom kunde Liebhaberne faae at vide hos Ridefogden Gabriel Esaias Borchsenius paa Sæbye Gaard eller Raadmand Christian Christensen i Holbeck.

Gives hermed tilkiende / at Fredagen den 23 Julii førstkommende / om Formiddagen imellem 11 og 12 slet / paa Børsen her i Staden / skal ved offentlig Action 4de Gang til den Høyestbydende bortsælges Johan Wilhelm Reachs tilhørende Grund i Skiden-stræde beliggende / som er i Bredden til Gaden 7 og en halv Alen / i Dybden 26 Alen

2 Kort.

2 Kort. 2 Tome/ og i Breden bag til 7 Alen/ med de paa Grunden forefindende Rudera og gammel Steen.

Gives hermed tilkiende/ at en meget beleilig indplanket Plads/ liggende foran paa Christianshavn/ imellen Langebroe-Gaden og lille Torve-Gaden/ med Fortog/ Bolverk og Haunen udi Stranden til Strømmen er tilkiøbs; Og vilde Liebhaberne dertil behage at anmælde sig paa Sucker-Hunset bag Børsen/ hvor Kiøbe-Conditionerne vorder dennem bekient giort.

Gives hermed tilkiende/ at paa Rosengaarden her i Staden nest op til Hr. Assessor Falsens iboende og tilhørende Gaard/ er det heele Huus ud til Gaden/ bestaaende af 12 Logementer/ med meget smuk Betrækning/ foruden Kiøcken/ Vaskerhuus/ Kieldere og Loftrom/ samt Stalderum til 5 Heste og Remiser til 4 Vogne/ med Kudske-Cammer og Rulle-Stue til nu forestaaende Michaeli Flytte Tiid til Leje/ og ville Liebhaberne behage at anmelde sig paa det Kongl. Kriigs Cancellie/ hvor nermere Underretning om Lejen gives.

Gives hermed tilkiende/ at det Huus i Vognmand-Gaden af grundmuur Bygning/ som Kriigs-Hospitals-Cassen er tilhørig/ og forhen af Sr. Mauhlick Mahler har været beboet/ er til kiøbs eller og til leje nu straxen at indflytte udi; Og ville Liebhaberne behage at anmelde sig paa det Kongl. Kriigs-Cancellie/ hvor nærmere Underretning kand faaes.

Arvingerne efter Sal. Borgemester Jens Thaulou/ giør hermed vitterlig/ at Frøstrup Gaard udi Ribber Amt/ Vester-Herret Lunde Sogn beliggende/ skal absolute bortsælges den 6 Septembr. førstkommende. Hoved-Gaardens Tart er 29 Tønder 4 Sk. 1 Fr. 2 Alb. Konge Korn-Tienden i Sognet de 5 Parter bestaar af Hartkorn 18 Tdr. 5 Sk. Og beløber Godset sig desforuden med Fri Bønder til meere end 220 Tdr. som nærmere/ efter Jorde-Bogen kand udvises. Til Gaarden kand saaes Rug 50 Tdr. Byg 16 a 18 Tdr. Havre 50 Tdr. Boghvede kand saaes heel og halvtægt/ ligesom der findes forgot. Ligeledes avles der got Høe baade Mersk og Giæst/ og kand staldes 70 a 80 Øren/ foruden Kiør og Bester/ og 100 a 150 stkr. Fager/ som alle kand græsses om Sommeren/ nok for-

foruden en 20 a 30 Slagre-Høfveder/ som paa Agerne kand stædes, og er gaaet deraf til Forpagtning 450 Rdlr. / men nu i de sidste Aaringer icke saa meget. Derforuden belsber den aarlig Skyld og Landgilde sig af Bøndergodset 300 a 350 Rdr. foruden det der svares til Kongen/ og aparte driver Gaardens Ausling. Gaarden/ som er i god Stand med Godset / ligger i en god og frugtbar Egn/ og fattes intet af Kornland/ Græsning/ Høe og Lyngslet/ Torveskiær/ og er der i mængde Harer/ Ræve/ Uhr Høns/ Agger-Høns / med mange aadrevilde Fugle/ som der kand bekommes. Conditionerne ere profitable: (1) Pengene betales icke førend Snaptinget 1735. (2) Kand mod første Prioritet i Gaard og Gods blive staaende 3 a 4000 Rdlr. (3) Kand Kiøberen, om hand forlanger selv tiltræde Gaardens Ausling og Drift til 1 May 1735. De andre Conditioner ere at bekomme hos Borgemester, Sal. Jens Taulous Enke i Varde.

Gives hermed tilkiende/ at der som nogen mod første Panterettighed i et Jordegods er behøvende en Capital af 8000 Rdlr. til nu forestaaende 11 Decembr. / de da ville behage at anmælde sig hos Sr. Sebastian Lier boende i store Fiolstræet/ da de strax/ saa fremt Pantet for gyldig kand eragtes/ skal blive expederede.

Gives tilkiende/ at Onsdagen den 21 Julii skal paa Aultion bortselges paa det Asiatiske og Ostindiske Compagnies Huus / Obr. Assistentz Friderich Smits efterladte førrings Gods/ bestaaende udi tvende rare Vild Esel-Skind meget smucke for et høy Herskab til Hefte Deckener/ et Tiger-Skind og 10 Reve-Skind/ samt end eel meget smucke Cullevaper / Sitzer / Tøreklæder/ skieiderede Kippe-Cartune Trøjer etc. Desligeste en deel hoid og rød Constancie Viin med videre.

Underhaanden er tilkiøbs 1 og ved Nyborg i Fyen / en prøper grundmuuret Gaard 2 Etager høy/ vel indrettet med Gelb Kielder over alt/ Brøgers/ Kiøcken/ Staldrom og Fæhuus/ samt fri Kiøbsted Mark-Jorder og Høfders Græsning med videre Herligheder / som forevises af Sr. Boye boendes sammesteds.

Gives tilkiende/ at Torsdagen den 22 Julii forsikommende om Formiddagen Kl. 8. Slet/ skal endeel Chinesiske/ Ostin-

dikke/ Engelske/ Hollandske/ Italienske/ Franske og andre Vare ved offentlig Auction udi Mad. Sal. Octavii Holmans Enkes Gaard i Wimmelskaftet lige for Hellig Geistes Kirke/ til de Høystbydende bortsælges; Betalingen skeer til Sr. Tillemand Evertsen.

Hr. Obrist-Lieutenant Jens Henrich Emahus/ og Capitain Peter Schnitler, som allernaadigst beskikkede Skifte-Commissarier udi Sal. Hr. General-Major Vincentz Budde og hans nu afdøde Frue/ Fru Armgaard Margrethe von Gabell deres Stresboe udi Trundhiem lader her med alle respective Vedkommende bekiendt giøre/ at nestleden den 17 Junii 1734. er Skiftet efter høystbemelte Hr. General-Major Budde og hans Frue/ begyndt/ med Anmodning at de sig udi rette Tiid i Trundheim udi Sterfboet hos dennem vilde angive.

Gives hermed tilkiende/ at Madame afgangne Klaus Buchvalts Enke er sindet under haanden at selge/ en sin afbrændte Huuses Grunds Plads/ beliggende udi den Ny Friderichsberg-Gaden paa et beleylig Stæd/ og icke allene kand indrettes til en Giestgiver Gaard/ mens og tillige med kand indrettes til et fuldkommen Brændeviins Brænderies Werk/ i Ferskt Pompevand i Gaarden/ saa og Brynd vand er ligeledes ved Stæden. Liebhaberne vilde behage at anmælde sig hos bemeldte Mad. Buchvalts boende paa Nørre-Gade/ hvor de da kand erfare videre Conditionerne.

Gives hermed tilkiende/ at en ny Berlinsk Chaise, betrocken med Læder/ er tilkiøbs hos Vilhelm Hansen Berth/ Hiulmand/ boende i David Skolemesters Gaard paa Kiøbmager-Gaden.

Velbr. Hr. Capitain Holger Grubbis Eyendoms Gaard i Schelschør beliggende/ bliver den 9 Augusti forstkommende/ ved anden og sidste Auction i Schelschør/ til den Høystbydende bortsolt/ paa saadanne Conditioner som paa Auctions-Stædet bliver bekiendt giorte.

Hos Hendrick Thorstraten/ Urte-Kræmmer paa Gammel Torv/ ere smucke mobilerede Værelser til Leye for eenlige Personer. Saa er og samme Sted en Kielder til Hør- eller Jsenboer/ eller Vin-Kielder tillige med en Pack-Kielder til.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 29.

Den 22 Julii. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Hos Boghandleren Sr. Joh. Nicolai Lossius paa Kiøbenhavns Vers, kand enhver Lysthavende bekomme M. Petri Brinchii Pastor: Arendalens: Norweg: Philologiam Sacram Veteris & Novi Testamenti Ebræis & Apocryphis Græcis præstantioribus magna cura eruuntur, & Commentariis Eruditorum ordine Alphabetico illustrantur cum Jndici-

bus Vocum Græcarum & Ebraicarum, nec non Doctorum explicatorum & præfatione M. Johannis Petri Anchersen Acad. Havniens. Bibliothecarii 1734. in 8vo.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 141.

Følgende Disputatzer ere holdne i Borchens Collegio ved det Kiøbenhavnske Universitet Ao. 1699.

d. 28 Jan. *Enevaldi Dalhusii* de Epist. Christi ad Abgarum Dissert. III. Resp. *Henrico Greve.*

d. 8. Martii *M. Andreæ Frölundt*, Inspectoris, de Χειροτονία Sacerdotum Ebræorum, stante Templo. Exercitatio VI. Resp. *Johanne Alberti Witth.*

d. 31 Martii *Henrici Nicolai Hierrild* Roma Dea sive Dissert. de cultu Romæ apud Antiqvos Resp. *Henrico Brunovio.*

d. 15 May Mag. *Joch. Alberti Witth* Disput. Histor. Critica, II. de formulis Jurandi. Resp. *Christophoro Nicolai Müller.*

d. 12 Juni M. *Christiani Willichii* Disput. Philos. I. de Lumine oculi & mentis. Resp. *Petro Christiani Kragelund.*

d. 14.

d. 14 Jun. *Erici à Möinichen*, Medic. Studioſi, Diſſertatio Medico-Phyſiologica de homine naſcente, accreſcente & decreſcente. Reſp. *Henningio Jacobi.*

d. 16 Jun. *Torchilli Erasmi Grænovii* Controverſiæ exſtantiores circa Gadarenos. Marc. V, & Luc. VIII. collat. Matth. VIII. Reſp. *Theocaro Roſenſtand.*

d. 19 Jun. *Martini Braëm* de Libertinis Act. VI, 9. Diſput. II. Reſp. *Johanne Georgii Hörningio.*

De øvrige Diſputatzer, ſom i dette Aar ere holdne i Collegio Mediceo, ſkal anføres i næſtfølgende Numer.

Tydſkland.

Til Hamborg ſeer mand der i Bogladen nærværende Skrift at være til kiøbs udlagt, ſom fører denne Franſke Titul: Entretiens ſur l' Apocalypſe ou revelation de Saint Jean & autres matieres, entre Daniel Viard, Catechiſte de L'Egliſe Françoiſe d' Altona, & l'un de ſes Catecumenes, dans les quels toute cette prophetie eſt expliquée verſet par verſet; à quoi L' Auteur a ajouté une diſ-

sertation sur le quatrieme commendement, qui traite du jour de repos, ou sont rapporteés les raisons, que les Apötres ont eu de le changer du Samedi & Dimanche, à Hambourg 1734. in 4.

Samme Sted er iblant andre nye saa vel Franske som Tydske Staats-Skrifter ogsaa efterfølgende til kiøbs at bekomme: Pieces citées dans la Reponse au Manifeste d'Espagne in 4to.

Til Leipzig er efterfølgende Disputatz formedelst Trykken bleven bekiendt giort: Disputatio de Libris Bibliothecarum nomino notatis, ubi centum & triginta libri antiqvi pariter atqve novi secundum seriem facultatum & disciplinarum, intermixtis ultro citroqve virorum eruditorum judiciis exhibentur, atqve ad Illustrandum Historiam Litterariam operose collocti recensentur.

Samme Steds er efterfølgende bleven oplagt: Laurentii Reinhards, des Fürstl. Sächsischen Gymnasii zu Weimar Con-Rectoris Præparatio Evangelica, oder Gründliche Vorbereitung zu der Hochachtung der Evangelischen Glaubens-Lehre 2 Theile, mit einer Vorrede

rede Christian Gotlieb Jöchers 1734. in 8. Da Autor for et Aars Tid siden lod sine Institutiones Theologiæ Dogmaticæ træde for Lyset, befaldt det Capitel om Religionen eendeel sær forneme Personer saa vel, at hand derved blev bevæget til, dend derudi afhandlede Præparationem Evangelicam paa Tydsk til hver Mands Brug, vidtløftigere at udgive. Af dette har nærværende skionne og opbyggelige Skrift sin Begyndelse, i hvilket dog endogsaa det, hvad Autor om den naturlige Religion, om den sande Messia, om den Hell. Skriftes Oprindelse ellers har skrevet, kortelig bliver anført. Profess. Jöcher handler i sin Fortale meget grundig om denne Art af Bøger deres Nytte, der foredrager de Posit: som foregaar teen vis Videnskab alle andre. Den første Deel taler om Guds Existence, hans Egenskab og Gierninger, om den skyldige Pligt imod Gud efter Fornuften, om det naturlige Lyses U-tilstrækkelighed til Salighed, om den Guddommelige Aabenbarings Kiende-Tegn ved Bibelen, den Christelige Religions Fortreffelighed, hvorefter bliver beviist, at den

Evangeliske Troes Lærdom ikke er modstridig imod Fornuften, at det kand føre et Menniske hen til en sand Gudelighed, og endelig at Indifference i Religions Sager er en stor Daarlighed. I den anden Deel bliver talt om Pavedommets Oprindelse, Fremvext og Fald, om mange Stykker i Pavedommet deres Udspring, de meeste Papistiske Vildfarelsers Nyehed, den Evangeliske Religions Bekræftelse, med andre fleere Theologiske Sager.

Til Gandersheim kand mand med det første vente et Verk at see fra Pressen udkomme: Autore Joh. Christoph. Harenberg, hvilket fører den Opskrift: Historia Ecclesiæ Gandersheimensis Diplomatica. Efterdi det Gandersheimske Stift, i henseende til det Fogderie Schirm, til Belehninger, og andre Omstændigheder, snart med alle Herrer, som nogen Tid have floreret i Neder-Sachsen, har staaet i visse Forbindeligheder, saa finder mand herudi foruden dessen besynderlige Historier, tillige med en tilstrekkelig Beretning om de Sachsiske Hertuger indtil Henrici Leonis Fald, ikke mindre de

Durch-

Durchleuchtigste Brunsvig Lyneborgske Hertugers Historie siden det 9 Seculi Begyndelse saavel fra Italien, som Schwaben, indtil midt i det 1500 Secul: Ligemaade alle de Grevers Historie, som imellem Weser-Floden og Elb-Strømmen i Neder-Sachsen fordum have blomstret, hvoriblant og de ædle Herrer bleve regnede. Nogle hundrede Adelige Familier, iblant hvilke endnu adskillige staar i fuld Berømmelse, ere efter en Alphabetiske Orden satte efter Greverne, i sær findes Kong Ludvig den Yngre af det 9de, Latharii Saxonis og Ottonis IV. af det 12. og 13 Seculis med Flid anførte. Ligeledes finder mand derved om snart alle Keyseres Indsegle, og eendeel Pavelige Buller, en nøyagtig Beskrivelse. Desforuden ere de til største Deel ubekiendte Hertugers, Grevers, Ædles og Friherrers og andre adelige Familiers Indsegle, efter deres gamle Form i Kaaber stukne, og ved Leylighed forklarede; hvortil og de gamle Erke-Biskoppers, Biskoppers, Abeders og Prælaters, samt alle Gandersheimske Abadisser Sigiller fra Keyser Lotharii III. Tid ere hosføyede.

I Afhandlingen seer mand endeel Udarbeidelser, om Stifts-Kirkernes Ministerialer, om Arve-Embeder, om den geistlige Exemtion, om Closterne i Neder-Sachsen, deres Oprindelse og Øyemerke, om de forbudne Vox-Lys, der i Kraft af det Eliberitanske Concilio ikke maa antændes over de Dødes Begravelser om Dagen, om de figurerede Steene, der lade sig finde omkring i Egnen ved Gandersheim, med meere andre saadanne curieuse Sager. Nogle 1000 Bevislighedet, hvilke snart ikke alle, aldrig forekommer i trykte Bøger, vil giøre Liebhaberne dette Verk desto meere angenem, da for des bedre Magelighedes skyld 4 Land-Korter ere verden tilføyede, og Verket over alt saaledes indrettet, at den nidlere Tids Geographie og Videnskab, som gaae løs paa gamle Beviser, ere blevne meget klarlig oplyste.

Nederlandene.

Til Amsterdam er en Bog in 8. uden nogen Autors Navn eller anden Fortale fra Pressen udkommen, som fører denne Titul: Considerations sur les Causes de

la

la Grandeur des Romains & de Leur Decadance; Den bestaar af 33 Capitler, hvis Indhold strekker sig til hen over den Rommerske Historie fra Roms Oprindelse af, indtil det Orientalske Keyserdoms Undergang. Neden under staar endeel korte Annotationer, hvorudi meest de Autores vordi anførte, af hvilke Fortællingerne ere udtagne.

Til Leyden har Conrad Wishof nyelig ladet trykke: Novam æstus Marini Theoriam ex Principiis Physico-Mathematicis detectam cui accedit Examen acus magneticæ-spiralis, qvæ à declinatione & inclinatione libera esse creditur, institut. à Johanne Friderico Bachsthrom M.D. 1734. in 8. med tvende Kaaberstykker beprydet Iblant andre Ting erklærer Autor dette Phœnomenon af Ebbe og Flod for at være alleene en Virkning af Solen, hvilken den formedelst sin Varmes Kraft maa frembringe. Den Vind, som under Linien bestandig blæser fra Osten til Vesten, kommer formodentlig fra Solens Heede, som tager den samme Vej, og meere forøger Luftens udstrækende Kraft i de Egne, hvor den hendes

Straaler falde lige, end paa de Steder, som ligge videre hen imod Polen, og ikkun af skeve og u-lige indfaldende Straaler blive beskinnede. Det øvrige i dette Verk kand bedre forstaaes af dem, som ere Kiendere af dette Studio, end mand her med Pennen kand udføre.

Engelland.

Til London har en Capitain ved Navn William Snellgrave, ladet et Verk udgaae, som fører denne Opskrift: A New Account of some Parts of Guinea, and the Slave Trades: Den første Deel af Bogen handler om eendeel af Kongerne i Neyritien deres nye indbyrdes Krige imellem hinanden, og Autors Ophold i den Sejerriges Lejr, hvorved hand den Skik, at slagte Krigs-Fangerne til Offer, selv med havde bievaanet. Den anden Deel handler om den Maade, paa hvilken Indbyggerne bekomme Slaver, og deres store Antal mand fører fra Guinea til America, saavelsom og den gandske Slave-Handel; Den tredie deel indeholder de Fortællinger om alt hvad Autor har erfaret om Søe-Røverne, og

hans

hans gandske Rejses Historie. For an for Verket staar et nyt Land-Kort over Kysterne af Guinea.

Frankerig.

Continuatio om de particuliere Efterretninger angaaende Philippi Augusti Hof, lyder denne saaledes:

Hvor u-lykkalige ere dog Fyrster i Verden! talte fremdeles Marschal du Metz iblant til den unge Konge. Sandhed finder snart aldrig nogen sted eller Adgang hos dem: En Trældoms Frygt, der nedtrykker deres Høiheds Glantz, en nederdrægtig Ydmyghed, som Hofmods Datter, en falsk, under en virkelig Egennytte skiult Ærbødighed holder dem ligesom i Baand og Lænker! Hvorledes skulde de da vel kunde vide, at de bedrive saadanne Gierninger, som alle misbilliger? Thi de have ingen uden deres egne Creaturer, og ingen Venner om sig. Alle de som ere omkring dem, bedrage dem, deres Gierighed sminke de med det Navn af en viis Forsigtighed; Ødselhed som ødelegger dem, og forleder dem til at nedtrykke deres Undersaatter, giver mand den præg-

prægtige Titul Herlighed: Ere de inclinerede til Grumhed, bilder mand dem ind, de ere Retfærdige, begaae de en aabenbare Uretfærdighed, saa skal det heede til deres Undskylding, de kand dog ikke see eller vide alle Ting. Med et Ord: mand berømmer deres Laster, Hofmanden billiger dem, og for at sætte sig selv i Gunst, giver hand og selv Anledning til at de kand blive bedrevne. Saaledes, som mand taler til Fyrster, synes det, ligesom alting var dem tilladt. Imidlertid maa dog Fyrster giøre all Verden Regenskab for deres Bedrifter, og intet er dem tilladt, uden det Gode: Fra dennem vente vi Retfærdigheds, Sagtmodigheds og Edle Dyders Exempler: Fromhed er deres Andeel der have Magt i Hænderne til at hevne sig. Saaledes tænkte og talede Marechal du Metz; og disse ere de Lærdomme, hvilke have indprændet de Dyder i Philippi Hierte, der sætte ham i Forundring hos alle Folk i Verden, og giøre ham behagelig og elsket hos og af dem, der have den Ære at være hannem underdanige: Fremdeles er Marechal du Metz, (sagde Vicomte de

Me-

Melun videre) endnu den Dag i Dag er i Alberichs Person højt elsket af Kongen, og den Erkiendelighed hand er Faderen skyldig, yttrer sig ved den Naade hand bær for Sønnen.

Den anden Artikel, hvorom vi have lovet at vilde tale, er denne: Da Gottfried Hertugen af Bretagne tillige med sin Gemahl Constantia vare ved Philippi Hof, blev hand i sine Aars beste Blomster overfalden af en sær hæftig Svaghed, hvilken ham og inden 5 Dages Forløb henrappede. Formedelst denne Forlis mistede hans Undersattere en retfærdig, ædel-sindet og oprigtig Herre, der altid havde ladet sig sit Lands Velfærd være angelegen: Ikkun meget kort Tid tilforn, havde hand givet det Brettanniske Ridderskab en ny Glantz, formedelst den udgivne Lov, L'Assise du Comte Geoffroy kaldet, hvilken satte Hovedet og den ypperste Mand for hver Familie i den Stand, at de i følge af enhvers høje Herkomsts Rigdom sig sømmelig kunde opføre.

Paa den Tid vare mange høje Herrer tilstæde ved Philippi Augusti Hof hos Her-

Hertugen af Bretagne. Enhver raisonerede meget foranderlig om Gottfried hans saa hastige og seldsomme Dødsfald. Ja Kong Philippus selv, hvilken disse adskillige Raisonnemens vare komne for Ørne, blev begierlig efter, Sandheden at udforske, og lod derfore engang Grev Roger af Rethel, der havde været en sær stor Favorit af Gottfried, i sit Cabinet indkalde. Ved hans Indkomst, sagde strax Philippus til Greven af Rethel: I har, i den Tid I har opholdet Eder ved Gottfrieds Hof uden tvifl kundet finde Leilighed at opdage en hemmelig Sag, som ikke er kommen til min Videnskab, og den er just det, Jeg nu forlanger af Eder at vide. Efterdi Deres Majestæt, gav Greven til Giensvar, mig det befaler, saa byder min underdanigste Pligt mig deres Befaling at adlyde. Hvad jeg, værende min Opholds Tid udi Bretagne har seet, gav mig strax Anledning til Mistanke over det, som Printz Gottfried siden, ikkun en Time for hans Død bekræftede, da hand mig sit Hiertes hemmelige Anliggende aabenbarede, og de Ting hand da fortroede mig om sin

Svag-

Svagheds Beskaffenhed, der i saa uformodentlig en Hast nedlagde ham i Graven, giver mig Aarsag til at tvifle, om og hans Død har været naturlig. Jeg formoder, at Madame de Fougeres er, endskiont u-skyldig, Aarsag til Hertugen af Bretagne hans Død, som hun dog vel, maa skee, kand være en virkelig Anledning til, at Hertugen blev beveget til at forlade sit Land, og til Deres Majests. Hof sig at henbegive. Jeg for min Person befandt mig ved det Bretagniske Hof, da Madame Fougeres da værende Freiken af Rheden sig der lod tilsyne: Jeg saae strax, at Hertugen af Bretagne bevilste sig meget omhyggelig for, hende at opvarte, og optænkte adskillige Prætexter til at give allehaande Festins, hvilke vel syntes ikke at have Hensigt til andet, end en almindelig Forlystelse, men havde dog Blanca af Rheden til sit rette Øjemerke. Hendes Fader Eberhard af Rheden, der bekymrede sig heftig over den Lidelse, hand fornam sin Datter at have opvakt hos sin Lands-Herre, blev betænkt paa, hende uden Forhaling at gifte, og ud-

udvaldte hende Mr. de Fougeres til Gemahl. Hertugen, u-anseet den Fortrydelse hand fandt over dette Gifterma:l, var vel alt for retsindig til, at hand skulde stræbt efter det at forhindre, men ikke desmindre blev dog Fougeres inden kort Tid lige saa skarpsyned, som Eberhard; thi forvoldte den Frygt hand tog sig der over, at hans unge Gemahls Dyd ikke torde være saa bestandig, at kunde imodstaae saa elskværdig en Printzes Anfald, at hand hemmelig begav sig hen til Deres Majests. Hof, hvor hand meget naadig blev imodtagen. I de 2de Aar hand sig nu der har opholdet med sin Gemahl, har hand vel stedse flateret Hertugen med det Haab, at hand vilde komme tilbage igien til Bretagne. Men som dette smigrende Haab faldt Hertugen fortrydeligt, meente hand, det sikkerste Middel at faae Madame de Fougeres at see igien, kunde blive dette, at reise selv til Frankerig. Dette Forsæt skiulte hand under det Skin, at hand ved den Anledning vilde søge under Deres Majests. Beskiærmelse, at foreene Anjou med Bretagne.

Herefter mere.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 30.

Den 29 Julii. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

I Johann Nicolas Loffii Boglade paa Børsen, bliver antaget Prænumeration paa Hans Høj-Ærværdigheds Biskop Frantz Thestrups Christi Saligiørende Kundskab og Christenes Hellig Vandring efter Kundskaben; Fremstillet af Pauli hellige Epistel til de Colossenser; ved Guds Aands Bistand i Fredags Prædikkener forklaret for Hellig-Geistes Meenighed i Kiøbenhavn etc. Bogen bli-

ver trykt i 4to. og bliver imod 6 Alphabet stærk, hvo som haver Lyst dertil, betales strax imod Qvittering 5 ℔ D. og Resten med 3 ℔ D. imod Bogens Annammelse.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 142.

Continuation af de Disputatzer, som ere holdne in Collegio Medicéo Ao. 1699.

12 Oct. Mag. *Sev. Wintheri* Thaumantias, sive tractatus Physico-Theologicus de arcu Cœlesti ejusq; Sectio Ima. Resp. *Jacobo Frommio.*

31 Oct. *Clementis Jessenii* Dissert. Hist. de Damnatione ad metalla, Resp. *Johanne Jonæ Schanchio.*

15 Nov. *Sev. Kierulf*, Math. Studiosi, Introitus ad adyta Astronomiæ sive de Eclipsibus Diss. II. Resp. *Jacobo Svenborg.*

6 Dec. *Olai Franciſci Thestrupii* Diss. II. de Syringe in fugenda aqva. Resp. *Petro Petri Leth.*

12 Dec. *Petri Christ. Kragelund*, Ripensis, Exercitatio Hist. Philol. de Palilibus Romanorum. Resp. *Johanne Frisio Castaneo.*

13 Dec.

13 Dec. *Torchilli Erasmi Grænovii* Diss. hist. Critica de Confusione Christianorum & Judæorum à Gentilium vel ignorantia vel malitia præfecta. Resp. *Nicolao Johannis Lundio.*

18 Dec. Mag. *Christiani Willichii* Seculum completum sive Disp. Chronologico-Critica de ultimo seculi anno. Resp. *Johanne Thomæ Fischero.*

Tydskland.

Til Leipsig har Hr. Ludvig Adolph Frieherre af Zech, under Præsidio af D. Johan Jacob Mascovio afvigte 25 Junii med største Berommelse offentlig forsvaret een af ham selv forfærdiget Dissertation: De Legitima electione & Coronatione Potentissimi Poloniarum Regis Aug. III. Dette Skrift har 3 Afdeelinger: Den første, som er historisk, handler i VII Sect. om det frie Valgs Rettighed i Pohlen, sampt dets Oprindelse og Fortgang, og viser, hvad for en Gestalt det har haft under de Piastiske og Jagellonische Stammer. Hvorledes sig samme efter Sigismundi Augusti Død har forandret, og hvad sig værende Interregn.

efter Aug. II. Afgang indtil Aug. III. Vahl er tildraget. Den anden Afhandling beviiser af Folke-Rettens Grund-Satzer og de besynderlige Pohlske Rigs-Love i X Sect. det Aug. III Vahl ikke alleeneste er Republiqven fordeelagtig, men endog retmæssig, hvorved dets Rigtighed hvad for og derefter er skeet udaf Constitutione Lublinensi de Ao. 1703, og Warsoviensi de Ao. 1717 bliver bevist, og de Rommerske og Rußiske Keiserlige Hoffers Adfærd derimod, tillige med Augusts. III. Cronings og Salvings Omstændigheder formedelst Biskoppen af Cracau vorde retfærdiggiorde. I den tredie Afhandling finder mand alle det stridige Parthies Indvændinger, hvilke i henseende til Tiden, Steden, Vahlets Art, og de Velgendes Beskaffenhed og Croningen selv af dem ere blevne giorde, i VIII Sect. vidtløftig igiendrevne.

Til Weymar er meget kort efter afvigte Paaske et Verk udkommen med Titul: Nützliche Anmerckungen über allerhand Materien, aus der Theologie, Kirchen- und Gelehrten-Historie, wie auch aus der Critique und Literatur. Erste

ste Samlung mit einer Vorrede, Johan Christoph Coleri, F. S. Weymarischen Hoff-Predigers. Herefter skal ved alle Messe-Tider et nyt Stykke af dette Verk vorde bekiendt giort.

Til Hirschberg har mand afvi te 16 Junii giort en Begyndelse at lade et Moralsk Skrift udgaae under denne Titul: Die Sorgfältigen Bätter. Det første Stykke bestaaer af et Ark in 8vo. og skal hver Maanet et nyt Stykke deraf vorde udleveret. I dette første bliver efter en kort Beskrivelse om Næsens Nytte og Tieniste, som et Lem af de 5 Sandser, som kaldes Lugten, den sædvanlige Snuf-Tobaks Brug lastet, og derhos beviist, at dene snart over alt giengse Mode ikke medfører den saa indbildte Virkning af Hiernens Reenselse, men snarere til-end fradrager Flod, og i saa maade er meere skalig end nyttelig, og følglig burde meere hades end elskes. Det var at ønske, at Snuf-Tobaks Debouchanter vilde i Tiden lære af denne Tractat, naar den fuldkommen fremstiller sig for Lyset, at menagere deres Hierne, og tage sig vare for skadelige Sviter.

Nederlandene.

I den Haag er efterfølgende fra Pressen udgangen: Vicaris Vriend, en Vicaris Vyand, eller Aandagtige Sammen-Spraak tuschen en Molinist en Jansenist ower de Jeegenswoordig berugte Verschillen, die in de Romsche Kercke zyn.

Til Amsterdam er efterfølgende nyelig vorden trykket: Histoire de Manichée & du Manicheisme par Monsr. de Beansobre, in 4to.

Sammested er og vorden udgivet Memoire sur la Guerre, par Mr. le Marquis de Feuquieres, Lieutenant General des Armées du Roi, aldeles rigtig efter Forfatterens eget original M.S. hvorhos tillige findes hosføjet Memoires Historiques & Militaires, begge Stykker beraabe sig ligesom det eene paa det andet, og bestaar af 2 Voll. in 8. Det eene indholder Krigs-Regler og Maximer, og dette hvorledes disse Maximer ere vorden anvendte ved Hændelse af den sidste Krig. Disse Efterretninger ere saa meget troeværdigere, som Forfatteren selv har betragtet alle Ting med egne Øjne, og har mand

mand altsaa ingenlunde Aarsag at tvifle om Sandheden paa det, hand om Feldtoggene fortæller.

Engelland.

I London har mand paa nye endnu fremrykket med en Udkastning paa et meget vigtig Latinsk Verk, hvilket formedelst Subscription skal trykkes, og hvis Titul kommer til saaledes at lyde: Concilia Magnæ Britanniæ & Hyberniæ à Synodo Verolamiensi A. D. CCCCXLVI ad Londinensem A. D. MDCCXVII. Accedunt Constitutiones, & alia ad Historiam Ecclesiæ Anglicanæ spectantia. A Davide Wilkins, S. T. P. Archi-Diacono Suffolciensi collecta. Londini. Nest efter Titulen kommer en Dedication til My Lord Erke-Biskoppen af Cantelberg, hvorudi Autor fremviiser de Fonds, fra hvilke hand har taget sin Materie, og den Hielp, hannem fra mange Stæder, for saa meget des bedre at kunde giøre sit Verk fuldstændig og rigtig, er vorden gunstig meddeelt. Derimod klager Autor, at hand i henseende til de Irrlandske Concilior: ikke nær har haft den Assisten-

stence som ved de Engelske; thi de fleeste dette Lands Archiver ere snart aldeeles udblottede fra alle rare Sager, og kand mand ikke nokſom beskrive, hvor mange vigtige MSS. formedelst Præsternes og Munkenes Dumhed eller Bedragerie for Reformat: ere blevne forlorne. Imidlertid har dog Primas og adskillige andre Irrlandske Biskopper ladet Forfatteren endnu mange til hans Forsæts Soutien tienlige Betragtnings-værdige Stykker tilkomme, ja hand har og selv fundet en god Mængde i Hertugen af Chandos hans Bibliotek, hvortil hand altid har haft frie Adgang.

Nest efter Dedications-Skriftet, som vidtloftig udfører alt dette, seer mand en Prøve af Verket selv, som udgior 2 besynderlige Stykker, det eene i Angel-Sachsisk Sprog, med hos staaende Latin, og undersatte Anmerkninger, hvilke fremvise Stederne hvorfra hver er taget, eller og hvad som er nødvendig at forklare. Det andet i Latin, udi hvilket et Decret fra det til Wexford i Irrland Aar 1240 holdte Synodo er indrykket, hvis Latinitæt smager sterk efter de Tiders U-viden-

hed

hed og Barbarie. Det gandske Verk er allerede færdig til Trykken, og vil omtrent udgiøre 900 Ark i 4 Vol. in folio. Underteignings Prisen er 6 Guineer, af hvilke de 3 udleveres ved Subscriptionen, og de 3 øvrige ved Bogens Annammelse, da saa snart mand har 250 Subscribenter samlede, bliver Verket strax under Pressen leveret.

Frankerig.

Slutningen af de particuliere Efterretninger om Philippi Augusti Hoff, følger efter seeniste Afbrydelse paa denne Maade:

Jeg har (talede Monsr. Roger fremdeles til Kongen) siden den Tid erfaret af Greven af Rieux, som var denne Printzes Fortroede, at Mr. Fougeres gav aldeelis ingen U-roelighed tilkiende ved Hertugen af Bretagne hans Ankomst, men langt mere forekom denne Herres belevne Opførsel, og tracterede hannem adskillige gange meget prægtig; indtil endelig Hertugen af Bretagne eengang Dagen efter at hand paa saa prægtig en Maade var bleven af Fougeres tracte-

ret, befandt sig meget u-passelig, da det aldrig kand slaae feyl, at jo Fougeres ved dette sidste Giestebud, for at skille sig af med een saadan befrygtelig Med-Elskere, maae have forgrebet sig paa sin Lands-Herres Liv, ihvorvel jeg dog ikke gierne kand overtale mig til at troe sligt, men siden Fougeres er i Bretagne bekiendt for at være sindrig og tapper, saa kiender mand ham ikke mindre for at være een farlig Fiende. Alleeniste Sire! der er endnu een Omstændighed, som synes at kunde føre een ud af Tviflsmaal om denne Sag, til den rette Sandhed at kunde udforske. Greven af Rieux har i denne Morgen-Stund fortroet mig, at, da Gotfried saae hannem med Taare-fulde Øyne og grædende Ansigt, sagde hand disse Ord til ham: Du begræder min Død, og har billig Aarsag dertil, thi en u-lyksalig Lidelse har beveget mig til at søge den i Frankerig. Jeg kiender, saavelsom du, den Haand, mig har myrdet, men tør ingenlunde besvære mig derover, thi jeg har selv givet Fougeres Anledning til, at begaae denne Misgierning.

Den Contenance Kongen ved denne Ley-

Leylighed holdt, har mand ikke nødig med Taushed at forbiegaae. Autor fortæller den selv saaledes: Roger! sagde Philippus, beholder denne hemmelige Sag, som I mig nu haver aabenbaret, hos eder selv; thi dersom den blev bekiendt, torde den maaske blive skadelig for denne store Printzes Jhukommelse. Den høye Æstime jeg har baaret for Hertugen af Bretagne i hans levende Liv udfordrer, at jeg opofrer den til sin egen Hevn. Fougeres har det min Staats-Kloghed alleene at takke, at hans Misgierning bliver u-straffet. Men gaar hen til ham og siger: Det er min Befalning, at hand inden 24 Timer skal pakke sig bort ud fra mine Lande. Formaner derhos paa mine Vegne Greven af Rieux, at beholde en Sag skiult hos sig selv, hvilke tillige med skal være indgravet i den Printzes Grav, hvilken vi besørge; thi Taushed i denne Handel kand være det sidste Bevis af ham paa den Ærbedighed og Troskab, hand nogen Tid sin Lands-Herre kand give.

Ikke mindre fortiener Fougeres hans Skiebne endnu her at vorde anført saaledes

des, som Autor den med sine egne Ord anmelder. Roger gik ud af Kongens Cabinet, ligehen til Monsr. de Fougeres, endskiønt hand fandt ikkun hans Gemahl alleene. Men hvad for et Aasyn faldt et Øyeblik derefter denne u-lykkalige i Øynene! Mand bar hendes Gemahl myrdet formedelst et Hierte-Stød af en Kaarde, død ind for hendes Fødder. Een af Fougeres hans Tienere, hvilken Roger derom adspurdte, gav ham til Giensvar: at dette Stød var skeet af Greven af Rieux, der uden for Hertugen af Bretagne hans Pallatz sig med Fougeres havde duelleret. Greven af Rieux, hvilken Roger ikke kunde undslaae sig fra, at give en Reprimande for denne Gierning, svarede: Hand havde hevnet sin Herre, og afstraffet en Troløs, hvis Misgierning var saa aabenbare, at Straffen derpaa maatte følge ham i Hælene, og agtede hand sig lykkelig dette Monstrum at have nedlagt. Roger tog sig Friehed, for Greven af Rieux hos Kongen om Naade at andholde, og Kongen, der domte om Grevens Troeskab imod sin Herre, efter den Nidkiærhed, hvortil hand hav-

de

de ladet sig forlede, kunde ikke beskylde Greven for Uret, men agtede hans Gierning høyere, endskiønt hand lod sig ikke dermed merke.

Endnu er Greven af Barres hans store Seyervinding over Engellænderne til overs at melde om. Philippus Augustus, der selv var indviklet i den sidste Krig, og dog derhos havde i Tanke, at vilde giøre et Tog hen til det forjætte Land, vilde, fordi hand vidste, at Folket knurrede over dets Forhaling, formedelst denne Krig, fuldende samme paa eengang, indfaldt derfore med sin gandske Magt i det lidet Landskab Maine, hvor og Heinrich sin havde forsamlet. Men da denne Printz bestandig undvigte en Hoved-Battaille, søgte derimod Philippus Augustus alle Leylighed samme at indgaae. Engellænderne meente at dempe deres Fiendes Heede, om de satte sig bag ved den liden Flod Mayenne, gik og virkelig der over, lode Broen efter sig afkaste, og leyrede sig lige over for den paa den anden Side staaende Franske Armee. Philippus, som fortrød, at hand ikke havde agtet denne Streg forud, gik eengang

alle-

alleeniste i Ledsagning af Greven af Barres og Alberich Greven af Metz ud af Leyren, for at søge en Fart, hvor de kunde passere over Floden. Da hand nu reed langt hen ved Bredden, imod en liden Skov, blev hand tillige med sit Selskab af 20 Engelske Gens d'armes med indlagde Lantzer overfaldet. Marscallen af Metz og Store Senechallen Greven af Barres, der ikke ansaae nogen Fare, uden deres Konges, posterede sig for hannem, for at forhindre hans Fiendes første Hitzighed. Men Marechallen blev strax nedkast af Sadelen, og Store Seneschallen saae sin Sabel springe i stykker. Men denne Helt tog Tilflugt til sin Strids-Kolle, som hand stedse førte ved Sadel-Knappen, og med den vergede hand sig mandig, saa at ved hver Slag blev een af Fienderne fældet. Philip forglemte sin Beskiermere, der var hans Undersaat, og kom Seneschallen til Hielp. Den halve Part af Engellænderne laae alt døde, og de andre flygtede over Hals og Hovet hen ad Skoven igien. Philippi kloge Forsigtighed, holdt Store Seneschallen, der var i Verk med Fienden at for-

forfølge, tilbage, og kom Mareschallen, der laae, som halv død paa Jorden, til Hielp, bragte ham til rette, hialp ham paa sin Hest, og rende saa hen til Leyren igien. Engellænderne, som vare undløbne fra Philippi Sværd, og Greven af Barres hans Kolle, maatte selv bekiende, at denne Helte-Gierning havde noget Forunderligt i sig, og tilstode, at Rygtet ikke havde fortalt nær saa meget, som de selv havde seet denne Frantzoß at forrette. De kaldede ham derfore den Franske Achilles, hvilken Titul hand havde sine Fiender selv for at takke, og tog den og med sig i Graven. I det øvrige har dette Verk den behagelige Eigenskab, at hvo som har læst det eengang igiennem, kand neppe aflade, hand jo maa begynde paa nye igien.

Italien.

Fra Staden Mayland fornemmer mand, at den Romerske Paqvin sig i disse Tider der har indfundet, med en kort Besøgelse at giøre, i det hand tvende Nætter i Rad paa 2 Platzer i Staden offentlig har ladet forestille et Skilderie, præ-

præsenterede et smukt Hoved med en stor Peruque paa, hvorved denne Opskrift var anheftet:

O tu Testa e bella Perucca,
Non serai ne Re, ne Ducca.

Hvo som er lidet bekiendt i Sprogene, kand lettelig udgrunde Betydningen.

I Rom skal for nyelig en Latinsk Dissertation være kommen for Lyset under denne Titul: De recta Festivitate Paschæ Anno 1734. celebranda. Autor til denne, der ellers er en Advocat, og kalder Pietro Marcellino de Luccia, igiendriver derudi mange Grunde, som mand kunde forebringe, at indeværende Aars Paaske paa den 18. og ikke paa den 25 April burde have indfaldet. Monsr, Betazzi, der forhen har ladet udgaae et stort Verk de Cyclo Paschali, har udi et til Florentz trykket Italiensk Brev tillagt denne de Luccia hans Dissertation een stor Berømmelse, og tillige med meddeelt sine egne Tanker over denne Materie.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 31.

Den 5 Augusti. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Directeuren paa det publiqve Skrive-Contoir i Lærstræde Sr. Dreier lader hermed bekiendt giøre, at hos ham er tilkiøbs for 4 ß. Danske, et lidet Skrivt, kaldet: Konst-Natur- og Forstands Merkværdigheder, og tilliige undskylde, at i saa lang Tid ej nogen af den Christopbyggelig Tidsfordrivs Continuationer ere publicerede, fordi Autor ei har funden nogen her i Byen, som, til hands

Fornøielse har kundet exeqvere Billederne, og derudover har maat forandre en stor Deel af Materien, at den ikke paa visse Steder behøver Billeder, forsikrer i det øvrige, at den 8de Continuation virkelig er under Pressen, saa Prænumeranterne, den, med første kunde vente.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 143.

Følgende Disp: ere holdne i Borchens Collegio Ao. 1700.

10 Martii. *Henrici Nicolai Hierrild* Diss. hist. Crit. de locis conventuum Christianorum tribus post Christum seculis. Resp. *Sev. Severini Lugge.*

29 April. *M. Severini Wintheri* Diss. Phys. V. (eaq; Extraord.) de pulvere Pyrio, &, qvibus constat corporibus sulphure, nitro, & carbonibus. II. Resp. *Nicolai Laur. Fossio.*

8 Maji. *M. Sev. Wintheri* Thaumantias sive tractatus Physico-Theologicus de arcu cœlesti ejusq; Schediasma II. Resp. *Petro Laurentii Fossio.* Disp. Extraord.

11 Junii. *Martini Braëm* de Libertinis Act. 17-9. Disp. III. Resp. *Christiano Braëm.*

12 Jun.

12 Jun. *Jessenii Hanuibalis Jessen* Diss. Critica de Helleniſtis, qvorum fit mentio Act. VI-1. Resp. *Menzero Ascanio.*

14 Jun. *Erici Jani à Möinichen*, Med. Studioſi Diss. Medica de febre maligno Petechiali. Resp. *Casparo Joach. Kölichen.*

16 Jun. *Joh. Petri Nörholm* Diss. II. in Qvæſtionem An Simon Magus primus fuit hæreticus? Resp. *Henrico Lange.*

19 Jun. *Jacobi Friderici Olai Borchmanni* Diss. hiſt. Critica de Labaro. Resp. *Andrea Meyer.*

Reſten af de Diſputatzer, ſom i dette Aar i Collegio Medicéo ere holdne, ſkal blive i følgende Numer, efter Sædvane, antægned.

Sverrig.

I Stokholm er i diſſe Tider færdig fra Preſſen udgangen: D. Pfeiffers Tractat paa Svenſk under denne Titul: Then bäſta Konſten, at kunne leſwa förnögd, och Saligen dö: Denne Tractat ſelges i Stokholm for 5 Daler 8 Øre Kaabber-Mynt paa Skriv-Papiir, og paa Tryk-Papiir for 4 Daler i ſamme Mynt, af Boghandleren Joh. L. Horn.

Tydskland.

I Hamborg findes nu i disse Tider i den Felgineriske Boglade til kiøbs at bekomme det engang før omtalte Verk, som har den Titul: Anthon Wilhelm Böhmens, weyl: Sr. Königl. Hoheit Printz Georgens von Dännemarck, Hoff-Predigers zu London 8 Bücher von der Reformation der Kirche in Engelland, und was von dem 1526 Jahre an, unter Henrico VIII. und folgenden Königen biß zu Caroli II. Regierung bey derselben merckwürdiges sich zugetragen. Mand har tilforn vel anmeldet lidet om dette kostbare Verks Indhold, men ikke saaledes, som mand den siden har erholdet; thi vil mand ikke forbigaae Læseren den ved nærværende noget vidtløftigere at meddeele, da hand formodentlig skal blive saa begiærlig, at hand gierne igiennemleder alle sine Thresors, for at kiøbe dette behagelige og curieuse Verk, der bestaaer af 8te Bøger af følgende Indhold.

I den første Bog
Forekommer hvad som har tildraget sig under

under Henrico VIII. fra Aar 1526. til 1546. da i det

(1) Cap. bliver handlet om de fornemste Aarsager, ved hvilke den Engelske Kirkes Reformation har taget sin Anledning. Clerisiets yderste Forfald. Pavernes store Penge-pressurer, og Kongens Skilsmisse i sit Ægteskab.

(2) Cap. taler om Reformationen i sig selv, og hvor vidt den samme i Kong Henrich VIII. hans Tid blev bragt. Om den Pavelige Kirke-Magts Afskaffelse. Om de miraculeuse Billeder, og Pillegrims gang til dem.

(3) Cap. om Closternes, Abediers, og andre Pavelige Ordens-Huuses Ophævelse. Deres Forfængelighed og Misbrug, og om Indvaanernes ryggesløse Levnet.

(4) Cap. om adskillige Oprør og andre Forhindringer, som ved Reformationen paakom. Kongens u-bestandige Gemyt. Om 6 forfængelige Articlers Indførsel. Lutheri haarde Skrive-Maade imod Kongen, og Anna von Boulen hendes store Fald.

(5) Cap. om disse Tiders Forfølgelser

og Trængseler. Om D. Rob. Barnes, Gerard, og Jerow, som bleve forbrændte. Om Joh. Frith, Th. Bilney, W. Tindal, Lollarditterne, Anabaptisterne. Endeel Hollænder, Anna Askew, Catharina Pars, Kongens 5te Gemahl selv, Patrick Hamilton.

(6) Cap. Om den H. Skrifts Oversættelse i det Engelske Sprog, og dens Læsning, allehaande Bevægelser, Glæden derover, Igiendrivelsen derimod, og Kongens Død.

Den anden Bog.

Under Eduardo VI. fra 1547. til 1553.

Handler i det (1) Cap. Om Reformationens Fortgang, Lithurgiens Indretning, og Troens Artikler.

(2) Cap. Om nogle besynderlige Stridigheder, i sær om den Sect Non-Conformisterne, deres Oprindelse, Stridigheder om Klæde-dragten.

(3) Cap. Om adskillige Oprør og Rebellioner, Ul-orden ved Reformationen, Kong Eduardi Død.

(4) Cap. Om de Lærde, besynderlig endeel Udenlandske Theologis, som have hiulpet til at befordre Reformationen i

En-

Engelland. Buccerus, Fagius P. J. à Lasco, Joh. Leland.

Den tredie Bog.

Under Dronning Maria I. fra 1553. til 1558.

(1) Cap. Om Reformationens Ophævelse, og Pavedommets Restitution. Johanna Gray halshugget. Om Universitæterne og Biskopdømme, som bleve da omstøbte.

(2) Cap. Om Protestanternes Ødeleggelse ved Baal og Brand, med andre haarde Forfølgelser, nemlig paa Biskopperne Cramer, Ridley og Ladimer, J. Hooper, Robb, Farrar, Cowerdale, Roger, og mange andre, saavel Biskopper, som Præster, Adels-mænd, Haandverksmænd, Fiskere, ja Halte, Blinde, Mænd og Qvinder, mange gamle Folk, Jomfruer, Børn og frugtsommelige Koner, de værste Forfølgere vare Biskopperne Gardiner, Bonner, Christofferſen, der foere saa grumt afstæd, indtil deres sidste Time, og Dronning Mariæ Død.

(3) Cap. Om de over Seen undvigte Engellænder, og hvad sig med dem haver tildraget, deres Stridigheder og For-

følgelser imellem sig selv, i Besynderlighed til Frankfort.

(4) Cap. Om eendeel Skribentere og Lærde i de Tider, Jane Gray, Joh. Knox og andre.

Den fierde Bog.

Under Dronning Elisabeth fra 1558 til 1603.

(1) Cap. Om Pavedommets Afskaffelse, og Reformationens Indførsel paa nye. Dronningens sørgelige Omstændigheder, og Deds Fare ved forrige Regiering. Hun vil ikke kaldes den Engelske Kirkes Hoved. I Mangel af gode Præster bliver mange u-lærde Kiøbmands- og Haandverks-Folk udvalte og ordinerede. Lithurgien bliver igiennemseet, og 39 Troens Artikle fastsatte.

(2) Cap. Om nogle Sager og Hændelser, som er fuldt paa og af Reformationen. Paverne, først meget belevne, men til sidst særdeles fuysende, giøre Folket løs fra deres Eed, og sætte Dronningen i Band. Eendeel Rebellioner. Seminaria for de Papistiske Engellænder bleve til Douay, S. Omer, Rheims, Valladolid i gamle Castilien oprettede.

(3) Cap.

(3) Cap. Om endeel besynderlige Stridigheder og Hændelser i de første 12 Dronning Elisabeths Aar, nemlig fra 1558. til 1570. Det Navn Puritaner, dets Oprindelse. Strid om Klæde-dragten. Controversier med Anabaptisterne, med Elisæo Hall, med Velsio, med Non-Conformisterne og den lærde Cartwright.

(4) Cap. Om de fremdeles varende Papistiske Uroligheder, i særdeleshed Dronning Maria hendes i Schotland. Den Spaniske Flode, Jesuiterne og en Jøde.

(5) Cap. Om Anabaptisterne. Om een saa kaldet Henr. Niclas og hans Tilhængere Familisterne eller Kiærligheds Familien.

(6) Cap. Om Skrifternes Erklæring, og den deraf paakomne Strid, og Doct. Grindal Erke-Biskop til Canterbury hans Lidelse.

(7) Cap. Om Papistiske Stridigheder, i sær det N. Test. til Rheims, Staats-Secretaire Walsinghams Troeskab og Omhyggelighed for Reformationen.

(8) Cap. Om de saa kaldede Episcopa-

ler, Puritaner, Browniſter, Barowiſter, &c.

De øvrige 4 Bøgers Indhold ſkal næſte Torsdag vorde meddeelt.

Til Berlin har Boghandleren Ambroſius Haude ladet udgaae et Proſpect paa et Verk, ſom hand har i ſinde under Subſcription at lade trykke: Titulen lyder ſaaledes: Chronologie de L'Hiſtoire Ste & des Hiſtoires étrangeres, qui la concernent, depuis la ſortie d'Egypte juſqu'à la captivité de Babylone, Par Mr. Alphonſe des Vignoles. Aſſocié de l'Academie Royale des Sciences de Berlin, depuis ſon établiſſement, & Directeur de la Claſſe des Mathematiques. Hr. Heinius D. og Prof. Theologiæ har hosføjet dette Proſpect et Latinſk Skrift, hvoraf mand lærer, at Mr. des Vignoles, der nu er 84 Aar gammel, allerede i ſin Ungdom har arbejdet paa dette Verk, men ladet det ſiden en Tid lang ligge hen, og da hand endelig tog fat derpaa igien, har hand neſten i 12 Aar beſtandig derpaa arbejdet. Derneſt taler Hr. Heinius om den Methode Autor betiener ſig af, og viiſer, hvad for Nytte Mr. des Vignoles

hans

hans Lære-Maade, frem for andre af den Art, som hidindtil ere komne for Lyset, kand forskaffe: Endelig slutter hand med en Fortælling om endeel Lærde deres, i sær Monsr. Lenfant hans berømmelige Vidnisbyrd, hvilket efter dets Igiennemlæsning er fojet til dette Verk, som ellers bliver aftrykket i 2 Voll. in 4. med Chronologiske og Geographiske Charter og Autors Billede. Indtegningen koster 4 Rdlr. eller 8 Holl. Gylden, hvilke udgior 16 Franske Livres, og antages ikke længere end til førstkommende Paaske, da Verket loves til den næstpaafølgende Høst at skal blive færdig udleveret.

I Leipsig hos Samuel Benjamin Walthern, findes et trykt Skrift tilkiebs at bekomme, som kaldes: Eine kurtze Nachricht aus America, von denen Teutschen Protestanten, die sich in Pensylvanien niedergelassen haben, nebst der Copey des, von denen Vorstehern derer Evangelisch-Lutherischen Gemeinen zu Philadelphia, Neu Hannover und Providence, ihren Abgeordneten nach Eng- und Teutschland mitgegebenen offenen Briefes, und einem Extract aus einen Schreiben

ben des Königl. Engliſchen Hoff-Predigers in der Teutſchen Capelle zu London Hr. F. M. Ziegenhagen.

Nederlandene.

Til Amſterdam er forkort ſiden et Verk udkommen, ſom fører denne Franſke Opſkrift: Traité des Bornes de la Puiſſance Eccleſiaſtique & de la Puiſſance Civile, avec un Sommaire Chronologique des Entrepriſes des Papes pour etendre la Puiſſance Spirituelle, & des Suites, que ces Entrepriſes ont eu, ſur tout en France, comme auſſi des Faits concernant les Diſputes du tems par un Conſeiller de Grande Chambre, 1734. in 8vo. I den første Deel bliver efter en Indledning handlet om Forſkiellen imellem den Verdslige og Geiſtlige Magt, og Qvæſt. Facti, ſaaſom nemlig om den Jødiſke Kirkes Tilſtand, om den Chriſtelige Kirke under de Rommerſke Keiſere, og under Kongerne af Frankerig deres trende efter hinanden følgende Stammer. I den anden ſtaaer, foruden det ved Enden hosføjede Appendix, hvorom i Titulen tales; 5 Afhandlinger om den Kongen af

af Frankerige tilstandende Magt i Geistlige Sager.

I den Haag er allerede den seeneste afdøde Franske Marechal de Willars hans Memoires kommen under Pressen, hvilke Boghandleren Gosse med det allerførste agter færdige at udlevere.

Engelland.

Til Oxfordt lader Hr. Shaw under Subscription efterfølgende trykke: Anmerckungen über die Königreiche Algier und Tunis, Ægypten, das Steinigte Arabien, Syrien, Phœnicien, und das gelobte Land. Derudi forekommer adskillige gamle og nye Geographiske Land-Korter nemlig over Mauritanien, om de Israelitiske Lejre, det forjette Land etc. saavelsom og mange Kaabberstykker, der forestille de gamle merkværdigste Bygninger, Mynt, Dyr, Planter etc. Men som dette Verks egentlige Hoved-Affigt er, at bringe den gamle Geographie og Naturens Historie saavidt mueligt til Fuldkommenhed, saa har mand sat sig fore et Udtog af de gamle Geograph: og Historie-Skrivere deres Skrifter derved at hos-

hosføje, paa det at Læseren des bedre disse Landes baade forrige gamle og nu værende Tilstand i disser Tider paa eengang kand betragte; Da siden Autor har selv været paa de Stæder, og nøje undersøgt alle Ting, saa kand mand disbedre forlade sig paa, det at være sandfærdigt, som hand forebringer. Verket kommer til at bestaae af 120 Ark, og Subscriptions Summen af en Guinea, hvoraf den halve deel strax erlegges, og det øvrige ved Verkets Udlevering i raae Materie betales.

Til Cambridge har Mr. Edmund Law M. A. ladet efterfølgende udgaae: An Enqviry into the Ideas of Space, Time, Immensity and Eternity, also the Self-Existence, necessary Existence and Unity of the Divine Nature. Dette Skrift er ellers et Giensvar paa Mr. Jacksons nyelig udkomne Bog: The Existence and Unity of God, proved from his Nature and Attributes: Derved er og et Appendix hosføjet, hvilket dog fra en anden lærd Pen er udkommen: A Dissertation upon the argument à priori, from prowing the Existence of a first Cause.

Fran-

Frankerig.

I Paris sælges i disse Dage en Tractat, som har dette Navn: Pensées Critiques sur les Mathematiques, ou l'on propose plusieurs Prejuges contre ces Sciences, à dessein d'en ebranler la certitude, & de prouver, qu'elles ont peu contribué à la perfection des Beaux Arts. Par Mr. Cartaud 1734. in 12mo. I Frankerig, hvor Kiærlighed til Tydelighed og Grundighed nogenledes har fattet dybe Rødder, vil denne Bog ikke giøre stor Skade, men ellers vil den foraarsage dennem en stor Behag, som ønske ved sig selv, at de Mathematiske Lærdomme ikke maatte være saa visse, som de ellers virkelig ere.

Sammesteds er efterfølgende nyelig udkommen: Histoire naturelle de l'Univers, dans la quelle on rapporte des Raisons Physiques, sur les Effêts les plus curieux & les plus Extraordinaires de la Nature. Enrichie de figures en taille-douce, par feu Mr. Collonne, Gentilhomme Romain 1734. 2 Voll. in 12.

Ita-

Italien.

Til Rom har en Person ved Navn, Franciſco Ficorini, ſom ſig der opholder, og er en nøje Kiendere af Antiqvitæter, ladet 4 Stykker af ſine fortreffelige Anmerkninger derover i 4to udgaae, hvilke beſtaae af lige saa mange Afdeelinger. Den første handler om Talis Luſoviis, eller de gamle Nommeres Tærninger, der af adſkillige Metaller og Materier have beſtaaet. Den anden betragter de gamle Maſquer, ſom paa Skue-Platzer ere blevne brugte, hvorved meer end 300 Figurer af Acteurs og Actricer, af en 30 Aars Samling vorde foreſtillede. Den tredie er en Afhandling over de ſtemplede Buller, ſom ved de Kejſerlige Privilegier fra Trajano af indtil Juſtinian: saa vel ſom og de Pavelige Skrifter i de V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. og XII. Secul. ere blevne tilhængede. Den fierde er en Afhandling om de fornemſte Monumenter, ſom ere fundne iblant de Rommerſke Steenhobe, og endnu ikke bekiendte. Verket er alt in Julio 1733 bleven indleveret under Preſſen, og lover Autor, at det med første skal blive færdig.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 32.

Den 12 Augusti. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Her til dette Kongel. privileg: Bogtrykkerie er bleven indsendt følgende Skrift, som skulle efter Begiæring communiceres, Bogens Titul er denne: Overeenstemmelse og Forskiæl imellem den Danske og Rommerske Lov, hvorudt ordentlig i hver Materie vises, hvor i begge disse Love komme overeens, og ikke komme overeens, hvad den eene haver, og hvad den ikke haver, forestillet af

Thomas Clitau, J. U. C. Autor har forfærdiget samme Tractat baade paa Dansk og Latin, dog saa, at der bliver 2 slags Exemplarer, et paa Dansk, og et andet paa Latin, saa at enhver efter Behag kand faae enten et Dansk eller Latinsk Exemplar. Hand haver giort det derfor paa 2 slags Sprog, paa Dansk, paa det hand dermed kunde tiene de Landsmænd, som ikke forstaae Latin, da forsikkres, at de kand have saa got deraf, som de havde hørt Juristiske Collegier paa Universitæterne. Og paa Latin, at hand deels dermed vilde tiene den studerende Ungdom her i Riget, som vil legge sig efter Jura; thi de kand siden bedre forstaae Pandecterne, naar de tilforn have seet de Juristiske Terminos andensted forklaret paa Latin, deels ogsaa for at tiene Udenlandske, som ikke forstaae det Dansk Sprog. Og da denne Materie er baade nyttelig og curieux, da aldrig tilforn i det Danske Sprog findes noget, som haver handlet om denne Materie, nemlig om den Danske og Rommerske Lovs Forskiel, ikke heller i det Latinske Sprog, undtagen 3 à 4 smaa Disputatzer,

som

som dog ikke aldeeles have udført denne Materie til fulde. Altsaa haaber Autor, at omtalte Tractat skal finde Liebhabere og Prænumeranter; thi i fald ingen Prænumeranter skulde indfinde sig, nødes Autor til, at lade den ligge utrykt, i det hand ikke selv kand bestride de store Omkostninger, som dertil udfordres. Prænumerationen er en Rigsdlr., og tager sin Begyndelse den 16 Augusti i denne Maaned paa Regentzen i Cannicke Strædet i anden gang No. 2. neden til, hvor Prænumeranterne kand prænumerere enten paa et Dansk eller Latinsk Exemplar, og derpaa faae Prænumerations Seddel og Qvitering, og siden, naar Leverancen skeer, skal intet meer af dennem fordres. Og tiener til Efterretning, at ingen fleere Exemplarer blive trykte, end for hvilke der er prænumereret, i det de vilde falde Autor alt for incommode at slæbe om med sig, da det var u-vis, naar de kunde sælges. Naar nu Exemplarerne ere trykte, skal det blive Interessenterne kundgiort ved Adviserne, da de kand paa samme Sted, som de have prænumereret, lade afhente deres Ex-

emplar, alting paa ærlig gammel Danſk Troe og Love, ſaa ingen ſkal komme en Skilling til kort. Og haaber Autor, at Prænumerationen ikke heller ſkal falde Liebhaberne for høj, i Betragtning, at de dog maa give 4 til 5 Rigsdlr. for deres Danſke Lov alleene, og at den ſtuderende Ungdom maa give en Profeſſor Juris mange Penge for hans Collegium, da de nu kand have dette for en Rigsdlr., hvoraf formeenes at kunde haves lige ſaa god om ej større Nytte og Frugt. Ellers beder Autor, at Prænumeranterne med allerførſte vilde indfinde ſig, i det hand gierne vilde have det trykt ſtrax efter Mikkels-Dag. Men paa det enhver forud kand viide, hvad hand giver hans Penge ud for, vil Autor her kortelig anføre Indholden af den gandſke Tractat. Autor haver da deelt den heele Tractat i 3 Tituler, efter de 3 Juris Objecta, Perſonæ, Res & Actiones. Den førſte Titul handler om Perſonernes Ret, den anden om Tingenes, og den tredie om Klagernes Ret. Enhver Titul har hand igien deelt i adſkillige Sectioner. I den førſte Titul da handler hand om Perſonernes

Ret,

Ret, hvor hand da først i den første Section handler om den Rommerske Rettes eller Loves Oprindelse og Fremgang, og siden i almindelighed om Personerne. I den anden Section handler hand om de Rommerske Frie-Folk og Slaver, om deres Friebaarne og Friegiorte, og viiser allevegne hvor vidt det kand passe sig med vore Tider, og den Danske Nation, saa og handles om den Rommerske Faderlig Gevalt over Børnene, og fordi saadan Gevalt forhvervedes ved lovlig Egteskab, saa handles derpaa i den 3 Section om Trolovelser, Egteskaber, og hvad videre dertil hører, desligeste om Legitimationer, da mand lyser Barn i Kuld og Kion, om Adoptioner eller Udkaarelser, og fordi det var en Følge af den Rommerske Faderlige Gevalt over Børnene, at hand i hans Testamente kunde sætte dem en Værge, saa handles da derpaa vidtløftig om Værger og Formyndere, om deres Forlovere, og da U-myndige kand faae Oprejsning, om dem i deres u-myndige Aar skeer for kort, saa handles da ogsaa om Oprejsninger.

I den anden Titul de Jure rerum, el-

ler om Tingenes Ret, handler Autor i den første Section, om alle Tings Deeling i Verden, og hvorledes mand kand forhverve sig dem enten efter den Naturlig eller Borgerlig Ret, da hand i samme Section viiser, at mand efter Naturens Ret kand forhverve sig dem paa 3 Maneerer, occupatione, acceſſione, & traditione, det er, ved det mand tager det, som ingen tilforn tilhørde, eller det, som vores Creaturer, eller hvad vi ellers ejer, føder, eller bringer af sig, eller det som Ejermanden, der har Magt at skalte og valte med sit Gods, leverer os til Ejendom. I den anden Section handler Autor, hvorledes mand efter Borgerlig Ret kand forhverve, og da handler hand først om Teſtamenter, Codiciller, Substitutioner, Legata og Fidei commiſſa, saavel particulare, som univerſale, saa og hvorledes det kand ſkee, at Teſtamenter og deslige Bebrevelser bliver svekket. Over alt viises hvad den Danske Lov haver derom, eller ikke haver. I den tredie Section handler hand om Arvedeeler, naar ingen Teſtament er. I den fierde Section handler hand om den Rommerſke

ske Prætor, og om den Arvedeel, som hand gav, per bonorum possessionem, saa og om hans mangfoldige Interdicta eller Mandater, om andre mange beneficia, som hand meddeelte, naar ellers Retten var forspildt secundum Jus Civile strictum. I den 5te Section handler hand om Usucapioner eller Hevd, om Gaver, om Servituter og Herligheder. I den siette Section om alle slags Contracter, Pandtsættelser, om Concursu Creditorum, hvorledes mand forbindes, og igien løses.

I den tredie Titul de Jure Actionum, handler Autor i den første Section om Klagerne, og siden om de Mishandlinger, som hos de Rommere kaldtes delicta privata, nemlig, Tyverie, Ran, Herverk og Injurier. I den anden Section om de Rommeres Crimina extraordinaria. I den tredie Section om alle Misgierninger eller Crimina publica hos de Rommere, og viiser, hvorledes de straffes baade efter Danske og Rommerske Lov. I den fierde afhandles Processualia, eller de Ting, som høre til Processen, og fordi det første en klagende gier, skal

være, at hand seer til, under hvilket Fo-ro den staar, som hand vil søge, saa hand-les da først om Værne-Ting, om Sup-pliqver, om Dommere, om Sagsøgere, om Sagvoldere, om Advocater og Pro-curatorer, om Citationer, om Udebli-velser, om Dilationer, om egen Bekien-delse, om Probationer, om Instrumenter, om Vidner, om de Exceptioner, som den anklagende kand bruge, om endelig Dom, om Appellationer, og endelig om Dom-mens Execution. Det er da kortelig en Afritzning paa Tractatens Indhold. I det øvrige recommenderer Autor sig til alles, Højes og Laves Naade og Yndest, og ønsker, at hand maatte sættes i den Stand, hvor i hand bedre kunde tiene dem, og hans kiære Fæderne-Land.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 144.

Continuation om de Disputatzer, som ere holdne i Collegio Medicéo Ao. 1700.

21 Jun. *Philippi Julii Cosmi Bornemanni* te-stimonium Josephi de Christo. Resp. *Johanne Mossino.*

27 Jun. *M. Severini Wintheri*, Inspectoris, Thau-

Thaumantias sive Tractatus Physico-Theologicus de Arcu Cœlesti, ejusq; Pars III. Resp. *Laur. Sim. Engsdorph.*

12 Nov. *Olai Francisci Thestrupii* Diss. III. de Syringe in sugenda Aqva. Resp. *Arnoldo Cruse.*

24 Nov. *Severini Kierulf*, Math. Studiosi, Excursus solaris, seu de maxima Solis declinatione Dissertatio. Resp. *Jano Henrici Stampe.*

15 Dec. *Clementis Jessæi*, Ripensis, de ritibus convocandi ad publica sacra prioribus post Christum seculis Dissert. Hist. Eccles. Resp. *Nicolao Joh. Lundio.*

17 Dec. *Petri Christiani Kragelund*, Ripensis, de serra Martyris instrumento ex Ebræorum XI, 37. Disqvisitio Hist. Critica. Resp. *Baggone Severini Seerup.*

21 Dec. *Johannis Matthiæ Hammerici*, Diss. Hist. Crit. de mensa & puculo Dæmoniorum, ex 1 Cor. X, 21. Resp. *Petro Deichmanno.*

22 Dec. *Joh. Petri Nörholm*, Diss. Hist. I. de Martyrio Joh. Evangelistæ. Resp. *Johanne Turni Lundorph.*

Tydsk-

Tydskland.

Fra Hamborg følger denne ſinde efter Løfte Slutningen af det ſeeniſte anførte Anthon Wilhelm Böhmens Verks ſidſte 4. Bøgers Indhold, om Reformationen i Engelland.

Den femte Bog.

Under Kong Jacob I. fra 1602. til 1625. handler i ſit (1) Cap. Om den Modſtand, Papiſterne imod denne Konge oprørde, i ſær om det ſaa kaldede Krud-Forræderie.

(2) Cap. Om Religions-Stridighederne imellem de Biſkoppelige og Presbyterianſke Theolog. i ſær om Conferentzen til Hampton-Court.

(3) Om viſſe Materier der angaar Pavedommet. Den truende Fare i henſeende til Printz Carls Giftermaal med en Spanſk Printzeſſe.

(4) Om nogle ſærdeeles Materier, det Dortrechtiſke Synodo, J. Seldens Stridigheder.

(5) Om eendeel Omſtændigheder Kongens Perſon og Regiering augaaende. Om Puritanerne og Kongens Død.

(6) Om

(6) Om eendeel lærde Mænd under denne Konges Regiering, Buchanano, Cartwright, Marc. Anton de Dominis, Bedell.

Den siette Bog
Under Kong Carolo I. fra 1625. til 1648.

(1) Cap. Om de Pavelige Uroeligheder.
(2) Om Arminianismo. Om Sabbatarianerne. Om alle slags U-orden og Stridigheder. Om den Engelske Liturgies Indførsel i Schotland. Om andre besynderlige Materier.
(3) Om Papistiske Uroeligheder. Om Erke-Biskop Laud, og hans Henrettelse.
(4) Om Puritanske Stridigheder. Om Prynn. Burton og Bastwich. Om Independenterne. D. Goodwin &c.
(5) Om Evangelii Fortplantelse i nye Engelland. Om Qvækerne, deres Retirade til Nord-Armerica. Deres Uenighed, saa snart de havde Fred for hinanden.
(6) Om nogle Skribentere og Lærde i nye Engelland.
(7) Om Biskoppernes Fald og deres Magts

Magt Aftagelse, saavel som og Kongens selv.

(8) Om det Mynsterske Synodo. Om den Brittanniske Forbunds-Forening. Om indbyrdes Kriige. Kongens slette Tilstand, Fængsel og Død.

(9) Om allehaande Secter og Religions-Parthier, Ranters, Seckers, Antinomers, Levellers, Eraftiner og Böhmister.

(10) Om L. F. Giftheil. Om Joh. Duræo, og hans Ireniske An- og Forslag.

(11) Om meget rare Hændelser værende den gandske Reformation, i sær med Hertugen af Bukingham, og Oversættelsen af Lutheri Tisch-Reden.

(12) Om den Irlandske Rebellion.

Den syvende Bog.

Under det bekiendte Interregno fra 1649. til 1660.

handler det (1) Cap. Om Olivier Cromwel, adskillige Domme over ham, hans tviflagtige Gemyts Eigenskaber, og voldsomme Regiering.

(2) Om Clerisiets Reformation. Om et tredobbelt Parthie. Om Cromwels Død.

(3) Om

(3) Om andre Ting, som da ere passerede, Carl Stuarts Flugt, Exilium, og hans forunderlige Providentz-Tiid, og Restauration.

Den ottende Bog.

Under Carolo II. fra 1660. til 1684.

Taler det (1) Cap. Om Kongens Nidkierhed, Hastighed, og u-betingede Antagelse. Forandring i Kirke-Sagerne. Den Biskoppelige Mags Ophøyelse, og Independenternis og Non-Conformisternis Undertrykkelse.

(2) Om Liturgie-Stridighederne. Uniformitets-Acten gior Ont, værre, og i Stæden for Foreening foraarsager stor Vidtløftighed, Samvittigheds Tvang og Suk etc.

(3) Om den Londonske Pest. Hoffets og mange Præsters Flugt. Den afsatte Puritanske Prædiker-Troeskab ved det forladte Troste-løse Folk, og den imod Regieringen bevisste Haarhed.

(4) Om den store Ildebrand, hvorved Staden London snart gandske blev lagt i Aske. Om de forhen gangne

Præ-

Præsag: om denne forskrekkelige Handelse.

(5) Om Qvinto Manarohist: Anabaptisterne. og Mugletonianerne.

Engelland.

Iblant alle de Piecer, som i London blive trykkede, finder mand nu omstunder efterfølgende at være den nyeste, under den Titul: The Laodicean Age, by Samuel Johnson, A. M. Vicar of Great Torrington: Det er et Forsøg til et Bevis, at de 7 Christi Breve til de 7 Meenigheder i Asia ikke efter en Bogstavelig eller Historisk, men i en Mystisk og Prophetisk Forstand maa tages og forklares, og at de sidste Tider gandske tydelig i disse nærværende henfalde. Ved samme Tractat ere og nogle bequemme Antegnelser angaaende det saa kaldede Syndets Barn, eller Anti-Christi Person, hosføyede 1734.

Frankerig.

Til Pariis er et Verk udkommen fra Pressen, som fører denne Titul: L'Histoire des Revolutions d'Espagne, oder Ge-

Geschichte der Spanischen Staats-Veränderungen, seither dem Untergange der Gothischen Herrschafft, biß zur gäntzlichen und vollkommenen Wieder-Vereinigung der Königreiche Castilien und Arragonien in eine Monarchie durch den P. Joseph d'Orleans S. J. 1734. in 4. III. Voll.

Italien.

Til Verona er en af et Fruentimmer forfærdiget Tragœdie i en stor Octavo, bleven trykket under den Titul: L'Ester Tragedia di Franceſca Manzoni, tra gli Arcadi Fenicia &c. Den er bleven dediceret af Forfatterinden til Hendes Majestæt denne itzige Keyserinde. I Forberetningen bliver det undersøgt, hvem Ahaſverus Esthers Gemahl er i de Profan-Historier, og erklærer sig den lærde Forfatterinde, efter at hun har foredraget alle deres Grunde, af hvilke Darius Hydaſpes derunder bliver forstaaet, at hand har været Artaxerxes Longimanus, undersøger og efter Patavii Chronologie, det Aar, i hvilket denne Historie om Esther maa være sat. Een Munk til Oliveto Don Marc Antonio Zucchi har opmun-

muntret hende til dette Verk at forfærdige, og det, som forhen er meldet, til Hendes Majest. Keyserinden at dedicere.

Staden Verona har ellers i disse Tider den Lykke at eye een meget ung dog lærd Person, der nu i sit Alders 15 Aar, formedelst sin store Videnskab og Habilité tiener de Indlandske til Ære, og de Fremmede til Forundring. Hans Navn er Johan Signarelli, hand har en fuldkommen Videnskab om den gandske Verdens Historie, i hvilken hand dog selv ikkun saa kort Tid har været. Hand er en Mester i at skildre, een god Poët, forstaar Mythologien, og hvad endnu meere er, Philosophien, og Mathematiqven meget vel, hvilken ofte endog for de bedagede Lærde synes vanskelig, og har dog ikke afstrækket denne unge Person med sine Besværligheder. Hand gior ikke allene Vers over alle de Materier mand vil ham foreskrive, men er og i Stand at giøre dem ex tempore uden nogen Forbereedelse, dog geraade disse ikke saa vel som hine, til hvilke ham meere Tid forundes, hvoraf destobedre kand kiendes, at alt det som findes hos ham, er Naturens egne Gaver

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 33.

Den 19 Augusti. 1734.

DANNEMARK.

Siden mand har eengang forbundet sig til, at naar noget i de ved de Svenske Post-Tidender følgende Anmærkninger forefaldt, som mand kunde tænke at give Publico nogen Fornøyelse at igiennemlæse, da samme efter Haanden at vilde meddeele, alt saa fremstiller sig denne Sinde til behagelig Igiennemlæsning efterstaaende Anmærkning under No. 16. & sequentibus, hvoraf sees med hvad Ret Infanten Don Carlos besid-

der de Parmesanske og Piacentzinske Stater i Italien, samt har obtineret Successionen i de Toscaniske Lande, hvilket for eendeel haver givet Leylighed til Krigen, som i Italien nu føres.

Om Infanten Don Carlos hans Succession i Hertugdommene Florentz, Parma og Placenza.

Da Frankerig hafde fra Aar 1700. ført Krig med den Rommerske Keyser og hans Allierede, om den ved Kong Carl II. hans Død ledig blevne Spanske Throne, hvilken Kongen af Frankerige for sin Sønne-Søn Philip Hertug af Anjou, der i den afdøde Konges efterladte Testamente til Rigets Arving var udnævnt, vilde forsvare; men Keyseren derimod, som een nær Blods-Forvante, ingenlunde kunde forbiegaae, at hand jo maatte forfægte den for sin yngste Søn Erke-Hertug, og nu paa den Keyserlige Throne siddende Carl VI. Da blev det af de Allierede Aar 1713. for Raadeligt befunden, at undslaae sig denne fremmede Tvist, og indgaae med Frankerig een besynderlig Fred til Utrecht. Iblant andre Foreninin-

ninger var da og denne, at de Italiænske Lande skulde forblive i den Tilstand, som de da vare, og garanteris fra ald fiendtlig Anfald, indtil en stadig Fred imellem Keyseren og Kong Philip af Spanien kunde treffes. Alt dette u-agtet, overfaldt og borttog Spanien, nogle Aar derefter, Sardinien, hvilket den og vel havde giort med Sicilien, hvis den Engelske Flode dem ikke havde bortjaget. I det samme, nemlig den 2 Aug. 1718. kom den lange paa arbeydede Londonske Tractat til sin Slutning, som ellers kaldes Qvadruple-Alliancen, bestaaende af de 4 Bunds-Forvante, Keyseren, Frankerige, Engelland, og Gener: Staterne, hvilke sidste tilligemed paatoge sig, at overtale Spanien til samme Tractat at tiltræde, heldst siden Landene vare derudi saaledes inddeelte iblant de stridige Magter, Keyseren og Spanien, at begge dermed kunde være fornøyede, og Roeligheden i Europa igien vorde sat paa Fode; Deris Formidling lykkedes dennem ogsaa, thi Spanien lod den 17 Februarii 1720. formedelst sin Ambassadeur i Haag Tiltrædelsen til samme Tractat under-

skrive. Den 5te Articul i bemeldte Londonske Tractat indeholdt da dette, at til Erstatning for den Afgang, som Spanien formeente sig at lide derved, at Keyseren beholdt de Italienske Provintzer, da skulde Kongens Søn af andet Ægteskab, Don Carlos, eller om hand uden Mands-Arvinger afdøde, da hans andre Brødre, og Kong Philippi Børn, samt deres Efterkommere paa Sværsiden belehnes med Store Hertugdommet Florentz, samt Parma og Piacentza, ifald de da i forberørde Stor- og Hertugdommer regierende Herrer uden Mands-Arvinger bortdøde; dog skulde samme Lande aldrig kunde besættes af nogen, som tillige med var Konge i Spanien. Til des større Sikkerhed for denne Eventual Investitur, forbandt sig Engelland, Frankerig og Holland, at besolde 6000 Mænd neutrale Tropper, hvilke skulle forlægges i Fæstningerne Livorno, Portoferrajo, Parma og Piacentza, for at ved paakommende Dødsfald forfægte Infanten Don Carlos hans Rættighed, men dog imidlertiid bevise Landets Herrerald Troeskab og Lydighed. Dette

te er alt saa Anledningen til alt hvad siden om Don Carlos er bleven sluttet og foretaget.

Dronningen af Spanien, som nærmeste Slægt baade af Florentz og Parma, udaf hvilket sidste hun tillige med er oprunden, meente sig at være fuldkommen berettiget til samme Lande, uden at behøve Keyserens Samtykke der til. Men de forklaredes udi den Londonske Tractat som det Rommerske Riges Mands-Lehn, hvilke Keyseren, siden Mands-Arvingerne derudi vare bortdøde, kunde med Rigs-Stændernis Samtykke til en nye Slægt bortgive. Saadan et det Rommerske Riges Biefald til samme den Londonske Tractat udlovede Eventual Investitur eller Belehning paafuldte ikke længe derefter. Mand havde fortvist tænkt, at alt saa de største Forhindringer for den almindelige Roligheds Vedligeholdelse vare da formedelst den Londonske Tractat rømmet til Side, og at mand om de øvrige mindre vigtige Stykker snart skulde komme overeens paa Congressen i Cambray. Men da den omsider blev opnaaet, bortløb end-

da 4 Aar med frugtesløse Disputer. Spanien klagede over Keyseren, Keyseren derimod over Spaniens Egensindighed og u-billige Tilbud, som til en stor Deel angik Hertugen af Parma hans Paastaaende, at blive ey alt for ringe handlet, men i det mindste at maatte nyde de Frieheder til Gode, hvilke de forrige Rommerske Keysere ikke havde giort hans Lande stridige. At forbiegaae Store Hertugens meget solenne giorde Protestation imod Eventual Investituren, hvorledes og hos de øvrige ved Congressen interesserede Magter ey liden Eftertanke opstod, da Rygtet indløb om een imellem Keyseren og Spanien meget hemmelig i Wien den 30 April 1725. sluttet particulair Fred og Alliance; Thi som Indholden deraf ey førend længe derefter blev publiceret, saa havde Frankerig og Engelland imidlertid Aarsag, udi Herrenhusen ved Hannover, een defensive Alliance, og een indbyrdes Garantie for deres Lande med hinanden at indgaae, udi hvilket Forbund tillige med fleere Puissancer indtraadde.

Videre neste Torsdag.

Kio-

Kiøbenhavn

I det Kongelige Bogtrykkerie udi Skinder-Gaden i Kiøbenhavn, er i denne Maaned efterfølgende fra Pressen udgangen: Undervisnings Spørsmaal for at forstaae, og i Levnet til Brug at føre D. Mort. Luthers liden Catechismus, eendeel brugte udi Aalborg Stift af Biskopperne D. M. Foss, D. H. Borneman, D. J. Bircherod, men meestendeel samlede efter H. Velædle Høy-ærværdighed Mag. Frantz Thestrup, nu værende Biskop over Aalborg Stift, hans Overhørelses Maade i Visitatzerne &c. Efter manges Begiæring anden gang oplagt. Det fattes vel ikke i vore Tider paa mangfoldige og adskillige Forklaringer over D. M. Luthers liden Catechismum, hvilke til deels ere vidtløftige, og alt for tunge til at forstaae baade for Unge og Gamle; til deels ere andre alt for korte, saa at Ungdommen behøver meere Lærdom. Derimod ere de Menigheder lyksalige, som ey alleene have en rigtig Catechismi Forklaring for sig, men ere forsikrede i deres Hierter, at hvad de deraf lære, det er altsammen over-

eenstemmende med vor Evangeliske Kirkes reene Lærdom. Iblant hvilke Catechetiske Forklaringer mand ogsaa bør med al Rette anse og agte disse Underviisnings Spørsmaale, hvilke ovenmeldte 4 berømmelige Biskopper i deres Stift, Tiid efter anden haver indført og forbedret, som saadant et Verk, hvor udi baade gudelig Fliid og Forstand fremskinner, saa at den Maade, som de bruge i deres Catechisation, er ey alleene til de Unges Underviisning, men og til de Gamles Bestyrkning; hvorudover denne Catechismi Forklaring vel maa bære Priisen frem for mange andre, der ikke nær med saadan Accurateße, Vindskibelighed, Tydelighed og Opbyggelse, som denne Bog, ere forsynede. Den selges i samme Trykkerie udi raae Materie for 18 Skilling Danske.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 145.

Følgende Disp. ere holdne i Borchens Collegio Ao. 1701.

16 Mart. *Henrici Nicolai Hierrild* de vite aurea in templo Hieros. Diss. hist. Critica. Resp. *Christiano Henrico Bartholino.*

19 Maji. *Jessenii Hannibalis Jessen* Onomatologia Pauli s. de duobus Pauli Nominibus Diss. Philologico-Critica. Resp. *Florentino Blomgreen.*

16 Jun. *Jacobi Friderici Borchman* Diss. hist. Critica de Liberis expositiis. Resp. *Johanne Schanch.*

17 Jun. *Torchilli Erasmi Grænovii*, Collegii hujus alumni & Collegæ Sextæ classis in Schola Metropolitana, Rhapsodia Schiagraphico-Apologetica ad dormitationem Homeri, occasione sumpta ex illo Horatii: Qvandoq; bonus dormitat Homerus. Resp. *Georgio Christiano Fleischer.*

20 Jun. *Philippi Julii Cosmi Bornemanni* Dissert. I. de odio Ægyptiorum in Pastores. Resp. *Andrea Henrici Kasbrechio.*

22 Jun. *Gregorii Laur. Welleji* καταποντισμός, sive de supplicio submersionis apud antiqvos ex Matth. 18-6. Diss. hist. Crit. Resp. *Christierno Nicolai Spenstrupio.*

27 Jun. *Martini Braëm* de Libertinis Act. VI-9. Diss. IV. & ult. Resp. *Erasmo Joh. Eilers.*

De øvrige Disputatzer for dette Aar, skal anføres i følgende Numer.

Tydskland.

I Hamborg findes en Grund-Rißning om Staden Dantzig med dends Fæstnings Verker og Situation, saavelsom og et nyt Kort over Rhin-Strømmen fra Strasborg til Worms, angaaende de Keyserlige Linier og meere i henseende til denne nærværende Krig.

Sammesteds er efterfølgende nyelig bleven færdig, og er tilkiøbs at bekoñe: ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ Οἰκονομικὸς, oder Xenophon vom Haus-Wesen, aus der Griechischen in die Teutsche Sprache übersetzet von Barthold Heinrich Brockes dem Jüngern. Mit einer Vorrede S. T. Hr. Joh. Alb. Fabricii D. und Professoris in dem Gymnasio zu Hamburg, nebst den wenigen Stücken, die aus der Lateinischen Uebersetzung Ciceronis noch übrig sind. 1734. in 4to.

I Leipsig seer mand fremdeles et Skrift, som kalder sig: Schrifftmässige Erklärung des 53 Capittels Jesaiæ, darin (1) der wahre Endzweck der Sendung, des Leidens und der Verherlichung JESU Christi gründlich gezeiget. (2) Die un-

ungegründeten Meinungen, die man bisher aus diesem theuren Zeugnisse hat wollen behaupten, aus Hein. Schrifft gründlich wiedergelegt werden. Aus Liebe dem Nechsten zu dienen, mitgetheilet von Christoph Eschrich. Sampt einer Vorrede eines Christlichen Exulanten, in welcher der Hr. D. Rambach bescheidentlich erinnert wird, über einige Puncte, welche er in der Vorrede zu Hr. Theodori de Blanck Tractat von der Satisfaction einfliessen lassen. 1734. in 8. Dette Skrift er vel bekiendt i Leipzig, men hvor det er bleven trykket, findes ikke paa dets Titul antegnet.

Til Franckfort ved Mayn er i disse Tider en liden Tractat at bekomme, som forer denne Opskrift: Der Rheynische Herold, welche die aus dem Rheynischen Gegenden, nach dem Reiche der Todten wandernde begleitet, und das neueste von dannen verkündiget, in 8vo. Dette lidet Verk maa være værd at læse, saasom det ikke alleeneste er forsynet med allehaande saa merkværdige, som nyttige af gamle og nye Historier sammensamlede, og til en des større Indsigt i nær-

nærværende Krig tienende Anmerkninger, men end og deraf kand læres alle Klogskabs Regler, af alle de Hændelser, som have tildraget sig i Verden, hvilke paa en angenem Skrive-Maade ere udkastede, og efter enhvers Begreb affattede.

Til Dresden have Messrs. Zimmerman & Gerlach i dette Aar paa nye ladet oplegge Ausonii Popmæ Frisii Libros IV. de differentiis Verborum, item Libros II. de usu antiqvæ locutionis auctiores & emendatiores, adjectis nonnullis Additamentis necessariis à Joh. Frid. Heckelio, Anno 1693. editos in 8. 1734. 1 Alph. 12 Ark stærk. Af Fortalen kand mand see adskillige Omstændigheder ved Editors Liv og Levnet, hvis Tilgift og har forskaffet dette nyttige Verk mange Liebhabere.

Sammesteds skal en lærd Pen paa Staden Dantzigs Overgang efterfølgende dobbelte Chronostichon have forfærdiget:

DantIsCVM VInCens AVgVstVs tertIVs Intrat,

re-

reCIpIt ergo VoCeM: reX bone, VIVe DIV!

Til Sorau er i indeværende Aar anden gang efterfølgende Verk bleven oplagt: Christlicher in Gottes Wort, dem Libris Symbolicis und der Evangelischen Kirchen Praxi gegründeter Unterricht von der privat Communion, mit Censur und Approbation, wie auch über einige Fragen eingehohltem Responso der Hoch-Ehrwürdigen Theologischen Facultæt in Leipsig: Dem Druck überlassen von Joh. Frid. Menchen, Pfarrer in Groß-Bresen 1734. I dette Verk bliver forsvaret, at den privat Communion ikke uden i hejeste Nødsfald er tilladt.

Derimod er ligeledes efterfølgende udgangen: Kurtzer, richtiger und auffrichtiger Bericht auff den Unterricht eines Brandenburgischen Predigers von der so genannten privat Communion, mit Censur und Approbation, wie auch über einige Fragen eingehohlten Responso einer Hoch-Ehrwürdigen Theologischen Facultæt in Wittenberg, eilfertig entworffen von einigen Sächsischen Predigern

gern in dem Marg-Grafthumb Nieder-Lausnitz. 1734.

Engelland.

Til London seer mand 4re Tractater nyelig at have fremstillet sig fra Pressen, af hvilke den første kalder sig: Een Undersøgning over det Nye Testamentes Bøger, om de og formedelst Guds Indskydelse ere skrevne etc. Den anden fører den Titul: Anmerkninger over de saa kaldede Brittannici Breve, hvilke i den Londonske Journal Ao. 1724 og 1729 ere blevne bekiendt giordte, angaaende den Qvæstion, om mand af Christi Opstandelse alleene kand beviise hans Guddommelighed da hand blev sendt til Verden. Autor meener, at det Kiemerke, hvorfor Christus er opstanden, ikke saa vel i et Bevis paa hans Guddommelighed, som derudover at søge, at hand udsendte sine Discipler, og dennem med ald behørig Anseelse udrustede, for at prædike Evangelium i ald Verden. Den 3die Tractat fremstiller sig under den Opskrift: Abrahams Tilstand, i Betragtning af den Be-

Befaling hand fik af Gud, at slagte sin Søn, fremdeles overvejet. Den fierde kaldes: Billig og Fornuft-mæssig Rimelighed om en forestaaende yderste Doms-Dag, og en vis Belønning og Straf for alle Menniskers Gierninger, i følge af det Exempel og den Lignelse om den ubarmhiertige Tienere, Matth. XVIII. 23 seqv.

Sammesteds har Joh. Atkins ladet efterfølgende komme for Lyset: The Navy-Surgeon, oder ein practisches Systema von der Wund-Artzney-Kunst, sonderlich zur See, mit Anmerckung über sonderbahr merckwürdige Zufälle, welche dem Autor in seiner Praxi binnen seinem Dienste bey der Königl. Schiffs-Flotte vorgekommen sind. 1734. in 12. Ved denne Bog er endnu meer end et Appendix hosføjed. e. gr. En Tractat om de Veneriske Svagheder, deres Aarsager, farlige Tilfælde, og den Maade at curere dem ved Mercurium; En historisk Undersøgning om dette Ondes Oprindelse, hvorudi tillige med den gandske Strid imellem D. Dower og D. Turner over det

raae

raae og u-tilgiorte Qvæg-Selv bliver betragtet, og med mange Anmerkninger ledsaget. Derforuden en Samling af Physicalske Observationer om den stærke Heede, store Mængde Vand og Regn sampt tykke Luft der falder paa Kusterne af Guinea, Indbyggernes Couleur og Svagheder, hvilke de og de sig der opholdende Europæer ere underkastede, tillige med hielpsomme Midler derimod.

Frankerig.

Til Paris er et Verk udkommen, som haver denne Titul: Traité de Chymie, contenant la maniere de preparer les remedes, qvi sont les plus en usage dans la pratique de la Medicine, par Mr. Malovin, Docteur Regent de la Facule det Medicine de Paris 1734. in 12.

Sammesteds er nærværende Skrift nyelig kommen til syne: Traité du vray merite de l'homme, consideré dans tous les ages & dans toutes les conditions, avec des principes d'education, propres à former les jeunes gens à la vertu. 1734. in 12.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 34.

Den 26 Augusti. 1734.

DANEMARK.

Videre Fortsættelse om Infanten Don Carlos hans Successiion i Hertugdommene Florentz, Parma og Placentzia.

Saaledes henhvilede da disse Ting angaaende Infanten Don Carlos, imidlertid at Krigs-Rustningerne tilreedtes paa alle Sider. Men som mand paa nogen Tid havde meere brugt Underhandlinger, end Feldtog, saa projecteredes en Sammenkomst til Soissons, hvorhen snart alle Potentaters Gesandter indfunde sig.

Hvad paa denne Congress blev afhandlet, har mand ikke faaet at vide: De fleeste vilde meene, at det ikke var af stor Betydenhed. Om det Keyserlige Hof kand mand dog alligevel sige, at det udrettede noget; thi Aar 1728 den 13 April blev ej alleneste Grev Carl Borromæus beskikket til Fuldmægtig, paa Keyserens vegne at skulle tage Florentz i Besiddelse, saa snart Store-Hertugen var død, derforuden afgik Skrivelser til Store-Hertuginden, Senatet og samtlige Vasallerne af de Toscaniske Lande, hvorudi det dennem blev befalet, ved forermeldte paakommende Døds-fald, at erkiende Don Carlos for deres rette Overhovet, saasom den af Cosmo III. Aar 1713 giorde Anordning om Landenes Besiddelse af hans Datter Enke-Forstinden, i fald Sønnen, den nu regierende Store-Hertug, uden Sønner afgik, var bleven annullered. Under værende Congress kom ogsaa Underhandlingen imellem Spanien, Frankerige og Engelland i Stand til Sevilien den 3 Novembr. 1729, udi hvilken ej fandtes mindste Artikel om, at i steden for 6000 Mænd Neutrale Tropper,

per, som i følge af Qvadrupel-Alliancen skulde i Italien paaseː Infanten Don Carlos hans Beste, burde nu lige saa mange Spanier tillige med Infanten selv blive transporterede. En saadan Forandring søgte mand at giøre rimelig ved denne Forestilling, at saasom ej et større Antal Tropper bleve overførte, end det, som i Qvadrupel-Alliancen var bevilget, og at de skulde leve med samme Undergivenhed imod de i ostermeldte Hertugdømme regierende Personer, saa giorde det jo intet til Sagen, om de vare Spanier: Men snarere burde alle de, som vare af den forrige Alliance, glæde sig, at de slap at giøre Sammenskud til Neutrale Tropper, helst siden Spanien selv vilde underholde sine. Derfore tiltraadde og Republiqven Holland denne Tractat: Men Keyseren var ikke at overtale, thi hand ansaae den som høist-skadelig for sig og det Rommerske Rige, hvilket alleene, og ingen anden havde at disponere over berørte Lande. Og siden de nye Allierede ikke vilde holde sig ved det gamle Qvadrupel Forbund, saa holdt Keyseren og Riget det for raadeligt, med ald deres

Magt, sampt Ruslands Hielp, at forekomme slige Nyeheder, og formedelst een til Italien sammendragen Armee forhindre de Spanskes Landgang. Imedens alt dette stod i Giære, indløbe de Tidender, at Hert: af Parma den 20 Jan. 1731 ved Døden var afgangen, og havde efterladt sig sin Hertuginde Frugtsommelig. Keyseren udgav derpaa Befaling til een af sine Generaler, at tage Parma og Placentzia i Besiddelse, indtil mand fik at see, om Hertuginden bragte en Søn til Verden, hvis ikke, skulde de gives til Don Carlos, forstaae, naar hand havde opnaaet sine myndige Aar: Spanien derimod, u-agtet alle Enke-Hertugindens dyre Forsikringer, foregav hendes Frugtsommelighed at være u-sandfærdig (hvilken Mistanke dog alligevel, som Tiden siden udviiste, og var vel grundet) og paastod, at de Ting maatte fuldbyrdes, hvortil de Allierede sig havde forbundet.

Mand havde brugt ald muelig Flid, at formaae Keyseren til at bietræde den Sevilliske Tractat, men hans Ministrer havde derimod ladet forstaae, at Hoffet neppe stod til at vinde, saa fremt de Allie-

lierede ikke paatoge sig Guarantien for den meget bekiendte Sanct. Pragmat. eller Keyserlige Beslutning og hans samtlige Arve-Landes u-adskillelige Overladelse til nogen vis Person. Engelland saae vel, at dens Allierede Frankerig, der fra Arrilds Tid af havde beflittet sig paa, at holde det Østerrigske Huus inden skiellige Grændser, u-mueligen skulde samtykke i saadant et Expedient; begyndte derfore hemmelig og for sig selv at handle med Keyseren. Denne Underhandling naaede og Stand i en Tractat, som blev underskreven i Wien den 16 Martii 1731. og indeholdt, foruden Engellands og Keyserens indbyrdes Garantie for deres Lande, tillige med det paastandene Samtykke til de 6000 Spaniers Overførsel, hvilke i følge af de i Qvadrupel-Alliancen udsatte Fredelige Conditioner, sig i Italien burde opholde, og hvorover Engelland lovede at vilde holde Haanden. Republiqven Holland var og i denne Tractat med indført. Da det nu kom dertil, at dette skulde fremstilles General-Staterne til Bietrædelse, samt at Keyseren anholdt om det Rommerske Riges

Samtykke, saa maatte de erfare Frankerigs Bearbejdelse paa begge Steder, i henseende til den afgang, nogle prætenderende Tydske Huuse derved fik at lide, og de Vidtløftigheder Republiqven paadrog sig; hvilket havde den Virkning, at endskiønt det Rommerske Rige samtykte til Spaniernes Overførsel, saa udlod det sig dog ikke om Guarantien for Keyserens Arve-Lande; hvorudi Holland heller ikke kunde finde sig.

(Continuatio skal næste Torsdag følge.)

Udi Kiøbenhavn i det Kongelige Bogtrykkerie i Skindergaden er nyelig fra Trykken første gang udkommen efterfølgende Bog i Danske Vers under denne Titul: Historiske Opmuntring: eller et kort Begreb af den almindelige Historie, saavel Verdslige som Geistlige, der befatter i sig de fornemmeste og mærkværdigste Forandringer, som have tildraget sig ikke alleneste i de 4re store Monarchier, men endog i de fleeste Riger og Regieringer i Verden, samt Guds Kirkes Tilstand fra Verdens Begyndelse og indtil denne Dag. Autor Hr. Niels Töxen, Sogne-Præst til Vierst og Becke Meenig-

nigheder ved Colding i Jylland, udfører allerførst Tilstanden fra Verdens Begyndelse indtil det første Monarchie i hans Fortale, der tillige med er en Historisk Forklaring om Skabelsen, Syndefaldet, om Seths og Cains Slegt, om Syndfloden, saa og om Noæ Afkom efter Syndfloden. Derneſt beskrives alle 4re Monarchier i Almindelighed, og andre Kongeriger i Særdeleshed; Thi strax efter det første Monarchie, neml: det Babyloniske og Assyriske, tager hand sig for kortelig at tractere den Historie (1) om det Mediske, (2) Israelitiske, (3) Madianitiske Rige. Endelig foreſtiller Autor Guds Riges Tilstand under det første Monarchie. Derneſt afhandler hand Historien om det andet Monarchie, neml: det Persiske, da hand taler ogsaa om andre Riger, saasom (1) den Jediske Regiering, (2) det Ægyptiske Rige, hvornæst følger Guds Kirkes Tilstand under det andet Monarchie. Ved det tredie Monarchie, som er det Grækiske, forklarer hand tillige den Deeling, som blev giort med dette Rige strax efter Alexandri Magni Død, og da fremkommer (1) det Ma-

cedoniske, (2) Asiatiske, (3) Syriske, og (4) Ægyptiske Rige. Og nest efter alle disse Riger tales der (1) om det Jødiske Rige, (2) det Partiske, men allersidst om Guds Kirkes Tilstand under det tredie Monarchie. Ydermeere udføres det fierde og sidste Monarchie, som er det Rommerske, hvilket siden bleev deelt (1) udi den Østerrigske og (2) Vesterrigske Regiering. Derefter kommer Autor ogsaa (1) paa den Jødiske Regiering og dens Undergang, (2) de Christnes Regiering i Palæstina, hvorneest Bogen sluttes med en udførlig Efterretning om Guds Kirkes Tilstand under det fierde og sidste Monarchie igiennem hvert Seculum, fra Christi Fødsels Tid af indtil vore Tider. Dette Verk selges i forommørte Bogtrykkerie i raae Materie for 20 Skill: Danske.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 146.

Continuation af de Disp. som i Borchens Collegio ere holdne Ao. 1701.

28 Jun. *Erici Jani à Möinichen*, Med. Stud. Diss. Medico-Therapeutica de vomitu & vomitoriis. Resp. *Dionysio Leth.*

7 Sept.

7 Sept. *Petri Jacobi Brinch*, Inspectoris historiæ Flavii Josephi Examen. Resp. *Justo Christiano Thyrholm.*

7 Oct. *Olai Francisci Thestrupii* גדי בחלב אמו s. Diss. I. de hædo non coqvendo in lacte matris. Resp. *Theophilo Ruebradt.*

3 Dec. *Clementis Jessen Ripensis*, de Salariis Clericorum sex prioribus post Christum seculis Diss. Resp. *Biörnono Chr. Dracchardo.*

7 Dec. *Petro Christ. Kragelund* Ripensis de trina terræ interjectione super mortuos Diss. hist. Crit. Resp. *Andreæ Henrici Lachman.*

14 Dec. *Joh. Matthiæ Hammerici* Diss. hist. Crit. de stigmatibus Christi in corpore Pauli ex Gal. VI-17. Resp. *Paulo Christiano Boldich.*

20 Dec. *Esaiæ Helt* Dissert. hist. Critica de somnio Uxoris Pilati ex occasione loci Matth. XXVII-19. Resp. *Jano Windefontano.*

21 Dec. *Christiani Schonboe* Dissert. Philologico Critica de Satiræ origine. Resp. *Petro Jani Meelbye.*

Tydskland.

I Hamborg er nu omstunder den VI Deel af den Europæiske Staats Secretario, der de nyeste Hændelser uparthisk fortæller, allerede in 8. udkommen. Det i Begyndelsen sig der befindende Poëtiske Lotterie eller Sortes Vigilianæ, hvilke i en foregiven Forsamling af de Europæiske Staater, skal have deres hensigt in regionibus extramundanis, finder mand vel indrettet, saa mand det med Lyst kand læse. I særdeleshed gior Udtoget af dette Skrift, som forer den Titul: Avis desintereſſé ſur les derniers Ecrits publiés par les Cours de Madrid & de Vienne au ſujet de la Guerre preſente. Avec quelques obſervations de Droit ſur l'Article V. de la Quadruple-Alliance, og indeholder mange hidindtil ikke synderlig bekiendt blevne Omstændigheder, denne Deel værd at betragte.

Til Berlin haves nedenstaaende nye trykte Bog under sin medfolgende Titul: Der mit dem Göttlichen Geſetz donnernde Catechismus Prediger im Cabinet, welcher bey abgelegten Viſiten ho-

hen

hen und niedrigen Standes-Personen ihre Laster, Fehler und Anliegen, nebst dem heutigen verkehrten Welt-Lauffe, in sententieusen und annehmlichen Discours-Predigten bescheidentlich entdecket, dieselben wollmeinend warnet, ernstlich vermahnet, und kräfftig tröstet, nebst einem Anhange auserlesener Predigten über Biblische Sprüche, ausgefertiget von Gottlieb Cobern, in 8. 1734.

Sammesteds finder mand og efterfølgende Skrift under denne Opskrift: Johannis Timmii, M. D. & Practici Ulysses Germanus, eller Vernunfft-mässige Abhandlung der von den Teutschen anzustellenden Reysen, worinnen derselben Nothwendigkeit, sowohl zur Erlernung der Kunst und Wissenschafften, als Fortsetzung des höchst-nützlichen Commercii, fürnehmlich aber zur Erhaltung der Gesundheit und Genesung der Kranckheiten, gründlich erwiesen und dabey angezeiget wird, was für Länder und Städte ein Teutscher seinen Zweck durchs Reisen zu erreichen, besuchen muß. in 8. 1734.

Til Tannover seer mand en liden Tractat at være kommen for Lyset, som giver

sig

sig denne Titul: Reflexions sur le projet de la Nouvelle Monarchie, hvorudi Autor sær vidtloftig fremviser det Osterrigske Huuses Rettigheder over de Provintzier, som det udi Italien har ejet, og endnu besidder, fremdeles de u-billige Procedurer Kronerne Frankerig og Spanien bruge i henseende til forommerte Lande, iligemaade det Tydske Riges Skyldighed og Interesse at anvende alle muelige Ting i Verden til at conservere Keyseren ved disse Landes Besiddelse, og endelig, at Engelland og Holland ere forbundne uden videre Tids spilde sig for Kejserens Parthie at erklære. Men som det synes, vil denne Tractat ikke finde stor Ingress, helst siden den i een og anden Sag noget for tydelig har beflittet sig paa Sandhed.

Til Dresden er for kort siden udkommen: Sorgfältige Betrachtungen der flüchtigen und kurtzen Zeit, in Beherzigung der vornehmsten Theologischen Glaubens-Puncten; Zur Erweckung (I) Wahrer Busse in der vergangenen (II) Innigstes Flehen in der gegenwärtigen (III) Hertzlicher Danckſagung in der zukünff-

künfftigen Lebens-Zeit. Verfertiget von M. Carl Gottfried Engelschal, Jh. Königl. Majest. in Pohlen und Churfürstl. Drl. zu Sachsen bestalten Hoff-Prediger, in 8vo. 1734. Mand finder i dette opbyggelige Verk LXXVIII Betragtninger eller Andagter, i hvilke de fornemste Theologiske Troens Lærdomme ere afhandlede, og med mange klare Historier, Sindbilleder og Kirke-Fædrenes Sprog oplyste.

Nederlandene.

Baade til Delft saavelsom og i andre Stæder paa Bogladerne findes nu gandske færdig til kiøbs at bekomme efterfølgende foromtalte Verk: Das Leben des Ritters Wallpole, Ritters von Bath, Cantzlers vom Excheqver, ersten Lord-Commissarii von der Schatz-Cammer, und Geheimten-Raths von Jh. Königl. Majest. von Groß-Brittannien. Denne Levnets-Beskrivelse, som er prydet med et Portrait, indeholder først en kort Beretning om alle forrige Cantzlere af Exchequer, og hvad for Widerverdigheder de ved denne høje Betiening har

maat

maat udstaae, derneſt følger et Slegt-Regiſter over den Walpolſke fornemme Familie endnu fra Aar 1100 af indtil denne Tid, og endelig foromrørte Ridders Liv og Levnet.

Til Amſterdam har Mr. de Beauſobre nyelig ladet ſtille et Verk for Lyſet, ſom kaldes: Hiſtoire Critique de Manichée & du Manicheisme, 1 Part in 4. Dette Verk, der foreſtiller Kirke-Fædrene deres naturlige Afbilding efter deres Gemyts Beſkaffenheder, og ellers formedelſt mange andre ſkionne Efterretninger, angaaende denne Sectes Oprindelſe og Fremgang, bliver af mange meget admireret, og ønſke, at de maatte ſee til deres Fornøjelſe de andre paafølgende Tomer, hvis Tal mand endnu ikke veed, hvor ſtor det vil blive.

Til Utrecht er nyelig en Afhandling in 4to kommen for Lyſet under denne Titul: Diſſertatio Theologica de Serpente Deceptore per D. Jacob Ode, Th. & Phil. P. P. Denne Diſſertation fortiener billig at læſes af denne lærde Materies Liebhabere, i henſeende til de derudi fore-

forekommende lærde Underſøgninger og fortreffelige Raiſons.

Engelland.

Til London er iblant mange andre Skrifter, ſom hinindtil ere komne for Lyſet, endnu efterfølgende bleven bekiendt, og er værdt, at det her vorder antegnet, Titulen lyder ſaaledes: The preſent State of Popery in England &c. oder der itzige Zuſtand des Pabſtthums in Engelland, worinnen eine neue Geiſtliche Gerichtbarkeit entdecket iſt, ſo durch Apoſtoliſche Vicarien &c. verwaltet wird, die an unterſchiedenen Oertern des Königreichs ihren Sitz haben. In einem Brieffe von - - - - an einen Cardinal zu Rom dat. vom 1 Janv. 1734. nebſt einer Vorrede des Herausgebers 1734. in 8vo.

Sammeſted er nu omſtunder gandſke færdig fra Preſſen udgangen det efterfølgende foromtalte Verk, ſom fører denne vidtloftige Titul: A Compleat Hiſtory of the Wars in Italy, contaigning a particular Account of all the Battles, Sieges de likewiſe a true Relation of the Moſt Secret intrigues and Negociations

of

of the Courts of France, Spain, Germanny and Savoy, interſperſed with Variety of entertaigning Amours and original Letters of the Several Princes concerned. Alſo the Politial Intrigues of the King of Sardinia, contaigning an Account of the Treatment of Mr. Phelippeaux, the French Ambaſſador at te Court of Turin, contrary to the Law Nations. Translated form the Original French of Count Bonnewal, now in great Eſteem at the Court of the Grand Signior. Ved denne Beſkrivelſe over den forrige Italienſke Krig findes nu omſtunder et noje og accurat Land-Kort, der alle Platze og Egne tydelig fremviſer.

Frankerig.

I Paris ere efterfølgende Piecer at bekomme. (1) L'abregé de la vie des Meilleurs Hiſtoriens, avec un jugement ſur leurs ouvrages. (2) Quelques Reflexions ſur la maniere de l'etudier utilement. (3) Une Idée generale du Gouvernement des Principaux Etats de L'Europe, anciens, & Modernes par Mr. de Juvenel. 1734. in 12.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 35.

Den 2 Septembr. 1734.

DANNEMARK.

Continuatio om Infanten Don Carlos hans Succession i Florentz, Parma og Placentzia.

De mindste Bekymringer vare vel over Pavens Protester; thi fast om hand efter Hertugen af Parma hans Død, udsendte sin Commissaire at tage Staden i Besiddelse, hvilken og hos Borgerne fandt saa stor Hengivenhed frem for det Keyserlige Hoff, at de tillukkede Portene, og opstak Pavens Fahne; saa hav-

de dog alligevel den før omtalte Keyserlige General tydelige Ordres, og var færdig ved en Bombardering at aabne sig Indgangen, om den ej havde givet sig med det gode, da den hellige Fader derover kunde holde saa længe Congregationer, som ham behagede. Hvad alt saaledes til Spaniens Nytte var besluttet, antoges tillige med samme Aar den 6 Junii af bemelte Hof, dog med den hosføjede Declaration, at Tropperne skulde inden 5 Maaneders forløb fra den Dag være overførte til Italien, og Tiden ej længere udsættes med Disputer, i fald nogle nye Besværligheder sig yppede. Til ydermeere Vished og Bekræftelse baade af denne, saa og de foregaaende Tractater, der vare sluttede i London Aar 1718, og i Wien 1725. (De Artikler undtagne, som tale om Neutrale Tropper) blev endnu en formelig Tractat den 22 Julii 1731 i Wien indgaaet imellem Keyseren, Spanien og Engelland, hvorudi de samptlige lovede, at anvende alderes Flid til at vinde Store-Hertugen, og imod Garantie af alle bemeldte Hertugs høje Rettigheder, formaae hannem

til

til denne foreværende Tractat at tiltræde. Dette afløb ligeledes efter Ønske; thi inden det Florentinske Hof kunde have nogen Kundskab om den Wienerske Tractat, var allerede den 25de i samme Maaned formedelst den Spanske Munk Pater Ascanium, en Familie-Foreening bleven faststilled imellem Spanien paa den eene, og Store-Hertugen samt hans Søster Enke-Churfyrstinden af Pfaltz paa den anden Side, i følge af hvilken Don Carlos blev erklæret som Arving til alle deres saavel inden, som uden for Hertugdommet sig befindende faste Gods og Løsøre; hvorimod Store-Hertuginden blev forsikret om en anstændig Hof-Staat og adskillige andre Eres-Tegn, saa længe hun levede efter Broderens Afgang. Samme Dag blev mand formedelst en særdeles Artikel eenig om, at Infanten ved sin Ankomst skulde imodtages i Livorno, og siden videre vorde betient i Florentz.

Hermed var Keyseren atter igien ey tilfreds: saasom det syntes ligesom Don Carlos alleeneste ved Store-Hertugens Disposition var indsat til Arving, uden

at erindre sig Keyserens og det Romerske Riges gode Behag, hvilket Successionen yderst burde tilskrives. Alt saa blev det Spanske Hof foraarsaget, ved sin Minister den 9 Sept. skriftligen at forklare, det Meeningen af forberørte Famille-Convention ingenlunde var anseet paa at formindske Keyserens og det Rommerske Riges Højhed, eller svække de foregaaende Tractater, til hvilke ogsaa Store-Hertugen den 21 Sept. omsider tiltraade.

Kongen af Spanien lod tillige den 15 i samme Maaned et Brev afgaae til Keyseren, hvorudi hand emancipered sin Søn Don Carlos, og erkiendte ham for sin egen Herre, afsigende sig derhos fra ald Formynderskab for hannem i de Italienske Affaires, over hvilke Keyseren alleene skulle have at befale. I følge herudaf, gav Keyseren formedelst Rigs-Hof-Retten ej alleeneste Enke-Hertuginden af Parma og Piacenza, Dorothea Sophia, Infanten Don Carlos hans Frue Moders-Moder, og Store-Hertugen Johan Gaston berørte Kongen af Spanien hans Udladelse tilkiende, anmodede ogsaa

saa samme Enke-Hertuginde og Store-Hertug, at være Formyndere for Infanten, sendte og sine Fuldmægtige til Rigs-Hof-Retten, at aflegge Formynder-Eeden, og imod Reversaliers udgivende, annammede de det sædvanlige Tutorium, eller Fuldmagt paa Formynderskabet. Imidlertid disse Negotiationer paastode i Wien og Florentz, samlede sig en anseelig Flode i Middel-Havet, bestaaende af 25 Spanke Skibe, 16 Engelske dito, og 7 Spanske Galleyer, til at bedekke de Fahrtøyer med, paa hvilke oftermeldte 6000 Spanske Tropper skulde overføres. De ginge om Borde i Barcellona den 17 Octobr. og landede inden Maanedens Ugdang i Livorno. Imedens Folkene ginge udaf Skibene, opsatte nogle Toscaniske Commissarier med den Spanske General et Reglement, hvorhen Mandskabet skulle forlegges, samt hvorledes de sig imod Landsens Øvrighed skulle opføre, hvilket med Eed blev stadfæstet. Infanten selv brød op følgende Vinter, tagende sin Vej igiennem Frankerig, og blev imodtaget ved sin Ankomst til de Italiensk Lande med besynderlige Eres-

Tegn, saavel af Magistraterne, som de de der paa Stæderne sig befindende Jøder.

Under alt dette hændtes ham nye Besværligheder, inden hand kunde komme til en roelig Besiddelse. Keyseren begyndte nu at ansee de 6000 Spanier, som en alt for stærk Krigs-Magt, siden de i Begyndelsen vare ansette paa begge Successionernes Beskyttelse, og Infanten dog alligevel var nu vis nok paa den Parmesanske. Hand formaaede og den Spanske Minister i Parma, som dog ej var accrediteret, en deslige Declaration at giøre, i Kraft af hvilke hand agtede med væbnet Haand at fordrive de overflødige Spanier, hvilket kom det Spanske Hof meget underligt for, dog blev dette Forsæt ej sat i Verk.

Videre lod Keyseren, som Hertug af Mayland sig behage, at giøre Infanten Vanskeligheder, i henseende til Grændserne, forbød tillige endeel af sine Undersaatter, som havde Lehn i det Parmesanske Herredom, at giøre deres Vasall-Eed, inden Infanten eller hans Formyndere først havde hyldet Keyseren, som sin Over-

ver-Herre. Adskillige Lehn, som Hertugerne af Parma havde ejet udi Kongeriget Neapolis, vegrede Keyseren sig ligeledes ved at udgive, ald den stund de ej sade lydige under Hertugdommet selv, og at Infanten først burde fremviise en formelig Cession fra sin Frue Moder, der var Arving til de samme.

Resten skal næste Torsdag følge.

Her udi Kiøbenhavn har Byrge Krog fra Bogtrykkeriet faaet fuldfærdiget sit Lexicon Ebr. Chald. Latinum, som hand paa egen Bekostning har udgivet; Skulde nogen vilde tilkiøbe sig samme Bog, kunde de behage at tiltale ham selv, som logerer i Hyschen-Stræde hos Thomas Krone, Bogen kand og faaes tilkiøbs hos Bogbinder Monsr. Plesner, boende i Spring-Gaden ved Trinitatis Kirke-Port.

Prænumeranterne kand lade afhente den 8de Continuation af den Christ-opbyggelig Tidsfordriv, paa det sædvanlige Sted og Skriv-Contoir i Lærstræde, og saa snart den 9de Continuation bliver ferdig, skal det og her notificeres. Den

Avantage som Liebhaberne paa nogen Tid er givet, at kunde bekomme de Continuationer som dem fattes af første Part for 4 ß. stykket, varer endnu, dog ei længer end til Septembr. Maaneds udgang; Efter den Tid bliver 1te Part ei adskilt, men alle 6 Continuationer følges da ad, og koster tilsammen 2 Mark Danske.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 147.

Følgende Disputatzer ere holdne i Borchens Collegio Ao. 1702.

15 Mart. *Laurentii Thomæ Schive* Math. Stud. Synodus Chronozeutica, sive de conjunctionibus Saturni & Jovis, qvæ magnæ dicuntur. Diss. Astronomica. Resp. *Magno Johannis Bircheriis.*

3 Maji *Henrici Hierrild* Saxo Grammaticus vindicatus sive Diss. Philolog. Hist. Critica de puritate lingvæ Latinæ & castitate Historiæ Danicæ in Saxone contra *Joh. Gorop. Becanum, Boxhor.* alios. Resp. *Johanne Adolpho Stuve.*

10 Maji *Martini Braëm Cornificii Fil.* de Diebus ac festis Natalitiis ex Gen. XL. 20. Matth.

Matth. XIV. 6. nec non 2 Macch. VI. 7. Diss. Hist. Critica. Resp. *Johanne Faber.*

7 Jun. *Jessenii Hannibalis Jessen* Diss. Physica de Nubibus & qvibusdam earum effectibus. Resp. *Urbano Feurman.*

14 Jun. *Petri Laurentii Fossii*, Med. Studiosi, Diss. Physico-Medica de curationibus Magneticis vulgò dictis. Resp. *Biörnone Matthiæ Drachardt.*

17 Jun. *Philippi Julii Bornemanni* Diss. II. de odio Ægyptiorum in Pastores. Resp. *Casp. Jac. Norup.*

19 Jun. *Jacobi Friderici Borchmanni* Dissert. Critica de Inscriptionibus Epistolarum qvædam continens. Resp. *Andrea Jacobi Schmidt.*

22 Jun. *Georgii Laurentii Welleji* Ἱερὰ Σκέυη sive de poculis & patinis Eucharisticis Diss. Hist. Ecclesiastica. Resp. *Benedicto Meizone Faxovio.*

De øvrige Disputatzer for dette Aar skal meldes i følgende Numer.

Tydskland.

I Altona bliver i disse Tider et Verk udgivet, som fører den Titul: Petri Zornii, Prof. Reg. Ordin. Historia Fisci Judaici

sub Imperio veterum Romanorum, qva Periodi designantur Sceptri Judæorum ablati &c. 1734. in 8vo. 1 Alphab. 14 Ark. I Steden for en Fortale til dette Verk, bliver den Spaadom Matth. III. 12. meget lærd, om Jødernes ælendige Tilstand efter Christi synlige Nærværelse forklaret. Det 1ste Capitel handler fornemmelig om den Skat-Skyldighed, hvormed de Rommere Jøderne havde belagt. Det 2det indeholder en Historie om denne Skat-Skyldighed fra Pompeji Tider af, indtil Archelaus blev fortjaget. Det 3die anfører den Samme fra den Tid, indtil Jerusalems Forstyrring. Det 4de fremstiller endnu samme Historie under de Keysere Vespasianorum deres Regimente. Det 5te fortæller de haarde og u-billige Penge-Skatters Paaleggelse, hvormed Jøderne under Domitiano bleve besværede, hvilke i følge af det 6te Capitels Indhold af Keyser Coccejo Nerva bleve ophævede, saa at hverken Christne eller Jøder vare meer forbundne til paa nærmest indløbne Klagemaal over een eller anden Forseelse, deres Effecter i det Keyserlige Skat-Kammer at indlevere.

Det

Det 7de strekker sin Fortælning hen indtil Trajani og Adriani Regierings-Tider, og det 8de afhandler de andre Romerske Keyseres i sær Juliani Apostatæ Sager i disse Tilfælde. Der har endnu ingen med saadan et Forsæt skrevet saa besynderlig et Verk om denne Materie, hvorfore dette nærværende, som er prydet med en extraordinair Lærdom, er saa meget dismeere at berømme.

I Hamborg finder mand efterfølgende til kiøbs: Untersuchung etlicher Wahrheiten der Christlichen Glaubens-Lehre, welche in öffentlichen Reden an die Gemeine des Herren vorgetragen worden von M. Romano Teller, der Theolog. Baccal. und Predigern in Leipzig 1734. in 8vo. De Materier, som i dette Verk med en grundig Behagelighed og Opbyggelighed blive afhandlede, ere efterfølgende: (I) Et Menniskes U-videnhed anlangende hans sidste Doms-Time for Gud, som en u-bekiendt Velgierning af Gud. (II) Den høyeste Lykke i Verden er at være et Guds Barn. (III) Det Navn JEsu Fortreffelighed. (IV) Den Tredie Bøn i Fader Vor, som et Bevis

paa

paa den Christelige Religions Fortrefflighed. (V) Vennens Fordeel og Nytte. (IV) Den overvundne Bedrøvelse.

Sammesteds kand mand i disse Tider à parte bekomme: Schreiben an einen guten Freund, in welchem die Frage erörtert wird: Ob es wieder das Völcker-Recht, daß der Rußiske General-Feld-Marschal Graff von Münnich den Hrn. Marqvis von Monty arretiren lassen.

Til Jena er for gandske kort siden efterfølgende Tractat fra Pressen udgangen, som fører hosføjede Titul: Jus Publicum Universale & Pragmaticum, methodo systematica nova ratione elaboratum, & ex uno principio in dubio deductum. Accedit Meditatio ad Augustissimi Imperatoris Caroli VI. Sanctionem Pragmaticam, anno superiori edita, nunc recognita & plurimis novis argumentis firmioribus aucta. Autore Godofr. Ernesto Fritschio Illustrissima Domus Leonsteiniano Wertheimicæ Consiliario, 1734.

Til Helmsted er nyelig bleven solidt tvende trykte Prædikener, hvilke ved særdeeles Anledninger ere blevne holdte, den ene nemlig over 1 Reg. III. v. 7. 9. den anden

den over Prov. XXV. v. 2. 5. af Johan Lorentz Mosheim, Abbed til Marienthal og Michaelstein 1734. in 8vo. Den første kaldes: Daß allerbeste Gebeth, welches man für junge Monarchen verrichten kan, og er holdet paa Petri II. Keyser af Rusland hans Cronings-Dag den 4 April 1728. Den anden blev foredraget paa Staden Brunswigs Hyldings-Dag den 2 Octobr. 1731. og handler udaf forommeldte Sprog om de sikkerste Midler, hvorpaa een Regierings Lyksalighed bør grundes.

Nederlandene.

Til Leuwarden er et Skrift fra Pressen udgangen, som haver den Titul: De Vorzeggingen van den Heere Jesus Christus, &c. oder: Die Weissagungen des HErrn Christi, betreffend die Verwüstung Jerusalems, den Lauf seines Königreichs mit den dazu gehörigen Zeichen der Zeiten, und die Vollziehung derselben am Ende der Welt, aus dem 24 und 25 Cap. Matth. endecket, durch Hieronymus von Alphen, Dienern des Evangelii zu Amsterdam, 1 Tom. I denne første

Part,

Part, som alleene endnu er bleven færdig, bliver alleneste Matthæi 24 Capit. erklæret, og sat i Parallel med Marci XIII. og Luc. XXI.

Frankerig.

I Pariis hos Boghandleren Mr. Prault skal findes et Skrift, som fører denne Titul: Lettre de Monsr. Le Marqvis Scipion Maffei, contenant le recit & L'explication d'un feu rare & singulier semblable à celui de la foudre ou du tonnere, le qvel s'est formé dans le corps d' une femme de la Ville de Cesenne en Italie, & l'a reduite en cendres in 12. Dette Skrift skal være et Giensvar paa et Brev fra Pater Ippolito Bellivaga, hvorudi hand har giort Ansegning om, at forklare efterfølgende Tilfald. Den Qvinde, som dette hendede, var 62 Aar gammel, og havde haft den Vane, at hun hver Dag uden andre Folkes Hielp, selv vaskede og gneed sit Legeme med Campher-Spiritu, for derved at fordrive Snue og Hoste, hvoraf hun ofte var besværet. Den 14 May 1731. om Aftenen gik hun ved ordinaire Tid ind i hendes sove-

ve-Kammer, og lod sig ikke med noget Usædvanligt mærke, uden alleeniste, at hun syntes at være noget bedrøvet og nedslaget i Gemyttet; der fandtes hverken Ild eller Lys i det gandske Kammer, Lusten var stille, og Himmelen klar den heele Nat igiennem. Om Morgenen fandt mand hende liggende for sin Seng forbrændt til Aske, indtil Skinnebeene og Fødderne, eendeel af Hovedet, og 3 Fingre paa den eene Haand. Asken var sejvaad, og gav en slem Stank fra sig. Veggene, Sengen og Huusgeraad, som der fandtes, var overskiult med en fin dog fugtig Støv, hvilket endog i de oven over værende Kammere sig havde optrænget. Loftet var med en guul-brun og ilde lugtende Fugtighed ligesom overdraget, og de af det forbrændte Legeme overblevne Lemmer vare sorte anløbne. Intet var i Kammeret bleven fortæret, uden at de Lys vare bortsmeltede, uden at Veglen engang var bleven anbrændt, da dog de overblevne Ledemoders Sorthed, Legemets Fortærelse, og dets Forbrændelse til Aske, vare aabenbare Virkninger af en Ild. Kiokken-Ild kand nej ve

for-

forbrænde et Menniskes Legeme til Aske, saasom de og ved Ilds-Vaader blive skrumpede, og ikkun uden om anbrændte, dog blive tilbage, da og en saa stærk u-sædvanlig Ild Seng, Kammer, ja det gandske Huus maatte have angrebet; Tilmed fandtes der intet tændt Lys i Kammeret. Ved saa klar een Himmel kand mand heller ikke giette paa Torden-Slag, heldst siden ingen Aabning siuntes i Gemakket, som dog gierne skeer, hvor Torden nedslaaer. Men vil mand kalde ald anden Ild, som kommer af sig selv, og uden saadanne Tings Beblandelse, som uden anden Ild sig kand antænde, og fortære en Ting til Aske, Torden og Lynild, saa er denne arme Kone og bleven slagen af Torden og Lynild, der i hendes Legeme selv, formedelst den hitzige Spiritus, hvormed hun sig dagligen vaskede, og hendes hitzige Temperament til en Ild har antændt, og hende fortæret.

Sammesteds finder mand i disse Tider efterfølgende: Les Amours de Clitophon & Leucippe, Traduction libre du Grec: d'Achilles Tatius: Par le Sieur D.D. 1734. in 12.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 36.

Den 9 Septembr. 1734.

DANNEMARK.

Til Slutning anføres Resten af den erholdte Notice om Infanten Don Carlos hans Succession i Hertugdommene Florentz, Parma og Piacentza, under efterfølgende Linier.

Da Infanten, efter en aarlig Sædvane, ved Mid-Sommers Tiid Aar 1732. imodtog Hyldingen af de Toscaniske Lande i Store Hertugens Navn, og der ved den Anledning paa en ey nok forsigtig Maade blev talt om Don Carlos

hans Efterkommere, saa formeente Keyseren sig atter igien at være fornærmet paa sin og Rigets Høyhed; thi lod hand tvende skarpe Skrivelser indløbe, det eene nemlig til Store Hertugen selv, og det andet til Infanten, som havde antaget Navn af Store-Printz. Til alle disse vanskelige Sagers Bieleggelse blev Engelland anmodet at være Mediator, der ey heller derved sparede nogen Møye; det kom og saa vidt, at afvigte Aar i Julii Maanet, et Project til Forligelse blev opsat, med hvilket Spanien strax lod sig nøye, men fra Keyseren kom efter lang Ventende intet andet, end et Contra-Project. Da alt Spanien saae denne det Keyserlige Hoffes Adfærd, og betragtede, hvad i de forbiegangne Aar var skeet, befalte det sine Ministrer, ey at indlade sig med de Keyserlige i nogen videre Negotiationer, tilkiendegivende, at det tillige med Frankerige vilde hævne den Foragt, som det Østerrigske Huus ofte havde bevist imod det Bourbonniske.

Yderligere gav Infanten i Sluttningen af Aaret formedelst høfflige Skrivelser Store-Hertugen og Enke-Hertugin-

inden af Parma tilkiende, at som hand nu havde antrædet sit 18 Aar, udi hvilket Hertugerne hans Forfædre vare blevne erkiendte for myndige, saa takkede hand bemeldte Store-Hertug og Enke-Hertuginden for deres havde Møye, saasom hand nu selv herefter vilde forestaae Regieringen, tilleggende med det samme den sidste en Pension af 12300 Pistoler. Denne sin fattede Beslutning kundgiorde hand ligeledes alle Parmesanske Magistrater og Rettes Betiente. Omsider da Spanien havde forordnet Don Carlos til Generalissimus over de i Neapolis og Sicilien agerende Spanske Tropper (helst siden hand, som en Souverain Printz ey kunde staae under Kongen af Sardinien, saasom alle Operationer burde skee med bemeldte Majestæts og Hertugen af Willars samlede Raadslag) saa lod hand ved sin Indrykkelse i Neapolis udgaae et Manifest, hvilket ikke alleeniste indeholder hans til denne Expedition givne Fuldmagt, men endog en Forsikring, at Folket saavel der i Landet, som i Sicilien, hvilket hand samptlig anseer, som ældgamle Spanske Undersaattere,

ingenlunde havde nødig, at befrygte noget Ont for det, at de paa nogen Tid havde holdt sig til det Østerrigske Huus, men at de derimod nu skulde bekomme alle deres gamle Privilegier stadfæstede, samt blive befriede og forløste fra de svære Plager, hvormed de af den Tydske Regiæring havde været belagde.

I Betragtning af alt dette har ogsaa Infanten hidindtil haft god Lykke; og lader det sig ansee, at hand iblant et Folk, som Neapolitanerne ere, endnu skulle kunde finde større Fremgang.

Endnn i Følge af disse Europæiske Krigs-Conjuncturer, kand mand u-muelig forbiegaae, mand jo maa melde noget lidet til den curieuse Læseres Behag, om det Hertugdom Mirandola i Italien, som i disse Tider maa finde Virkninger af de itzige farlige Krigs-Troubler: Hoved-Staden bærer samme Navn, som Hertugdommet i sig selv. Landet rundt omkring er angenemt, og eyer en stor Overflødighed af Viine, Hvede-Meel og Hauge-Frugter. Tilforne havde det sine egne Hertuger af det Huus Picco, som toge det i Lehn af den Rommerske Keyser,

ser, men er nu meere med Modena forenet, som videre ved Leylighed skal blive meldet. Staden i sig selv er med Bastioner, et Citadelle og en Skandse La Bocca kaldet, vel befæstet. Oprindelsen til denne Stads Navn siges at være denne, nemlig: at da Keyser Constantini Daatter Euridice var bortrømt med en sin Faders Betiente Manfredo, og paa engang fødte 3 Børn til Verden, som vare Frugterne af dette Bekiendtskab, skal Keyseren i Anledning af slig en selsom Hændelse kaldet Staden Mirandulam. De Keyserlige havde ellers Aar 1702. stærk befæstet denne Ort, hvor de 1704. af de Franske bleve beleyrede, og maatte 1705. give sig paa Discretion. Aar 1707. blev Staden forladt, og haver den alt siden haft god Roelighed, indtil nu, da den af de Franske igien trues med en Beleyring.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 148.

Continuation af de Disputatzer, som ere holdne i Collegio Mediceo Ao. 1702.

13 Sept. Mag. *Petri Jacobi Brinch*, Inspectoris,

ris, Dissert. Chronologico-Critica de LXX. hebdomadibus Danielis. Resp. *Laurentio Terpager, Petri Fil:*

27 Sept. *Olai Francisci Thestrupii* גרי בחל אככו sive Diss. II. de hædo non coqvendo in lacte matris suæ. Resp. *Jacobo Boroppidano.*

21 Octobr. *Clementis Jessæi*, Ripensis de Notariis sive Ταχυγράφοις Dissert. Hist. Ecclesiastica. Resp. *Hilario Johannis Hagerup.*

2 Dec. *Petri Chr. Krageland*, Ripensis de aureo femore Pythagoræ. Diss. Historico-Critica. Resp. *Johanne Daniele Melchioris Ramô*, Bergensi.

6 Dec. M. *Joh. Matth. Hammerich* Diss. Hist. Crit. de usu Evangelici Codicis apud veteres Christianos. Resp. *Thoma Bornemannô.*

8 Dec. *Esaiæ Helt* Diss. Ethica I. de vita & victu filii prodigi ex occasione dicti Luc. XV. 16. Resp. *Erasmo Brun.*

11 Dec. *Christiani Caspari Kölichen.* Dissert. Physica prior de effluviis frigoriferis. Resp. *Joh. Daniele Melchioris Ramô*, Bergensi.

21 Dec. *Laurentii Thomæ Sebive*, Math. Stud.

Rudimenta Geometriæ, qvæ Elementorum loco esse possunt, vel in Elementa Euclidea introductio. Resp. *Clemente Blichfald.*

Sverrig.

Til Stokholm ere efterfølgende nye Beger og Tractater ankomne: (1) Beschreibung von Ober- und Nieder-Elsas samt den Sundgau nebst 15 Geographische Tabellen, darauff alle Vestungen an Rhein zu finden sind, in 4to 1734. (2) Betrachtungen über den itzigen Zustand von Italien, und die Uhrsachen des gegenwärtigen Krieges in 4to 1734. (3) Das weit aussehende Auge von Europa, welches von der Pohlnischer Wahl an, biß Dato alle Krieges-Begebenheiten beschauet, in 8vo 1734. (4) Geschichte der Herzogin von Hannover, Gemahlin Georgens I. Königs von Groß-Brittannien in 8vo 1734. (5) Politischer Send-Schreiben an einem Advocaten über die Worte: Schicket euch in die Zeit, denn es ist die böse Zeit, in 8. 1734. (6) Die seltsame Begebenheiten des unglückseeligen Philope, oder Leben einer hohen Stan-

des Persohn, unter diesen verdeckten Nahmen, mit Kupffer-Stücken in Octavo.

Ingermanland.

Til Petersborg hører mand efterfølgende endnu ubekiendte Verk at være bleven trykket: Nachricht von gezogenen Büchsen, und etliche rare Anmerckungen vom Schiessen, aus der Academie der Wissenschafften in St. Petersburg Commentar: T. III. und IV. übersetzet vom Autore Johan Georg Leutman Acad. Scient. Membr. und Mechan: & Optic. Prof. P. O. in 4to. In dem Commentariis Academiæ fører Afhandlingen denne Opskrift: Dissertatio de Sulcis Sclopetorum cochleatis.

Samme Sted er og bleven trykket et Latinsk-Rußisk-og Tydsk Vocabularium in Octavo. Det er ikke indrettet efter Bogstaverne, men efter Materien, og Ordene ere under visse Sectioner indførte.

Tydskland.

Paa Bogladerne i Hamborg findes efter-

terfølgende: Zeit und Geschicht-Beschreibung der Stadt Göttingen, worinnen derselben Civil-Natur-Kirchen- und Schul-Historie, aus verschiedenen alten Urkunden, auch andern sichern Nachrichten, umständlich vorgetragen wird, erster Theil 1734 in 4. nebst einem Kupffer, welcher den Plan der Stadt zeiget. Denne første Part bestaar af 2 Bøger, hvis 1 Capit. handler om Staden Göttingen dens Navn, Elde, Ubredelse, Befæstelse og forrige Anseelse. 2 Cap. om dens fornemste Hændelser, om dens Begyndelse indtil nærværende Tid, og 3 Cap. om den itzige Regierings Forfatning i Staden Göttingen. Den anden Bog taler i XV Capitler over Fyrstendommet Göttingen over Hovedet, om Stadens Egne og Korn-Marker, om Portene og Fæstnings-Verkerne, om Forstæderne deres Merkværdigheder, om den gamle Stads Gader, om Brynderne, og Vandets og Luftens Beskaffenhed, om Kirker, Closstere, Verdslige publiqve Bygninger, om Victualier, Drikke-Vahre, Bygnings-Materialier, om Kiøbmands Handel, Manufacturer, Aarlige

og

og Ugentlige Markeder, Jagd, Fiskerier, og om de behageligste Stæder uden for Staden. I den anden Part, som og nu er under Pressen, bliver den Göttingiske Kirke-Lærde- og Skole-Historie stillet for Lyset. I de foranstaaende uparthieske Betragtninger bliver iblant andre mange merkværdige Sager efterfølgende 3 Geographiske Qvæstioner opkastede og grundelig forklarede: (I) Om Egnen ved og omkring Göttingen har været det gamle Guottinga? (II) Om Göttingen har været Keyser Caroli Magni Goddinga Villa? (III) Om Hertug Henrich af Sachsen er bleven belejret af Kong Conrad I. i Slottet Grona ved Göttingen.

Til Franckfort ved Mayn findes endeel Exemplaria endnu tilkiøbs af det Verk, som kaldes: Historia & Monumenta Johannis Hus atqve Hieronymi Pragensis, Confessorum Christi, &c. in Fol.

Sammested er og D. Henrich Müllers Evangelische und Apostolische Schluß-Kette nylig fra Pressen udgangen.

Til Leipsig finder mand en Beskrivelse over den store Illumination, der Aar 1733 den 28 Januarii paa Hendes Majests. den Rus-

Russiske Keyserindes høje Fødsels-Fæst ved et da forestilte Fyr-Verkerie i Petersborg blev præsenteret, in folio paa 4½ Ark formedelst Trykken at være bleven bekiendt giort. Beskrivelsen er paa Russisk og Tydsk vorden affatted, hvilke Sprog næst ved hinanden paa spaltede Columner sig til Fornøjelse for Liebhaberne fremstille.

Til Jena er nyelig dette Skrift bleven for Lyset fremstillet: Commentatio Exegetico-Theologica in Amen Evangelicum, vel Veritatem Doctrinæ Evangelicæ Jurejurando Christi confirmatam, qva vocis Amen sensum genuinum & usum ex Antiqvitatibus Sacris & Ecclesiasticis in feliciorem laboris suscepti tractationem evolvit Joh. Georgius Weberus Seren. Ducis Saxo-Vinar: Concionator Aulicus; & Consiliarius Ecclesiasticus Primarius, Superintendens item generalis, 1734. in 8vo. Men i dette finder mand ikkun en forløbende Afhandling om en Materie, hvilken Autor i et besynderlig Verk, som endnu ikke er seet af nogen, vil forarbejde; thi hand har sat sig for, at erklære den Christelige Lærdoms

doms gandske Begreb af det Nye Testamentes Sprog, hvilke Christus med den sædvanlige Be=eedigelses Formul Amen har bekræftet. Verket skal bestaae af 2 Deele. Den første vil i XV Capitler beskrive Christi Rige over alt, den anden afhandler i XXV Capitler, Regalia Jura & Regalia bona, saa at i hver Capit. en besynderlig Sandhed bliver stadfæstet, i 3 Hoved= og Grund=Posit. erklæret, og i ligesaa mange Consectariis anvendt. Efterdi altsaa i dette nye Theologiske Verk saa mange Christi Sprog, og over 240 Sandheder finde deres Erklæring, saa vil det og tiene til stor Nytte for alle som vil beflitte sig paa Theologien, i sær Præster, til at udarbejde hellige og gode Prædikener.

Nederlandene.

Til Rotterdam er et Verk fra Pressen udkommen til kiøbs, som saaledes er betitlet: La Créance des Eglises Reformées touchant La Sainte de bien heureuse Vierge - - - avec des Reflexions sur quelques autres points de Controverse.

Til

Til Amsterdam er efterfølgende nyelig bleven oplagt: Exposition de la Doctrine orthodoxe sur le Mystere de la Trinité, avec un court examen du nouveau Systeme de M. Mati, &c. Autor til dette Verk er aldeles ubekiendt, dog alligevel kand mand deraf see, at hand er ligesaa stærk i Philosophien, som i Theologien. Men det maa staae der hen, om mand med Philosophisk Spitzfindighed i saadanne hemmelige Ting, som den H. Treefoldighed er, meget kand udrette.

Sammesteds er og et Verk i inderværende Aar udkommen, som mand seer at føre denne Franske Opskrift: Sermons sur divers Textes de L'Ecriture Sainte, par Theodore Huet, Pasteur de L'Eglise Wallone d'Amsterdam, 1734.

Engelland.

Til London fornemmer mand nyelig et Skrift at være kommen for Lyset, som kalder sig: The Doctrine of Abstinence from Blood defended. Det skal ellers være et Stridd-Skrift over det i det nye Testamente igientagne Forbud, at æde Blod, hvilket er indrettet imod tvende an-

andre smaa Skrifter, som nylig have fremstillet sig for Dagen, af hvilke det første nævnes: The Queſtion about eating Blood ſtated and examined &c. Det andet: The Prohibition of Blood a Temperary Precept, &c.

Sammesteds skal afvigte 22 Aug. i det der værende Oratorio 2de offentlige Disputatzer være bleven holdede imellem Hr. Henley og en Socinianer, den første neml: om Formiddagen over det Spørsmaal: Om det var billig og ret, at Christus skulde lide for andres Synder? den anden om Eftermiddagen over det Spørsmaal: Om Gud er Menniskene derfore meere naadig for de Ting skyld Christus har giort.

Ligeledes er sammesteds et gandske nyt Verk udkommen, som fører den Titul: Christianity revided, and Judaism subverted; occasioned by Mr. Chubs late Tracts in a Letter from a Gentleman in the Country to his Friend in London. I dette Verk bliver den Lærdom om Offringer meere oplyst end den tilforn har været, og Guds Befaling til Abraham, an-

angaaende hans Sons Offring, saavelsom og Jephtæ Omgang med sin Daatter omstændelig bliver overvejet. Autors Meening og Betænkninger om dette sidste maatte mand vel læse, saasom det er en rar Sag, hvorom adskillige Sentimens ere faldne, som maaskee neppe, ja snart aldrig blive eenstemmige.

Til Oxfort lader Monsr. Schaw under Subscription sine Observationer trykke, hvilke hand under mange Aars Forløb, saavel i Egnen omkring Algier og Tunis, som Ægypten og det Steenefulde Arabien, i Syrien, Phœnicien og det forjettede Land har forfattet. Derudi bliver forestillet mange gamle og nye Landkorter, nemlig om Mauritanien, Israels Land, og deres Lejrstæder i Orken, tillige med mange Kaabberstykker, hvorpaa de gamle Bygninger, Mynte, de merkværdigste Dyr, Urter etc. vorde fremviiste. Autor har selv undersøgt alt hvad nyt hand herudi fortæller, hvorfore og Verket saa meget desmeere kand holdes troeværdig. Exemplaret koster til at koste en Guinée, hvoraf halvparten bliver forud givet,

og

og den anden halve Part, naar det er færdigt.

Italien.

Fra Neapolis skrives, at paa Platzen ved Bitonto, hvor den sidste Battaille imellem de Kejserlige under Printzen af Bellemonte hans Commando, og de Spanske, under Greven af Montemar, er forefalden, skal en Stotte være bleven oprejst med denne Inscription:

Auspiciis
Caroli Borbonii, utriusqve Siciliæ, Hierosolymæ, & Hungariæ Regis, Hispaniarum Infantis, Parmæ, Placentiæ, & Castri Ducis, Magni Hetruriæ Principis.
Jos. Carillo Comes de Montemar Hostium plus minus VIII. M. cecidit, fugavit, & in deditionem accepit, Signis, Tympanis, armis omniqve apparatu militari captis, Bellum feliciter fortiterque confecit
Discant Itali
Germanos æqvis viribus superari posse.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 37.

Den 16 Septembr. 1734.

DANEMARK.

Kiøbenhavn.

Gives Publico tilkiende, at Samuel Friedlieb logerende paa Borchens Collegio, haver til Trykken forfærdiget en fuldkommen Analyſin Grammatica-lem over første Moſe Bog, efter Sal. D. Wasmuths Hebraiſm. Reſtitut. Skulde her til findes Liebhabere, ſom ej paatvi-les, der vilde prænumerere til dette saa vel Skolerne i almindelighed, ſom for en-hver Phil.-Ebræo i særdeleshed nyttige

Arbejde, vilde de indfinde sig til Prænumeration hos bemelte Samuel Friedlieb, at de jo før jo heller kand befordres til Trykken.

Conditionerne ere:

1. Prænumereres 3 Mark Danske, og siden ved Bogens Extradering 1 Mark. 2. Skriftet bliver ungefær 36 Ark. 3. Hvo som kand eller vil prænumerere paa 10 Exemplarer, haver et Exemplar til Foræring. 4. Haver de prænumererende saaledes Skriftet for 4 Mark Danske, da den, som ej prænumererer, ikke kand vente det under 1 Rdlr. 5. Kommer Skriftet, efter den med Bogtrykkeren giorte Accordt, fra Pressen ved Martii Maanetz Udgang, da det i Aviserne igien skal blive bekiendtgiort, paa det Prænumeranterne, imod Prænumerations-Seddelens Forevisning, kand lade deres Exemplarer affordre.

Det 19de No. af de Svenske Anmerkninger over Post-Tidingerne betreffer Kongeriget Neapolis, og lyder saaledes:

Kongeriget Neapolis, hvilket af de Spanske Tropper nu alt meer og meer ind-

indtages, har fra de ældste Tider af troe-ligen holdet sig til det Rommerske Key-serdom, indtil den Tid, da Gotherne, un-der det 500de Aar giorde sig Mester der-over. Udi det næst efter paafølgende Sec. indtoges det igien af Justiniani Ge-neral Bellisario, men blev strax tilbage vundet af Totila: Fra hvilken Tid det alt indtil Aar 774 kom under det Lon-gobardiske Rige. Caroli Magni Arvin-ger deelte Neapolis med de Grædske Key-sere, som siden drog det altsammen un-der sig, men bleve selv udjagede af Sara-cenerne udi det 9de og 10de Sec. Disse atter igien bleve overrumplede ved Pa-vens Hielp af Normannerne udi det 11te hundrede Aar, siden hvilken Tid og Kon-geriget Neapolis har været et Lehn af det Pavelige Sæde. NB. Dette er Grunden til den paa St. Peders saa kaldede Messe-Dag hver Aar brugelige Ceremonie, at formedelst den Neapolitanske Ambassa-deur en hvid Hest til Paven overleveres, tillige med en Pung paa 6000 Ducater: Eendeel i indeværende Aar indløbne Ti-ender, vilde vel have fremstillet sig af dette Indhold, at Spanien, imod nogle

smaa Pretensioners Eftergivelse, har vildet give den foromrørte Skienk, for at blive belehnet med Neapolis, men Paven skal aldeles have erklæret sig paa Keyserens Side.

Under Normannernes Vold stod Landet, indtil det formedelst Printzessen Constantia Aar 1194 hiemfaldt til hendes Gemahl Keyser Henrich VI. men det forblev dog ikke længere ved det Swabiske Huus, end til 1265. Thi siden Paverne ikke vare denne Slegt ret synderlig bevaagne, saa forlehnede Clemens IV. Neapolis og Sicilien til Grev Carl af Anjou Ludocici Sancti, Konge af Frankerige, hans Broder, hvilken udryddede de sidste Swabiske Levninger, og efterlod sine Efterkommere endskiønt med nogen U-eenighed imellem begge Linier, paa Thronen, indtil 1435. Ved den Tid adopterede Johanna II. Kong Alphonsum V. af Aragonien; og ihvorvel hun tog sine Ord tilbage igien, fik dog alligevel den Arragoniske Slægt Anledning med Magt at stadfæste sig, og paa nogen Tid trænge Printzerne af Anjou bort, indtil at Kong Ludvig XII. blev hende omsider Aar 1501 over-

overmægtig. Men 2 Aar derefter kom hun atter ind igien; Og have Kongerne af Spanien, (hvoraf Arragonien er en Deel,) fra den Tid u-ryggelig besiddet dette Rige til Begyndelsen af indeværende Seculo.

Kong Carl II. som døde uden Børn, havde formedelst sit Testamente giort Philippum af Anjou til Arving til alle de Spanske Lande, hvorpaa bemeldte Philip. V. Aar 1702 med allerstørste Glæde blev indtagen i Neapolis, men forlorede dog samme igien Aar 1707, formedelst Cardinal Grimanis hans Kunst-greb, hvorved Indbyggerne i Neapolis oplode Stadens Porte, og indtoge Keyserlige Tropper, forstørrede tillige med selv den prægtig Statue eqvestre, hvilken de Kong Philippo til Ære fem Aar tilforn havde oprettet. Kongerigerne Neapolis og Sicilien maatte tillige, som bekiendt er, formedelst den Utrechtske Fred afstaaes til Keyseren: hvilken Cession har alt siden ligget Spanien nær paa Hiertet, der i Følge af dets udgivne Manifest, paastaar, om mueligt er, i denne Krig samme igien at erobre.

Hvad Landet i sig selv anbelanger, da er det det største iblant alle Italienske Lande, overmaade sundt og frugtbart, i sær paa Olie, Viine og Silke. Mand regner, at der skal findes nogle og 40 Hertugdømme, over 70 smaa Fyrstendømme, hen imod 100 Marg-Grevskaber, 65 Grevskaber, 1000 Baronier, og 144 Stæder, hvilke alle have en stor Mængde af Indbyggere, som dog alligevel før ey heller vare af de beste slags.

(Continuatio følger næste Torsdag.)

Notification om Danske curieuse Sager. No. 149.

Følgende Disp. ere holdne in Collegio Medicéo Ao. 1703.

21 Maji *Jessenii Hannibalis Jessen* Vindicatio haud jejunæ assertionis de triplici Mosis jejunio per 40 dies in monte Sinai. Resp. *Dieterico Christophoro Eisenberg.*

25 Maji *Philippi Julii Cosmi Bornemanni* Disp. Hist. Ecclesiastica de prima Nominis Christiani origine. Resp. *Dieterico Sechman.*

4 Jun. *Jacobi Oligeri Jacobæi* Disp. Hist. Critica de arte Christi Mechanica, privatos

tos intra parietes exculta. Resp. *Hilario Christophoro Kaasböl.*

9 Jun. *Georgii Christiani Fleischer* Lilia Rubenis sive Dissertatio Philologico-Critica de לוּלְאִים. Resp. *Baggæo Johannis Frisio.*

13 Jun. *Georgii Laurentii Welleji* de Ordalio sive variis superstitiosæ Antiqvitatis Innocentiam probandi modis Diss. histor. Resp. *Martino Laur. Frisio.*

16 Jun. *Petri Laur. Fossii*, Med. Stud. Diss. Medico-Physiologica de formatione fœtus humani. Resp. *Joh. Dan. Ramo.*

22 Jun. *Olai Cosmi Bornemanni* de Zacharia Barachiæ Filio Matth. 23-35. Exercitatio Historico-Critica. Resp. *Isaacho Severini Flinthough.*

d. Jun. *Joh. Gerhardi Grube*, Med. Studiosi, Disp. Chemico-Physica de natura & usu Salis. Resp. *Andreâ Wöldiche.*

Resten af dette Aars Disputatzer skal meldes i følgende Numer.

Tydskland.

Til Hannover er for kort Tid siden et virkelig smukt Verk kommen for Lyset under denne Titul: Eleutherii Taxime-

nis Vernunfft und Schrifft mässige Gedancken vom nahen Heyrathen über Lev. 18. Da Autor ikke giver sit Navn anderledes tilkiende end med disse 2 Bogstaver J. K. hvilke findes paa Titel-Bladet. Hvad der har bevæget ham til dette Verk giver hand strax tilkiende i Fortalen, og synes det i særdeleshed, at en vis D. Juris Canonici Erklæringer om Casibus Matrionalibus ham dertil har givet Anledning. Men over alt lader Autor see, at hand har en god Indsigt i lærde Sager, og veed saa vel at skrive lærd som høflig imod sine Modstandere.

Til Leipsig er efterfølgende nyelig bleven bekiendt giort: Adriani Stegeri Phil. & J. U. D. Supr. Curiæ Provinc. & Consistor. Assess. & Civit. Lipsi. Senatoris de Principibus incestarum nuptiarum apud Gentiles auctoribus Oratio solennis in Auditorio JConsultorum d. 14 Junii 1634. habita in 4. De paa alle sider sig befindende Citationer af adskillige Autores, bærer Vidne om den store Flitid Autor ved denne skienne Orations Forarbejdelse har anvendt.

Sam-

Samme Sted er for kort siden efterfølgende fra Pressen udgangen: Laurentii Reinhardi III. Gymnasii Vinariensis Con-Rectoris de fœdere Vindobonensi A. O. R. MDCCXXXI. feliciter Icto, & de Successione Feminea in Augustissima Gente Austriaca, & terris eidem subjectis orationes duæ ob Argumenti similitudinem junctim editæ 1734. in 4to.

Endnu samme Sted er et lidet Verk kommen for Lyset, under denne Titul: Godofredi Baueri Dissertatio de Fanaticis Academiarum hostibus, in 4to.

Til Dresden seer mand: Vitæ octo Principum Saxoniæ Electorum Stirpis Albertinæ à Serenissimo Friderico Augusto Primo, retro usque ad Mauritium Principem Saxoniæ Electorem, brevibus lineolis adumbratæ à M. Christiano Friderico Weisio, Lycei Misnensis Con-Rectoris 1734. in 8vo. Der udi findes: Frid: Aug: Johan Georg IV. III. II. I. Christian II. og I. og Augusti Liv og Levnet beskrevne.

Til Eisleben er efterfølgende mærkværdige Bog kommen for Lyset: Vernunf-

nunftige Anleitung zur Oeconomie, und Kunstmässigen Verbesserung des Feld-Baues, darinnen eine, lange Zeit aus eigener Erfahrung bewehrt erfundene, und gar besondere Art, alle Gattungen vom Lande in Feldern, Wiesen, und Gärten, nach ihrer eigentlichen Beschaffenheit aufs genaueste zu erkennen, darauf in gehöriger Proportion, auf eine bisher geheim gehaltene Manier zu düngen, und ohne Mist fruchtbar zu machen, aufrichtig gezeiget wird. Verket er deelt i fem Deele, af hvilke den (1) forestiller et Oeconomiske Speyl, eller den gandske Theorie af Oeconomien: (2) Lærer at forvandle Nitrum, som Moder til al Frugtbarhed til en Oleum Vegetabile. (3) Udkaster de Tilsætninger, som uden Omkostninger dertil vorde tagne. (4) Aabenbarer den Maade, saavel Sæden, som Jorden at imprægnere. (5) Forklarer den rigtige Proportion. Som et Appendix findes endnu en u-forlignelig Recept imod Korn-Orme, og endelig er en Practica Oeconomica hosfeyet.

I Nürnberg selges i disse Dage et Landkort over Persien, hvilket gandske nye-

nyelig i Constantinopel er bleven stukket og udgivet. Det rareste som derved bemærkes er dette, at det er det første, som i Tyrkisk Sprog og med Arabiske Bogstaver i eenstemmelig fiin Stik er vorden i Constantinopel publiceret, som Autor selv i de der hos føyede Anmerkninger anmelder, at det er det første Specimen Geographicum, og derfore beder, at Læserne vilde see igiennem Fingrene, om nogen Forseelse derudi skulde findes. Hans Navn er Ibrahim, og hvad hans Bestilling og Embede angaar, da er hand en Mutaferracke eller lærd Mand. Aars-Tallet, som derhos er sat, er det 1142. nemlig: Hegiræ Muhammedicæ, hvilket altsaa med det 1729. og 1730. Christi Aar indtreffer, saasom det Aar 1142. Hegiræ fra den 15 Julii 1729. indtil 5 Julii 1730. har varet. Det Navn, som Persien fører i dette Kort, er Iran, hvilket mand alle de Lande denne Side Gihun eller Oxus indtil Tiger-Floden, saavelsom Turan alle de paa hin Side Oxus hen indtil Siberien beliggende Lande fra Zingio-Chan hans Tider af, pleyer at give. Af Miile-Tavlen seer mand en Lig-

ning

ning af efterfølgende Geographiske Maader, i Kraft af hvilke 110 Parasangæ Arabicæ antiqviores, 95 Recentiores, 380 Milliaria Arabica antiqviora, 280 recentiora, 100 Horæ Astronomicæ og 125 Parasangæ Persicæ antiqviores holder lige med hinanden.

Nederlandene.

Til den Haag finder mand efterfølgende at være udkommen: Recueil de Pieces, qui regardent le Gouvernement de Royaume d'Angleterre, & qui ont rapport aux affaires presentes de L'Europe. Traduites de l'Anglois 1734. in 12. I Forberetningen gives en Kundskab om Verkets Indhold, og Forfatterne til de Ting som i denne Samling findes. (I) Lettre à Mssr. les Craftmen, sur les changemens arrivés dans les Affaires de L'Europe par la Guerre declarée contre L'Empereur. (II) Remarques sur une Lettre au Craftman, addressées à l'Auteur de cette Lettre par Caleb d'Anvers de Grays' Jan, Ecuyer. (III) La Politique des Deux Partis, par rapport aux affaires

du

du Dehors, tireés de leurs propres Ecrits & verifiée par le cours des Evenemens. Avec quelques Remarques sur l'Etat present des Affaires dans la Grande Bretagne & l'effet qu'y ont produit nos Negociations, dans ces derniers anneés, par Mylord B. (IV) Histoire de l'abdication de Victor Amadeé, Roi de Sardaigne, & de sa Detention au Chateau de Rivole. Ou l'on voit, les veritables motifs, qvi obligerent ce Prince d'abdiqver la Couronne en faveur de Charles Emanuel son Fils, & ceux qu'il eut ensuite de s'en repentir & de vouloir la reprendre. Lettre Ecrite au Comte de C - - - à Londres, par le Marqvis de Tr. &c.

Til Leyden er efterfølgende fra Pressen udgangen: Francisci Fabricii Orat: Sacr: cum Heptade annexa Dissertationum Theologico-Oratoriarum, af hvilke den første handler om den Maade mand ved en Prædiken bør at i agt tage. (2) Om Velsignelsens Maade, eller et Ønske for Prædiken. Om Indgangens eller Exordii Nytte. (4) Om Bønnen for Textens Forklaring. (5) Om den Velsig-

signelse en Præst lyser over Folket i Kirken. Og (6) om Bønnens Maade.

Engelland.

Til London er efterfølgende Verk, som er oversat af det Franske, kommen for Lyset, og fører denne Titul: Letters to Mr. H - - concerning the most ancient Gods, or kings Egypt, and the antiqvity of the first Monarchs of Babylon and China, intermixted with a great Number of curious and entertaigning Particulars describing the Origin of the Several Deithies among the Heathens.

Frankerig.

I Pariis er for kort siden efterfølgende udkommen: Ouvres meleés de Mr. - - contenant un Discours sur la sin, qu'a eu Virgile en composant ses Bucholiques: Une Traduction de ses Elogues en vers François, un autre Discours sur les Regles de l'Elogue: des Paraphrases en Vers sur les Pseaumes de David, & sur quelques Capitres des Proverbes de Salomon, des Lettres, des Reflexions Morales, quel-

quelques des, quelques autres Pieces de Poësie, & un Traité sur la maniere de juger des Ouvrages d'Esprit 1734. in 12.

Samme Sted er udkommen et Prøve-Ark til et Verk, som i adskillige smaa Tomer skal vorde fortsat, da det gandske Verk kommer til at føre denne Titul: Singularitez Historiques & Litteraires, contenans plusieurs récherches, decouvertes & eclairciſſemens sur un grand nombre de difficultez de l'Histoire ancienne & moderne: Ouvrage historique & Critique. Tome premier, 1734.

Endnu samme Sted findes et Verk, som kalder sig: Les Souverains du Monde: hvilket fremfører alle fornemme Huuses deres Stamme-Regiſter, deres Vidtløftighed, og Statters Regiering, Religion, Indkomſter, Magt, Titul, Residentzer, Prætenſioner, og Vaaben, tillige med en Historisk Oprindelse til de Feldter, af hvilke de bestaae, og en Fortegnelse paa de Skribentere, som best derom have skrevet. 1734.

Italien.

Til Verona er nylig efterfølgende kom-

kommen for Lyset: Mancia per l' anno nuovo ad una Dama, ò Avviso ad una Figlia di Guilielmo Saulds Marchese di Halifax, tradotta dall' Inglesse da F. M. Dama Inglesse di gran qvalità Verona, 1734. I dette Verk bliver anfert en Adels-Mand, der i Steden for den sædvanlige Nye-Aars-Gave giver sin endnu unge Daatter endeel kloge Formaninger, angaaende hendes tilkommende Levnet, og underviiser hende i alt den Skyldighed, til hvilken en Kone imod Gud, sin Næste, sin Mand, sine Børn og Huus-Folk er forbudne, og hvorledes hun sig i en civil Omgiengelse imod andre Personer, saavel Mands- som Fruentimmer haver at forholde. I det øvrige er Materien i dette lidet Verk saaledes beskaffen, at den for unge Folk aldrig kunde findes bequemmere, eller bedre.

Til Genf er nyelig fra Pressen udkommen: Historiæ Ecclesiastica Compendium à Christo Nato ad annum MDCC. Autore Joh. Alphonso Turretino in Ecclesia & Academia Genevensi Pastore, S. Theol. & Historiæ Ecclesiasticæ Professore, 1734. in Oct: 2 Tom:

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 38.

Den 23 Septembr. 1734.

DANNEMARK.

Continuatio om Kongeriget og Staden Neapolis.

Regimentet i verdslige Sager føres af en General Gouverneur, eller som hand kaldes, Vice-Roy, hvilken præsiderer ey alleeniste udi Staats-Raadet, hvorunder Krigs og Civile Sager, samt andre høye Rigs-Affaires henhører, men endog udi Collateral eller Geheime-Raadet, hvilket altid til den halve Deel er beat med indfødde Neapolitaner: Foru-

den disse ere endnu 5 andre Retter eller Collegier, nemlig I. Appellations-Raadet fra Underdommere. II. Cammer-Collegium, som har at bestille med Tolden, Accisen, og fleere Kongelige Oppebørseler. III. Een Ræt til saadanne Klagemaals Afgiørelse, som ellers ere Folket imellem, og ikke ere indviklede i Cronens Ræt. IV. Admiralitæts-Collegium. V. En Samling af 5 Geistlige og en Borgerlig Person, hvilken haver at bestille med Politie-Sager, saasom Muurers, publiqve Pladtzers og Veyenes Vedligeholdelse, Maaneds-Taxter og deslige. Den Geistlige Magt er deelt imellem 23 Erke-Biskopper, og over 100 andre Bisper, de u-beregnede som findes i Sicilien.

Angaaende Staden Neapolis, hvoraf heele Konge-Riget har sit Navn, saa kaldtes samme i førstningen Parthenope, og blev bygt af dem, som for Trangs skyld flyttede fra Cuma, og funde den Neapolitanske Egn at være meget sund og frugtbar. Men saasom Magistraten i Cuma fornam, at deres Stad og Indkomster, formedelst saadant et Flyttende merkelig aftog, saa blev den nyelig anlagde Ort for-

forstyrred, og Indvaanerne strax igien tilbage dragne til Cuma, indtil saalænge, at Oraclet til Delphis i Anledning af en heftig indfaldende Pest, gav det Svar: at den nedrevne Stad atter igien burde opbygges, hvilken da blev kaldet Neapolis (Nye Stad) til at giøre Forskiel imellem denne og den nedrevne, som siden fik det Navn Paleopolis (Gammel Stad) og er alleeneste et lidet Stykke af den, som nu staar. I almindelighed siger mand, at Neapolis med sine Torve er hvad Størelsen betreffer, den tredie, men i Skiønhed den første efter Ordenen iblant de Italienske Stæder, saavel i henseende til dens Situation paa en Høyde, ved en Strand-Bugt og imellem frugtbare Marker, som i Betragtning af dends prægtige Bygninger; hvorfor hende og er bleven tillagt det Til-Navn La Gentile. (den Ædle) Rom, Venedig og Pariis have sikkerlig mange prægtige Pallatzer, men de ere ikke at regne imod de Neapolitanske, som ligge jevne og vakkere, formeere brede og reale Gader, og giøre saa meget dis større Anseelse, som de fleeste ere platte og flade oven paa,

med Altaner. Iblant de mærkværdigste er det Kongelige Pallatz, hvor Gouverneuren eller Vice-Roi residerer, dernest Hertugernes af Matelone, Gravina, Airola, Cellamare, Academiet &c. Kirkerne ere for deres Bygnings, rare Marmor-Steenes, Malningers, samt andre kostbare Tings skyld, de herligste mand vil forlange at see med Øyne: Mand siger, at i Neapolis findes over 150 Munke- og Nonne-Clostere, og 40 til 50 Seminarier, Hospitaler, og andre gudelige Stiftelser, hvoraf lettelig kand sluttes, hvor stor Closter-Folkets (Eccleſiaſticarum Regularium) Hob der i Staden maa være. Af andre Geistlige, som ikke leve efter nogle visse Ordens-Regler, (Eccleciaſticis Secularibus) torde Antallet efter Proportion vel ikke være mindre, siden de have 4 store Hoved-Kirker og 32 mindre, foruden 70 andre.

Udi Dom-Kirken forvares en stor Helligdom, hvorom mand ofte hører at tale udi Nouvellerne, nemlig tvende smaa Flasker med den hellige Januarii Blod, hvilken var Biskop i Benevento, og blev halshuggen under Keyser Deocletiano,

da der siges, at et Neapolitansk Fruentimmer samme Blod skal have opsamlet. Hver første Søndag i May-Maanet holder mand dette Blod, som er gammelt og tørt, op til forommeldte Helgens Hovet, som da efterhaanden skal begynde at flyde, indtil det omsider kommer i fuld blødende: Men som det undertiden hænder sig, at nogle smaa Draaber blive tilbage, som blive styrknede i Løbet, saa giøraader den taabelige og i Jertegn u-erfarne Almue i de sørgefulde Tanker og Indbilding, at deres Patron Januarius paa den Maade truer dem og deres Stad med noget besynderlig Ont.

Mand seer i Neapolis ingen Guld-eller Sølv-Stikninger paa Klæder, men allenlste slette Eqvipager, og aldrig fleere end to Tienere ved en Vogn, hvoraf det og kommer, at endskiønt alle Neapolitaner ere hengivne til Vellyst og Overdaadighed, saa faae de dog alligevel ikke Lov til, at ødelegge sig selv, eller have nødig at gribe til skadelige Midler, for at fornøje deres Begiærlighed, men den riigeste Adel, saavelsom andre maae holde sig inden Maadeligheds Grændser; hvilken

Forfatning og Yppigheds Afskaffelse har meget hiulpet til Landets nu eyende Rigdom og Formue. I det øvrige er Staden temmelig vel befæsted, og har saavel ved Søe-Siden, som ind ad Landet, til sin Bedekkelse gode Forværker og Citadeller.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 150.

Continuatio af de Disputatzer, som ere holdne i Kiøbenhavn in Collegio Mediceo Ao. 1703.

22 Sept. Mag. *Laurentii Petro Lundii*, Inspectoris, Dissert. de Speculatore Marc. VI. 27. Resp. *Petri Erasmi*.

7 Nov. *Christiani Caspari Kölichen*, Dissert. Physica posterior de effluviis frigori feris. Resp. *Hilario Hagerup*.

17 Nov. *Esaiæ Helt* Dissert. Ethica II. de vita & victu filii prodigi ex occasione dicti Luc. XVI. 16. Resp. *Christiano Cassubio*.

23 Nov. *M. Joh. Matthiæ Hammerich* de causis Μυστηριοκρύψεως invicem inter Christianos & gentiles olim usitatæ schediasma. Resp. *Matthia Thestrup*.

28 Nov.

28 Nov. *Laurentii Petri Terpager*, Ripensis, Dissert. Hist. Eccles. de Ambone Veterum. Resp. *Petro Herslebio.*

5 Dec. *Hilarii Christophori Kaasböl* Dissert. Hist. Critica de modis salutandi. Resp. *Hermanno Eggers.*

8 Dec. *Laurentii Thomæ Schive* Math. Stud. Theses Mathematicæ. Resp. *Henrico Jani Grotum.*

12 Dec. *Martini Laur. Frisii*, Ripensis, Diss. I. de erroribus Pictorum. Resp: *Martino Lundio.*

Tydskland.

I Hamborg seer mand et Staats-Skrift i Form af et Brev, i Anledning af den fra Dantzig anholdte Franske Marqvis de Monty at være udkommet og i tre slags Sprog trykket, hvoraf Titulerne lyde saaledes: (1) paa Latin, nemlig: Epistola ad Amicum, qva expenditur, utrum sit contra Jus Gentium, qvod Generalis Campi Mareschallus Exercitus Russici Dominum Marchionem Monti detineri jussit? (2) Paa Fransk: Lettre à un Ami, ou l'on examine, si Mr. Le Comte de Münnich General-Feld-

Marechal de L' Imperatrice de Russie a pu, sans violer le Droit des Gens, faire arreter Mr. Le Marqvis de Monti? (3) Paa Tydsk: Schreiben an einem guten Freund, in welchem die Frage erörtert wird: Ob es wieder das Völcker-Recht, daß der Rußische General-Feld-Marschall Graff von Münnich den Hrn. Marqvis de Monti arretiren lassen?

Dette Spørsmaal bliver af Forfatteren for trende Aarsagers skyld negative decideret: nemlig (1) Fordi Marqvis de Monti hidindtil ikke meer havde Caracteér af Fransk Ambassadeur, eller hand og (2) samme aldeeles havde overtraadt, og i saa Maade (3) i henseende til Keyserinden af Rusland hannem samme ikke kunde komme til Gode. Beviiserne paa eenhver af disse Sect: ere grundede paa Folke-Rettens Facta og Principia, og med Exempler af de ældre og nyere Historier forklarede. Hvem Autor er til dette Brev vides just ikke, men af Materien kand dog saa meget sluttes, at hand maa være en af disse Tiders største Publicister.

Til

Til Leipsig er efterfølgende Samling af Theologiske Skrifter nyelig igien bleven oplagde: (1) Die Teutsche Theologie. (2) Zwo Schrifften D. Johan von Staupitz: die erste von der Liebe GOttes, die andere von den H. Christlichen Glauben. (3) D. Thomæ à Kempis Buch von der Nachfolge Christi, nach der Auflage, welche der Seel. Johan Arnd davon besorget hat. in 12. 1734.

Sammesteds findes og efterfølgende, som for kort siden er bleven færdig: Kurtze, deutliche und erbauliche Nachricht von dem Innhalt und Zusammenhange der gantzen H. Schrifft nach der Ordnung der Bücher Altes und Neuen Testaments, den ungeübten zur Anleitung und zur Aufmunterung, die H. Schrifft selbsten mit Lust und Nutzen zu lesen, in Frag- und Antwort verfasset, und mit einem Anhange der fürnehmsten Biblischen Sprüche versehen. in 12.

Til Jena seer mand et Verk at være bleven bekiendt, som kaldes: Beytrag zu der heylsamen Lehre von der allgemeinen Gnade GOttes, og bestaar af 2 Skrifter med Doct. Rusens Fortale. Det første

er

er den berømte Altdorfiske Theologi D. Johan David Bajers givne Giensvar over Pauli Epistel til de Romere IX Cap. Det andet Skrift er Castellionis Anmerkninger over dette samme Capitel, hvilke paa Tydsk ere vorden oversatte. Begge ere med lærde Latinske Notis af Hr. S. ved det Weymariske Gymnas. forsynede.

Til Franecker er efterfølgende nyelig udkommen: Comentarius ad Canticum Mosis Deuter. XXXII. cum Prolegemenis, cura & studio Compegii Vitringæ P. S. S. Theol. Doct. ejusdemq; & H. S. dum erat Prof. &c. Opus Posthumum Edente Hermanno Venema S. S. Th. D. & Prof. Ord. & Acad. Concionat. qvi selectas ad Canticum Observationes adjecit. Harlingæ 1734. in 4. Dette Commentarius er af den bortdøde Autore selv vorden sine Tilhørere i Pennen dicteret, og af Udgiveren fundet for værdig til at komme for Lyset: Efterdi den i at udforske denne Sangs Hypothes. hvorudi Fortolkerne ere u-eens, og til mange Steders Forklaring kand give god Oplysning, ja Udgiveren meener, at naar en vittig og forstandig Læsere

har vel læst denne Commentarium og Cocceji, Tilli og Ravensteinii deres Betænkninger, saa har hand ikke meere nødig til denne Mosis Sang ret at forstaae.

Schwitzerland.

Til Zürich er et Verk under Pressen, som forer efterstaaende Titul: Thesaurus Universalis omnium numismatum veterum Græcorum & Romanorum, inde à temporibus numismatis usq; ad Imperii Græci per Turcas destructionem cusorum, qvotqvot ex numismatophylaciis Imperatorum, Regium, Ducum, & illustriorum Virorum, ac veterum & recentiorum de re numaria lucubrationibus comparare licuit, integra serie tabulis æneis repræsentata, descripsit, edidit & illustravit J. Jacobus Gesnerus, Tigurinus 1734.

Til Herborn er nyelig fra Pressen udkommen: C. A. Pagenstecker JCti Juris Tractatuum sparsim hucusq; editorum nonnulli seqventes, Naturalis Juris Principia. Observationum Liber Singularis Novum Justitiæ Templum. Disputatio ad L. 10. C. de Jur. & fact. ign. Observatio-

tiones Criticæ. Griphorum Magiſter Paulus, Injuria Vapulans. Cui accedit Diſputatio cum Heineccio, in Theoria, non minus qvam Foro non obſervata vulgo ex Jure Naturæ, Latino ſermone, ſtiloqve Veterum &c. continentes. Editio altera, aucta, & emendata. 1734. in 4. Herr Pagenſtecker ſiger i Fortalen, at hand vel havde havt i ſinde alle ſine hidindtil udgivne Skrifter at lade tilſammen trykke, men hand har endnu ikke formedelſt hans overflødige Forretninger ſkyld ſligt kunde fuldbyrde, men dog lover hand de endnu øvrige Stykker, saa ſnart ſom mueligt at lade udgaae. I den første Tractat anfører hand, at Naturens Ret er af Gud, og altſaa intet kand forekomme, hvorom Menniſket jo efter Naturens Ret altiid maa vide, om det er ret eller u-ret. Paa denne Maade meener Autor den imellem Theol. og Philoſoph. derover forefaldne Strid at have decideret.

Nederlandene.

Til Nimwegen bliver i diſſe Dage med D. Johan Jacob Rambach, S.S. Th. Prof. Prim.

Prim. Gener. Superintend. og Aſſ. Conſiſt. til Gieſen hans Tilladelſe, efterfølgende trykket, ſom og ſnart kand komme for Lyſet, da Verket, ſom beſtaar af 10 octavo fører denne Titul: Overdenkingen ower't gehele Lyden van Chriſtus, in Gethſemane, voor't kerkelyk Gericht van de Joden, voor het waereltlyke Gericht van Pilatus en Herodes, en op den Berg Golgatha, geſtellet volgends de overeenſtemmende beſchryving van de vier Evangeliſten, naar den derden Druck uit 't Hoogduitſch vertaalt, on met nodige bladtwyzers voorzien.

Til Leyden er nylig kommen for Lyſet: Johannes Weſſelii Diſſertationes Academicæ ad ſelecta qvædam Loca Veteris & Novi Teſtamenti. Accedunt Orationes duæ, prima de Admiranda Gentis Judaicæ in hunc usq; diem conſervatione. Altera in obitum Magni Theologi Johannis Marchii. Præfixa eſt Præfatio, in qva præter alia pauca, continentur vindiciæ Diſſertationis ultimæ de Natura Peccati. 1734. in 4to.

En-

Engelland.

I London har Henrich Walther Gerdes Doct. Theolog. og et Medlem af det Kongel. Societet des Sciences, saavelsom og af det Selskab de Propaganda Fide, sat sig fore, at udgive en Historisk Theologisk Indledning i den Engelske Kirkes Stridigheder, i visse Octav-Bind. Ved dette Verk har hand i Tanke, de Theologiske Stridigheder, som siden Reformationen har for-uroeliget Engelland, paa samme Historiske Maade at fortælle og undersøge, som den berømte Doct. Walk i Jena i sin Historisk-Theologiske Undersøgning over Stridighederne i den Evangeliske Kirke haver anført. Mand har ikke Aarsag at tvifle paa, at jo denne lærde Autor dette sit forehavende Verk skal kunde fuldføre, helst siden hand ikke alleneste sit Bibliotech derefter har indrettet, men lever desforuden paa et Sted, hvor hand om alle didhen tilhørende Omstændigheder kand daglig finde Anledning sig at erkyndige.

Sammested er afvigte 5 Septembr. i det der værende Oratorio 2de offentlige Disputationer blevne holdet over disse ef-

terfølgende Qvæstioner, nemlig (1) Om Christus er en sand GUD? (2) Om Helvedes Qval og Pine varer til ævig Tid?

Frankerig.

Til Paris har den afdøde Marschal og Hertug af Berwich, og det af Kongen giorde Wahl i henseende til Marschal d' Asfeld hans Person til commanderende General i den afdødes sted, givet Anledning til adskillige Sindrige Vers at bekiendtgiøre, iblant hvilke efterfølgende har fundet stor Biefald:

Berwyck joignit au plus grand Coeur
La Sageſſe la plus profonde
Il fut le modéle & l'Auteur
D'une race, en heros feconde.
Entre ſes fils, au champ de Mars,
Il meurt; & ſon ſang les inonde,
Que de gloire! Que de Grandeur?
Eſt ce mourir, ou de ce monde,
Sortir en vray Triomphateur.
Donnons ſa place & ſa puiſſance
Au MARIUS de notre FRANCE:
A ce d'Asfeldt laborieux,
Qui ne doit rien à ſa naiſſance.
Il ſe montre ſeul à nos yeux.
Ah, que m'importe ſes ayeux,

Quelle race ne sera fiére
Decommencer par un tel Pere.

Det til Soissons sig befindende Academie skal formedelst et besynderlig Program. have ladet bekiendtgiøre, at Mr. de Laubrieres Biskop der i Staden, tagende Exempel af andre Franske Academier, haver stiftet en Priis bestaaende af en Guld-Medaille i Værdie af 300 Livres, hvilken i forstkommende Aar 1735 første Mandag efter Paaske skal udgives til den, som kand fuldfærdige den beste Dissertation: Sur l'Etat des anciens habitans du Soissonnois avant la Conquête des Gaules par les Francs, la situation & l'etendue du Pais qu'il habitoient, le nom & l'antiquité de leurs Villés & chateaux, leurs forces & les armes, dont ils se servoient, leurs mœurs, leurs Gouvernement & leur Religion. Denne Dissertation maa ikke være større, end at den i en halv Time, eller i det høieste 3 Qvarteer kand aflæses, og Autor kand inden Januarii Maanets Udgang 1735 indskikke den frie til Mr. de Beyne, Præsidenten ved Academiet, da den til Eftersyn skal foretages.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 39.

Den 30 Septembr. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

De som have prænumereret til den Christopbyggelig Tidsfordrivs 2den og 3die Parter, kunde nu afhende den 9de Continuation i samme Verk; Man tager ellers hver Dag mod ny Prænumeration, hvorved alle som sig dertil indfinde, have den Avantage, at de Tid efter anden kand faa Continuationerne af den 2den Part, saa snart de fra Pressen udkomme, som ingen anden, uden alleene

Prænumeranterne faa, og ej bortsælges førend saadan Part er ganske complet. Med den 10de Continuation, maatte det muligt noget trainere, men derimod loves, at den 11te saa meget hastigere skal paafølge. Siden første Forraad af den liden Tractat, kalded: Konst-Natur og Forstands Mærkværdigheder, er allereede bortsolgt, saa har mand forsyned sig med fleere deraf, og mældes Liebhabere til Efterretning, at de nu ogsaa ere at bekomme hos Directeuren paa det publiqve Skriv-Contoir i Lærstræde.

Det 22 No. af Anmerkningerne ved de Svenske Post-Tidender giver Efterretning om Hertugdommet Modena.

De Franske og Allierede deres Lykke i Italien synes endnu at være overmaade bestandig, saa at mand snart intet om andet, end om deres Fremgang hører at blive talet. Siden Slaget ved Parma have de sig til største Deel i Modena indtrækket, hvilket Hertugdom er beliggende i den øverste Part af Italien imellem Kirke-Staten Mantua, Parma, Florentz og Republiqven Lucca. Dette

Land

Land bestaaer af Hertugdømmene (1) Modena, (2) Reggio. Førstendømmene (3) Carpi, og (4) Correggio. (5) Landskabet Frignano. (6) Dahlen Carfagnano, og (7) Grevskabet Rolo. Om dets Frugtbarhed vorder nok talet, i sær, at der skal findes en saadan Mængde af Svovel, at naar de udtømmede Graver igien med Jord opfyldes, saa voxer Svovlet inden 4 Aars Tid saa stærk igien, at mand dem paa nye kand opgrave. De aarlige Indkomster skulde stige til 5 Tønder Guld, og hvad dets Folke-righed angaar, kand sluttes af Hertugens Mandskab i Succeſſions-Krigen, som da bestod af 12000 Mand, hvilke endda, som nogle vilde, i Nødsfald skulde kunde fordobbles.

Hertugerne, hvilke toge deres Lande til Lehn af Keyseren og det Rommerske Rige, ere af det bekiendte Huus Esté, som fordum raadde for Ferrara og adskillige andre Lande. Men Aar 1115 efter den i Historierne navnkundige Marggrevinde Mathildis hendes Død, drog Paven Ferrara til sig under Forevending, at hun havde giort ham til Arving. Der

imod satte sig Keyseren, saasom Marggrevinden ej havde kundet disponere over Rigs-Lehn uden Keyserens Samtykke: men dog blev det saaledes bielagt, at Hertugerne vel fik Ferrara igien, men maatte tage det til Lehn af Paven, ligesom de toge Modena af Keyseren. Da Aar 1597 Alphonsus II. ved Døden afgik, og af det Estiske Huus ingen var til overs end Cæsar, hvis Fader var Alphonsi I. naturlige Søn, saa belehnede vel Keyseren hannem med Modena, Reggio og Carpi, men Paven drog Ferrara ind under Kirke-Staten, og have Hertugerne fra den Tid af ej kundet faae dette Land tilbage. Franciscus I. fik af Keyser Ferdinando II. Fyrstendommet Correggio til Lehn.

Den nu Regierende Hertug Reinaldus blev født Aar 1655. og var Cardinal 1694. da hans Broders Søn afdøde uden Arvinger; thi bortkastede hand Cardinals Hatten i Begyndelsen af det efterfølgende Aar, og kom til Regieringen, da hand og strax derefter giftede sig, og har den Lykke allerede at see af sin Arve-Printz adskillige Sønner, iblant hvilke den

den sidste for kort Tid siden er kommen til Verden. I den Spanske Successions Krig var Hertug Reinaldus paa Keyserens Side, men maatte ved de Franskes Ankomst remme Landet, da og Fæstningen Berfello, som havde indtaget Keyserlig Besætning, blev af dennem Aar 1703 erobret, og som der meenes, efter den Parmesanske Hertugs Forlangende demoleret. Da hand omsider kom til sit Land igien, var just Keyseren raget i Strid med Paven, hvorfore og Hertugen meente at vilde betiene sig af denne Lesligbed, for at igienvinde Ferrara; men som det Aar 1709 udfaldt til en Tractat imellem Keyseren og Paven, blev derudi expressis verbis betinget, at Keyseren skulde forsvare den Pavelige Stoel, i sær imod Hertugen af Modena hans Prætensioner. Aar 1710 kiøbte hand af Keyseren den i Act erklærede Francisci Mariæ Picos Hertugdom Mirandula for en Summa af 1700000 Pistoler: men ved Udbetalingen blev ham dog alligevel 70000 Pistoler eftergivet, i hensende til den store Skade, hand for Keyserens skyld værende Krig havde lidt.

Om Staden Modena.

Denne Stad ligger paa en stor og meget frugtbar sted imellem Strømmene Sechia og Panaro, som under det Navn Mutina nokſom er bekient i de gamle Historier, iblant andet deraf, at Decimus Brutus efter Jul. Cæſaris Død, der forgieves blev belejret af M. Antonio. Gotherne og Longobarderne forſtyrrede den i Grund, dog alligevel, ſiden Carolus Magnus havde giort en Ende paa Longobardernes Regiering og ſatte ſin Søn Pipinum paa den Italieuſke Throne, blev Modena atter opbygd, endſkiønt ikke paa forrige ſted, men længere ned. Nu i diſſe Tider er og underholdes den i god Stand, ſiden den er Reſidentz og Hoved-Staden i de Modeneſiſke Lande, og har fra Aar 1452 haaret Tit. af Hertugdom: Den er Folkrig og ſtor, og har ſkiønne Spring-Brynde og Huuſe med lange Spatzeer-Gange, ſom dog falder noget mørke i henſeende til Gadernes ſmalhed. Iblant Bygningerne er Slottet værd at beſee, ſaaſom det baade er opført efter ny Mode og inden til koſtbar beprydet. Biſkoppen i Staden ſtaar under Erke-

Bi-

Biſpen af Boulogne. Der er og et Univerſitét, ſom har givet mange lærde Mænd fra ſig. Staden er i det øvrige velbefæſtet, haver 5 Baſtioner, dybe Graver, og et ſterk Citadel. Stadens Skiebne har i dette Sec. været meget forunderlig, thi i Begyndelſen af Succeſſions Krigen giorde de Franſke ſig Meſter deraf, og vilde ikke uden med Tvang Aar 1707 ſamme overgive, hvorved Slottet meget fik at lide. Sidſt afvigte 9 Jul. blev det atter igien under Marquis de Maillebois hans Anførſel indtaget af de Franſke, men hvor længe de der kand blive, maa Tiden viiſe, imidlertid have de vel lovet, ingen Vold at vilde forøve.

Notification om Danſke curieuſe Sager. No. 151.

Følgende Diſpp. ere holdne i Borchens Collegio, Ao. 1704.

12 Apr. *Philippi Julii Cosmi Bornemanni* Schediaſma hiſt. de damnatione ad Gynæcéa. Reſp. *Joh. Capellino.*

30 Apr. *Petri Laur. Foſſii*, Med. Stud. Diſſ. Medica de frictione. Reſp. *Petro Lange.*

5 Maji *Jessenii Hannibalis Jessen* Diss. Philol. Critica de Eqvis & qvadrigis solis 2 Reg. XXIII-11. Memoratis. Resp. *Jano Lassen.*

16 Maji *Johannis Gerhardi Grube*, Medico-Chemices Stud. Disp. Chemico-Physica Posterior de natura & usu salis. Resp. *Petro Herslebio.*

29 Maji *Jacobi Olig. Jacobæi* Schythæ præ Barbaro prærogativa Ex Col. III-11. deducta. Resp. *Jano Bruun.*

11 Jun. *Olai Cosmi Bornemanni* de solenni veterum Christianorum χειροτονία, Schediasma. Resp. *Christiano Francisci Thestrup.*

14 Jun. *Georgii Christiani Fleischer* Disp. hist. Critica de Literis Ephesiis. Resp. *Petro Laur. Brönlund.*

17 Jun. *Gregorii Laur. Welleji* de fabulosa Ducis Belisarii cœcitate & mendicitate Diss. hist. Resp. *Arnoldo Bechman.*

De øvrige af dette Aars Disputatzer, i Collegio Medicéo holdne, skal i næstfølgende Uges Lærde Tidende blive anførte.

Tydsk-

Tydskland.

Til Altona bliver efterfølgende Verk nu omstunder udgiven: Petri Zornii, Prof. Reg: Ordinarii, Historia Fisci Judaici sub Imperio veterum Romanorum, qva periodi disignantur Sceptri Judæorum ablati. Inseritur Commentarius in numum Thesauri Regii Prussici de Calumnia Fisci Judaici per Nervam Coccejum Imperatorem Romanum sublata. Præter supplementa Notarum ad Hecatæi Abderitæ Eclogas passim adspersa: Subseqvitur Dissertatio de Patriarcharum Judaicorum auro coronario, sive canone anniversario in utroque Codice, cum Indice difficiliorum S. Scripturæ locorum, qvi illustrantur, Altonavia & Flensburgi 1734. in 8vo. I Steden for en Fortale bliver det Prophetiske Sprog Matth. III. v. 12. meget lærd om Jødernes ælendige Tilstand efter Christi synlige Nærværelse, erklæret. Det første Hoved-Stykke handler om den Skat-Skyldighed, hvormed de Romere Jøderne havde besværet. Det andet indeholder en Beskrivelse over samme Skat-Skyldighed fra Pompeji

Tider af, indtil Archelaus blev fordreven. Det tredie fuldfører samme indtil Jerusalems Forsterring. Det fierde foreſtiller endnu disse Paalægge under de Keyseris Regiering af Vespasiani Slægt og Afkom. Dem femte fortæller om de haarde og snart u-billige Skatter, hvormed Joderne under Deocletiano bleve trykkede, hvilke efter det siettes Indhold af Nerva bleve ophævede. Det syvende Hoved-Stykke gaar i sin Fortælling hen indtil Trajani og Adriani Regiering, og det ottende til de efterfølgende Romerske Keysere i sær Juliani Apostatæ hans Forhold i denne Sag. Herpaa følger den paa Titulen anførte Dissertatio de Patriarcarum Judaicorum Judaicorum Auro Coronario &c. Ingen har endnu skrevet over denne Materie, og nærværende Verk fremviiser en stor Lærdom, og at Autor er meget vel belæst.

Til Hamborg findes et Verk paa Bogladen, som kaldes: Les Amuſemens des Eaux de Spa: Ouvrage utile à ceux, qui vont boire ces eaux minerales ſur les lieux. Enrichi de tailles-douces, qvi repreſentent, les Veues & Perſpectives du

du Bourg de Spa des Fontaines, des Promenades, & des Environs à Amsterdam 1734. in 8vo. II Tom. Verket bestaar af en vel indrettet Beskrivelse over alle de Mineralske Vande til Spa deres forekommende besynderlige Mærkværdigheder, hvilken er ledsaget med allehaande Physicalske og Historiske Anmærkninger, saavelsom og adskillige besynderlige Historier og Hændelser.

Samme Sted kand til kiøbs bekommes efterstaaende Bog under denne Titul: Historische Nachricht von dem unterschiedlichen Stats und Regiments Veränderungen des Königreichs Sicilien, und desselben, so wohl in alt- als neuen Zeiten ausgestandenen merckwürdigen Fatis. mit Kupfferen in 4.

Til Hannover bliver antagen i disse Dage Prænumeration paa et meget nyttig Verk, som skal være færdig tilkommende Paaske 1735. Samme vil lade sig see i 2 Tomer, og føre efterfølgende Titul: Acta Pacis Executions Publica, eller Nürnbergske Freds-Executions-Handel og Historie, begyndende fra April Maaned 1649. til Julii Maaned

1651.

1651. hvorudt indeholdes, hvad imellem H. R. Keyserlige Majestæt og begge de Svenske og Franske Croner, tilgemaade det Romerske Riges Churfyrster, Fyrster og Stænder, til den Vestphaliske Freds Fuldbyrdelse er afhandlet og bleven sluttet, til dette Instrumenti Pacis nødvendige Oplysning, i sær Casuum Restitutionis ex Capite Amnestiæ & Gravaminum, i een med rigtige Beviser bekræftet Historisk Sammenhæng forfattet og beskrevet af Joh. Gottfried von Mejern, Kongl. Store Brittanniske, og Chur-Brunsvig-Lyneborgske Hoff- og Cancellie-Raad til Hannover.

Til Halle seer mand efterfølgende at være kommen for Lyset: Des Herrn De Fenelon Gespräche von der Beredsamkeit ins Gemein, und von der Geistlichen insonderheit, ihre Fürtrefflichkeit wegen aus dem Frantzösischen ins Teutsche übersetzet, und zum ersten mahl zusammen gedruckt 1734. in Octavo.

Til Leipsig finder mand et lidet Verk, som kaldes: Samlungen einiger kurtzen Reden, welche ehemahls bey einer angestellten privat Zusammenkunfft in Gegenwart

wart verschiedener vornehmer Personen von etlichen innen benannten Jungen von Adel gehalten, anitzo aber auf Verlangen an das Licht gestellet worden von Joh. Friderich Job. der Rechte Candidaten, in 8.

Til Franckforth bliver i disse Tider efterfølgende udgivet: Institutiones Theologiæ naturalis, Pars I. Cap. 1. handler de Argumentis Atheismum Reffellentibus. Cap. (2) de impossibilitate æternitatis mundi. Cap. (3) de immortalitate animæ humanæ. Cap. (4) de Providentia divina. Cap. (5) de Miraculis soli Deo tribuendis. Cap. (6) de Vaticiniis soli Deo vindicandis. Pars II. Cap. (1) de religione naturali. Cap. (2) de defectibus naturalis religionis. Cap. (3) de criteriis veræ religionis communibus. Cap. (4) de pædagogia rationis ad Evangelium.

Til Breslau er nyelig efterfølgende fra Pressen udgangen, som fører den Opskrift: Benjamin Smolckens Der gläubigen Seelen andächtiges Sela unter dem Creutze Christi, oder kurtze Passions-Zeufftzer.

Re-

Nederlandene.

Til Grönningen er et Verk i en stor 4to vorden trykket, som saaledes er betitlet: Abrahami Buningii Oratio de Parentum in liberis educandis cura & officio proprio publicè habita in majori Gymnasii Auditorio A. D. IX. Cal. Jan: 1734.

Til Amsterdam findes efterfølgende tvende Franske Piecer til kiøbs: (1) Le Histoire d'Osman Premier XIXme Empereur des Turcs, & de L'Imperatrice Aphendina Ashada par Madame de Gomez 1734. in 12. II. Tom. (2) La Jeune Alcidiane par la meme Mad. de Gomez, 1734. II. Tom. in 12. Dette Fruentimmers artig flydende Skrive-Maade har bragt hende ikke et ringe Sted tilveye iblant disse Tiders Roman-Skrivere, og de i hendes Skrifter frembragte Moralia kunde i henseende til deres Vivacité foraarsage en temmelig Impression i de Liebhaberes Gemytter, som ellers ikke ere elskere af alvorlige Skrifter.

Engelland.

I London seer mand et meget skiønt Land-

Land-Kort, med Grædske og Latinske Skrifter at være stukken og udgivet, dets Autor kalder sig Basilius Batazes, og er en Son af den Constantinopolitanske Kirkes Oeconomo, hvilken, efter at hand havde giort adskillige Rejser, i sær fra Astracan, omkring den gandske Caspisse Sø og tilbage igien, nu opholder sig til London. Dette Kort befatter i sig den gandske forommalte Rejse, og foreskiller meget vel de der omkring liggende Landes Beskaffenhed, dog gandske anderledes, end mand finder Efterretningerne i de gamle Autoribus, dog komme de overeens med de nyeste, som mand antreffer i Bayadur Chans Tartariske Historie, saavelsom og Mr. de L'Isle og Strahlenbergs Land-Korter. I Særdeleshed er efter Autors Rejses Anledning egentligere derudi at see det Hav Aral eller Aral Nor, udi hvilken sig Sihun eller Daxartes udgyder, hvorudi og nu Gihun eller Oxus først for nyelig af Usbeckerne er afledt. I det øvrige Spatio ere de videre henliggende Lande og Folk, saavidt mueligt, tilkiende givet, saasom de der ere kyndige i disse Orters Geographie, ja Autor selv tilstaar, at

at det egentlige Maal og Distantzer ikke er vorden observeret. In Margine er ligeledes hosføyet en saavel Græsk som Latinsk kort og angenem Erklæring over de fornemste af forommrørte Lande, Folk og Stæder, nemlig de tvende slags Calmuker, som erkiende det Russiske Over-Herskab, og de som staae under Ajuka og Dortze, de saa kaldede Cara-Calpeker, eller sorte Calmuker, Cosakerne og Aralerne, hvilke begge boe ikke langt fra det Hav Aral. Condosiderne eller Contuscherne, som leve under Busuchtu Chan, og Zoph-Chan. Kirgiser, Turcomanner, Curder, Catzarer, fremdeeles om Casgar, Bochar, Samarcano, Badachschan, Chiva, Nisabar, og andre Stæder. Autor forsikrer derhos, at om endskiont alle disse Folk i Almindelighed ansees som grove Barbarer, saa findes der dog hos dennem, blot af Naturens Drift, og een pure Sædvane saadanne Dyder, hvorved mange andre Nationer, som holde sig for at være meere civilicerede, ikke lidet kunde beskiemme.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 40.

Den 7 Octobr. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Fra det Kongel. Bogtrykkerie i Skindergaden er nyelig den vel-bekiendte Theologiske Bog, fra Trykken udgangen, som kalder sig: Den Christelige Lærdoms fornemste Hoved-Puncter i Spørsmaal og Giensvar forklaret &c. Autor var den fordum berømelige D. Joh. Georg Sigward ved det Tübingiske Universitæt, og lod den udgaae første gang Aar 1604. Siden er den bleven fordan-

sket af Hr. Anders Buch, og tre gange til Trykken befordret, men nu fierde gang efter manges Begiering oplagt. I denne nye Edition er hosfoyet de tre Hoved-Symbola, der for meer end 1400 Aar siden ere brugte i den Christen Kirke, som nu følge strax efter den Augsborgske Confession i samme Bog, for at viise, at den reene og sande Christelige Lærdom har altid været liige overeensstemmende udi Guds Kirke. Bogen er ellers for sin Ældis skyld værd at eye, saasom den oplyser Læseren baade om den reene Lærdom, hvad mand skal troe og viide sig til Salighed, saa og om vrange Lærdomme, som mand skal vogte sig for. Exemplaret sælges for 26 ß. Danske.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 152.

Continuation af de Disp. som ere holdne in Collegio Mediceo Ao. 1704.

15 Octobr. *Laur. Petri Terpager*, Ripensis, Reliqviarum sanctuarium seu de sepulchro Altaris Exercitatio. Resp. *Petro Petri Baggenio.*

22 Octobr. *Christ. Casp. Kölichen* Diss. Phys. de

de Tartaro Platonico s. de Inæqvalitatibus, ortis ab ignibus subterraneis. Resp *Thoma Jacobæo.*

7 Nov. *Esaiæ Helt* de veterum accubitu Schediasma. Resp. *Petro Helt.*

21 Nov. *Martini Caspari J. Wulfburgii* de Paradiso s. horto Edenis Diss. ex Gen. II, v. 8. 9. 10. & III, v. 23. Resp. *Conrad. Wincentio Rodriguer.*

26 Nov, *Martini Laur. Frisii*, Ripensis, Diss. II. de erroribus Pictorum. Resp. *Torvelo Scaptio*, Islando.

29 Nov. *Laur. Thomæ Schive*, Mathematici, Theses opticæ. Resp. *Otthone Christiano Lieme.*

3 Dec. *Dieterici Sechmanni* Miles glorioſus seu de illustri veterum militia Dissertatio I. Resp. *Johanne Grammio.*

Tydskland.

I Hamborg findes i disse Tider efterfølgende nye Verk, som fører den Titul: Allerneueste Nachricht von dem jetzigen Staat der Crone Franckreich, zu Erläuterung der Täglich einlauffenden Zeitungen, aus einem raren M. S. zum Druck befordert, vom M. J. F. S. Franckf. 1734.

in Octavo. I dette lidet Skrift er kortelig udkast Frankerigs indvortes Forfatning, hvad saavel den Politiske, som Geistlige og Oeconomiske Indrettelse, Civil og Militair Betieninger og Embeder, Ridder-Ordener, &c. Kougernes Beskaffenhed og snart u-omskrænkede Gevalt, sampt de store Mænd i Riget deres Privilegier angaar. Autor til Fortalen fælder denne Dom derover, at det er et Verk, som indbefatter meere Realia, end mangen anden stor Bog, erindrer og til Undskyldning for dets Korthed, da et og andet er forbiegaaet, at det ikke er for U-forstandige eller gemeene Folk, men skreven alleeniste for saadanne Læsere, som in Historicis, Jure Publico, & feudali have lagt en god Grund. Imidlertid er dog adskillige Stæder, formedelst hosføyede Annotationer bleven forklaret.

Samme Sted bliver og efterfølgende Verk borsoldt under denne Titul: Historische Staats- und Kriegs-Schau-Bühne des Königreichs Pohlen, in einem kurtz gefaßten Zusammenhang derer heutigen Pohlnischen Krieg-Troublen, nebst bey-

beygefügten Journal von Belagerung der Stadt Dantzig, wie auch accuraten Abrissen der Stadt Warschau, Cracau und Dantzig, nicht weniger denen Bildnissen des Stanislai und Primatis, eröffnet, Franckfurt und Leipzig 1734. in 8. Titulen viiser fuldkommen nok Indholden, Historien gaar i Verket indtil Primas Regni, som blev affort til Elbingen den 5 Jul. Verket sluttes med andre Particulariteter, om med Staden Dantzigs Overgang, og saavel Weichselmünder Schantzens, som Dantzigs egen Capitulation, og lover mand samme Verk, videre at vilde fortsætte, efterdi dog Roeligheden i Pohlen vel endnu ikke saa hastig eller fuldkommen torde vorde restitueret.

Til Jena kand nu efterfølgende bekommes: Historische und Theologische Einleitungen in die vornehmsten Religions-Streitigkeiten, welche sonderlich ausser der Evangelisch-Lutherischen Kirche entstanden, heraus gegeben von Johan Georg Walch der Heil. Schrifft Doct: und Profess. dritter Theil in 8. Denne Deel udgior 3 Alphabeter: Mand finder derudi Religions-Stridighederne i henseende til

de Reformerte i 3 Afdeelinger, saavel Historisk fortælte, som Theologisk undersøgte. I den første bliver handlet om den Reformerte Religions Oprindelse, Fremgang og Skiebne, ligemaade om dends Beskaffenhed, og egentlige Lærdoms Posit: da og de Controversier, de vi med dennem have, og forekomme. Den anden indbefatter den Reformerte Kirkes indvortes Stridigheder, nemlig de Armenian: Supralapsar: Infralapsar: Hypothetic: Absolut: fremdeeles Coccejan: Episcop: og Presbyterian: i Engelland, og foruden nogle andre de Controversier, i henseende til Plac: Paion: Roel, Leenhof, Becher, Bayler, Dodwel, Whitby, Woolstoon, Tindal, og andre deres besynderlige Meeninger ere paakomne. Den tredie Afhandling giver Efterretning om den ofte søgte Forening imellem Lutheranerne og de Reformerte, fra Reformationen af indtil disse Tider, og ved hver Post finder mand de didhen hørende Skrifter meget ombyggelig anførte. Den fierde Part af dette Verk, som skal indbefatte de Controversier med Socinianerne, er allerede given under Pressen, og

og Autor har sat sig fore, saa længe Gud vil unde ham Liv og Sundhed, i samme Arbeyd at fortfare, indtil dette vigtige og udforlige Verk, er bragt i fuldkommen Tilstand.

Til Königsberg i Preussen seer mand nu paa nogen Tid efterfølgende Skrift: De Primis Scientiarum Elementis, seu Theologiæ Naturalis Methodo qvasi Mathematica digesta, atqve ad Tyronum captum & usum accomodata. Successit huic operi opusculum seu appendix de Summo Bono, utpote qvo potiendi modum pro suo modulo tradere Scopus Theologiæ Naturalis est palmarius. Accessit ad hæc Sexti Empyrici adversus Mathematicos decem modorum Epoches seu dubitationis secundum Editionem Cl. Fabricii, qvibus sc: Sextus Scepticorum Coryphæus veritati omni in os obloqvi atqve totidem retia tendere haud dubitavit, succincta cum Philosophica, tum Critica Refutatio 1734. in Folio.

Til Leipzig findes Le Repos de Cyrus paa Tydsk oversat, under den Titul: Die Ruhe des Cyrus, oder die Geschichte seines Lebens von seinem 16. biß in sein 40.

Jahr. Denne Bog er i en fuldkommen Staats-Roman affattet, hvorudi meget fornuftige Moralia og Politica findes. Autors Hoved-Affigt har været, at vise formedelst hvad for en Klogskab og besynderlige Midler Cyrus har giort sit Persiske Folk, som ellers var barbarisk og tilbøyelig til Krig og U-roelighed alleene, høfligere, lærdere, og over den gandske Verden berømmelig, da Cyrus førte Konster og Videnskaber fra Græchenland og andre Lande ind i Persien, hvor de siden mægtig have floreret.

Til Breslau er for kort siden nærværende Verk bleven færdig: Johan Christian von Kölicken und Ritschern Beschreibung des gantzen Erd-Kreitzes, und dessen besonders bekannter Länder, nach ihrer Assiette, oder Lage, Luft, Thieren, Fruchtbarkeit und Güte, auch einnehmender Völcker, nach ihren Sitten, Sprachen, Nahrung, Gewerbe, Regiments Form und Stärcke, wie alles nach der neuesten Nachrichten sich anitzo befindet in 2 Theilen in 8vo. 1734

Til Bautzen findes efterfølgende formedelst Trykken at være udkommen: De Ra-

Ratione proficiendi in Latina Lingva oratio, qva munus Litteras humaniores in Gymnasio Buddisensi publicè docendi anno 1731. auspicatus est M. Daniel Fridericus Janus Gymn. Buddiss. Con-Rector. 1734. in 4.

Nederlandene.

I Amsterdam er efterstaaende liden Tractat nylig bleven trykket under denne Opskrift: Histoire d'Estevanille Gonzalez, surnommé Le Garçon de bonne humeur, tirée de L'Espagnol par Mr. le Sage. à Amsterdam 1734. in 12. Dette lidet Skrift er indrettet efter Don Gusman d'Alfarache, og Gil-Blas deres Gout og Skrive-maade, og er i sær en angenem Tids-fordriv for Fruentimmer.

Sammesteds er mand og nu omstunder i Verk med at lade trykke efterfølgende Piece, som for nogen Tid siden i Frankerig er udkommen og fører den Titul: Mr. L'Abbé du Bose Histoire Critique de l'Etablissement de La Monarchie Françoise dans les Gaules i 3 Voll.

Ne-

Engelland.

Til Edimburg seer mand et Verk in 8. at være udkommen under efterfølgende Titul: Medical Essays and Observations revised and published by a Society in Edimbourg 1734. I. Part. Det lærde Medicinske Societet, hvilket Verden har denne første Samling for at takke, har foresat sig hver Aar saadant et at lade udgaae: hvis Indhold bliver (1) en Tabelle, der höhe des Barometers und des Hygroscopii, die Menge des gefallenen Regens, der Strich und die Stärcke der Winde, und endlich die Vergleichung solcher das Jahr durch zu Edimbourg gemachten Anmerckungen, mit solchen die anderwerts gemacht, und der Societet zugeschicket worden sind. (2) Eine Erzehlung der Epimedischen Kranckheiten die dieß Jahr hindurch in jeder Jahres Zeit zu Edimbourg im schwange gegangen sind, nebst einem Verzeichniß die Todten. (3) Eine Samlung von Versuchen und Anmerckungen über die Medicamenta simplicia oder composita, Galenica oder Chymica, die Zergliederung,

die

die Oeconomiam animalem, die Theorie, und Praxin der Artzeney- und Heyl-Kunst. (4) Die zur Kentniß der Instrumenten, Operationen und Beschreibungen, so in dieser Samlung vorkommen werden, nothwendige Figuren. (5) Die Entdeckungen, so über all, es sey wo es wolle, in jedwedem Theile der Artzney-Kunst gemacht, und ein Verzeichnis der Bücher, so von solcher Materie das Jahr hindurch geschrieben worden. (6) Ein Alphabetisch Register der Materien in jedem Bande. Die Methode, so man in dieser Schrifft zu halten sich vorgenommen, stellet die Wichtigkeit und Nutzen dieses Vorhabens zur Gnüge dar.

Frankerig.

Til Paris er en Piece for nogen Tid siden kommen for Lyset, under nedenstaaende Titul: Histoire Critique de la Gaule Narbonnoise, qui comprenoit la Savoye, la Dauphiné, la Provence, le Langvedoc, le Roussillon, & le Comte de Foix. Avec des Dissertations, à Paris. in 12mo. Den gamle Historie over det Orientalske Europa er fra saa vel Græske, som

som Latinske Skribentere meget meere bekiendt, end den over det Occidentalske. Mand veed saa lidet af den Historie om Gallien i særdeleshed, at alt hvad derom af adskillige Autores, som der om een eller anden Passage kand have skrevet indtil Augusti Død (Julii Cæsaris Skrifter undtagen) neppe skulde udgiøre 10 à 12 Ark Papiir i Trykken, som i Fortalen af dette Verk og bliver anført af Mr. Mandajors, som kalder sig Skriftets Autor, og ellers er et Medlem af det til Paris værende Academie Royale des Inscriptions & Belles Lettres. Dette Verk fortiener saa meget desmeere Yndest af Publico, som at alle gamle Historier og Passager, som her ere i et samlede, og paa Fransk oversatte, formeerer en Art af en Historisk og Chronologisk Fortælling om alle de Hændelser, som sig have tildraget i denne Part af Gallien, som først geraadede under det Rommerske Aag, og siden blev kaldet det Narbonnesiske Gallien. Hvad Autor her derom fremfører, er deelt i 2 Bøger, af hvilke den første forestiller denne Historie fra de ældste Tider indtil Jul. Cæsar, og den anden fra den-

denne Conqverant indtil Augusti Død. Ved det Cisalpinske Gallien forstaaer hand det Italienske, og ved det Transalpinske, den Deel, som nu beboes paa denne Side af de Alpiske Bierge. Udi Slutningen af hans Fortale haver hand ladet anføre en Chronologiske Beretning om alle Autores, som hand haver citeret, tilsammen 56 i Tallet, hvorudi Autor stemmer overeens med de lærde Benedictiner i deres Historie over Langvedoc.

(1) Efterat Mr. Mandajors har giort en almindelig Deeling over Gallien, undersøger hand, hvad for Orientalske Folk der først har trænget sig ind i denne Deel af Europa, og uden at gaae tilbage hen til de Fabelagtige Tider om Argonauterne og Hercule, som endeel Autores have giort, finder hand, at efter Trojæ Belejring, skal Rhodiserne, som tiente under Tlepoléme, en Sønne-Søn af denne Helt, have roedfæstet sig paa de Baleariske Insuler, hvorfra de og kunde have været komne til de Franske Kuster, og der ladet bygge den Stad Rhode i Naboelauget ved Rhone-Strømmen, og givet den det Tilnavn Heraclée, i hensende til

Tle-

Tlepoléme, som var en Descendent af Hercule. Denne Stad, hvorom nogle af de Gamle tale under det Navn af Rhode, Rhodia, Rhodanusia, stod ikkun i en meget kort Tid, som Autor deraf slutter, at da de saa kaldede Phoceer, som havde bygt Marseille, vare ankomne paa dette Land, var den Konst at dyrke Jorden, og indrette Viinbierge, endnu aldeeles ubekiendt, hvilket og vel maa have foraarsaget, at Rhodierne ikke længe kunde opholde sig i dette Landskab.

Naar da Monsr. Mandajors har giort adskillige Reflexioner over Aarsagerne til de idelige Vandringer i de første Tider, kommer hand til Marseille dends Stiftelse, hvilken hand sætter fra hen imod Aar 590 for Christi Fødsel. Dersom mand skal troe Tit. Liv., saa satte Phoceerne sig der fast imod Salierne, som dette Land beboede imod deres Villie, hvilke Belloveſe de Galliers Chef, som gik ind i Italien, beskiermede, da Sagen efter Justini Meening, blev meget roelig afgiort, og sluttet med et Giftermaal. I hvor om altiug er, saa anseer Autor denne Stiftelse, som en vis Tid, fra hvilken

ken Ager-dyrkningen og Videnskaber tillige med Boglige Konster i Gallien bleve indførte, og Marseille altsaa efter hans Meening er den ældste Stad, som har været til imellem de Alpiske og Pyrenæiske Bierge. Til Bevis derpaa anfører hand, at for Marseillerne deres Rodfæstelse, var endnu intet Monarchie i Occident begyndt, at de Ægyptiske, Trojanske og Phœnisiske Colonner ikke end havde indtrænget sig hverken til Aqvitanien, Celten eller Flandren, eller Braband. At efter Polybii Meening de Italienske Gallier boede i aabne Flekker og Bonde-Hytter. At de Tydske i Taciti Tider endnu ikke havde fundet paa at indelukke sig i Stæder. Med et Ord, de Galliers Regiering og deres Vankundighed var for stor i at bygge mange Huuse tæt op til hinanden, hvilket giver Mr. Mardajors Anledning til at tale om Galliernes Regiering og Sæder, hvortil Cæsars Coment. giver ham nesten fuld Oplysning. I Betragtning af alt dette, meener hand, at kunde anføre, at for Belloveſe og Sigoveſe deres Expedition, havde Gallierne ikke bygget nogen Stad. Men det var

Mar-

Marseillerne, der havde lært denne Konst, saavelsom andre nyttige Ting til Livet at opholde, og at Stæderne i det Narbonnesiske Gallien, som de nesliggende ved Marseille, maa have været fundererede førend nogen anden Stad i Celten eller Flandern &c.

Videre skal herefter følge.

Det Kongelige Academie des Sciences til Paris har til den opsatte Priises Erlangelse, som angaar Systema generale mundi og Astronomiam Physicalem, og indfalder Aar 1736. dette Spørsmaal opgivet: Wie es mit der Fortpflantzung des Lichts zugehet? Skrifterne over dette Spørsmaal bliver ikke længer end til den 1 Sept. exclusive 1735 antagne, da Prisen ved Academiets 1 Forsamling efter Paaske 1736 bliver det beste tilkiendt.

Sammested skal nyelig 2de Piecer være komne for Lyset, af hvilke den første de saakaldede Jansenister have publiceret, og fører den Titul: Traité de la Jurisdiction des Curés: Det andet haver den Opskrift: Mœurs & Coutumes des François, depuis leurs origine, jusqu'à present; men som mand fornemmer, torde vel det første aldeles blive forhuden-

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 41.

Den 14 Octobr. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Paa det Kongelige Universitæt i Kiøbenhavn er afvigte anden Sept. Tobias Wirth med de sædvanlige Ceremonier bleven creëret til Doctor Medicinæ under Høj-ædle og Velbr. Etats-Raad Buchwald hans præsidio, da den af D. Wirth ved samme Anledning holdte Disputatz handlede de Morbis hæreditariis, og giver enhver som maatte have han-

nem nødig, god Forhaabning om hans Dygtighed, og vigtige Tieniſte.

Her fra dette Kongelige privilegerede Bogtrykkerie er i diſſe Dage gandſke færdig fra Preſſen udgangen et lidet Gudelig Skrift, under denne Titul: Himmelen paa Jorden, eller Chriſti Himmelfarts Hiſtorie udi 8te Betænkninger befattet og forklaret; de Himmelfarende Guds Børn til Fornøjelſe, de Helvedfarende Verdens Børn til Omvendelſe, ved E. E. Naur, in 8vo. 1734.

Notification om Danſke curieuſe Sager. No. 153.

Følgende Diſputatzer ere holdne in Collegio Medicéo, Hafn. Aar 1705.

3 Apr. *Jacobi Olig. Jacobæi*, Inſpectoris, Curioſus & ſimul incautus Ariſtarchus, ſive Diſſert. Philolog. Critica de veterum Grammaticorum cenſura circa liberos, eorumq; Inſcriptiones. Reſp. *Petro Muller.*

23 Maji. *Georgii Chriſtiani Fleiſcher* Diſp. de igne Græco. Reſp. *Petro Ægidii Bolcherô.*

29 Maji. *Chriſtiani Römeri Aagaard*, Med. Stud. Diſput. de cauſis Febrium intermittentium. Reſp. *Petro Knoppero.*

6 Junii. *Justi Friderici Hammerich*, Disp. Hist. de differentia in Tutelas & signa in Navibus Veterum. Resp. *Georgio Dolmer.*

10 Junii. *Dieterici Sechmanni* Miles Gloriosus, sive de illustri veterum militia Dissert. II. Resp. *Johanne Christophoro Canuti fil.*

17 Jun. *Joh. Gerhar. Grube*, Med. Stud. Disputatio Medica de Legitimo Usu Repellentium. Resp. *Manderupio Henrici Schurmannô.*

22 Jun. *Joh. Höyer* Dissert. Hist. Crit. posterior de Legione Fulminatrice contra Laroqvanum. Resp. *Paulo Curtz.*

16 Sept. *Christ. Casp. Kölichen* Dissert. Physica de Qvantitate Motus Identica ad mentem *Carteſii.* Resp. *Jano Bing.*

23 Sept. *Hil. Christoph. Kaasböl* Dissert. Hist. Critica de Arboribus Sodomæis. Resp. *Johanne Ovenide Schreuder.*

Resten af dette Aars Disputatzer skal følge næste Uge.

Sverrig.

Til Upsal er Carl Linnæus, Professor Botan:, der paa det Kongelige Videnska-

bers Societæts Bekostning har været i Lapland, fra samme sin Reise igien tilbage kommen, hvorved mange Opdagelser i den naturlige Historie, og andre rare Ting vil blive bekiendt for Verden. Hand har allerede et Verk færdig til Trykken, som skal føre den Titul: Flora Lapponica; og et andet, hvilket hand kalder: Lachesis Lapponica, og hvorudi hand agter at handle om Laplænndernes Huusholdning; Aarsagen til deres lange Liv etc. er endnu i Arbejd under hans Hænder. Imidlertid er Hr. Linnæus den første lærde Mand, der ved Sommers Tid har igiennemkrøbet de Lapplandske Bierge, og dennem med Vindskibelighed undersøgt; de strække sig temmelig vidt, og ligner i adskillige Ting de Alpiske Bierge meget, i særdeleshed, hvad de der voxende Urter angaaer. Hand har givet det Kongelige Societét en Forteignelse paa alle hans Anmerkninger, iblant hvilke findes endeel, som love mange gode Ting. E. gr. Om et slags Jern, som drager Magneten til sig. Om een hos Laplænderne brugelig Kiærligheds Drik. Om 10 slags Brød, hvoraf Finlæn-

lænderne sig i dyr Tid ernære. Om en Lavlandsk Steen, som frembringer Korn etc.

Sammesteds venter mand fra Olao Rubbech et stort Verk med første at skulle komme for Dagen, under den Titul: Thesaurus lingvarum Asiæ & Europæ harmonicus, da hand og et Udkast deraf har ladet trykke. Ligemaade har samme endnu under Hænder (1) Ornithologiam Sacram, eller en Tractat om alle de Fugle, som i den Hel. Skrift bliver omtalt. (2) En Tractat om Ysop. (3) Om Samsons Ræve. (4) Om det Navn Joseph Abrek og Paneack, tillige med andre Critiske Verker.

Tydskland.

I Hamborg er i disse Dage et Verk kommen for Lyset paa Tydsk, som fører den Titul: Eine Geographisk-Politisk und Historische Beschreibung über die Provintz Dithmarschen in dem Hertzogthum Holstein durch M. Ant. Viethenius, Fürstlich-Holsteinischer Rath. Dette Verk er prydet med Kaabberstykker, og har M. Johan Albrecht Fabricius, Pro-

fessor i Hamborg dertil henføjet en Critisk Fortale over de Historie-Skrivere, som have talt om dette Landskab.

Til Berlin roullerer et trykt Brev iblant Folk under denne Opskrift: Lettre du Roi Stanislas, à un de ses Amis, contenant les veritables Circonstances de sa Retraite de Dantzig, 1734. in 4.

Til Halle er efterfølgende udkomen: D. Friderici Wideburgii Professoris Publici Ordinarii, Origines & Antiqvitates Marggraviatus Misnici: ubi de veterum Marggraviorum rebus gestis usqve ad obitum Conradi M. fide Optimorum Scriptorum ac Monumentorum exponitur, variiq; doctorum Virorum errores deteguntur & emendantur. Halæ Salicæ 1734 in 4. 16 Ark.

Sammesteds er og nylig bleven trykket en Continuation af dette Verk, som fører denne nogenlunde forandrede Opskrift: D. Friderici Wideburgii P. P. O. Antiqvitatum Marggraviatus Misnici Pars altera, ubi de Veterum Marggraviorum rebus gestis ab excessu Conradi M. usqve ad Fridericum Bellicosum, qvi Misnico Marggraviatui Electoris Saxoniæ

niæ Dignitatem, primus intulit, fide optimorum Scriptorum ac Monumentorum differitur, variiq; passim doctorum Virorum errores notantur & emendantur. Accedit in Calce de Pagis veteris Misniæ Dissertatio singularis. Denne Part er lige saa stærk som den anden, og vil forhaabentlig fornøje de som ere Elskere af Historier.

Til Celn findes et Verk under Pressen, som med det første vil komme for Lyset under den Titul: Accurate und aufrichtige Nachricht von der Rußisch und Sächsischen Belager und Bombardirung der Stadt Dantzig, nebst einem dazu nöthigen Anhange derer Manifeste, Edicte, Briefe und andern Schrifften, mit unpartheyischer Feder entworffen von dem dritten Mann, mit Kupffern, in 4to. I dette Verk indeholdes alting, hvad værende itzige Forandring i Pohlen iblant Høje og Lave er forefalden, saavel i Dantzig selv, som og om de attaqverende, aabenbare og ellers endnu u-bekiendte Efterretninger, med de rigtigste Stadens Fortifications og de fiendtlige Verkers Afritzning i et stort Kort efter Ma-

thematiquen forestillet, og med de meest berømte agerende Personers Portraits i smukke Kaabberstykker udkastet.

Muscovien.

Til Petersborg er fra Pressen udkommen: Theophili Sigefridi Bayeri, Regiomontani Historia Osrhoëna & Edessena ex Numis illustrata, in qva, Edessæ urbis Osrhoëni regni, Abgarorum Regum, præfectorum Græcorum, Arabum Persarum Comitum Francorum, successiones, fata, res aliæ memorabiles, à prima origine urbis ad extrema fere tempora explicantur. Petropoli 1734. 2 Alphab. in 4to. Verket bestaaer i sig selv af 5 Bøger, af hvilke den I. handler om Staden Edessa dens Situation, Oprindelse og Fremvext, og det Osrhoëniske Riges Oprettelse. Den II. om de Osrhoëniske Kongers Succession fra Abgaro indtil det Osrhoëniske Riges Forstyrring. Den IV. om de Edessers Tilstand, indtil den Tid de geraadede under de Saraceners Herredømme. Og endelig den V. Bog om de Edessiske Historier under Araberne,

Græ-

Grækerne, Frankerne, Perser, Tyrker og Tartare.

Engelland.

Til London skal meget nylig tvende smukke smaa Skrifter om Bønnens Nytte være kommen for Lyset: Det eene fører den Titul: An Essay in Vindication of the Use and Advantage of Prayer by John Archer. Det andet er tegnet med denne Opskrift: The End and Design of Prayer or the Reasonableness of Praying to an Unchangeably, Wise, Powerful, and Good God. By George Benson. Monsr. Archer er en Presbyterianſk Præst til Tunbridge, og Monsr. Benson en Lærere ved den Presbyterianske Meenighed til Southwark i London. Begge giøre sig Umage for, med Philosophiske og grundige Beviiser at forestille, at den af GUD fra Evighed her viiselig giorde Orden i alle Ting, ikke betager Bønnen noget af sin Fortreffelighedes Nytte. Hr. M. Christian Kortholt, Assessor ved det Philosophiske Facultæt til Leipzig, har i Sinde begge disse Engelske Skrifter for deres Fortreffelighedes skyld med det første i

Tydsk at oversætte, og tillige med dertil føye Frid. Mich. Ziegenhagen, overste Hoff-Prædikant ved det Kongl. Danske Capel i London, hans korte Forklaring over Fader Vor, hvilket hand i M.S. besidder.

Samme Sted har Thomar Ringer M. A. 12 af hannem selv forarbeydede Prædikener paa sin egen Bekostning til Trykken ladet befordre under denne Titul: Twelve Discourses upon Texts of Holy Scripture With a Preface.

Ligeledes samme Sted seer mand et Skrift at være udkommen, som er tegnet med den Opskrift: Ein Brieff an einen Bewunderer derer alten Römer, und ihrer Geschichte, worin auf eine Historische Art angeführet wird, das die Römer jederzeit nach einer Regierung gestrebet, die sie doch niemahlen erlanget haben, Groß-Brittannien aber besitzet, mit Anmerckungen über die aus- und einländischen Sachen.

Frankerig.

Continuatio af den seenist begyndte og anførte Histoire Critique de la Gaule Narbon-

bonnoise, følger efter Løfte saaledes.

Derefter taler Autor om eendeel Anfald, som de Ligurier, hvilke boede i Naboelauget ved Marseille, have giort paa denne Stad, om de Marseillers adskillige Colonnier, saasom til Nice, Antibe, Athenopolis i Østen, Agatha eller Agdi i Vesten. Om deres Forbund med de Romere, om deres Regierings Maade og deres Sæder, og om Staden Lyon dends formeente første Oprindelse. Efter at Autor paa en summarisk Maade har igiennemløbet den Romerske Republiques første Tider, og den første Punisse Krig, gaar hand hen til den anden, der formedelst den Passage ved Hannibal, som brød igiennem det Narbenneſiske Gallien, for at gaae ind i Italien, leeder M. de Mandajors tilbage igien hen til sit Hoved-Øyemerke. De Romere fandt ikke nogen Ven i Gallien imod dette de Carthaginensers Indfald, uden Marseillerne, og de Areconiske Volscer, et Folk i Nedre-Languedoc, hvilke boede paa begge Sider af Rhone-Floden. Disse kunde ikke forbyde Hannibal Passagen, og Autor

gier

gior den Giisning, at dette skeede imod den Tiid, da de Auvergniske Folk fra Celten, efter at de havde brudt deres Forbund med de Romere, bestege Biergene, og bemægtigede sig de Volscers Land, i Anledning af Carthaginensernis Indfald. Dette kommer overeens med Strabo, som giver derpaa det Vidnisbyrd, at Auvergnerne havde udstrakt deres Herredom indtil hen imod de Marseilliske Grændser og Naboelauget af Narbonne: hvoraf Autor slutter, at det var hos Volscerne selv, men ikke i Auvergne, at Hannibal rencontrerede Auvergnerne, hvilket hand i en besynderlig Dissertation videre har bekræftet. Hand paastaar, det at være rimeligt, at da Auvergnerne udstrakte deres Herredomme hen indtil de Pyrenæiske Bierge, havde de imellem sig og Marseillerne en Kiøbmands og Proviants-Handel, hvilken mand (efter Diodori Meening) ved Hielp af Esler og Heste førte over de Cevenniske Bierge: og at de lærde af Marseillerne de Hændelser som havde tildraget sig i Orient; hvorfor de indbildte sig (som Lucanus

canus siger) at have deres Herkomst tilfælles med de Romere, som henregne sig til Trovanerne.

De idelige Plyndringer, som de Salier Plagede Marseillerne med, der stode i Forbund med de Romere, gave Anledning til den første Kriig, som Romerne førte imellem de Alpiske Bierge og Rhone-Floden.

De angrebe da Salierne, og overvandt dem under Fulvii og Sextii Calvini, deres Anførsel, som lagde Grundvolden til den Stad Aix, i det 630 Aar fra Roms Begyndelse. Toe Aar derefter forbandt de Allobroger sig imod de Romere, med dem af Auvergne og Rouergue, men de bleve totaliter slagne i 2de Battailler; den første gang af Domitio-Ænobarbo, anden gang af Fabio Maximo-Æmiliano; og dette var den sidste gang mand saae Auvergnerne i Vaaben ved Rhone. De Allobrogers Nederlag underkastede dette Folk de Romeres øvige Aag, og forvoldte, at Auvergnerne miste alt det de hidindtil imellem Cevennes og Middel-Havet havde indtaget. Da Romerne

saa-

saaledes havde nu giort sig til Mester af denne Deel af Gallien, forvandlede de den til en Provintz i det 636 Roms Aar, under Navn af det Transalpinske Gallien, eller Narbonnesisse, i Anledning af Narbonne den Romerske Colonne, som blev indrettet under M. Potius Cato og Q. Martius Rex deres Borgemesterskab.

Denne nye Provintzes Grændser strakte sig i Nord til den Geneviske Søe og Rhone-Floden, indtil det Sted, hvor den har Sammenflod med Saone, i Øster, til de Alpiske Bierge, udi Sønder, til Havet, til de Marseilliske Lande, og de Pyræneiske Bierge, og i Vester til Garonne og Tarn, en Flod i Langvedoc, fra det Bierg Lausere. De Romere beskreve Narbonne snart ved det Ord Provincia, hvilket Navn er bleven holdet ved lige ved det Ord Provence, snart ved Gallia Bracchata, snart Gallia Transalpina: Hvorved Autor observerer at de Romere forstode i Begyndelsen ved det Ord Gallia Bracchata et større stykke Land, end som Gallia Narbonensis siden begreb. Romerne anvendte ald Flid at conservere denne Provintz, der var dem saa Magtpaaligen-

gende, hvilken, uden at tale om dends Skiønhed og store Frugtbarhed, aabnede dem en Land-Vey fra Italien til Spanien, og tiente dem som et Bryſtværn eller Vold imod det Folk i Celten. I denne Henſeende indlagde de der Tropper i Garniſon, og oprettede der alt efter haanden adſkillige Colonnier. Diſſe Folks Tilſtand var ikke af een og den ſamme Beſkaffenhed; thi nogle ſorterede under den Latinſke Ret, nogle under den Italienſke, og atter igien andre, ſom vare mindſt anſeede, vare Provincial-Retten underkaſtede, hvilken og var den meeſt beſværlige iblant alle: hvoraf det og kom, at diſſe ſidſte, ſom boede neſt ved de Alpiſke Bierge, adſkillige gange opſatte ſig imod de Romere.

Denne Provintz blev altſaa det fornemſte Krigs-Theatrum for de Teutoner og Cimbrer, og var det der hvor Marius nedſablede de forſte imellem Staden Aix og de Alpiſke Bierge. Mand vil ikke her efterfølge Autor i den Vidtløftighed, angaaende denne mærkværdige Forretning, ſom har ſin Henſigt til Marius Sylla, og Sertorius deres borgerlige Krige.

ge. Men mand vil alleniste agte, at i det 671 Roms Aar var C. Valerius Flaccus Gouverneur i Narbonne, hvor en vunden Battaille over Gallierne erhvervede ham den Titul af Imperator. Mand vil endnu have anmerket, at, efter Autors Meening, det ikke var Pro-Consul Manlius, der i Sertorii Krig kom Metello til Hielp, som de nye Historie-Skrivere over Langedoc sige; men at det var Lollius Gouvernøuren i Narbonnoisse, hvilken disse Historie-Skrivere udgive for Manlii Succesor imod Plutarchi Vidnisbyrd. Den Critiske Undersøgning om denne Handel finder mand i Bogen selv. I det 678. Roms Aar blev M. Fontejus udnævnt til Gouverneur i det Narbonnesiske i Qvalité som Propreteur, ved hans Tilbagekomst blev hand af Allobrogerne og Volscerne anklaget for dennem at have u-lovlig udsuet, men blev forsvaret af Cicero, hvis Processs-Handel er bekiendt, endskiont mand ikke veed, hvad Fremgang den fik. Autor giver derom her et Udtog, som forestiller nogen Oplysning i denne Sag, hvorom hand handler.

Herefter meere om disse Ting.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 42.

Den 21 Octobr. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 154.

Continuation af de Disputatzer, som ere holdne i Kiøbenhavn in Collegio Mediceo Ao. 1705.

Den 7 Octobr. *Laurentii P. Terpager*, Ripensis, de Sacris Veterum Danorum Vigiliis Schediasma Historicum. Resp. *Christiano Dieterico Schmitgen.*

4 Octobr. *Martini Laur. Friſii*, Rip. Diſſert. III. & ult. de Erroribus Pictorum. Reſp. *Hermanno Bötker.*

28 Nov. *Laur. Th. Schive*, Math. Stud. Dimenſio Telluris Diſſertatione Mathematicâ exhibita. Reſp. *Petro Laurentii Tychoniô.*

2 Dec. *Olai Cosmi Bornemanni* de Venditione Servorum apud Romanos Schediasma prius. Reſp. *Lydero von Müllen.*

9 Dec. *Joh. Jani Hanſen* Luna inhabitabilis, ſeu Diſſert. Phyſica de Maculoſa eâdemqve inhabitabili Lunæ ſuperficie. Reſp. *Erasmo Bakke.*

16 Dec. *Martini Caſp. J. Wulfburg* Ἀποῤῥῶξ παμμικρος Supplementi Uberioris Criticæ Sacræ *Edvardi Leigh*, editæ Amſtelodami Ao. MDCLXXIX. qvatenus circa N. T. Voces verſatur (in qvo aut omiſſa radix unius cujusvis vocis exhibetur, aut falſò Subſtitutæ reſtituitur. Una cum omnimoda vocis ſignificatione tam in verſione LXX. virali V. T. qvàm N. T.) hæc vice, tanqvam ſponſor reliqvorum, diſſertationis locô editus. Reſp. *Chriſtierno Craagio.*

Tydſk

Tydskland.

Til Lybeck seer mand et Skrift, bestaaende af 8 og et halv Ark in 4to, som forer denne Opskrift: Den Gründen der Medicin gemässes Bedencken, über eine von einem sich in die Lübecksche Praxin Medicam seit vielen Jahren mischenden Wind-Müller schlecht geführte Cuur, wobey gelegentlich allerley allgemeine Præjudicia, betreffend die Medicin und Medicos, so wohl überhaupt, als in besonder, den Unterscheid zwischen rechten Medicis und Empiricis, und zwischen alten und jungen Medicis, nach Vernunfft und Wahrheit erwogen worden von Jo. Gerhard Wagner, D. Med. Lübech. Gedruckt im Jahr 1734.

Til Hamborg har en ubekiendt Pen indsendt efterfølgende Vers Publico at tilkiende give: In Victoriam Italicam Augustissimi Cæsaris Caroli VI. ad Secchiam d. 15 Sept. 1734.

Redditus in SEXTO CAROLO, nunc
Cæsare QVINTUS
Hic terror Gallis: at magis isto tremor:

Nomen idem: Numerus major, Sic, hoste retuso,
Nomen erit majus, major ut est Numerus.

J. C. T.

Samme Sted er nyelig færdig fra Pressen udgangen den 3die Deel af M. Andr. Murray Præst til det Adelige Closter for Slesvig og til Haddebug hans Prædikener over den Christelige Troes Sandhed og Guddommelighed, 1 Alph. 6 Ark sterk in 8vo. derudi afhandlis efterfølgende 6 Poster: I. Den Christelige Religions herlige Aabenbarelse om de Troendes glædefulde Tilstand efter dette Liv. II. Vantroens Sandfærdige Aarsager. III. JEsu den store Prophetes allervenligste Kald til alle Syndere. IV. JEsu herlige Opmuntring til Barmhiertighed, som en Prøve af den Christelige Skikke-Lærdoms Fortreffelighed. V. Vores allerhelligste Troes fortreffelige Underretning om det store Verk, alle Tings Skabelse. VI. Lovens Oprettelse formedelst JEsum. VII. De Christnes faste og glædelige Tilliid til Guds

For-

Forsorg. VIII. Et Forsvar for den Christelige Religion imod 2 Instantzer, hvilke mand tager af Splidagtighederne i Lærdommen, og de Christnes onde Levnet. IX. Den Christelige Religions fuldkomne Viisdom. X. Jødernes Forstyrring, som en Bekræftelse paa vor allerhelligste Troes Sandfærdighed. XI. Om Syndens Oprindelse. XII. Om Aarsagen til Elendighed.

Til Berlin seer mand efterfølgende 2de Piecer at være udkommen: I. Der vermehrte und wohl erfahrne Seiffen-Sieder, und Kertzen oder Lichter-Zieher, wie auch nebst einem Zusatz von unterschiedlich bewährt und wohl eintragenden Wissenschafften, als (1) auf wielerley Arten, so wohl gute Hauß- und Wasch- als andere erdenckliche Seiffen, zu sieden und zubereiten. (2) Kraft und Stärck-Mehl auf das beste zu machen. (3) Den Flachs wie die schönste Seide zuzurichten. (4) Die Leinwand in kurtzer Zeit auf das schönste zu bleichen. (5) Das Wachs Schnee-weis gut und beständig zu bleichen. (6) Sonderbare, ungemeine, schön-hell- und langbrennende Wachs-

und Unschlitt-Kertzen zu giessen. (7) Alten in die Farbe verblichenen Sammet, Seiden-Zeug, Tücher und Gewand ihre verlohrne Farbe wieder zu bringen. (8) Allerhand fette Flecken aus den Kleidern zu bringen. Allen Liebhabern der Oeconomischen Wissenschafften zum Besten, mit grossen Fleiß und Mühe zusammen getragen und heraus gegeben von Oeconomo Evempiro.

Til Potzdam seer mand II. Efterfølgende: Der wohl-informirten Lateiners erster Theil, in welchem die Vortheile gezeiget werden, wie mann der Jugend in XXV Lectionen die gründlichsten Principia der Lateinischen Sprache, besonders was dessen Etymologie betrifft, auf eine angenehme und demonstrativische Weise leichte machen, und ihr dieselben mit grossem Nutzen richtig und ordentlich beybringen kan, anfahenden Lehrern dieser Sprache zu einer Probe. Aus eigener Erfahrung übergeben von einem Liebhaber deutlicher Methoden.

Til Magdeborg er efterfølgende in 8vo kommen for Lyset under den Titul: Die wahre Vollkommenheit der Christen, in

der

der Unvollkommenheit des gegenwärtigen Lebens gezeiget durch Thomam de Kempis, in den 4 Büchern von der Nachfolge Christi, jetzt unter diesen Titul und Eintheilung in 3 Haupt-Theile und richtige Capit:, nebst einer Vorrede von der Vortrefflichkeit und grossen Nutzen des Büchleins Thomæ de Kempis von der Nachfolge Christi, und Zweck des gegenwärtigen Büchleins, und einen Anhange zweyer Vorreden Lutheri und Arnds zu demselben, heraus gegeben von Johan Just von Einen, Predigern, und Seel-Sorger der Gemeine zu Oster-Weddingen bey Magdeburg.

Schwitzerland.

Til Zürch har Jacob Zimmermann, Juris Nat. & Hist. Eccles. Prof. paa det der værende Gymnasio, efterfølgende udgivet: De Miraculis, qvæ Pythagoræ, Apollonio Tyanensi, Francisco Assisio, Dominico & Ignatio Lojolæ tribuuntur Libellum Auctore Philelevthero Helvetio 1734. in 8vo. Autors Hyemerke, formedelst Superstitioners Neddempelse, som er Oprindelse til de opdigtede Miracu-

culer, til at bekræfte de sandfærdige Under-Verker, hvilke vi i vores Religion troe, bliver i det 1 Capit: afhandlet. I det 2det foreſtilles Miraklernes Natur, der alleene af det almægtige Væſen kand fuldbyrdes. I det 3die bliver Pythagoræ og Appolonii prætenderte Miracler, og i det 4de de, ſom Stifterne af Franciſcaner, Dominicaner og Jeſuiter Ordenerne blive tillagde, fortalte. I det 5te bliver Aarſagerne, hvorfor Pythagoras ſine har aflagt underſegte. I det 6te Apollonii, i det 7de Franciſci Aſſiſſii, i det 8de Dominici, og i det 9de Ignatii Lojolæ Lærdom og Levnet beſkrevne. I de følgende Capitler bliver beviiſet, at alle diſſe foregivne overnaturlige Virkninger ikke kunde komme fra Gud, efterdi deris Lærdom ere Guds Egenſkaber modſtridige, og kaſter den Chriſtelige Religions Sandhed og Gudelighed over ende, hvoraf, hvad de guddommelige Ting angaaer, u-forbiegiengelig en Scepticismus ſig maatte indſnige, ſaa fremt diſſe Gierninger ſkulde anſees, ſom ſandfærdige Miraculer, med meere, ſom Verkets videre Indhold fremdeeles udviiſer.

Ne-

Nederlandene.

Til Amsterdam er i indeværende Aar efterfølgende Verk bleven trykket: Conſiderations ſur les cauſes de la Grandeur des Romains & de Leur Decadence, 1734 in 8. Samme Verk beſtaaer af 23 Capitlers følgende Indhold: I. Roms Begyndelſe og Krig. II. Om Krigs-Konſten hos de Romere. III. Hvorledes de Romere have kundet blive mægtige. III. 1) Om de Gallier. 2) Om Pyrrho. 3) Ligning imellem Rom og Carthago. V. Om Grækenlands, Macedoniens, Syriens og Ægyptens Tilſtand efter Carthaginenſernes Undertvingelſe. VI. Hvorledes de Romere ved alle diſſe Folkes Underkaſtelſe ſig have forholdet. VII. Hvorledes Mithridates dem har kundet imodſtaae. VIII. Om de U-eenigheder, ſom altid har været i denne Stad. IX. Tvende Aarſager til Roms Forfald. X. Om de Romeres fordærvede Sæder. XI. 1) Om Sylla. 3) Om Pompejo og Cæſar. XII. Om Roms Tilſtand efter Cæſars Død. XIII. Om Auguſto. XIV. Tiberio. XV. Om Kejſerne fra Cajo Caligula indtil An-

toninum. XVI. Om Kejserdømets Tilstand fra Antonin: indtil Probum. XVII. Forandringer i Statten. XVIII. Nye Grund-Regler, som de Romere have antaget. XIX. 1) Om Attila hans Magt. 2) Aarsagerne til Barbarernes Fremvext. 3) Hvorfore det Occidentalske Kejserdom først geraadede i Afgang. XX. 1) Om Justiniani Erobringer. 2) Om hans Regiering. XXI. Ulorden i det Orientalske Kejserdom. XXII. Dets Svækkelse. XXIII. 1) Hvorfore det endnu saa længe har staaet. 2) Og dets Undergang. Den ubenævnte Verkets Forfattere har derudi vist tillige disse Tiders Monarchiers mange Staats Fejler, i Ligning af de gamle Romerske, og ellers over alt ladet see, at hand er meget vel belæst.

Engelland.

Til London bliver Hertug Jacob von Ormond hans Historie, hvilken Mr. Thomas Carte i det Engelske Sprog har beskrevet, under Subscription trykket. Verket begynder fra 1610, da hand kom til Verden, og endes med Aar 1688, da hand ved Døden afgik. Mand finder derudi man-

mange Undersøgninger, angaaende de Irlandske Affaires og Regiering, sampt en vidtløftig Samling af Original Breve, saavel fra Hertugen selv, som Kongen, Stats-Secretairen &c. Verket kommer til at bestaae af 3 Vol. in Folio, hvorpaa en Guinée ved Subscriptionen indleveres, og 2 ved Verkets Annammelse betales.

Frankerig.

Continuatio af den tvende gange forhen anførte Histoire Critique de la Gaule Narbonnoise.

Imidlertid Fontejus var Gouverneur, gav Pompejus, der, for at gaae til Spanien, passerede igiennem Narbonne, adskillige stykker Land af denne Provintz til Marseillerne, hvorved hand alle paakomne U-roeligheder stillede. Efterat hand igiennem samme Vej igien kom tilbage til Rom, lod hand paa de Pyrenæiske Bierge en Sejers-Støtte opreise, hvis Inscription gav tilkiende: At hand havde underkastet den Rommerske Republiqve 846 Stæder fra de Alpiske Bierge indtil det yderste af Spanien. Uden

tviil

tvist (siger Autor) ere under dette snart u-troelige Tal af Stæder ogsaa tillige med alle Slotte indbefattede, som de ere blevne kaldede i en anden Inscription, der længe derefter blev sat i Minervæ Tempel, paa hvilken mand kunde læse: At Pompejus havde under det Rommerske Folks Lydighed tvunget 1538 Stæder eller Slotte fra Palo Meotide, indtil det røde Hav.

I det Narbonnesiske tildrog sig intet mærkværdigt, indtil den Tid Catilina hans Conspiration begyndte, da de Misfornøjede Allobroger og deres Øvrighed giorde i denne Provintz adskillige Ophævelser, hvilke foraarsagede Romerne stor Umage at faae dempede. Endelig blev disse Folk slagne og undertvungne af Propreteuren Pontinio, som derved satte Provintzen igien i fuld Roelighed. I Anledning af den Krig med Catilina, igiennemgaar M. Mandajors en Passage af Sallustio, hvor de nye Historie-Skrivere over Languedoc paastaae, at denne Autor har forseet sig, men M. Mandajors anvender ald sin yderste Flid, at forsvare ham, i det hand viser, at mand har beskyldt

skyldt ham for at sige en Ting, som hand aldrig har sagt: De Auvergners og de Seqvaners Krig imod Eduerne, som fuldte paa de Tydskes Indfald i Gallien under Arioviste hans Anførsel, gior Slutningen af denne Histories første Bog.

II. Julii Cæsaris Ankomst til samme Land, som Gouverneur over Cisalpine og det Narbonnesiske, er en Begyndelse til den anden Bog. I disse 2de Provintzer regierede en stille Roelighed værende hans Regierings 8 første Aar, som ere beromte af 7 Campagner, i hvilke hand bemestrede sig alt det i Gallien, som endnu ikke havde været de Romere underdanig, hvorom Autor giver en kort Forklaring, hvilken hand laaner af Commentarierne, hvor denne Conqverant selv giver Anledning at tale om sine Bedrifter. I Begyndelsen af den Borgerlige Krig (i det 705 Roms Aar) maatte Marseille, fordi den under Prætext at forsvare Neutraliteten, tillukte sine Porte for Cæsar, udstaae en langvarig og haardnakket Belejring, som dog til sidst formedelst Stadens Overgang fik ende. Derefter blev Claudius Nero Keysser Tiberii Fader beordret

at

at henføre 2de Veteranske Colonier til Arles og Narbonne, og denne sidste Stad, som tilforn var kaldet Narbo-Martius, tog det Tilnavn Colonia Decumanorum, af Soldaterne ved den 10de Legion, hvilken Nero der havde oprettet, ligesom og Arles tog sig det Tilnavn Colonia Sextanorum af de fra den 6te Legion. Cæsar accorderede et stort Tal af de Narbonneliske Indbyggere den Titul af Romerske Borgere, iblant andre, alle de Soldater af den Legion Alauda kaldet, som hand der havde vervet, og underholdt paa sin egen Bekostning, da hand og beærede adskillige af dem med den Værdighed af Raads-Herrer, foruden dette, at Provintzen ogsaa havde ham at takke for adskillige fordeelagtige Forandringer, som skeede i hans Tid baade i Civil og Militair-Sager; deraf kom det (siger Autor) at værende den Roelighed Provintzen nød under Cæsars Regiering, alle disse Indretninger bleve stadfæstede og forøgede, og at de Narboñesiske Indbyggere, der allerede vare blevne civiliserede formedelst den lange Omgang med Marseillerne, bleve saa fuldkomne i denne Politesse, at den gi-

giørende Forskiel imellem dem og de øvrige Gallier, forvoldte, at Narbonne snarere blev anseet som en Deel af Italien, end som en Provintz.

De Uroeligheder der fuldte paa Cæsaris voldsomme Død, foraarsagede mange Bevægelser i det Narbonnesiske Gallien, og i det Cisalpinske. Lepidus var af Folket udnævnt til Gouverneur over det første, og Antonius over det andet, ihvorvel D. Brutus een af de Sammensvorne, virkelig havde det i Besiddelse. Plancus paa den anden side, der havde faaet Ordre fra Senatet at bygge Staden Lyon, havde passeret Rhone-Floden, for at føre sine Tropper ind i Italien igiennem det Narbonnesiske, da hand fornam, at Antonius der var bleven slagen nær ved Modena af Octavii og Stadens Armee, giorde Mine, at vilde kaste sig ind i denne samme Provintz.

Autor igiennemløber ikkun siden saa løselig Operationerne i denne Campagne Aar 701, men for disbedre at faae Oplysning derom, beraaber hand sig paa den ny Historie over Languedoc. Efter Triumviratets Samtykke havde Antonius ta-

lanket Regieringen over den Deel af Gallien, som Cæsar havde erobret, og Lepidus over det Narbonnesiske og Spanske, hvilket hand conserverede indtil efter Bruti og Cassii Nederlag. Denne Sejervinding gav Anledning til en ny Deeling imellem de 3 Mænd, og Antonius der allerede spillede Mester i Gallien, havde endnu dertil det Narbonnesiske, hvor intet mærkværdigt var passeret, indtil Aar 714, da denne Provintz blev Antonio frarevet af Octavio, som der lod tilbage blive et Corps af sine Tropper under Salvidienus hans Commando, hvilken hand siden som en Forræder lod til Døden fordømme. I Aaret 717. giorde Octavius en anden Rejse igiennem de Galliske Lande med Agrippa sin Favorit, for der adskillige paakomne Oprør at dempe. Aar 724 erhvervede Messala-Corvinus, som af Octavio var bleven henskikket til disse Provintzer, en vel fortient Ære som Sejer-Herre, ved endeel Folkes Undertvingelse, iblant hvilke og vare nogle af det Narbonnesiske, som dog ikke i særdeleshed ere blevne opregnede eller beskrevne.

(Slutningen skal næste Torsdag følge.)

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 43.

Den 28 Octobr. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 155.

Følgende Disputatzer ere holdne i Kiøbenhavn in Collegio Mediceo Ao. 1706.

Den 10 Maj. *Jacobi Olig. Jacobæi*, Inspectoris, Dissert. Philologica de materia & Forma Librorum apud Veteres ante inventam Artem Typographicam, occasione eorum, qvi in Novo

Testamento occurrunt, nempe βίβλος Matth. I, 1. & alibi. βιβλίον Luc. 14, 17. 20. &c. & βιβλαρίδιον Apoc. X. 2, 8, 9, 10. Resp. *Petro Laur. Hunderupio.*

12 Maj. *Justi Friderici Hammerich* Dissert. Hist. de πηγμανσείας Speciebus apud Veteres. Respond. *Friderico Helt.*

29 Maj. *Christiani Römeri Aagaard*, Med. Studiosi, Qvaternio Thesium Physico-Medicarum. Resp. *Torchillo Islandò.*

31 Maj. *Joh. Gerh. Grube*, Med. Stud. Disputatio medica de Theoria & Praxi. Resp. *Petro L. Tychoniò.*

14 Junii. *Olai Cosmi Bornemanni*, de Venditione Servorum apud Romanos Schediasma Posterius. Resp. *Petro Laur. Hunderupiò.*

18 Jun. *Hilarii Christophori Kaasböl*, Dissert. Historico-Critica de Judæorum cum Lacedæmoniis cognatione. Respond. *Laurentio Cornificii.*

21 Jun. *Georgii Christiani Fleischer*, Impostor Græcus ex occasione duorum apud Hieronymum locorum illustratus. Respond. *Johanne Schnabel.*

1 Oct. *Thomæ Jacobæi* Locus Virgilii Libr. XII. Æneid. v. 412. seqv. de vulneris

Æneæ

Æneæ Curatione examinatus. Resp. *Petro Nobel.*

De øvrige Disputatzer for dette Aar, skal meldes i følgende Numer af disse lærde Tidender.

Sverrig.

Til Stokholm fornemmer mand nu paa nogen Tid et Ugentlig Skrift fra Trykken at være udgangen, 1 Ark stor. Det er i det Svenske Sprog affattet, og fører det Navn Argus. De som ere Sproget mægtig, vilde forsikre, at mand endnu hidindtil mange gode Sager derudi har antroffen.

Didhen skal og for kort Tid siden en meget lærd Abbé fra Orient være ankommen, som har sat sig for at reise hen til Upsala, for at sætte sig i Bekiendskab med de sig der befindende Professorer, i sær de Theologiske, hvilket hand og forhen paa adskillige Universitæter i Tydskland har giort.

Tydskland.

Til Slesvig er for nogen Tid siden efterfølgende kommen for Lyset: De vita

& ſcriptis Johannis Mulleri, Flensburgenſis, Rectoris qvondam Scholæ patriæ optime meriti, Commentatio edita curâ Bernhardi & Olai Henrici Mollerorum Johannis filiorum, Slesvici Anno 1734. typis Joh. Holwein; proſtat Altonaviæ apud Johan Karte Bibliopolam, in 4. Dette ſkionne lille ſkrevne Verk kand ikke alleeneſte anſees ſom en god Beſkrivelſe over en ſær meriteret lærd Mands Liv og Levnet, men endog ſom en forelobende Efterretning om en ſær vigtig af ſamme lærde Mand in Mſcripto efterladte Bog, hvilken hans Arvinger vilde lade trykke, om ikke fra nu af indtil Leipſiger Paaſke-Meſſe 1736. ſig nogen Bogforer indfinder, der kand faae i ſinde ſig dens Forlag at paatage. Opſkriften paa dette Verk lyder ſaaledes: Cimbria litterata, ſive Hiſtoria Scriptorum Ducatus utriusq; Slesvicenſis & Holſatici, (qvibus Lubecenſes etiam & Hamburgenſes merito accenſentur) literaria tripartita tres circiter illorum exhibens Chiliadas, & centurias qvatuor; opus aſſidua qvadraginta qvatuor annorum congeſtum induſtria, & à temporibus, qvorum Memoria

ria supereſt, antiqviſſimis ad Seculi usq; Aëræ Chriſtianæ XVIII. initia continuatum. Aar 1687. har hand udgivet Cimbriæ Litterariæ Prodromum, og Aar 1691 Ejusdem Αποσπασμάτιον, hvilke 2de forelsbende Prøver af dette Verk, ikke alleneſte af de Lærde ſelv ere vordne vel optagne, men have og opvakt en almindelig Forlængſel efter at ſee Verket in natura. Anledningen til ſaadant Arbeyde, og Hielpe-Midlerne til ſamme Arbeyde at udføre, blive i denne Afhandling omſtændelig beſkrevne, og er Hoved-Verket i ſig ſelv i 3 Parter afdeelt, ſom kand bedre ſees, naar det i Tiden kommer for Lyſet, da det den lærde Verden en ſtor Fornøjelſe uden all Tvifl vil foraarſage.

Til Magdeborg har Regierings-Raad Wulf paa nye ladet oplegge ſin Rationem Prælectionum, og ſamme hiſt og her forbedret, da i ſær det Capitul om Prælectionibus in Grotium de Jure belli & pacis der til er komen. Ligeledes har hand og begyndt igien ſine Horas ſubſecivas at fortſætte. Men efterdi den tredie deel af Mathematiquen bliver ſtærkere end de øvrige, ſaa har det ikke været muelig,

endnu at faae dem færdig. Tilligemed bliver Theologia Naturalis trykket paa samme Maade, som Metaphysicæ øvrige Deele hidindtil ere komne for Lyset, hvorved hans Modstanderes Bespottelser blive igiendrevne. Ved denne Lejlighed har hand og vildet erindre, at en vis Person ved Navn Sternberg, der af hans Collegiis skal være bleven til en Atheist, er ham aldeles ikke bekiendt, hverken af Navn eller Person, og er over Hovedet falsk, at hand har holdet Privatissima Collegia hos ham, som een om hannem falskelig har vildet foregive i et udgangen Skrift, Beytrage zu dem Reiche GOttes kaldet: i det hand til Halle ingen anden Collegia Privatissima, end over Mathematiqven, i sær Architecturen og Fortificationen har holdet.

Til Franckenberg an der Warte er vel et kort, men dog meget vel udarbejdet Politiske Skrift udkommen, som har seet Dagens Lys under den Titul: J. B. S. von E. Grundriß der Fürsten-Kunst, wornach ein Regent sich groß und seine Unterthanen glücklich machen könne.

Is demum mihi vivere atqve frui a-

nima

nima videtur, qvi aliqvo negotio intentus, præclari facinoris aut artis bonæ famam qværit. Salluſt. de bello Catil. c. 2. Franchenberg 1734. 18 Ark. in 8. Dette Verks Inddeeling er følgende: I ſteden for en Fortale findes det gandſke Verks Indledning og Affigt. Derpaa følger den (1ſte) Deels første Afhandling. Hvad for Perſonlige Egenſkaber og Dyder hos en Printz udfordres, for at kunde nyttig og med Beſommelſe føre ſit Regierings Embede, og det først med Fromhed. (2) Afhandling om en Printzes anden Hoved-Dyd, Kiærlighed til Sandhed. (3) Afhandling om de øvrige fornemſte Dyder, ſom udfordres af en beſommelig Regienter. Den II Deels første Afhandling betragter hvad der til en Staats lovlige Forfatning, i henſeende til Kirken og det Geiſtlige Regimente udkræves. Den anden Afhandling om en Staats lovlige Forfatning i henſeende til det Politiſke Regimente. Den tredie Afhandling om de fornemſte Ting, ſom reqvireres til et Regierings og Rente-Cammers Indretning. Den fierde Afhand: om den ſtørre Land-Huusholdings eller den ſaa kalde-

de Cammer-Stats lykkelige Anordning. 5te Om Bevillingers og Land-Cassens Indretning. Den III Deels 1ste Afhand: hvorledes en Printz kand giøre sig riig og mægtig inden sine Lande, og i sær om det første Middel dertil, nemlig Undersaatternes Forøgelse og deres tilstrækkelige Næring. 2 Afhand: om Landets Forbedring og Dyrkelse. 3. Om Landets Handel, dends Udbredelse og deraf flydende Nytte. 4. Om Landets indvortes Riigdom, og dens Tilvext. Den IV Deels 1ste Afhand: viiser, hvorledes en Printz kand giøre sig anseelig hos sine Naboer og udvortes Puissancer, fornemeligst ved Retfærdighed og Troeskab i at opfylde gamle og nye Forbund. 2. Om forsigtige Forbunds og Tractaters Nytte og Nødvendighed. 3. Om en Krigs-Stats Underholdning i følge af Landets Kræfter, og hvorledes den uden synderlige Bekostninger staar til at oprette. Om endnu andre Midler, hvorved en Printz hos sine næste Naboer og andre Verdslige Magter kand giøre sig nødig og anseelig.

Nederlandene.

Til den Haag er den bekiendte Histoire

de Papes i disse Dage med den 5 og sidste Tomo bleven til Ende trykket, og findes alt saa fuldkommen forfærdiget. Samme sidste Tomus bestaar, foruden nogle skionne Titul Kaaber-Stykker af 4 Alph. Den tager sin Begyndelse fra Pave Pii V. Vahl-Aar 1566. og ender sig med Benedicto XIII. Aar 1730. saa at alt saa derudi 21 Pavers Levnets-Beskrivelse findes opregnede.

Engelland.

Til London har George Tompson M. A. sin Anatomy of the Human Bones in 8. med mange Kaaber-Stykker ladet for Lyset komme: Foran for denne de Menniskelige Beens Anatomie staar til deres Nytte, som ikke have læst mange Anatomiske Bøger, og alt saa ikke have giort sig bekiendt nok i Anatomicorum deres Tale-Maade, et Glossarium Terminorum Technicorum necessariorum, med korte Erklæringer. Denne Bog indbefatter og en kort Erklæring om Muschlernis Bevægelse, og Blodets Circulation igiennem det gandske Legeme, saavelsom og Legemets Næring og Fordøyelse, med en Beskrivelse over de Menniske lige Sind

og Sandser. Ved Slutningen er tilhængt et Forslag til en kort og let Maade, hvorledes mand skal kiende Urternes Kraft, som tiene til det Menniskelige Legemes Svagheder at curere.

Samme Stæd bliver og efter Ugentlig Subscription efterfølgende trykket: A Compleat Collection of State Trials and Proveedings upon High-Threason and other Crimes and Misdemeanors, from the Reign of King Richard II. to the present Time. At denne Samling ogsaa ikke er ubrugelig for Udlændere, viser Indholden af det første Lag, som i Begyndelsen af Augusti Maaned ere udgivne. Iblant andre Processer Crimen Læs. M. og Kietterie betreffende, ere 2de merkværdige, hvilke angaae Cantzeler Thomas Morus, og Grev James Bothwel, hvilken formedelst den Schottiske Dronning Mariæ anden Gemahls Mord, og det derpaa med hende troffene Giftermaal har giort sig over alt bekiendt.

End same Stæd kand mand en Tractat i det Engelske Sprog til kiøbs bekomme om Podagra af D. William Stuckelej een Med-Lem af det Medicinske Collegio til London og det Kongelige Societæt 1734.

in 8vo. Verket bestaar af tvende Deele: Den første er et Brev til Monsr. Hans Sloane om Maaden at curere Podagra ved Olie at bruge udvortes; Den anden Deel er en Tractat om Aarsagerne til Podagra, og dends Cuur.

Frankerig.

Slutningen af Histoire Critique de la Gaule Narbonnoise.

Endelig giorde Octavius, efter at hand var bleven erklæret til Keyser, og kaldet Augustus, den tredie Reyse til de Galliske Lande, hvilke hand afdeelte i Provintzer eller Gouvernemens, som da bleve kaldede det Narbonnesiske, Aqvitaniske, Lyonniske, og det Belgiske Gallien. Tre Aar derefter (Ao. 735. efter Roms Begyndelse) blev Agrippa henskikket til de Galliske Lande under allerhyderste Magt og Myndighed; og i hans Tid var det, at mand bør, (som Autor siger) tillegge de 4 store Veyes Indrettelse, som Strabo ham tilskriver, af hvilke den første, som gaaer igiennem de Cevenniske Lande, steder an paa Aqvitanien og Saintonge; den anden til Rhin-Strømmen, den tredie igiennem

nem Beauvais og Amiens til Havet; den fierde til det Nabonnoiſiſke og paa den Side til Marſeille. Hvad andre adſkillige publique Bygningers Oprettelſe angaar, ſaaſom nemlig Broen over Gard, en Flod i Languedoc, Turneer-Platzerne til Nimes, Det firkantede Pallatz i ſamme Stad &c. veed mand ikke fra hvad Tiid mand egentlig ſkal regne deres Begyndelſe; Hand meener, mand alt ſaa ikke kand giøre bedre, end ſætte den fra en Tiid, da der var en fuldkommen Roelighed, hvilken ikke begyndte, førend under Agrippa hans Regiering. Auguſtus døde i det 767 Roms Aar. Folket i Gallien, ſaavelſom andre havde ikke forhalet indtil den Tiid, at giøre ham Guddommelig Ære; thi de havde alt før opreyſt for ham det berømte Altar til Lyon. og de Stæder Narbonne og Nimes havde ham til Ære indrettet Feſter, Ofringer og Præſter, hvilke i Inſcriptionerne kaldis Seviri eller Flamines Auguſtales Narb. eller Nimes.

Saa vidt gaaer M. de Mandajors med ſin Hiſtoriſke Samling og andet angaaende det Narbonniſke Gallien; hvorefter hand hosføyer en Notice om denne Pro-

vinces Tilstand under Augusto i henseende til hans Gouverneurers Magt og Embede, ved Rettens Betiening, Politie og Finance-Væsenet, Folkets foranderlige Vilkor, og andre besynderlige Hændelser, den Maade, ved hvilken de besadde deres Land-Gods, deres Commerce, og deres Religions Betientere. Det er fortrydeligt, at mand for Kortheds skyld seer sig tvungen til, alleeniste at holde sig til disse adskillige Artiklers simple Antegnelse, som Autor forklarer med ald den Nøyagtighed og Zirlighed, som mand kunde vente af hans Flid til at give Oplysning over alle disse Antiqvitæter, som de kunde give ham Anledning til. Mand finder ved denne Notice en Chronologisk Suite om det Narbonnesiske Gallien, Gouverneurs, saavelsom og deris over det Cisalpinske, der har kundet regiere Narbonne ved deres Lieutenants indtil Augusti Død. Paa denne første Notice følger en anden, som er Geographisk eller en Opregnelse paa alle Narbonnesiske Stæder under denne Keyser, det er at sige, de Marseilliske Colonier og Stæder, hvis Begyndelse ikke ere bekiendte, de Romerske

Co-

Colonier, Almuerne, og andre Stæder, der hverken vare Colonier eller faste Stæder, de Stæder og Platzer, hvis Situation mand ikke veed noget om; Derne, som laae nær ved det Narboneſiſke, om dets Revierer og Bierge.

De ſyv Diſſertationes, ſom findes trykkede ved Slutningen af dette Volumen, høre i viſſe Maader til Verket i ſig ſelv, thi de ere deſtinerede til vidtloftig at undersøge og oplyſe adſkillige Ting, ſom Hiſtorien handler om. I den første over Celtique d' Ambigat, underſøges, om det ſlags Folk, ſom boede paa Grændſerne ved Middel-Havet imellem de Pyrenæiſke og Alpiſke Bierge, have været Ambigat underdanige, ſom var Chef eller Konge i Celten, da Bellovéſe og Sigovéſe droge ud fra deres Land, og derpaa bliver ſvaret med Nej. Den anden Diſſertation handler om Marſeille dends Fundation, hvis Tiid nogle vilde faſtſætte fra det 47 Olympiſke Spils Aar, andre det 59, og Autor finder en Paſſage i Juſtino, hvorved diſſe tvende Meeninger kand foreenes med hinanden. Den tredie Diſſertation handler om Hannibals Tog imellem Rhone-Floden og de Alpiſke Bierge. Den

Cimbriske Krig giver Anledning til den fierdes Indhold. I den femte igiennemgaar Autor (1) om Pompeyus og Fontejus virkelig have befundet eller opholdt sig i det Narbonnesiske, den sidste som Propreteur i denne Provintz, og Pompejus med en u-omskrænket Myndighed. (2) om Fontejus regierede Narboñe i Qvalitet som Propreteur i 3 Aar efter hinanden, eller hand ikkun var Lieuten. af Pro-Consul Cotta, da Pompejus kom for at passere Vinteren i Gallien, efter at hand havde ophævet Beleyringen for Calahorra i Spanien. (3) Hvad det var for Folk Fontejus berøvede deres Land og Stæder: og i denne Anledning gier M. de Mandajors nogle Observationer over Subsidiers Betalning, og den Latinske Ret. I den siette Dissertation handles om det Ord Gallia dets Bemærkelse, naar det bruges uden Adjectivo, og i den sidste spørges om det Narbonnesiske Galliens Grændser, og den Egn hvor Staden Vindomagus har ligget. I det øvrige henvises Liebhaberne til Bogen i sig selv, for disse Dissertationers Vidtløftigheds skyld, hvilke aldeeles fortiener at vorde igiennemlæste.

Til

Til Pariis er efterfølgende Verk fra Pressen udgangen: Ephemerides des Mouvemens cœleſtes pour les anneés 1735. jusqu'en 1745. ou l'on trouve les mouvemens diurnes des Planetes en longitudes: Leurs Latitudes, Aſpects, & Mediations celles des Etoiles, leur Lever, Coucher, Apparations. & Occultations, les Immerſions & Emerſions du premier Satellite de Jupiter, pour les memes années. Avec la ſituation de pluſieurs lieux, dont longitude & Latitude ont eté obſerveés par pluſieurs habiles Aſtronomes, & pluſieurs problemes Geographiques. Pour le Meridien de la Ville de Paris 1734 in 4to.

Italien.

Fra Rom vil mand have erfaret, at nyelig en Abbée ved Døden skal være afgangen i sit Alders 58 Aar, efter at hand dog først værende sin sidste Svaghed havde abondoneret den Geistlige Stand, og begivet sig i Egte-Standen, i det hand sig til en ham bekiendt Enke lod Copulere, og ved paafølgende Dødsfald hende ald sin Formue havde testamenteret.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 44.

Den 4 Novembr. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 156.

Continuation af Collegii Medicei Disputatzer i Kiøbenhavn holdne Aar 1706.

Den 12 Novembr. *Mart. Laur. Frisii*, Ripensis, Ceremonia τῦ ἐκτινάσσειν τὸν κονιορτὸν Matth. X, 14. brevi Schediasmate exhibita. Resp. *Jano Mundelstrupio.*

24 Nov. *Laur. Petri Terpager*, Ripensis,

Prodromus Asylographiæ Daniæ, seu particula Historica de Asylis per Daniam olim Apertis, vernacule Bar-Freder dictis, Resp. *Christophoro Petri Sunly.*

27 Nov. *M. Martini Casp. J. Wolfburgii* Continuatio Supplementi uberioris Criticæ Sacræ *Edvardi Leigh*, in qva Apotelesma Litteræ & secundum cæptam in antecedentibus methodum, Dissertationis Hdæ locô exhibita. Resp. *Christiano Andreæ Hechman.*

10 Dec. *Joh. Jani Hansen* Terræ facies alia hodie, qvàm ab initio mundi, seu Dissertatio Physica de exterioris Crustæ Terrenæ Mutationibus. Resp. *Georgio Petri Friis.*

11 Dec. *Magni Con. Hosum* Dies Jovis Inauspicatus Dissertatione illustratus. Resp. *Jacobo Kaalund.*

21 Dec. *Tychonis L. Tychonii* Monoceros Piscis haud Monoceros, ad veram formam nuperi è mari Grönlandico Hospitis depictus & descriptur, atqve prologo Historico-Critico expositus. Resp. *Justo Henrico Weichhart.*

Tydsk-

Tydskland.

Til Franckfort er den bekiendte Franske Histoire Anecdote de L' Abdication de Victor Amadée, Roi de Sardaigne &c. i Tydsk bleven oversat, og under efterfølgende Titul fra Pressen udgangen: Geheime Historie von Victor Amadeo König von Sardinien, von dessen Abdankung der Crone, Gefangenschafft auf dem Schlosse Rivoli, und der Mittel, so er sich bedienet, um wieder auf den Thron zu steigen. 1734. in 8vo.

Samme Sted seer mand et Skrift under den Titul: Historische Staats- und Kriegs-Schaubühne des Königreichs Pohlen, in einen kurtzgefasseten Zusammenhang derer heutigen Pohlnischen Kriegs-Troublen, nebst beygefügten Journal von Belagerung der Stadt Dantzig, wie auch accuraten Abrissen derer Städte Warschau, Cracau und Dantzig, nicht weniger denen Bildnissen des Stanislai und Primatis eröffnet, Franckfurt 1734. in 8vo. 1 Alph: I dette Verk findes alle de Ting sammensamlede, som sig kort for og efter Augusti II. Død i denne

Republiqve have tildraget, det dobbelte Augusti III. og Stanislai Vahl, saavelsom de derpaa fuldte Troubler og Stadens Dantzigs u-lykkelige Beleyring.

Til Berlin findes efterfølgende 2 Piecer at være udkomne, nemlig (1) Vollkomne Emigrations-Geschichte von denen aus dem Ertz-Bischofthum Saltzburg vertriebenen, und grösten Theils nach Preussen gegangenen Lutheranern, in sich haltend eine genaue Beschreibung so wohl des Ertz-Bischoffthums Saltzburg, alß auch des Königreichs Preussen, und die besonders hieher gehörige Geschichte voriger und jetziger Zeiten, nebst accuraten Land-Charten, mit einer Vorrede Joh. Lorentz Mosheim Abt von Marienthal und Michaelstein. 1734.

(2) Er samme Sted udkommen: Curieuse Gespräche im Reiche derer Todten zwischen 2 Feld-Marschallen, dem Frantzösischen Hertzog von Berwyck, der bey Philipsbourg von einer Falconet-Kugel getödtet, und dem Käyserlichen Feld-Marschal, Graf Mercy, der im letzten Treffen in Italien erleget worden, darinnen beyde Herren von dem itzigen Krie-

ge

ge und andern denckwürdigen Sachen discouriren Erster Theil in 4to 1734.

Til Leipzig i den Grossiske Boglade er nyelig bleven trykket og kand der til kiøbs bekommes, die curieuse und gantz neue Art zu punctiren, hvilken afeen, som er Elskere af denne Kunst skal være oversat af Arabisk i det Tydske Sprog, og bestaar af 6 Ark in 8vo. tilligemed en hosfoyed Tabelle.

Samme Sted er efterfølgende nye Tractat under denne Opskrift at bekomme: P. Bonanni neuer Tractat von Firnis, Laqvir- und Mahler-Künsten, mit vielen neuen Arcanis, unterschiedlichen Beschreibungen des Gummi Copals und Bernstein, deren Eigenschafften, Præparation, und Auflösung der Firnissen &c. Vieler Gummaten Tugenden, auch andern nützlichen und curieusen Anmerckungen mit Kupfferstichen vermehrt ans Licht gestellet von J. J. A. in 8vo.

Til Franckfort ved Mayn findes et Verk at være fra Pressen udkommen, som fører denne Opskrift: Der vollkommene Capitain: Oder Auszug derer Kriege über des ersten Römischen Keysers Julii

Cæsaris merckwürdigste Begebenheiten af Fransk oversat paa Tydsk. in Octavo. 1734.

Til Jauer i Slesien er nyelig et Verk udkommen under den Titul: Die letzten Stunden der Alten, aus dem Evangelio Luc. II, 22.32. am Feste Mariæ Reinigung 1734. in der Evangelischen Kirche vor Landshutte erwogen, und auf Begehren dem Drucke überlassen von Melchior Gottlieb Minor, Prediger bey obgedachter Kirche. in 4to.

Pohlen.

Fra Cracau indberettes, at da Woyvoden Fyrst Theodor Lubomyrschy samme Steds afvigte 5 Octobr. celebrerede Ihukommelsis-Dagen i henseende til Kong Augusti III. Wahl, og i samme Anledning gav et kostbar Tractament, skal iblant andre eendeel sindrige Hoveder med efterfølgende Chronographicis sig haver indfundet. In qvintam MDCCXXXIV. solennem ac faustam diem anniversariam salvatæ libertatis in Electione Sereniſſimi Augusti III. Poloniarum Regis.

(1) eVaX!

(1)

eVaX! nobIs ſoL, qVIntVs oCtobrIs
reDDIDIt pII ſoLennIa regIs.
eLeCtIonIs aVgVſtI regIs reCorDatur
ſeCVnDIs aVspICIIs prInCips
eLeCtor.
annVa regnI ſaCra rege aVgVſto
aVgVrantVr paCIs prIMorDIa.
gaVDe poLonIa haC LætItIæ tVæ DIe
gauDet aVgVſtVs.

(2)

DIe Iſta IVſtItIæ VeræqVe ConCorDIæ
aC LIbertatIs pVbLICæ InCLItI
regnI poLoniæ.
sIt oMnIpotentI Deo qVIetIs atqVe,
paCIs aVCtorI LaVs perrenisqVe
gLorIa.
hæC regI sVo feſtIVa ſoLennIa pIetas
LVboMIrCkiana InDIXIt.

(3)

paX sIt eX DoMo saXonIæ eLeCto
regI poLonIæ.

Nederlandene.

Til den Haag er nyelig efterfolgende bleven færdig: La Science des Ingenieurs dans la Conduite des Travaux de Fortifi-

cation & d'Architecture Civile; Dediée au Roy par Monsr. Belidor, Commissaire ordinaire de l'Artillerie, Professeur Royal des Mathematiques aux Ecoles du meme Corps, Membre des Academies Royales des Sciences d'Angleterre, & de Prusse, & Correspondant de celle de Paris 1734. in 4to. Dette Verk bestaar af 6 Bøger, og er ikkun en Part af et større, der skal indbefatte 4re saadanne Deele, som nærværende. De ere vel alle færdige, men for Liebhabernes Magelighedsskyld, og ikke at komme dem i for megen Bekostning paa engang, har mand besluttet for dennem at tiene, ikke dem alle paa engang men alt efter haanden at lade trykke. I denne Tomo handler den I. Bog om den maade at applicere de Mechaniske Regler paa til Muures og Voldes Opbyggelse, som de udfordrer. Den 2den om Hvelvinger. Den 3die om Materialier at udvælge til slige Bygninger etc. Den 4de om alle slags Bygninger mand har at anlegge i Fæstninger med videre. Den 5te hvad der hører til Prydelse og Zierat. Den 6te om alle hidindtil opregnede Bygninger. Over alt beskriver Autor

Sa-

Sagerne saaledes, ligesom forommeldte Bygninger, hvorom hand handler, virkelig stode i Arbejd. Videre kand Liebhaberne af Verket i sig selv erfare.

Til Amsterdam vilde de bekiendte Boghandlere Wettstein og Smith med det allerførste stille efterfølgende for Lyset: Description de L'Isle de Sicile, & de ses Côtes Maritimes, avec les Plans de toutes ses Fortereſſes nouvellement tirés, selon l'Etat, ou Elle se trouvent presentement. Beskrivelsen er i VI Capitler indsluttet, og indeholder Øens Situation, den politiske Tilstand, Parlaments Love, Politie-Rets Anordninger, Handlings-Bequemmelighed etc. Foruden tvende Korter, af hvilke det eene forestiller Øens gamle blomstrende Tilstand, efter det Begreb, som Historici og Geographici derom have givet, og det andet Øens nu værende Tilstand i disse Tider, finder mand 15 Afritzninger paa Fæstninger og Stæder. Ved alt dette er hosføjet et endnu aldrig for trykket MS., hvis Titul er denne: Memoire de L'Etat Politique de la Sicile, presentée à Victor Amadée Premier Roi de Jerusalem, de Chi-

pre,

pre, &c. par le Baron Agatin Apary de la Ville de Catanea, in 8vo.

Sammested er et Verk for vedkommende til kiobs at bekomme, som kalder sig: Het groot volkomen Moolenboek, oder Curieuser Entwurff von allerhand Sorten Mühlen mit ihrem Grundriß und Auffsetzung, sehr ausführlich gezeichnet durch L. van Natrus, Mühlenbauer der Ost-Indischen Compagnie. Jokan Polly: zu Saardam, und C. van Vuuren. Sehr ausführlich in Kupffer gebracht durch Jan Punt 1734. Dette Verk bestaar af 5 slags Vand-Møller, og endnu adskillige andre, nemlig Saug-Modder-Papiir og Olie-Møller, uligemaade et udførlig Kaaberstykke over gaaende Verker, og een derover tilstrekkelig Beskrivelse.

Engelland.

I London giorde Johannes Theophilus Desaguliers, L. L. D. for nogen Tid siden i det Kongelige Videnskabers Societæt adskillige merkværdige Experimenta med een af ham sær forbedret Machine, hvilken hand kalder Planetarium. Om dettes Historie vil mand her anføre nogle

gle Anmerkninger, som hidindtil endnu ikke have været bekiendte, og ere udskrevne af Mr. Desaguliers hans endnu aldrig trykte Beskrivelse over dette Planetarium. For omtrent 30 Aar siden har Georg Graham en Medlem ved det Kongel. Societæt og Uhr-mager til London opfunden et Uhr-Verk, formedelst hvilket hand Maanens Bevegelse omkring Jorden, og Maanens og Jordens omkring Soelen vel og habil forestillede. Hand har formodentlig været den første, der i Engelland paa denne maade har giort Jordens og Maanens Løb tydelig. Dagens og Nattens Phœnomena, og hvorledes de samme paa adskillige Tider og Steder til og aftage, Jordens motus annuus, og den deraf oprindende Soelens motus annuus apparens, Soelens Bevegelse omkring hendes Axes, alle Maanens Parters jevnlige Oplysning, og andet meere, bliver formedelst denne Machine meget livagtig afbildet. Da Graham vilde sende denne af ham opfundne Machine hen til Printz Eugenio, geraadede den først i Monsr. Rowleys Hænder, som var en beremt Mathematisk Instrumen-

mentist i London, hvilken giorde sig bekiendt af dens Construction, og strax derpaa forfærdigede en saadan Machine til den nu afdøde Greve af Orrery, der var en stor Velyndere af lærde Folk. Mr. Richard Steele taler i det behagelige Engelske Skrift Spectator kaldet, om denne meget sindrige Invention, og saasom hand ikke vidste at Graham var dens Opfindere, tillagde hand Mr. Rowley den Ære derfor, som Graham tilhørde. Men Machinen i sig selv kaldte hand med det Navn Orrery, Greven af samme Navn til Ære, som dens første Besiddere i Engelland. Der af har altsaa denne Astronomiske Machine hidindtil været bekiendt under det Navn Orrery, og har mand snart over alt tilskrevet Rowley Æren for dens Invention, som dog tilhører Graham. Siden er den af Rowley og andre Konstnere, som har giort den efter, i adskillige Stykker bleven forandret og med Tilsætninger formeeret. Nemlig mand har søgt paa denne samme Machine at forestille de øvrige Planeters og deres Satellitum Bevegelse. Dette er bleven af mange holdet for en habil Forbedring, end-

endskiønt ikke med alt for stor Ret; Thi naar Jordens, Maanens, de øvrige større saavelsom mindre Planeters Bevægelse skal forestilles paa een Machine, saa kand mand ikke andet end giøre sig enten en confus eller og vel aldeles falsk Begreb om disse Planeters bortgang og om Proportionen af deres Størrelse. Mr. Desaguliers har denne Planetarii, eller saa kaldede Orrery Fejl nu forbedret, og saaledes indrettet det, at (1) det generale Systema, af hvilket Engelland ikkun er en liden Deel, (2) Solens, Maanens og Jordens Forhold imod hinanden, (3) en større Planetes Systema, saasom Jovis og hans Satellitum i deres behørige Størrelses og Viides proportion, formedelst dette Planetarium i særdeleshed kand vorde forestillet. Hvad ellers dette Planetarii udvortes Figur angaar, da er samme inddeelt i tvende Fag. I det underste er Uhrverket, som fornemmelig foraarsager motum annuum Planetarum. Men i det øverste Fag er et Uhrverk, som bringer Planeternes motum diurnum til veje. Imellem begge Uhrverkerne er en Connexion, og gaar

de

de ikke af sig selv, men maae, saa længe de skal gaae, omdrejes. Oven findes en jevn Plade, hvor nogle Kugler, som forestille Planeterne, ere stukne paa smaae Kieppe, og af Uhrverket bevæges. En liden Lygte med et Lys repræsenterer Soelens sted, og oplyser Planeterne. Naar det nu skal vises, hvorledes Jordens og Maanens Bevegelse forholder sig imod Soelen, saa bliver der opsæt en forgylt Globus til at forestille Soelen med. I Kraft af motu annuo bevæger sig den gandske overste Plade, og omkring paa Planetario er Zodiacus afteignet, formedelst hvilken mand motum annuum gandske noje kand observere. Dette af Mr. Desaguliers forbedrede Planetarium har ikke alleeneste fundet stor Biefald hos de samptlige det Kongel. Societæts Medlemmer, men adskillige forneinme Damer og Freikener have og fundet stor Behag og Fornøjelse i dette Planetario, over hvilket Mr. Desaguliers i det Huus, hvor det Kongelige Societæt holder deres Sammenkomst, med stor Applausu læser et Collegium.

Fran-

Frankerig.

Til Paris har det Kongelige Academie des Inscriptions & Belles Lettres til den opsatte Prises Erlangelse for det tilkommende 1735te Aar opgivet efterfølgende Materie: Wie weit die Alten es zur Zeit da Alexander der Grosse gestorben, in ihrer Geographischen Einsicht gebracht haben. Prisen er en gyldene Medaille paa 400 Livres i Værdie, og blive Skrifterne Postfrie indsendte til Secretairen ved Academiet fra den 1ste Decembr. indeværende Aar.

Sammested er den lærde Jesuit du Halde meget omhyggelig for at lade sit skionne Verk trykke, som haver den Opskrift: Description Geographique, Historique, Chronologique, Politique, Physique de L'Empire de la Chine, & de la Tartarie Chinoise. Dette Verk bliver trykket under Subscription i 4 Voll. i stor Qvart, og er med Trykken saa vidt avanceret, at det i Begyndelsen af forestaaende Aar 1735 kand vist ventes at komme for Lyset.

Endnu samme Sted fornemmer mand, at i disse Dage i det Kongl. Pallais Louvre

bli-

bliver et Verk trykket, som faaer den efterfølgende Titul at føre: Gallia Christiana. Af dette Verk skal allerede 5 Vol. in 8vo. være bleven trykkede, hvorom mand med Tiden venter at faae nærmere Efterretning.

Italien.

Til Venedig skal for faae Maaneder siden efterfølgende fra Pressen være udgangen: Instruzzione intorno alle febri di Giovan Dominico Santorini, Protomedico Anatomico Anatomico, dedicata al Supremo Magistrato di Sapita di Vinezia. 1734. in 4to. Dette Verk er i 2 Deele, den Theoretiske og Practiske inddeelet. I den første bliver alle Kolde-Syger til disse 3 slags henregnet: Periodicas, Acutas, & Chronicas, af hvilke eenhver igien i 3 slags bliver adskilt: det første in Intermittentes, Remittentes, Pernicioſas. Det andet slags in simplices, eller benignas, vehementes, inflammatorias. Det tredie slags in seroſas, Schirrhoſas, og Ulceroſas; hvis Natur, og Kiende-Tegn i 73 Paragraphis blive afhandlede, og Hielpe-Midlerne derimod foreskrevne.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 45.

Den 11 Novembr. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 157.

Efterfølgende Disputatzer ere holdne i Collegio Medicéo udi Kiøbenhavn Aar 1707.

Den 26 Maji. *Christiani Römeri Aagaard* de mutationibus aëris, qvæ Barometro explorantur, Dissertatio. Resp. *Daniele Helsted.*

d. 8 Jun. *Georg. Christ. Fleischer* Schediasma

de Pelliceo veterum Danorum veſticu. Reſp. *Severino F. Loumanno.*

d. 16 Jun. *Jani Bing* Med. Stud. de Antihectito Diſſertatio. Reſp. *Elià Andr. Noordhuſen.*

d. 21 Jun. *Magni Arethæ Torchillii*, Islandi Math. Stud. Diſputatio Mathematica de Zonis globi Terraqvei, earumqve qvalitatibus. Reſp. *Canuto Petri Gaaſenio.*

d. 22 Jun. *Danielis Pauli* Diſſert. Hiſt. de Coloſſo Rhodio. Reſpond. *Chriſtophoro Nordmand.*

d. 23 Jun. *Magni Can. Hoſum* de Templi Kippingenſis in Falſtria, viciniq; medicati fontis origine, Progreſſu & abuſu Diſſertatio. Reſp. *Petro Olai Lundt.*

d. 29 Jun. *Tychonis Laſſon Tychonii* Monoceros Piſcis haud Monoceros Exercit. Hiſt. Critica. Reſp. *Joh. Petri Gyrſting.*

d. 12 Jul. *Jacobi Kærup* Exercit. Synoptica de Decimis Ebræorum. Reſp. *Joh. Joh. Friſio.*

Tydſkland.

I Hamborg ſkal et Verk være kommen for Lyſet, ſom er ſkreven af en Statskyndig Pen og forer denne Titul: Commerce

merce de Lettres entre deux Amis, de sentimens differens, au sujet de la diete d'Election & des Proclamations de Stanislas Leszinsky & de L'Electeur de Saxe. 1734. in 4to. Denne Brev-Vexel indeholder allehaande Politiske Reflexioner over alle de Ting, som sig i Pohlen til den 5te Octobr. have tildraget. De til sluttning hosføjede Motifs veritables, qui ont porté la Republique Confœderée, à rejetter la Pseudo-Election de Stanislas Leszinsky, & à sauver la liberté de la Patrie par l'election libre & desintereſſée d'Auguſte &c. Roi de Pologne, Grand Duc de Litthuanie &c. ere vel noget ſildere vorden publicerede, men maa dog, som i Forberetningen meenes, ſtrax efter Auguſti III. Proclamation være bleven opſæt, og førend paafuldte Proclamation af Gienſvarenes Forfattere bleven ſkrevet.

Til Stettin er for kort ſiden efterfølgende fra Preſſen udgangen: Joh. David Jænchen Scholæ Regiæ Cöslin Con-R. Gelehrtes Pommerland, worinn die Hiſtorie, ſowohl aller in Pommern gebohrnen, als auch anderer in Pommern geſtandenen oder verſtorbenen Gelehrten,

die sich durch Schriften bekandt gemacht haben, mitgetheilet wird. Des ersten Tomi von denen gelehrten Theologis erstes Stück. Stetin 1734. 27 Bogen in 4to. nebst ein Kupffer. Dette Stykke indeholder alleene den beromte Theologi D. Joh. Bugenhagii Pomerani hans Liv og Levnet, hvilket hidindtil endnu aldrig saa fuldkommen, og det i en Chronologisk Orden er vorden seet. Nu omstunder er Autor i Verk med at vil indlevere det andet Stykke af den første Tomo til Trykken, hvorudi hand M. Petri Artopœi og M. Joh. Frederi deres Liv og Levnet vil foredrage. Efterdi begge disse Mænd i Pommern, særdeles hvad Kirke-Historien angaaer, meget merkelige Prøver sig haver efterladt: Den sidste og uden for Pommern, nemlig i Hamborg, hvor hand har været Con-Rector og Lector Secundarius Theol. og i Wismar, hvor hand var Superintendent, har havt sine besynderlige Fata; Saa blive alle Lærde hermed tienstlig ombedet, hannem det besynderlige, som dem om disse Mænds Omstændigheder er bekiendt, eller forekommer, til denne Histories Fuldbyr-

byrdelelse at vilde meddeele, da de samme enten til Borgemester von Liebecker i Stettin, eller til Autor selv til Cöslin kunde indskikke.

Til Berlin er efterfølgende nye Skrifter kommen for Lyset. (1) Ausserordentliches Gespräch im Reiche der Todten, zwischen dem ersten Menschen Adam, und Joseph, dem Pfleg-Vatter des Hrn. Christi, darinnen besonders von dem grossen Wercke der Schöpffung, und vielen Theologischen, Philologischen und Physicalschen Sachen auff eine anmuhtige Art geredet wird, 2 Theile. (2) Die geitzige und zugleich verliebte Nonne, oder: Des Grafens von Clare, und der Marg Gräfin von Nervilbe Liebes-Geschichte. Aus dem Frantzösischen übersetzet von Cosmophilo. in 8vo.

Til Halle er nyelig efterfølgende udkommen: Tractatus Qvatuor de Aure Humana, tribus figurarum Tabulis illustrati, Auctore Joh. Friderico Cassebohm. 1734. in 4. Autor opfylder hermed det Løfte hand giorde for 4re Aar siden i een til Franckfort ved Odder af ham holdte Disputation de aure interna,

nemlig at hand omstændeligere om denne Materie vilde skrive. Hand fandt noget i sin Disputatz at forandre, derfore har hand her udarbejdet Sagen paa nye, og handler de osse temporum, aure externa, cavitate tympani & ea contentis in 4 Tractat: Hand foredrager alleeneste sine ved Anatomien giorde Observationer, og vil med det første samme Verk fortsætte.

Til Leipsig er nedenstaaende nyelig kommen for Lyset: Frider. Wilhelmi Stübner A. M. Ord. Philos. Lipf. Assessor Regiæ Societati Scientiarum Borussicæ qvæ Berolini floret adscripti, demonstratio veræ Mensuræ virium Motricium, vivarum, è legitimis principiis Dynamices luculentius expositis petita, 1734. in 4to. Autor lover at fremstille endnu andre Demonstrationer af denne Natur, hvilket ikke andet kand, end blive angenem for dem, som tage Deel i denne Part af Mathematiqven dens Tiltagelse.

Sammesteds kand efterfølgende bekommes: Leben zweyer Weltberühmten Cardinäle, von Richelieu und Mazarini,

ni, welche als grosse Regenten des Königlichen Raths, unter dem Regierungen Ludovici XIII. und XIV. in Franckreich gelebet, darin ihre besondere Fata, Intriguen und Machiavellische Stats-Maximen in Sinn-reichen Lebens-Reguln vorgestellet, 2 Theile in Octavo. 1734.

Til Franckfort ved Mayn haves et Verk, som fører den Opskrift: Wenig und viel, oder: Compendieuses und vornehmlich denen sowohl in als ausser dem Hertzogthum Francken befindlichen Negotianten, Wirthen, Beckern, Metzgern, Bauren, als auch Diener und Dienstbothen, haltenden nützliches Hand-Buch, bestehend in vielen, unter andern noch nie im Druck, weniger in Kupffer gestochenen, noch auff dieser Verfassung eingerichtet, geschehenen Resolvirungen, wobey viele zur Haushaltung dienlich, wenigen aber bekandt seyende, von mir öffters probiret, und gut befundene Wissenschafften im Druck gegeben von Johan Boveri Hoff-Musico und Gastgebern zu Klee-Baum in Würtzburg, in 8vo. 1734.

Til Jena er efterfølgende kommen under Pressen: M. Adam Lebrecht Müllers des Göttlichen Worts zu Taugadell, die unter den Dornen blühende und einen Geruch des Lebens zum Leben von sich gebende Blume und Rose zu Saron, d: Der gekreutzigte JEsus, wie er durch Leiden und Sterben verherrlichet, und dadurch den Menschen vielen Seegen erworben, in unterschiedliche Passions-Betrachtungen, nach der Harmonischen Beschreibung der vier Evangelisten exegetisch und moralisch erwogen, mit einer Vorrede Hr. D. Joh. Jacob Rambachs Theol. hochverdienter Pr. Primarii, ersten Superintendentis und Consistorii Assessoris in Giessen. in 8.

Til Nürnberg er hos den berømte Medailleur, Georg Wilhelm Westner, en gandske nye og vel indrettet Medaille paa Staden Dantzigs Overgang, formedelst Stadens egentlige Grundritznings Afbilding, samt de merkværdigste Uden-Verker, nylig kommen for Lyset, og hos hannem i Guld, Solv, Kaaber og Tin for en billig Prius at bekomme.

Ne-

Nederlandene.

Til Amsterdam er i disse Tider efterfølgende under Pressen: Antonini vetera Romanorum Itineraria cum integris Simleri, Suritæ & Sestii notis, itinerarium Hierosolymitanum & Hieroclis Grammatici Synecdemum curante Petro Wesselingo in 4to.

Engelland.

Til London har Mr. Basket sat sig fore, at lade under Subscription efterfølgende trykke i 2 Bind in 4to. A. Shorf Paraphrase on the Old and new Testament. &c. Oder eine kurtze Auslegung des alten und neuen Testaments. In welcher mit beybehaltung des gantzen Texts, der Sinn desselben in Parenthesi kurtzlich und mit verschiedener Schrift ausgeleget wird, durch M. Samuel Mody Prediger zu Dudinghurst in der Grafschaft Essex. Subscriptions-Pengene er en Guinea.

Samme Sted er et Verk paa Engelsk bleven trykket, som forer den Titul: Some Experiments concerning Mercury, Dette Verk har D. J. H. Bœrhave Prof. Med. til Leyden i Holland for kort siden

indskikket til det Engelske Societet des sciences, og angik endeel Experimenta hand har haft med Qveg-Selv. Mand var dervaa i London strax færdig dette Verk, som af ham var skrevet vaa Latin, i det Engelske Sprog at oversætte, og til Trykken at lade befordre.

Frankerig.

Til Lyon er nylig fra Pressen udgangen: Dictionaire Comique, Satyrique, Critique, Burlesque, Libre & Proverbial, avec une explication tres fidele, de toutes les manieres, de parler burlesques, comiques, libres, satyriques, critiques, & proverbiales, qui peuvent se rencontrer dans les meilleurs Auteurs tant anciens, que Modernes. Le tout pour faciliter aux Etrangers & aux François mêmes l'intelligence de toutes sortes de Livres. Par Philibert Joseph de Roux. 1734. in 8vo. Strax efter Titel-Bladet, findes en Optegnelse paa meer end 50 af de beste Skribentere, af hvis Verker de forklarede besynderlige Tale-Maader ere uddragne.

Til Pariis har Mr. de Marivaux ladet en liden Roman under denne Titul: Le

Païsan parvenu in 12. nyelig komme for Lyset. De Moralia, efter hvilke den er affattet, synes ikke at være de strængeste, ikke heller de beste, dog komme de overeens med de, hvilke ellers i alle hans Skrifter regiere.

Samme Sted seer mand vel i disse Dage, men dog uden Autors Navn 2de Igiendrivelser at være kommen for Lyset over Mr. de Voltaire hans Breve, hvilke nyelig af Parlamentet bleve fordomte til at brændes. Den eene bestaar af 14 Breve, og have den Berømmelse, at være vel skrevne. Den anden bestaar af 2de Discourses contre les impies du tems, efter Autors Tale-Maade.

Pariis har hidindtil haft Ære af sit lærde Fruentimmer, (nemlig Madame Dacier) der har forvoldet, at Terentius saa skion, som meest muelig i Fransk Habit har kundet fremtræde, men nu indstiller sig fra Venedig en Adelig Frøken ved Navn Loviſe Bergalli, der ellers som en Arcadiſke Hyrdinde fører det Tilnavn Irminda Patenide, og agter at disputere hende Rangen, ved det at hun ligeledes paa Italiensk har oversat foromrørte

Au-

Autor saa smuk som rigtig i Vers uden Rim, hvilket Verk til Pariis er indkommen, og har fundet stor Behag iblant alle.

Italien.

Til Venedig har Monsr. Gio Giacoma Zannichelli ladet trykke et Italiænsk Brev af 15 Sider in 4to. udi hvilket hand det Indianske Castannie-Træ beskriver, da det sig derhos befindende Kaaber-stykke meget egentlig forestiller dette Træ med samt sine Blomster og Frugter. Men som samme Træ er overalt bekiendt i Europa, vil mand ikke melde noget om hans Beskrivelse derover, men alleeniste betragte de Anmærkninger den lærde Forfattere af dette Træis Medicinske Brug har havt, og ere af stor Vigtighed.

Barken af dette Træ er ligesaa bitter, som dets Frugt; den forandrer efter haanden sin Farve, naar den fra Træet er aftaget, og bliver jo ældre, jo mørkere, mart ligesom China. Naar mand river Castanien til Pulver, og snuver det op som Tobak, drager det megen Urenlighed fra Hovedet, og vil mand give ambrestige Heste det ind, saa lindrer det

strax, og fordriver Svagheden aldeles. Disse Betragtninger foranledigede Mr. Zannichelli til eendeel Undersøgninger at anstille, om ikke, som hand vilde præsumere, Barken af det Indianske Castanie-Træ, ligesaa vel som China havde den Kraft, at fordrive Feber med. Hand lod sig derfore en god Forraad af samme Bark anskaffe, lod den tørre, og giøre til Pulver, een Untze deraf kom hand i et Distileer-Glas, og satte det i en Balneo Mariæ. I Begyndelsen gav saa dette et u-smagelig Vand fra sig, men da der blev lagt sterkere Ild under, fremkom der af en hob stinkende Olie, som svømmede oven paa, tilligemed virkelig meget Salt, som begge veyede omtrent en halv Untze. Endelig udaf det tilbage blevne uddrog hand efter Calcinationen saa meget som en halv Drachma af en skarp Lud-Salt.

Een Untze af forberørte Pulver, blandet med 8 Untzer Bryndvand, gav en forskudt rødagtig Farve fra sig, og en sær bitter Smag. Efter at nu saadan Farve var afklaret, og hand lod den formedelst en sagte Ild afryge, blev paa Bunden

den staaende en halv Drachma af en sær bitter u-opløselig Salt.

Monsr. Zannichelli vilde og med dette Pulver giøre et Forsøg ved Galde; thi blandede hand 4 Untzer Oxe-Galde med ligesaa meget Vand, og kom saa en halv Untze af Pulveret derudi: Men Glasset gik strax i stykker, tog de vedklebende Deele af Galden med sig, og efterlod Vandet en blegguul Farve.

Efter at nu alle disse Forsøgninger ogsaa med China-Pulveret ved lige Omhyggelighed bleve foretagne, saa viiste sig i alting een renstemmig fuldkommen Virkning, hvilket bevægede Mr. Zannichelli til, at give de med en Feber behæftede Personer i Stæden for China, dette af Castanie-Bark præparerede Pulver. Aar 1731. i Julii Maaned, blev en Kone af en 3die Dags Kaalde-Syge, med Galdens Opkastelse, Hoved-Piine, Mattighed, og brændende Heede heftig angrebet, denne var den første Mr. Zannichelli indgav sit Pulver, nemlig da Anfaldet var overstanden, lod hand hende tage 2 Drachmas deraf i 4 Untzer Cardobenedict-Vand, og en Time derefter en Kiød-Suppe. Pulveret giorde en lyk-

kelig Virkning, og Konen fik en let Purgation, ligesom China undertiden og plejer at foraarsage. Endnu 2de af samme foromrørte Pulvere, hvilke hun paafølgende Morgen og Aften indtog, befriede hende gandske og aldeeles fra Kolden, uden nogle andre Medicamenter, undtagen at Mr. Zannichelli for at forekomme et ny Angreb, lod samme Kone endnu nogle Morgener bruge af disse Pulvere.

Denne lykkelig Udgang overtalte ham til at forsøge sit Pulver i endeel af Hospitalerne. Det giorde og i det Hospital S. Servolo til Venedig, hvor Republiqvens qvæstede Soldater findes, i det Hospital i den Venetianske Fæstning Palma Nuova, i det Kirke-Sogn S. Fosca, hvor Autor boer, og andre fleere Stæder, herlig Virkning. Dette samme Medicament nu, som var bleven befunden at være saa probat imod 3 Dags og dobbelt 3die Dags Febere, bragte ogsaa et ungt Menniske til rette, der havde et med heftig den grønne Galdes og sey Materies Opkastelse, u-herlig Mave-Pine og Durchløb ledsaget Tilfald, hvilken Autor hver Time gav en halv Drachma ind i lidet Diascordio Fracastorii;

Een Time efter at Patienten første gang havde indtaget dette Pulver, befandt hand sig strax bedre, og var inden 2 Dages Forløb fuldkommen frisk og sund igien. Endelig har og dette med en Antipleuritico forsatte Pulver adskillige gange cureret Side-Sting, som følger med Febere; At forbiegaae andre herlige Virkninger, som det paa adskillige Steder har giort. Og saaledes har da Mr. Zannichelli, som en retskaffen Ven af det Menniskelige Kiøn ladet sig være angelegen at vise Medicis et nyt Middel imod Feber. Det staar herved let at slutte, at dersom endnu fleere forsøgninger med de øvrige Deele af det Indianske Castanie-Træ, som nu ikke er meere rart, skulde mand maaskee endnu kunde giøre fleere Opdagelser til Menniskens Nytte i de dem allehaande plagende Sygdomme.

Til Neapolis har Hertugen af Liria givet den lærde Joh. Baptista de Vigo Commission at forfærdige en Grav-Skrift over hans for Philipsborg blevne Fader Marschal og Hertug af Berwych, hvilken og er bleven færdig, og skal have fundet stor Bifald af alle de der værende Lærde.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 46.

Den 18 Novembr. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Ved det Kongl. Wäyhenhuusets Bogtrykkerie er fra Pressen bleven færdig Auguſt Hermaan Franckens Catechismus-Prædikkener, hvorudi Lutheri liden Catechismi 5. Hoved-Parter, til en grundig Opbyggelse i den sande giorlige Christendom, ere forhandlede; af det Tydske i det Danske Sprog oversat. Den er trykt in 12mo paa 21 og et halv

Ark, og selges u-indbunden i det Kongl. Wäysenhuusets Boglade for 18 ß.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 158.

Continuation til de Disputatzer, som ere holdne i Borchens Collegio i Kiøbenhavn Ao. 1707.

d. 13 Julii *Laur. P. Terpager*, Ripensis, de Typographiæ natalibus in Dania schedula historica. Resp. *Joh. Joh. Frisio.*

d. 30 Sept. *Hilarii Christophori Kaasböll* de Igne sacra Templi secundi Schediasma. Resp. *Uldarico Friderico Georgii From.*

d. 2 Nov. *Martini Laur. Frisii*, Ripensis, Schediasma de signo s. portento triennii Es. XX. Resp. *Andreæ Joh. Damio.*

d. 9 Nov. *Thomæ Jacobæi*, Med. Stud. Præcipua Medicorum Antiqvorum officia. Resp. *Petro Rhode.*

d. 23 Nov. *Joh. Jani Hansen* Disp. Physica prior de sonorum qvorundam in chordis conspiratione ad principia Physicorum explicata. Resp. *Nic. Joachimo Olai Bytzovio.*

d. 25 Nov. *Chr. Frid. von Haven* Theatrum Pyrrichæ veterum. Resp. *Johanne Otthonis.*

d. 2

d. 2 Dec. *Sthenonis Cl. Kierulf* Sophista ἄσοφος, sive de Sophistarum ortu & arte in genere Disp. I. Resp. *Johanne Juul.*

d. 14 Dec. *Matthiæ Jacobi Norup* de περιγία τῆς ἱερᾶς Matth. IV, 5. sive de Pinna Templi Hierosolymitani Disput. Critica. Resp. *Canuto Petri Gaasenio.*

Tydskland.

Til Kiel skal i det der værende Academiske Bogtrykkerie nu nyelig virkelig et Verk være kommen for Lyset, som fører denne Titul: Kurtze Sätze von dem heutigen Beicht-Wesen, und was nach dem Sinn Christi und der Apostel davon zu halten, mit einer Prüff- und Wiederlegung derer darin vorkommenden Irrthümer, zum Unterricht der Schwachen im Christenthum, herausgegeben von einem Diener des Göttlichen Wortes in 4to. Autor har i dette lit Skrift vel paa en kort, men dog sær grundig Maade sine sig derudi befindende 21 rigtige Igiendrivelser affattet, og samme med foregaaende det Theologiske Facultæts Censur og Approbation til Trykken

ladet overlevere. Ligesom nu disse Prøver og Igiendrivelser med ikke mindre Beskeedenhed end Grundighed ere skrevne, og Autor har været meget omhyggelig for, at giøre Forskiel paa den Misbrug, som ved Skrifte-Væsenet kand forefalde, og paa Hoved-Sagen i sig selv, saa haaber hand derved sit søgte Øyemerke at have opnaaet, nemlig, at de i den Fald foraarsagede Anstødelser skulde vorde udryddede.

Til Berlin og Potzdam finder mand efterfølgende Skrifter at være udkomne, nemlig: (1) Die dermahlige Unruhe in Italien, nebst denen Neapolitanischen Operationen, auch denen beyden letzteren merckwürdig- und bluttigen Actionen, kurtzlich zusammen verfasset, und dem geneigten Leser vorgestellet in 8vo. (2) Joh. Ehrenfried Zschackwitz der Königl. Friderichs Universitæts zu Halle Prof. Juris und Historiarum, allerneuester Zustand von Europa, in welchem die merckwürdigsten Begebenheiten sämtlicher Reiche und Staaten hinlänglich vorgestellet, mit dienlichen Anmerckungen erläutert, und eines jedem Staats gegenwär-

wärtiges Interesse vernünfftig beurtheilet, zu befinden. Nebst angehängten Discoursen über gelehrte Sachen, in 8vo.

Til Franckfort ved Mayn har en u-benævnt velmeenende Poëtisk Pen over Printz Eugenii nu endte Feldt-Tog for dette Aar ved Rhin-Strømmen, imod alle u-lige og vrange Raisonnemens efterfølgende vel grundede og vel forfattede Poëtiske Reflexions udkastet, hvilke mand ikke kand forbiegaae her at indføre:

Eugenius, den alle Welt
Sonst vor den grösten Sieger hält:
Nach Nahmen, Art, Geschlecht recht wohl und hoch gebohren;
Der leichtlich keinen Sieg verlohren;
Hat, zu Verwunderung bey diesem Krieg
Noch nicht gesieget;
Da sonst zu jederzeit, Ihm alles unterlieget.
Jedoch ist Ihm gleichwohl ein grosser Sieg gelungen;
Da er das Ubereilungs Feld,
Ohn' an des grossen Käysers Ehren
Nur das geringste zu verzehren,

Durch klugen Rück-halt mehr,
Dann durch ein streitend Heer,
Alß höchst erfahrner Krieges-Held,
Und Meister seines Muths hat in sich selbst bezwungen;
Wodurch er mit verborgner Macht,
Hat solchen Zieg zu wege bracht,
Daß ein erschrockner Feind sich ohne Kampff geschmieget;
Der von Ihm wohl belehrt, hat selber so gekrieget.
GOtt lasse dann hinfort Ihm ferner es gelingen!
Und ohne Menschen-Schlacht den Sieg zu wege bringen.

Fra Jena kand mand med det første vente at bekomme et Skrift, som fører den Titul: O AMHN καὶ Τὸ AMHN hoc est, Commentatio Exegetico-Theologica in Amen Evangelicum, vel veritatem Doctrinæ Evangelicæ Jurejurando Christi confirmatam, qva Vocis Amen sensum genuinum & usum ex antiqvitatibus sacris & Ecclesiasticis in feliciorem laboris suscepti tractationem evolvit Joh. Georgius Weberus Seneriſſimi Ducis Saxo-Vinarienſis Concionator Aulicus & Consilia-

siliarius Ecclesiasticus Primarius, Superintendens item Generalis: Autor har i Fortalen og ved Slutningen af denne Tractat meldet, at de hos Evangelisterne af Frelseren brugte Formuler ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, have givet ham Anledning alle saadanne Steder i en Systematiske Orden at bringe, og i en besynderlig Bog at viise, det de allervigtigste Sandheder ved den Christelige Religion med denne Eeds Formul blive bekræftede, men paa det at hand hertil maatte finde een desto bequemmere Vey, saa undersøger hand i denne Commentatione præliminari den egentlige Brug og Forstaaelse af det Ord Amen, og viiser ikke alleeniste i den første Section saavel Sensum nominalem, som Adverbialem, men hand søger og i den anden Section i 2 Cap. imod den almindelige Meening, at i det Ord Amen ingen Ratio Jurandi stikker, at beviise, det ikke alleeniste Jøderne have brugt det אמן ved deres Eeder at aflegge, men endog at Frelseren selv dermed ikke alleeniste en blot Asseveration, men endog en solenne og redelig Confirmation har vildet anviise.

Til Strasborg har Profes. Hertenstein

efter høj Befaling givet under Pressen at lade trykke sit Verk, som hand kalder Cursum Matheseos, hvilket hand for 20 Aar siden der har læst i den Kongl. Franske Officier-Skole paa Fransk, og bliver det trykkede Verk færdig tilstundende Paaske 1735. at faae til kiøbs.

Nederlandene.

Til Amsterdam er efterfølgende at bekomme: Tables Anatomiques, dans les quelles on explique dans peu de mots la structure & usage du Corps humain & de toutes ses parties, avec des remarques & figures, par Jean Adam Culm traduit sur l'Edition latine, par P. Massuet.

Til Leuwarden er for kort siden efterfølgende bleven færdig: Commentarii ad Librum Prophetiarum Zachariæ qvæ supersunt cum Prolegomenis: cura & studio Campegii Vitringæ P. Theol. A. H. S. Professoris, dum viveret: Opus posthumum edente H. Venema, S. S. Theol. D. & P. & Concion: Academ: Liwardiæ excudit Tobias van Dessel Illustrium Frisiæ ordinum Typographus 1734. in 4to. Det er vitkelig at beklage, at Autor, som do-

de over sit Arbeyd, ikke i sin Forklaring var kommen videre end til Prophetens 4de Capitel inclusivè. Men hans Prolegomena, in qvibus de libri hujus Prophetici Scriptore, Argumento, stylo, conscripti tempore, auctoritate & clavibus interpretandi agitur ejusqve Analysis generalior traditur, ere dog fuldstændige; Witringæ Art at forklare Prophetiske Skrifter, og hans formedelst megen Øvelse erlangede Færdighed i sligt Arbeyde, er noksom bekiendt af hans andre Skrifter, og var det at ønske, at Hr. Venema maatte snart lykkelig fuldende og lade komme for Lyset sin Commentarium ad Zachariam, hvortil hand i sin Fortale synes at give Forhaabning.

Engelland.

Til London er for meget faa Dage siden et Skrift kommen for Lyset, som er det Østerrigske Huus meget gunstig, og i en sær opmuntret Skrive-maade er affattet, det fører ellers denne Titul: Raisons pour la Guerre, tirées du danger eminent, dont l'Europe est menacée par le pouvoir exorbitant de la Maison de *** avec des preuves de la necessité,

qu'il y a, de donner une prompte assistance à la Maison d'Autriche & à L'Empire. Autor til dette Skrift synes at have været en sær habile Mand, ikke desmindre vilde nogle meene, at hand derudi noget meere moderat sig burde have opført.

Frankerig.

I Paris findes i disse Dage et besynderlig Skrift, som fører den Titul: Traité du vrai merite de l'Homme consideré dans tous les âges & dans toutes les conditions, avec des Principes d'education propres à former les jeunes gens à la vertu. à Paris 1734. in 12. Verket er afdeelt i 8 Capitler. I det første, der kand tiene i steden for en Indgang, begynder Autor med et Spørsmaal til sig selv, om det, som hand vil legge Verden for Øine, ogsaa er en Bog? hand svarer sig selv med dette: at hand ikke veed det selv, men saa meget er vist, at hand har taget sig for at skrive, og at hand allerede virkelig skriver. Efter saadant Spørsmaal og Giensvar siger hand: at alting i hans Forehavende er seldsomt, og at maa skee dets Udførsel vil see meere seldsom ud;

Dette Skrift er en Miskmask af u-bundne og bunde Tale-maader, af historiske Stæder, og skarpsindige Sprog, af Moralier og lystige Indfald; men i det øvrige ere disse Fragmenta ikke af ham: Men hans Invention bestod i de Samtaler, i hvilke hand anbragte gode Anslag, og hvorudi hand snart raillerer en Philosophe, og snart giver et lystig Hoved gode Lærdomme; For resten mænger hand alting iblant hinanden, er paa visse Steder saa vidtløftig, at Læserne maa falde i Søvn derover, og paa andre igien saa kort, at mand neppe kand forstaae ham, og foresiller undertiden Horatium i den ham tillagde Franske Dragt; hand anfører uden Forskiel Moliere og Bourdaloue, og uddrager oftest udaf en Opera Beviis paa en moralsk Sandhed; Intet af alt det hand forelegger Læseren kommer fra ham; havde hand havt en bedre Ihukommelse, saa vilde hand have ved hver Linie anført Bogen, og paginam, hvorfra hand det har taget; I det øvrige kunde hand ikke giøre sig store Indbildinger af det hand har skrevet, efterdi hand havde samlet alle ting, og da hand altsaa hverken torde haabe eller frygte,

saa galdt det ham lige meget, om det som hand sammensmurte, var en Bog, eller ikke. Saa skiemptefuld og ridicule nu denne Indgang skiønt lyder, saa alvorlige og eftertrykkelige derimod ere de i denne Tractat overflødig forekommende Betænkninger over allehaande moralske Materier, saasom nemlig Hevngierighed, ond Eftertale, Bagvaskelse, U-maadelighed, Hyklerie og andre saadanne Ting, iblant hvilke mand ikkun alleene vil her anføre et eeniste Exempel. Naar nemlig Autor taler om Hevngierighed, saa siger hand: Hevngierighed er en Last hos de Skinhellige, men ikke hos de store Gemytter, eller retskaffene Folk. Det blev engang Keyser Theodosio den yngre af een hans Hofsinder bebreidet, at hand var alt for naadig: Men denne Prinds svarede: Jeg vilde heller, om jeg kunde, opvekke de Døde, end bringe de levende om Livet. For at vise, hvor meget mand bør skye Hevngierighed, saa stiller Autor for Øine den Berømmelse mand erhverver sig ved Forladelse, og de Fortrædeligheder mand paa samme Tid tillige med befrier sig fra. Hvilket er vel en ædlere Hevn, siger hand: end naar mand seer

dem, som har fortørnet eller fornærmet os, være bragt derhen, at de maa bede os om Forladelse? Saa skiules altsaa under Forladelse en stor Højhed. Men vil mand da og regne de Fortrædeligheder, hvilke mand formedelst Forladelse kaster sig af Halsen, for intet? Hvilken en mængde af tyranniserende Affecter befinde sig ikke i den Hevngieriges Stæl! der er en Sammel-plats af alle vederstyggelige Uroeligheder, tærende Sorger, allehaande Farligheder, beklagelige Fortroeligheder, og i Tankerne allerede forøvet Mordslag. Jeg bilder mig ind, at jeg seer alle Furier med Grumhed at anfalde et hevngierig Menniskes Hiertr med brændende Fakler, og Hovederne fulde af Slanger. Lader os dog ret overveje den dyrebare Roeligheds Sødhed, som Horatius saa højt agtede, og tænke: Gud har foreskrevet os det som en Lov, udi hvilket en Hedning har fundet sin sødeste Fornøjelse. O hvilken angenem og fortrefelig Lov er den ikke, der foreskriver mig, hvorledes jeg skal conservere mit Sinds Roelighed og Sagtmodighed, og dempe og undertrykke mine Griller og Passioner!

ner! Skulde jeg fare saa vel, om jeg fuldte mig selv = = = = =

Italien.

Til Florentz sees et Verk at være afvigte Aar 1733 kommen for Lyset, som fører efterfølgende Titul: Joan Baptistæ Donii Patricii Florentini Inscriptiones antiqvæ, nunc primum editæ notisq; illustratæ & XXVI Indicibus auctæ ab Antonio Francisco Gorio Publico Histor. Prof. Accedunt Deorum Aræ tabulis æreis inciſæ cum observationibus. Florentiæ 1733. Med Billighed bliver den berømte Doni sat ved Siden af de 4re berømmelige og gamle Inscriptioners store Samlere, Grutero, Reinesio, Sponi og Fabretti. Doni Verk skulde alt Aar 1731 have været udkommen, men som Mr. L'Abbé Anton Francesco Gori formedelst andre Forretninger derfra blev forhindret, saa maatte det anstaae dermed til 1733. Det er bleven Greve Ferrante Capponi tilskreven, og strax efter Tilskriften paafølger Doni Effigies meget net tegnet. Siden sees Fortalen, hvorudi L'Abbé Gori taler om den lærde Doni Vindskibelighed, der med stor Møje, meer end 6000

gamle, og endnu aldrig udkomne Overskrifter har samlet, hvilke hand, saafremt Døden ham ikke havde overiilet, havde ladet komme for Lyset, og havde saadant skeet, kunde Doni have fortient den anden Plats iblant forommrte berømte Samlere. Men da nu siden af saadan en fortreffelig og af de Lærde sær forlangte Samling mange Inscriptioner af Reinesio og Sponio, men endnu fleere af Fabretti ere komne for Dagen, saa har Mr. Gori ladet de give under Pressen, som endnu ikke have været bekiendte, og ikke uden stor Møje af ham ere blevne igienfundne, i Tallet 2000, og dennem under hver pag. med sine Anmerkninger forklaret. Til dette har endnu denne Abbé hosføjet 12 zirlig skaarne og udmalede Kaaberstykker, hvilke alle hver for sig med egne Dissertations ere oplyste, saasom hand over et hvert rart Antiqvitæt har giort sine Anmerkninger. Det vilde falde alt for vidtløftig at give en Beskrivelse over dem alle, men dog kand iblant saadanne rare Antiqviteter ikke med Taushed forbigaae et Altar, der paa dets 4 Sider forestiller Jovis Fødsel, Opdragelse og Regiering, eller Gudernes Raads-Forsamling, og

er for kort Tid siden funden til Albano i Jorden paa Marchese Merlini hans Land-Gods. Fremdeles det berømte Farnesiske Skilderie med Hercules hans Bedrifter, som i tvende lange Grædske Inscriptioner vorde fortalte etc. Dernest ere XXIII paa Papir tegnede, og meestendeels endnu aldrig udgivne de Gamles Instrumenter hosføjede, af hvilke endeel med deres Caracterers Fortolkning er forestillet og med Noter forklaret, hvorom Mr. Gori i Fortalen giver en god Efterretning. Det gandske Inscriptions Verk er efter den af Grutero og Reinesio approberede Orden i XX Classer inddeelt, og forseget med et Register, der bestaaer af 25 andre Registere, tillige med endnu et, hvorudi de lærdeste og merkværdigste Sager i Anmerkningerne over Inscriptionerne forekomme. Verket er ellers temmelig stærk, og bestaar af 210 Ark med Kaaberstykker. Imidlertid skal vel Mr. Gori nu omstunder være snart meestendeels i Stand med den II. Part af de Toscaniske Stæders gamle Inscriptioner, hvilke vel endnu i dette Aar torde udkomme, da derefter de Hetruriske Antiqvitæter skulde følge.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 47.

Den 25 Novembr. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 159.

Efterfølgende Disputatzer ere holdne i Collegio Medicéo i Kiøbenhavn Ao. 1708.

Den 16 Martii. *Matthiæ Franciſci Theſtrupii* Diſp. (extraordinaria, eáqve) Chronologico-Critica I. de Simeone Luc. II.-25. Reſp. *Joh. Körneman.*

d. 23 Mart. *Chr. Römeri Aagaard* de ritu

Naziræatus Dissertatio ex occasione Num. VI. & Judic. XIII. Resp. *Chr. Sommerfeld.*

d. 18 Apr. *Sthenonis Kierulf* Sophista Ἀσοφ☞, speciatim de Gymno-Sophistis, qvorum origo & dogmata cum Articulis fidei collata in Dissertatione Ilda proponuntur. Resp. *Michaële Ledertog.*

d. 25 Maji. *Magni Arethæ Torchillii Islandi* Math. Stud. Phaces Lunæ Dissertatione Mathematica Ima adumbratæ. Resp. *Joh. Christ. Matthiæ Leegaard.*

d. 8 Jun. *Danielis Paulli* Continuatio prior. Dissertationis historicæ de Colosso Rhodio. Resp. *Christ. Matthiæ Schevio.*

d. 15 Jun. *Jani Bing* Med. Stud. Phænomena qvædam Aqvæ fortis explicata. Resp. *Petro Borrichio.*

d. 19 Jun. *Matthiæ Blochii* de interitu Judæ Ἰ᾽ Περοδόσ. e Matth. XXVII-5. Disqvisitio Philologico-Critica. Resp. *Joh. Bagero.*

d. 20 Junii. *Laur. Seeberg* Tentamen I. Metaphysico-Psychologicum. Resp. *Claudio Wegnero.*

d. 21 Junii. *Olai Cosmi Bornemanni* Inspectoris Theses (sc. I. de Synedrio Magno.

gno. II. de Cœlibatu Pauli,) qvi perperam colligitur ex Act. XVIII.-18. & XXI.-23 seqv. Resp. *Olao Jani Borrichio.*

Sverrig.

I Stokholm er nylig bleven forfærdiget et Musicalisk Instrument, som endnu aldrig tilforn der har været seet. Samme er giort efter en Model af saadant et Instrument, som paa nogle Steder i Ost-Indien ved Bryllupper skal bruges, og hvormed Præsten, som efter de Stæders Sædvane den første Nat, i steden for Brudgommen, maa sove hos Bruden, bliver Morgenen derefter opvakt, og erindret, at give Brudgoñen Platz.

Tydskland.

Til Hamborg seer mand en u-tvungen Oversættelse, af den for nogle Aar siden af et fornemme Medlem ved det Franske Academie giorde og af følgende Qvatrain bestaaende Beskrivelse om Gud.

Den Franske lyder saaledes:

Loin de rien decider de cet Etre Supreme,
Gardons en adorant un silence profond,
Ce mystere est immense & l'Esprit s'y confond.
Pour dire ce qu'il est il faut être Lui meme.

Den Tydske Oversættelse er denne:

Seyd so verwegen nicht, waß GOtt sey uns zu lehren.
Sucht nur anbethend ihn und schweigend zu verehren.
GOtt ist unmäßlich groß, und unser Geist zu klein
Zu sagen, waß GOtt ist, muß man GOtt selber seyn.

Til Berlin er efterfølgende Chronographicum Votivum bleven trykket, som en Præst til Potsdam paa det høje Brude-Par, Frideric Wilhelm Printz af Preussen, Marggreve til Brandenborg, og Sophia Dorothea Maria, 4de Kongel. Preusiske Printzesse deres høje Bryllups Fest den 10de Novembr. havde forfærdiget:

VI-

VIVat
FRIDERICVS VVILHELMVS
& Sponsa
SophIa Dorothea MarIa,
qVarta regIs borVssIæ
FILIa. prInCeps
VIVant. VIgeant. FLoreant.

Til Leipsig hos Joh. Sam. Heinsium kand nu omstunder efterfølgende bekommes: M. Adam Bernds Evangelischen Predigers Wahrheit unser Christ-Lutherischen Religion, aus dem hohen Priester-Amte unsers Heylandes, und aus dem Opfern und dem Amte des hohen Priesters altes Testamentes, als dessen Vorbildern, deutlich bewiesen und wieder die alten und neuen Socinianer, insonderheit wieder C. Democritum und alle diejenige, welche unser Satisfactions- und Imputations-Systema heutiges Tages umzustossen trachten, gründlich vertheidiget. 1734. in 8.

Til Wittenberg er for nyelig et vel lidet, men dog lærd Verk under efterfølgende Titul bleven trykket: Duo per antiqva monumenta annis 1728. 1732. ex agro Jutreboncensi eruta atqve reperta,

cum Idolis Slavorum Jutrebocenſium, lucisqve hujus loci inter gentiles ſacris, qvibus acceſſerunt Scriptores rerum Jutrebocenſium editi atq; inediti, ex variis antiqvitatum Documentis cum indice explicuit atq; illuſtravit M. Paulus Jac. Echhard. Diac. ad D. Nicolai & Pâſtor ad D. Jacobi in Patria Wittembergæ, impenſis & litteris Schlomachianis in 4. I dette Verk findes efterfølgende Afhandlinger, de nonnullis monumentis ſub terra repertis, de gladio armisq; Jutreboci effoſſis, de numismate & urnis Slavorum ibidem effoſſis, de Diis Slavorum Veterum Jutrebocenſium, de lucis locisqv; Veterum Jutrebocenſium ſacris, de Warph antiqvo loco Judicii Veterum Jutrebocenſium. Derneſt følger: Scriptores rerum Jutrebocenſium: (1) Abbates Cinnenſis Annales inediti. (2) M. And. Angeli Struthismontani Chronicon Jutrebocenſe ineditum. (3) M. Wilhelmi Axtii Epigrammata in Viros de Jutreboco præclare meritos, edita Wittebergæ 1578. (4) M. Ambroſii Hannemanni Præfatio de rebus Jutrebocenſibus concioni primo Lutheranorum Jubilæo habitæ præfixa

&

& edita Witteberg. 1618. (5) L. Jo. Frid. Schulteti oratio in Auguſtum, Adminiſtratorem Magdeburgenſem de novo Ducatu Saxo-Qverfurtenſi, edita Witteberga 1665. (6) M. Gothofredi Hechtii Diſputationem de rebus memorabilibus Jutrebocenſi: præſidio celeberrimi Conr. Sam. Schurtzfleiſchii Witteb. 1707. habit. (7) Ahaſveri Fritſchii JCti & Cancellarii Schwartzburgici Paratitla recessuum circuli Superioris Saxoniæ Jutreboci celebratorum. (8) M. Tobiæ Eckhardt, Rectoris Qvendlingburgici Celeberr. Epiſtolam de rebus nonnullis Jutreboci. editam Jutreboci 1730. (9) M. Paul. Jac. Burckhardi Ordinem Conſulum Jutrebocenſium cum nonnullis ſub iis geſtis, edit. Jutreboci 1732. (10) M. Tobiæ Eckhardt Rect. Qvedl. Epiſtolam ad Auctorem.

Til Regensborg have nærværende Sagernes Beſkaffenhed i det Romerſke Rige, og et af dets fornemſte Medlemmers Diſpoſitiones givet Anledning til et lidet Skrift, ſom for faae Dage ſiden der er kommen for Lyſet, og fører følgende Opſkrift: Kurtz gefaſſete Frage: Dette

Spørsmaal gaar der ud paa: Om en Churfyrste, eller en anden af Rigets Stænder maa ved nærværende Krig holde sig neutral? Autor bejaer til sidst sit eget Spørsmaal, og retfærdiggiør sin Meening med sær mange Beviiser, af hvilke hand og adskillige endog udaf den Hellige Skrift har vildet tage.

Til Augspurg have de tvende der bekiendte Kunstnere Barthol Seuter og Elias Ridinger, der for nogen Tid siden havde sat sig fore, Hr. Joh. Wilhelm Weinmans berømt Apotheker i Regensborg hans Pythantho Zaiconographian at udfærdige og forlegge, nu allereede 25 Kaaber-Plader deraf forfærdiget, hvorudi alle Blomster, Geverter, og Urter efter deres Art og adskillige Navne i de Tydske, Latinske, Grækiske, Franske, Italienske, Hollandske, Engelske, Muscovitiske, Ungersk, Bøhmisk og Tyrkiske Sproger blive exprimerede, efter Alphabetiske Orden indrettede, og de rigtigste Autores, som have skrevet om hver Sort, meget omhyggelig anførte. Denne efter een nye Maade indrettede Urte-Bog, efter hvilken de livagtige Farver strax paa Kaa-

ber-

ber-Pladen paa stærk og fiint Papiir i Median Folio blive aftrykkede, og siden med Flid udmalede, skal hver halv Aar med 50 saadanne Blade vorde fortsat, indtil 8 Dele deraf inden aatte Aars Forløb, ere komne for Lyset. De aftrykkede første 25 Blade ere extraordinair skiønne, og siden de og ere rigtige og livagtige, saa vil saadant et Verk føre stor Fornøyelse og Nytte med sig. Hvo som nu prænumererer 3 Rigsdlr. 8 Gr. bekommer strax de færdige 25 Blade, samt en trykt Fortegnelse over de derpaa afbildede Urter, og dem som skal staae paa de næste 50 Blade, og da til Paaske de saaledes udfærdigede 50 Blade, hvorved hand paa de efterfølgende paa lige Maade maa prænumerere. Til Franckfort og Leipzig vilde Forleggerne Prænumerations-Exemplarierne franco levere, derimod mand og Vengene til Annammerne uden deres Bekostning kand indhændige. Snart i alle fornemme Stæder have Boghandlerne ladet sig finde villige, at tage imod Prænumeration, og kand de i Leipzig hos Frid. Lankischens Arvinger og Jacob Schustern vorde af-

lagde. Mand haaber at et saa lovlig Forehavende, visselig skal finde sine Liebhabere, der dets Udførsel med snarlig Prænumeration vilde befordre. Paa det halve Ark, der bliver udgivet til Efterretning, finder mand meere Omstændigheder, om dette Verks Indretning, hvilke mand her for Kortheds skyld har maat forbiegaae; og i de følgende Blade vilde endnu rarere Stykker komme for Lyset, end paa de som nu vorde udgivede.

Til Soest har Otto Christian Burchardt V. D. M. & Lycei Unensis Rector for nogen Tid siden ladet efterfølgende komme for Dagen under denne Titul in Octavo: Ein vortrefflicher Beweiß vor die Wahrheit und Würdigkeit der Christlichen Religion, aus vernünfftiger Betrachtung der Unmögligkeit eines Betrugs auf Seiten der Apostel, hvorledes de med ingen rimelig Mistanke kunde vorde besværede, og hvorledes alle Omstændigheder give Vidnesbyrd om deres Ampts Guddommelighed; hvorved i Særdeelished bliver H. Grotii Bevis for den Christelige Religions Sandhed, hvilket findes i hans 2den Bogs 6 Sect: vidtløftigere udført,

fort, grundigere bevist, kraftigere paatrænget, og imod alle Objectioner u-imodsigelig fast stillet. Autor har ellers i Sinde at vil opsætte en udførlig Afhandling over de Apostoliske Omstændigheder, og den deraf flydende Bevtislighed for den Christelige Religion, hvoraf det foregaaende Verk ikkun skal være een Prøve. Hand lover og med det første sine Betragtninger over Apostlernes Kald at vilde lade for Lyset stille. Ligemaade skal hand ellers have udkastet et Skrift under den Titul: Et Forsøg til et Bevtis, at ingen Skrift i Verden er saa troværdig, som JEsu Christi Evangelium, naar Sagen ikkun med Forstand bleb undersøgt.

Nederlandene.

Til Utrecht er udkommen: Institutionum Chronologicarum libri, una cum totidem Arithmetices Chronologicæ libris per Guilielmum Beveregium M. A. Nuper Episcopum Affaphensem: Editio 4. auctior & emendatior cui addita est vita Auctoris. Trajecti ad Rhenum 1734. in Oct. Til sidst findes Autors Exercitatio Arithmetica, de minimo numero, quo

per

per duos tresve divisores dato divisо, data fiant residua, inveniendo.

I den Haag har mand begyndt at oplegge efterfølgende: Memoires du Duc de Willars, Pair de France, Marechal General des Armées de Sa Majesté Tres Chretienne &c. 1734. Disse Memoires gaae for denne Tid endnu vel ikke længere, end til Begyndelsen af det nu løbende Seculo, men hand lover snart dem at fortsætte, indtil samme Hertugs Deds-Dag.

Til Amsterdam er efterfølgende udkommen: Observationes in Veterum Patrum & Pontificum Prologos & Epistolas Paschales, aliosqve antiqvos de Ratione Paschali Scriptores. Accidit Dissertatio de Cyclo Lunari Dyonysii & Bedæ 1734. in 4to.

Frankerig.

Til Paris selges i disse Dage: L'origine ancienne de la Physique nouvelle. Ou l'on voit dans des Entretiens par Lettres ce que la Physique nouvelle a de commun avec l'ancienne, le degré de la perfection de la Physique nouvelle sur l'ancien-

cienne, des moyens, qui ont amene la Physique à ce poiint de perfection 1734. 3 Voll. in 12.

Samme Sted har Mſr. Malouin Docteur Régent de la Faculté de Medicine de Paris ladet forLyset komme et ſit Verk, ſom hand har givet den Titul: Traité de Chimie, contenant la Maniere de preparer les remedes, qvi ſont les plus en uſage dans la Pratiqve de la Medicine 1734. i ſtor Qvart, 300 Pag: foruden Regiſter ſaavel over Sagen i ſig ſelv, ſom over Capitlerne, Dedication, Forberetning, og det Medincinſke Facultét til Paris dets Vidnisbyrd, hvilke ſamme give Liebhaberne en god Forhaabning om Bogens gode Indhold.

Italien.

Til Florentz er nylig een Tractat udkommen under denne Titul: De præcipuis humoribus, qvi humano in corpore reperiuntur, deqvo eorum hiſtoria, qvalitatibns & officiis. Exercitatio Joſephi del Papa. R. C. Johannis Gaſtonis M. Ducis. Etruriæ Archiatri, 1734. Verket beſtaar af VIII Capitler, og Autor

tor begynder sin Tractat ved at undersøge de Gamle deres Meening i henseende til det fabelagtige 4 slags Safters Tall, og igiendriver den samme; Hand sætter Blodet, som et Fluidum Universale, der er en Oprindelse til alle Fugtigheder, som befindes i Creaturenes Legemer, hvilke hand og adskiller, og siden deres fornemste Egenskaber forklarer. Derneſt stiller hand meget lykkelig for Øyne, hvorledes det gaar til med Blodets Fornyelse, ved hvilken Anledning hand taler om Fordøyelsens og Nærings-Saftens Indretning, hvilken hand ikke tilskriver Maven, men Inteſtino Duodeno formedelſt Galden &c. Derefter viiser hand den heele Vey af Nærings-Saften, og fører den hen til den Stæd, hvor samme til Blod bliver forvandlet, om hvilken Forvandling hand Øyensynlig beviiser, at den ikke formedelst en besynderlig Fordøyelse, men ved en sær og egen Tyndgiørelse og Afskillelse, hvilke med alle Nærings-Saftens Particuler foregaae i de gandske snevre Gange, i hvilke de tillige med Blodet maa gaae i Lunge-Aarerne, deslige og maa skee formedelst en mægtig Trykkelse, som

som da leder Nærings-Saften fra Hiertet, naar den bliver drevet ned i Puls-Aarerne. Med Blodets Tilbageholdelse forbinder Autor dets curculations Theorie, hvorom de Gamle intet har vidst; ved hvilken Leylighed hand giver en vidtløftig og dyb Indsigt tilkiende, og iblant viiser, hvoraf det kommer, at Blodet meget hastigere bevæger sig igiennem Vasa arteriosa, end Venosa, og hvorfore det iblant de første har en hastigere Bevægelse i de Større, end i de Smerre, da i Circulationen i Blod-Aarene det sig gandske contra fremstiller. Fremdeeles angiver hand de Aarsager, hvorfor een større Mængde Blod befindes i Blod-end Pulß-Aarerne, ved hvilke begge Arter af Blod- og Pulß-Aarer hand forkaster den u-middelbare Forbindelse, som kaldis Avastomosis, og anfører derover sin Betænkning, og siger tillige med, at Blodets Varme opholder dets omløbende og indvortes Bevægelser. Efter saadan almindelig Hoved-Saftens nemlig Blodets tilstrækkelige Betragtning, skrider Autor i meget smuk Orden hen til de andre Safter, hvis Oprindelse hiin billig

er,

er, iblant hvilke hand for det første betragter Seenernis Saft, som den Vigtigste, og opkaster derover adskillige lærde og nyttelige Spørsmaal, og dennem opløser, om nemlig, der vel er saadan en Seenernes Saft til, eller ey? hvad det er, som den frembringer og den adskiller: om dends Gang gaaer alleene fra Hiernen til de nedrige Deele &c. Fra denne Materie kommer Autor til Lympham, og taler om de Ting, som samme i sig fatter, hvis, endskiønt temmelig Anfægtede Opfindelse hand tilskriver den berømte Bartholini, og giver en extra skiøn Beskrivelse om alle de didhen hørende Ting. Til sidst handler hand om Galden, og forkaster deres Meening, som holder for, at samme er een til U-reenlighed henhørende, og fra Blodet, som u-nyttig og overflødig fraskilt Saft eller Bædske, hvorved hand tydelig beviiser, at den forvolder een u-siigelig Nytte i det Menniskelige Legeme, og kalder den Blodets Balsom, deels efterdi den forhindrer, at Blodet ikke kand forderves, deels og, fordi den gior dets Bevægelse snarere løbende, og følglig levende, ja og somme fortynder og forfriisker.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 48.

Den 2 Decembr. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Udi det Kongl. Wäysenhuuses Bogtrykkerie er fra Pressen bleven færdig M. Joh. Jac. Rambachs Exegetiske og Moralske Betragtninger over de 8te Saligheder, hvilke den HErre JEsus har begyndt sin Bierge-Prædikken med: hvorudi et hvert Ord tydelig forklares, Sagen selv udføres og oplyses, andre Sandheder deraf uddrages. Af det Tydske i det Danske Sprog oversatte. De ere syv

syv og et halv Ark in Duodecimo, og selges i Wäysenhuusets Boglade u-indbunden for 6 ß.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 160.

Continuation til de Disputatzer, som ere holdne i Collegio Mediceo i Kiøbenhavn Ao. 1708.

d. 10 Octobr. *Joh. Jani Hansen* Disp. Phys. posterior de sonorum qvorundam in chordis conspiratione. Resp. *Christiano Johannes Brandt.*

d. 17 Octobr. *Thomæ Olig. Jacobæi* Dissert. de oculis insectorum. Resp. *Melchiore Matthiæ Tybring.*

d. 9. Nov. *Chr. Friderici von Haven* Dissert. Philol. Critica de Areopago ex occasione Act. XVII, 19. Resp. *Thoma Tönder.*

d. 21 Nov. *M. Chr. Römeri Aagaard.* Inspectoris de Naziræis Meditationes. Resp. *Matthia Hemb.*

d. 5 Dec. *Stenonis Claudii Kierulf* Vates Δαφνηφάγος, vel Poëta ex Esu Lauri. Resp. *Joh. Buz.*

d. 12 Dec. *Nicolai Johannis Lunde* Qvæstio Philologico-Sacra; An ם in מגלה &

& הַרְדֵּרִית Eccl. Cap. III, 21. eſt articulare, an interrogativum? Reſp. *Chriſtiano Nicolai Lange.*

d. 14. Dec. *Laur. Seeberg* Trias in Monade ſ. tres Durationes & ubietates in uno infinitatis puncto Ontologicis expreſſa delineamentis. Reſp. *Petro Jacobi Albino.*

Tydſkland.

I Hamborg i den Felginerſke Boglade kand efterfølgende bekommes: Peregrinus in Jeruſalem, oder ausführliche Reiſe-Beſchreibung, worinnen P. Angelus Maria Myller, Ordens Diener U. L. F. Böhmiſcher Provintz &c. ſeine 5 Haupt-Reiſen, die er in Europa, Aſia und Africa vor einigen Jahren gethan, und glücklich vollendet hat, richtig erzehlet. Nebſt umſtändiger Beſchreibung aller dabey vorgefallenen Denckwürdigkeiten, derſelben Länder, Königreichen, Inſuln, Halb-Inſuln, und Städte, ſamt deren Uhrhebern, Regenten, Glauben, Sprachen und Gebräuchen. Alting er med nødvendige Kaaber-Stykker og Land-Korter forklaret, og er trykket til Wien

og Nürnberg 1734. in 4to 5 Alph: Hvem de hidindtil bekiendte Reyse-Beskrivelser til det forjætte Land, de der sig befindende hellige Stæders Besøgelse, og de derved forefaldende, (meest sær Overtroiske) Andagter endnu maatte være ubekiendte, den kand sig i dette Skrift derom erkyndige.

Sammsted er efterfølgende Tractat tilkiøbs at bekomme: Historische Nachrich von dem Raths-Collegio der Chur-Stadt Wittenberg, darinne die sämptliche Mitglieder dieses Collegii vom Anfange des XIV Seculi bis auff gegenwärtige Zeiten, ausgeschriebenen Nachrichten, Archivischen Urkunden, und andern sichern Documenten, dargestellet, die vornehmste Umstände ihres Lebens angeführet, und sonst unterschiedene alte Wittenbergische Familien, wie auch viele Merckwürdigkeiten der Stadt Wittenberg bemercket, und mit Historischen Anmerckungen erläutert werden, von M. Paul Gottlieb Kettner, Wolfenbüttel 1734. in 4. I Fortalen siger Autor, at D. Charitius arbejder paa en fuldstændig Efterretning om de Wittenbergske gam-

le

le og nye Historier, men imidlertid har hand foretaget sig, af gode Beviislighe-der det der værende Raads-Collegium at illustrere, forpligter sig og, i fald Doctoren formedelst andre Forretninger skulde blive hindret i sit Forsæt, da Sagen formedelst de ham overladne Beviiser selv at vilde udføre. I det øvrige kand mand af Titelens Vidtløftighed Indretningen af det gandske Verks Indhold fuldkommen kiende.

Til Leipsig er indeværende Aar kommen for Lyset: M. Michael Ranfts Diaconi zu Nebra Tractat von dem Kauen und Schmatzen der Todten in Gräbern, worinnen die wahre Beschaffenheit der Hungarischen Wampyrs und Blutsauger gezeigt, auch alle von dieser Materie bißher zum Vorschein gekommene Schrifften recensiret worden, 1734. in Octavo. Dette Skrift bestaar ligesom af 3 Afdeelinger; Den første indeholder Oversættelsen af Forfatterens begge Dissertationer, hvilke Aar 1728. til Leipzig ere komne for Lyset under den Titul: De Masticatione Mortuorum in tumulis liber singularis, exhibens duas Dissertatio-

tiones, qvarum prior Hiſtorico-Critica, altera Philoſophica eſt. Den anden Afdeeling den Act-meſſige Relation om de Hungariſke Wampyrs, og den tredie indbefatter en Opregnelſe af 20 Skrifter, der om diſſe Wampyrs for kort ſiden ere udkomne, hvorved Auror tillige tager Anledning, ſine oven anførte Diſſertationer imod eendeel af hans Modſtandere med Eftertryk at forſvare.

Samme Sted er et Mathematiſk Lexicon bleven færdig, ſom beſtaar af 2 Alph. Median Octav, og 36 Ark Kaaberſtykker. Efterdi de Mathematiſke Videnſkabers Fortreffelighed og herlige Nytte i vore Tider blive meer og meer bekiendte, ſaa har Forleggeren, der for mange Aar ſiden meget er bleven anſtrænget, Publico med et Mathematiſk Lexico at tiene, ikke længer kundet undſlaae ſig fra ſaadant billigt Forlangende, og alt ſaa nærværende foranſtaltet. I Verket ere alle Kunſt-Ord og Sager forklarede, ſom forekomme i Arithmetiqv: Geometrien, Trigonometrien, Algebra herlige Opfindelſis Kunſt, fremdeelis i Mechaniqven, Sta-

Statiqv: Hydrostatiqv: Hydrauliqv: Jli, gemaade i Optiqv: Catoptriqv: Dioptiqv: Perspectiv: Acustiqv: &c. forekomue= saavelsom og i Ærometrien, Astronom: Geograph: Hydrogr: Chronolog: &c. I Synderlighed i Gnomonill: og Artillerie, og endelig i Krigs=Borgerlig og Skib=Bygger=Kunsten. Mand haver og, hvor Noden udfordrer det, og de foredragne Sager uden Figurer ikke tydelig nok har kundet bleven forklarede, stræbt, at hielpe Læseren formedelst de i Kaaber stukne Figurer. Efterdi og Land=Maalers og andre Konstneres og Handverkers Taalemaader, som falder ind ved Mathematiqvens Øvelse, hielpe meget til Kundskab i denne Fortreffelige Videnskab, saa er og Liebhaberne dermed vorden tient, og alt hvad dtrom er tienlig og nyttig at vide, her bleven beskrevet. De Lærde, som ikke ere u=øvede i Mathesi, kand bruge den som en daglig Haandbog, hvorudi de kand læse allehaande til Matematiske Videnskabers Historie tienlige Efterretninger. Men de som ikke agte at legge sig efter Mathematiqven, kand dog deraf lære saa meget, at de ikke al=

deelis skulde anseeis som fremmede derudi, og er snart ved hver Materie de beste og udvaldeste Skrifter, som samme grundig har afhandlet, anførte som Begyndere til dette nyttelige Studium.

Pohlen.

Til Warschau er et Verk kommen for Lyset under det Aars 1735 Opskrift med denne Titul: Josephi Andreæ Zaluski Supr. Regni Referendarii Abb. Premet. Archid. in Cath. Ploc. Pult. Can. Crac. Præp. Infulati Codnensis, Specimen Historiæ Pol. Criticæ, constans animadversionibus in Historiam Ludovici Polon. & Hung. Regis, ab Aug. Koludzki descriptam, qvibus ab eo ibidem inserta & vindicata, à classicis verò aliis Scriptoribus commemorata narratio de violenta Statuum Reipublicæ confœderatione, vulgo Rokosz ad Gliniany Ao. 1381, 26 Aug. XII. Procerum Polonorum de capitatione soluta, indissolubilibus argumentis refellitur, & merum nugamentum pronunciatur, Warsaviæ 1735. in 4to.

Mu-

Muscovien.

Til Petersborg er det længst forlangede store Landkort over gandske Rußland nu omstunder bleven færdig, og fører efterfølgende Titul: Imperii Russici Tabula Generalis qvoad fieri potuit, accuratissime descripta, opera & studio Joannis Kyrilow, Supremi Senatus Imperii Russici primi Secretarii. Petropoli Ao. 1734. Denne Opskrift findes og i det Rußiske Sprog derpaa, og Dedicationen bestaar af disse Latinske Ord: Clementiæ & Felicitati Augustæ Votum solvit Russia Magna. I Længden indbefatter dette Kort alt hvad, som ligger imellem Sin: Finn: og Pont Euxin: fra Vester-Siden og den Kamtschatkiske Soe, den Halv-Insul Kamtschatka selv, og det Land Jedso, hvilket sidste her bliver forestillet som en Oe og besynderlig adskilt fra den Halv-Insul Kamtschatka. Men i Breden ender det sig imod Norden med Nova Zembla, eller som det her bliver skreven Novaja Sembja, hvilket henger tilsammen med det faste Land, og imod Synden med angrænsende Deele til de Persiske, Mogo-

liſke og Chineſiſke Riger; Iligemaade er og det Japanſke Rige derpaa at finde. Men mærværdigt er dette derpaa, at Længdens Grader ikke blive talte fra nogle af de ſædvanlige Meridian: Primar:, men fra en Meridiano, der er trukken igiennem Staden Mietau i Curland.

Nederlandene.

Til Amſterdam er nedenſtaaende nyelig fra Preſſen udgangen: Petri d'Orville Critica ad Virum celeberrimum Petrum Burmanuum 1734. i ſtor 8. i hvilket korte Elegie hand har ſamlet mange Poëtiſke Raritæter, og alt hvad til en Critico henhører, livagtig afſkildret.

Samme Sted er nyelig efterfølgende Verk fra Preſſen udgangen: Nymegen, de oude Hoofſtadt der Batavieren, in diehtmaat beſchreven en met Aanteckeningen, de Oudheden van de Stad, en die van het Quartier van Nymegen betreffende, obgeheldert door H. K. Arkſtée, in 8. med Kaaberſtykker.

Til Delfft bliver ved Slutningen af denne Maaned et Verk fra Preſſen udleveret, ſom forer den Titul: Jeſus iut

Hof-

Hofye van Getzemane, of Verklaring ower den XVI. Psalm, waarby gefoegt is een Predikatie, gedaan ter Gelegentheid van't Affscheid van het laaſtt gehouden Synodus te Rotterdam, door Nicolaus Rees, Prædicant de Noodorpt, in Qvarto.

Frankerig.

Til Paris er for nogen Tid siden et Verk kommen for Lyset, som fører efterfølgende Opskrift: Dissertation sur le Feu Boreal, par D. J. A. M. R. D. C. in 8. Hvilket, siden mand finder det læsværdigt, ikke kand forbigaae den curieuse Læsere at meddeele.

Nord-Lys, hvorom denne Dissertation handler, er ikke andet end det Skin, som gierne lader sig see i den middelste Deel af Luften i Nord om Høsten og om Vinteren, saadant et var det, som lod sig see over Horizonten i Paris, og i adskillige andre Provintzer den 19 Octobr. 1726, og den 16 Novembr. 1729. Om dette sidste er det Autor fornemmeligst har foretaget sig at giøre sine Gisninger. Hand beskriver Nord-Lys, at det er en Samling

ling af Salpetrisk Svovelagtige Dunster, der ere adspredde i Luften imod Norden, hvor de af Luftens reflux eller Bevægelse fra een Polo til den anden ere i Mængde sankede, hvilke, saasom de ikke samler sig til at formere nogen kiendelig Skye, forestiller Øjnene en forunderlig omverlende Lysning og Mørkhed, efter at de ere blevne antændte enten formedelst de Salpeterske Dunsters Naturlige Bevægelse, eller formedelst mod hinanden blæsende Vinde, eller og endelig formedelst Luftens reflux.

Af denne Beskrivelse uddrager Autor sig 8 Slutninger: Den første, nemlig: at Nord-Lysene, saaledes som de vare den 19 Octobr. 1726. og den 16 Nov. 1729. maa gemeenlig gierne lade sig tilsyne efter Jevndøgns Tider om Høsten, saasom Solen paa den Tid forlader denne Pôl, og Luften begynder at bevæge sig tilbage til den Nordiske Kant.

Den anden, at Luftens Tilbagegang fra en Pôl til en anden, giver Anledning til adskige Antændelser (eller at adskillige Particler i Luften geraader i Brand) ligesom Dunsternes Mængde, som den

har

har fort tilbage, er stor til, at altsaa de, som lade sig først tilsyne, maa altid være meere stærke og meer klarskinnende, efterdi de finde meere Næring, end de, som siden skeer. Saaledes var det Nord-Lys, mand agtede afvigte 19 Oct. 1726. hvilket foraarsagede en stor Forskrekkelse iblant gemeene Mand.

Autors tredie Slutning er denne, at de tørre Vintere maae ansees, som visse Tegn til nogen Nord-Lys, efterdi paa een side saadanne Vintere give tilkiende, at Luftens Svovel og Salpeter ere meere udluttrede fra de Jordiske Dampper, og paa den anden side, at saadanne Vintere ere gierne ledsagede af nogle smaa Norden-Vinde, som kand sammenstøde de omtalte Dunster, og formedelst denne Sammenstødelse antænde dem.

Den fierde Slutning Autor gior sig, er, at Skinnet af Nord-Lys maa altid have sin Oprindelse i den Nordlige Pôl, og at denne Antændelse, som Tid efter anden lader sig see paa denne Deel af Befæstningen, har maa skee, givet Anledning til det, den Jødiske Talmud saa latterlig foregiver, at nemlig Gud, u-

agtet

agtet sin Allmægtighed, endda ikke har kundet tillukke Verdens Machine paa den Nordlige Kant, men har paa denne side maat lade den staa aaben.

Den femte, at det som saaledes hænder sig under en Pôl, kand i sin Tid ligeledes tildrage sig under en anden, som er lige derimod.

Den siette, at Dagens Lys maa skiule disse Skin for os, hvilke paa den Tid ikke kand sees uden af dem, som boe under een og samme Meridian, har een og samme Latitudinem, men dog under diverse puncta, som ere lige imod hinanden, saaledes, at Forskiellen paa deres Longitudo altid er 180 Grader, ihvorvel de ere i samme Zona, i samme Climate, og under samme Poli Høide.

Den syvende er, at de Folk, som ikke har uden liden eller gandske ingen Poli Høide, nemlig de, som boe i Zona Torrida, kunde aldeles intet fornemme til Nord-Lys, saalom dette Skin i det høieste ikke anderledes kand være hos dem, end som et Tusmørke.

Endelig er den ottende Slutning denne, at de Vinde, som blæse fra Norden, imel-

mellem Høstens og Foraarets Jevndøgne, maa være u-sædvanlig kaalde, helst siden Luften i den Tid er fuld af det Salpeterske Salt, hvis particler ere at anse som smaa Spidse, eller Braadde, eller Bigge, hvilke stinge Huden, og derved foraarsage, at mand finder Kulden.

Continuatio skal næste Torsdag følge.

Italien.

I Venedig seer mand en Tractat under efterfølgende Opskrift: La Scuola Salernitana; o Sia le Scovrimento del vero, e del falso, dell' utile, e dell' inutile di qvesta stimatissima Opera, per Saper si conservar sano, e prolungare la vita spiegandosi tutto sul buon gusto moderno. Opera di Fulvia Gherli, Cittadino Modenese &c. in Venetia 1734. in 8. Autor til denne Bog er Hertugen af Guastalla hans overste Liv-Medicus, til hvilken og Tilskriften er indrettet. Hand lover derudi sikkere og tienlige Midler at foreskille, hvorved et Menniske sig ved Sundhed og et langt Liv kand opholde. Dersom det sig saaledes befandt, saa skulde mangen

gen een ikke finde Aarsag at klage over denne Kunstes U-vished. Bogen er inddeelt i 2de Parter, hvilke indbefatte CIX Capitler. Materien er i 4 Journaler inddeelt, og alting bliver i Skikkelse af en Samtale afhandlet. I Begyndelsen gives Efterretning om Scholæ Salernitanæ Opkomst, og hvorved den saa berømmelig har tiltaget. Den berømte Johannes von Milano, som var en Salernitaniſk Medicus, hans sammendragne Verker have givet denne Skole sin første Glantz. Disse bleve Aar 1100 bekiendte, vare Kongen af Engelland tilskrevne, og bleve af det gandske Europa med ligesaa stor Bifald antagne, som Caroli II, af Anjou Liv-Medicus, Arnoldus di Villa Nova, og Renatus Moreeu, saavelsom Zaccharias Silvius dennem haver berømmet. Men ikke desmindre finder nu omstunder Monsr. Gehrli i forommelte Verk sine Feiler, og i synderlighed, som hand siger, de som formedelst saa mange nye, af mange disse Tiders berømte Mænd og Lærere i Medicinen dexes giorte Opdagelser ere blevne bekiendte.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 49.

Den 9 Decembr. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 161.

Efterfølgende Disputatzer ere holdne i Collegio Medicéo i Kiøbenhavn 1709.

Den 13 Maji *Magni Arethæ Torchillii* Islandi Math. Stud. Phases Lunæ Dissertatione Mathematica II. adumbratæ. Resp. *Johanne Kiep.*

d. 18 Maji *Dan. Paulli* Continuatio posterior Dissertationis Historicæ de Colos-

so Rhodio. Resp. *Bernhardo Castanai Bygum.*

d. 5 Jun. *Matthiæ Jacobi Norup* de Origine Exercitatio Historico-Ecclesiastica. Resp. *Nic. Christierni Julio.*

d. 11 Jun. *Chr. Laur. Frisii* Ripensis, Fata Ararum salutis. Resp. *Petro Mart. Thilderup.*

d. 15 Jun. *Jani Jacobæi Bruun* Schematologiæ Deorum Gentilium Hieroglyphicæ ☉: Habitus Deorum Symbolici Schediasma I. de Biga Primorum Consentium. Resp. *Jacobi Mart. Thilderup.*

d. 17 Jun. *Jani Bing* Med. Stud. Theses de Cinnabari & Mercurio. Resp. *Andr. Meldal.*

d. 19 Jun. *Matthiæ Blocchii* Meletemata Pentecostalia, seu de fine Pentecostes veteris Ψευδονύμῳ γνώσεως, cum subjecto veri finis Indice Disqvisitio Theologico-Critica. Resp. *Jano Erici Balslovio.*

d. 21 Jun. *Magni Hosum* de Aschmodæo, Dæmonio maligno ex occasione Tob. III. 9. Diss. I. Resp. *Casp. Nic. Petri Möller.*

Tydskland.

Til Hamborg skal for nogen Tid siden være bleven trykket under denne Titul:

Einige Nachrichten zur Erläuterung der zwischen der Crone Dännemarck und der Stadt Hamburg obschwebenden Mishelligkeiten, auff Befehl E. E. Raths gedachter Stadt publiciret worden 1734 in 4to. Autor formeener herved at have givet Underretning og Bevis om følgende 3 Poster. (1) Om Stadens retmæssige Rigs-Friheders Tilstand, og Immedietæt med 10 Bielager paa 50 Sider, og de forhen til deels ved Trykken allereede publicerte og denne Sag vedkommende Documenter paa 67 Sider. (2) Om det saa kaldede Schauenborgske Huuses i Staden Hamborg egentlige Beskaffenhed, og om de fra det Kongelige Danske Hof derover opvakte, og ved det Keyf: Rigs-Hof-Raad til Wien allereede deciderede Stridigheders egentlige Tilstand, med 57 Bielager paa 298 Sider. (3) Om Anledningen, Beskaffenheden og formeente Billighed, samt til den almindelige Nytte hensigtende Aar 1725 indrettede Mynt-Forordning, samt om de derover imellem det Kongl. Danske Hof og Staden paakomne Stridigheders Tilstand indtil den 25 Aug. 1734.

med 35 Bielager paa 339 Sider: hvorved endnu til sidst findes en Copie af den til Hans Kongel. Majest. af Dannemark og Norge etc. fra Raadet i Hamborg afvigte 6 Julii indeværende Aar afladt Skrivelse, under Titul: Copie des an Sr. Königl. Majest. zu Dännemarck, Norwegen ꝛc. ꝛc. am 6ten Julii 1734 abgelassenen Schreibens, den auff dem Hamburger-Berge am 16 Junii besagten Jahres entstandene Tumult und die von der Altonaischer Seite verübten Gewalthätigkeiten betreffend, sampt dem darzu gehörigen Facto und 10 Beylagen. Hvad dette Skrift ellers anbelanger, da kand mand ej troe, Autor at være bedre grundet udi de 2de første, end sidste, hvilkets U-rigtighed meer end klarlig og tilstrekkelig er lagt for Dagen ved et her udkommen Charteque under Opskrift: Nachricht den am 16 Junii 1734 auff dem Hamburger Berge entstan-

standenen Tumult betreffend, dem von Hamburgischer Seite durch dem Druck publicirten ungegründeten Facto entgegen gesetzet: Mit Beylagen No. 1. biß 3. inclusivè. Copenhagen 1734. Saa at herudi ej alleene med de holdte Lov-formelige Krigs-Forhører og mangfoldige Eed-soerne Vidners eenstemmige Udsigende tilfulde beviises foranførte Autors andragende U-rigtighed i denne Post, men endog klarlig erfares, at Hamborgerne eller deres udsendte Vagt, som skulde ikkuns afværge og stille et Klammerie, der imellem Particulaires var opkommen, ved deres brugte voldsomme Adfærd, den de dog har øvet langt over deres eller Byens Grændser paa det Kongelige Territorio, have været Aggresseurs, og givet Anledning til det passerede.

Sammesteds i den Felginerske Boglade er efterfølgende Verk nyelig anlanget: Johannis Julii Heckers, Pæd. Reg. Hall. Collegæ Betrachtung des Menschlichen Cörpers nach der Anatomie und Physio-

logie, nebst einem Anhang allerhand zur Erhaltung der Gesundheit dienender Reguln und Anmerckungen, samt Uebersetzung einer vormahls in Lateinischer Sprache von Frieder. Hofman Med. D. und Pr. Königl. Preußisch. Hoff-Rath und der Universit. Seniore &c. hieselbst gehaltenen Rede. Halle 1734. Dette saa nyttige som vel udarbejdede Verk bestaar af følgende Indhold. Den første Sections Forberedelse handler om Anatomiens og Physiologiens Beskaffenhed og Nytte. Den anden Section taler om Anatomiens og Physiologiens Historie, derpaa følger en Afhandling om det Menniskelige Legeme, hvis (I) Cap. handler om det Menniskelige Legemes Parter i Almindelighed, og om sammes konstige Bygning. (II) Cap. om det Menniskelige Legemes Been, første Section om Beenene over alt, og den anden Sect. om Beenene i besynderlighed. Det (III) Capit. handler om Myologien eller om Musclerne og deres Virkning. Det (IV) Capit. melder om Hiertet, om de Steder, hvor Blodet sig finder, om Blodet i sig selv og dets Circulation. (V) Cap. tra-

cterer

ckterer de Ting, som henhøre til Luft-Rø-rene, Lungen og Aande-drættet. (VI) Cap. Om Adskillelsen i almindelighed, og om Seenernes Saftes Adskillelse i Hiernen i besynderlighed. (VII) Om de udvortes Sandser og om Mælet. (VIII) Om de Parter, som tiene til det Menni-skelige Legemes Ernæring, og i sær om Nærings Melkens Tilberedelse. (IX) Om de Deele, som tiene til de overflødige Materiers Afførsel. Et Appendix over nogle til Sundheds Vedligeholdelse tie-nende Regler og Anmerkninger, i særde-leshed for de studerende indrettet. Hvem der har sit Legemes Sundhed kiær, som det ædelste iblant ald Liggenfæe, kand i dette Verk finde en tilstrækkelig Under-retning, samme fra allehaande Tilfælde at bevare, i saa vidt nemlig enhver for sin egen Person formedelst en god Diæt, og en maadelig Bevægelse allehaande besværlige Tilfælde kand forebygge.

Til Magdeborg er et Skrift fra Pres-sen udgangen, som fører efterfølgende Titul: Das merckwürdige Leben des grossen und um die Kirche GOttes hoch-verdienten Theologi, Gerhardi Wolteri

Molani &c. Abts des freyen und Keyserlichen Stiffts Lockum, nebst dessen Glaubens-Bekäntniß und Testament, ans Licht gestellet worden vom Hrn. Johan Jost von Einem. in 8. 1734. I forommeldte Troes Bekiendelse fortæller Autor de Lærdommens Puncter i Religionen, over hvilke hand sig nogen Tvifls-maal havde taget.

Til Leipzig bliver i disse Tider solgt et Verk, hvilket u-muelig andet kand, end være behagelig for alle Liebhabere af Historier over Provintzer og Stæder. Dette omtalte Verk indbefatter en Beskrivelse over det Fyrstendom Rügen i det Svenske Pomern, og er af Pr. Schwartz til Grypswald under efterfølgende Titul bleven stillet for Lyset: Alberti Georgii Schwartzii in Academia Gryphica Professoris Historia finium Principatus Rugiæ: accessit Specimen Diplomatum Rugianorm, Grypswaldiæ & Lipsiæ 1734. in 4to. Autor har end ikke i sinde, at lade det derved forblive, men hand lover endnu at vil udgive en fuldstændig Samling af de til dette Land henhørende Efterretninger, under den Titul: Rugia Diplomatica. Sam-

Samme Sted er efterfølgende for meget kort siden udkommen: Evangelischer Trost und Unterrichtung fur Angefochtene und Schwach-Gläubige ꝛc. 1734. in 8. Denne Bog bestaar af 13 Andagter, hvilke meget omhyggelig og andægtig forklarer en svag Troes egentlige Natur og Beskaffenhed, Treste-Grundene ved den samme, og Midlerne dertil, hvorved mand sig i Troen skal bestyrke.

Til Dresden er efter Kongelig Befalning, til alle de, som ere Elskere af Antiqvitæter, deres almindelige Nytte, efterfølgende bleven stillet for Lyset: Recueil des Marbres antiqves, qvi se trouvent dans la Galerie du Roy de Pologne à Dresden avec Privilege du Roy, l'année 1733. i Landkort Format, 230 store Kaaber-Blader. De første 198 Blade begribe i sig lutter gamle Stykker, de øvrige 9 ere formedelst deres Forundrings værdige Kunst dertil føyede. Uagtet at paa de fleeste Blade ikkun et Stykke bliver forestillet, efterdi de fleeste der iblant ere af een anseelig Størelse, saa findes der dog mange af de andre, som for Exempel, Bryst-Billeder, alle-

haande gamle Kar, Offer-Redskab, Afguds-Billeder, Opskrifter, Aske-Krucker i Begravelse-Stæder, Ægyptiske Mumier &c. Ved de 9 Stykker, som bestaar meest af Groupes, og mange Personers Skikkelse, har mand ikke forsømt at antegne de Konstnere, som dem have forfærdiget. Men derhos er dog at agte, at omendskiønt Verket paa Titulen fører det Aar 1733., saa ere dog de 10 eller 12 Stykker endnu ikke blevne udfærdigede.

Til Gottingen er det nye opbygte Academie nu omstunder kommen i fuldkommen Stand, og ere Studenterne allerede i Tallet 200 Personer, meest af Adel og anden fornemme Herkomst. Professorerne derved ere efter deres Orden: (1) Hoff-Raad Gebauer, som besørget Commissar: Academiæ, og Læser Jus Civile, & Historiam Juris & Universale. (2) Hoff-Raad Treuer Læser Jus publicum & Feudale. (3) Hoff-Raad Schmauser Profess: Juris naturæ & Gentium. (4) Doctor Heuman er Theol. Extraord: og Histor. Liter. Ord. Prof. (5) D. Gesner Prof. Eloqvent. & Poëseos: (6) Holman

Prof.

Prof. Log. & Metaph. (7) M. Rougemont, Prof. ved den Franske Veltalenhed. (8) Doct. Albrecht Prof. Anatom. & Botan: (9) Hoff-Raad Brunqvele. (10) Hoff-Raad Wedel, og D. Hamberger.

Nederlandene.

Til Amsterdam er nyelig bleven et Verk fra Pressen udgivet, som har denne Opskrift: B. van Gelder, Predicant te Gaast en Ferwolde en Friesland, Doorwrogte Predicatien by Geleganheid van't Wormgeknauw in de Dykpaalen, gepredigt. Dette Verk bestaar af 2de Prædikener, udi hvilke Autor skal have anbragt mange Antiqvitæter, Geographiske Anmærkninger, og Historiske Efterretninger, tillige med en nøyagtig Beskrivelse over Soe-Ormenes Beskaffenhed.

Samme Sted seer mand det for omtalte Skrift: Bellona in Europa, hvorudi den nærværende Krig omstændelig bliver beskrevet, endnu med dette fierde Stykke allereede at være bleven foreget, og indeholder en Underretning om, hvad

ved

ved Rhin- og Mosel-Strømmen sig haver tildraget.

Frankerig.

Continuation af den belovede Dissertation sur le Feu Boreal lyder saaledes:

Den Hypothesis om Luftens Bevægelse fra een Pôl til een anden, som Autor kalder Flux & reflux de l'air (Luftens Ebbe og Flod) hvorpaa det omtalte Systema er grundet, er underkasted store Besværligheder. Autor fremsætter dem, og derneſt svarer paa dem: Men førend mand anfører disse Vanskeligheder, bliver det ey af Veyen, at mand siger, efter Autors Meening, hvad denne Luftens Bevægelse fra een Pôl til een anden er.

Naar Soelen beskinner eendeel af Jorden, kand dends Straaler ikke falde ned paa Jorden, uden at gaae igiennem Luftens Massa, og naar de da ere nedfaldne paa Jorden, give de een Reflexion fra sig tilbage igien, som er stor eller liden, ligesom de ere svage eller stærke til. Men disse Straaler kunde nu ikke saaledes

des fare frem og tilbage i Luften, uden at de jo meddeele en Part af deres Omdreyning til den Deel af Luften, som er nest ved Jorden, hvilken er nærmest underkast Virkningen af disse reflecterede Straaler.

Disse smaa Particler af Luften, naar de saaledes endelig selv maa omdreye sig, støder paa hinanden, og driver den eene den anden fort, naar de siden befinde sig i et større Rum, give de sig fra hinanden, og udbreder sig, saa meget mueligt, hvilket ikke kand lade sig giøre, uden at en temmelig Deel af denne Luft maa komme langt bort, og blive henfort uden Horizonten, det er at sige, hen imod de Lande, som Soelen da ikke beskinner; hvoraf det følger, at en stor Mængde af de Parthier, hvilke, førend de ere blevne udvidede, vare samlede tilsammen paa en vis Horizont, ikke der meere kunde blive indsluttede, naar Soelen har udbredet dem. Disse Luftens Parthier maa derfore for den største Deel viige tilbage, og gaae igiennem den gandske Horizontalske Kredtz, i Særdeeleshed, om Soelen skinner lige paa Middel-Puncten af

Ho-

Horizonten, og staaer lige perpendiculariter i Zenith.

Saadan er efter Autors Meening, Luftens Tilstand, naar den er bleven varm, og dends Particler udvidede. Naar det nu saa er, paastaaer hand, at naar Soelen gaaer fra Horizonten, og dends Straaler ikke har meere, eller dog ikkun gandske liden Kraft og Virkning, saa ophører Luftens Particler efter haanden at dreye sig, og de nærme sig efter haanden til hverandre igien: Men som disse Particler lettelig lader sig böye og bevæge, saa at de ikke kand hindre den Virkning, som Luften, der tilforn var gaaet bort derhen, gior, for at komme tilbage igien, da gaaer de tilsammen igien, samler sig, og holder sig tæt tilhobe, og derudover faaer den kaalde Luft Leylighed at komme tilbage igien, og ligesom vælter sig hen mod de Stæder, hvor den finder mindst Modstand, og det er de Climata som Soelen forlader.

Autor gior derefter 4 Observationer: Den første nemlig, at denne Kraft af den kaalde Luft ikke er andet, end dends egen Tyngsel, der driver den ned mod Jordens Middel-Punct.

Den anden, at Luften, der kommer igien, ikke er altid den samme, som Heeden har bortdrevet, men er meesten altid den, som er øverst, det er at sige, længst borte fra Soelens Straalers Reflexion. Aarsagen dertil, siger Autor er, at denne Luft, som er ikke saa tynd, som den, der er nær ved Jorden, vældes naturlig Viis igiennem adskillige Linier, over den der er løs og bevægelig. Men ved det Luften saaledes vældes frem, skeer det, at den nærmere Luft gaar i dends Stæd, som fremvældes, hvilket saaledes formeerer en Art af Circulation i denne Deel af Athmosphæra.

Med et Ord, naar Luften saaledes udvides, og bliver tyndere, da foraarsager det ligesom en tom og aaben Platz i den nederste Luft, saa at den Øverste formedelst sin egen Tyngsel kand ikke andet, end sinke ned, og gaae i denne aabne og tomme Pladtz.

(Continuato skal næste Torsdag følge.)

Til Pariis fornemmes, at den for nogen Tid siden omtalte Monsr. Le P. du Halde hans belovede Description Geographiqve, Historiqve &c. de L'Empire

re de La Chine & de La Tartarie Chinoise, er nu omstunder virkelig under Pressen, og kand i tilkommende Aar 1735. ventes at blive fuldkommen færdig til Udlevering. Autor har i Sinde at fremføre mere i Verket, end hand har for nogen Tid siden lovet, og ellers giøre endeel Forandringer i hans den gang udkastede Indretning: Som for Exempel: Det korte Udtog af den Chinesiske Historie, som skulde ellers være bleven indført i det sidste Bind, skal nu i det første sig fremstille, helst siden det tiener til det Øvriges desto bedre Forstaaelse. Ligemaade vil mand iblant andre smukke Efterretninger om de berømmeligste og lærdeste Mænd blant denne Nation, anføre een i Fransk oversatte Chinesiske Tragœdie, hvorudaf mand kand kiende, og lære at domme om deres Inclination til den i visse Maader sømmelige Theatralske Kunst. Paa dette Verk bliver forud 72 Livres prænumereret, da ligesaa meget ved Verkets Annammelse bliver betalt, saasom det ellers uden Prænumeration kommer til at stage paa 200 Livres.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 50.

Den 16 Decembr. 1734.

DANNEMARK.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 162.

Continuation til de Disputatzer, som er holden in Collegio Mediceo 1709.

Den 19 Octobr. *Christ. Frid. von Haven* Πρῖπτα ἁρπανυφόρα d: Quadrigæ falcatæ. Resp. *Daniele Witt.*

d. 30 Octobr. *Thoma Jacobæi*, Med. Stud. de distingvendis cadaveribus per crania. Resp. *Friderico Schurmann.*

d. 29 Nov. *Sthenonis Claudii Kierulf*, Conſtructio contracta ſ. Syntaxis Latinorum decem Regulis comprehenſa. Reſp. *Matthia Oo. Aagaard.*

d. 30 Nov. *Nicolai Joh. Lunde*, Ripenſis, Theſes de Magis. Reſp. *Henrico Olai Bytzow.*

d. 11 Dec. *Matthiæ Blocchii* de ζυζύγω Paulino Phil. IV, 3. Exercitium Hiſtorico-Criticum. Reſp. *Chriſtiano Johannis Baggero.*

d. 17 Dec. *Joachimi Petri Wielandt*, Diſſ. I. de Thoro Veterum Septentrionalium, Principe Jdolô. Reſp. *Joh. Juſto Severini Sevelio.*

d. 18 Dec. *Jani Jacobæi Brun*, Schematologiæ Deorum gentilium Hieroglyphicæ Schediasma. Reſp. *Chriſtierno Joh. Riber.*

d. 19 Dec. *Matthiæ Jacobi Norup*, Qvæſtio unica de Lapſu Originis ſub Decio. Reſp. *Petro Johannide.*

Tydſkland.

Til Hamborg finder mand den til St. Jacobs Meenighed værende Præſt Erdman Neumeiſter endnu at være om-

hyg-

hyggelig for at befordre alt hvad som kand tiene til at udbreede den reene Evangeliske Sandhed til deres Tilhøreres Opbyggelse. Til hvilken Ende hand og nylig atter har formedelst Trykken ladet publicere et Verk, som kaldes: Feinde des Creutzes Christi: forestillede i 7 Passions-Prædikener, hvilke Aar 1731. ere holdne for St. Jacobs Menighed i Hamborg, og er trykket til Zerbst, 1734. in 8vo. I den (I) Prædiken betragter Autoren forargelig Christen, som en Christi Kaarses Fiende. I den (II) een u-værdig Altar-Giengere eller Communicant. I den (III) een paa sine gode Gierninger stoelende Helgen &c. I den (IV) een Hyklere. I den (V) een som synder imod den Hellig Aand. I den (VI) een vildfarende Aand &c. I den (VII) Pavedommet, som Christi Kaarses almindelige Fiende. Dette Skrift er ligesaavel som alle Autors andre Skrifter, grundig, eftertrykkelig og livsalig at læse.

Til Leipsig seer mand i Tydsk at være oversat og trykt efterfølgende: Jacob Saurins Evangelischen Predigers im Haag, Reden über die Geschichte unsers

Hrn. JEsu Christi, und andere dahin gehörige Materien. 2 Theile. 1734. in 8vo. I dette Verk kand saavel eenfoldige som lærde Christne finde en opbyggelig Fornøjelse, og indeholder hvert Volumen XII Prædikener.

Sammesteds kand mand med det første vente, at et Verk fra Pressen vil udgaae, som skal føre den Titul: Adam Bernds Evangelischer Predigers Neues Leben eines bekehrten Sünders, und die Pflichten gegen GOtt, dem Menschen und sich selbst. 1734.

Til Westmynster har mand paa nogen Tid seet et Skrift at roullere, som fører den Opskrift: Aretologia, seu Inqvisitio originis Moralis virtutis, qvâ errores Macchiavelli, Hobbesii, Spinosæ & Baylii, collecti ac collocati ab Autore Fabulæ de Apibus examinantur ac confutantur &c. Autore Alexandro Innys Doct. Theol. &c. Westmonasterii 1734. in 8. Det Øiemerke, Forfatteren til det Eventyr om Bierne, ved samme sit Verk har havt, er bekiendt. Hand vil neml: overtale Læseren til at troe, det alle Moralske Dyder ikke have deres Oprindelse af

af andet, end af Fyrsternes Ergierighed, og Undersaatters Hykleri eller Smigren, og fordømer derneſt alt hvad forſtandige Lovgivere have anordnet til at holde deres Folk og underhavende i Tøilen, eller under Hørighed. Monſr. Innys igiendriver hannem i dette ſit Skrift, og viiſer, at Dydens Rødder ere Menniſkene indplantede ved Fødſelen, og at det er u-mueligt, ſamme udaf deres Hierter, ſom en intet værdig Sag eller Ul-ting at kunde udrydde. Den Kiærlighed enhver har til ſit Lives Conſervation, den Umage enhver giør ſig, (ſaavidt den Menniſkelige Skrøbelighed dem vil tillade) at leve lykſalig, den Forlængſel enhver har efter at leve i Selſkab, og at giøre andre deelagtig i ſin Velgaaende, ere efter Mr. Innys hans Mening, idel Kiendetegn til dette Dyd, ſom bliver fød i Menniſkene, og herſker i dennem, og har ikke i det ringeſte ſin Oprindelſe af Menniſkets forfængelige Indbilding, og endnu mindre fra Love og Forordninger, eller Regienteres Vilkaar, ſom hans Modſtandere foregiver. Derneſt blive de Virkninger, ſom daglig forekomme til

det Menniskelige Selskabs Beste, fortalte, og det i hensiende til den medfødte Forlængsel enhver har til Ære og Berømmelse. Og er Kiøbmandskab, Videnskaber og allehaande saavel politiske, som civile Konsters Forøvelse altsaa ikke indførte, som de altid det gemeene Beste formedelst en grundig og sandfærdig Dyd skulde kunde befordre, pryde og befæstige: Men dette udfører Autor selv vidtløftig i sin Boges 1ste Deel. I den 2den bliver Macchiavelli, Hobbesii, Spinosæ og Baylii Vildfarelser anførte, og med eftertrykkelige saavel af Fornuftens Lærdom, som af en virkelig Erfaring udragne Grunde, igiendrevet. Herpaa følger en moralsk Tractat om Menniskets Last og Lyst, hvorudi Mr. Innys snart betiener sig af samme Foredragelses Maade, som den lærde Craigius bruger i sine Principiis Mathematicis Thologiæ Christianæ.

Til Wien har det Keyserlige og Russiske Hoff til deres Meeningers Retfærdiggiørelse om det Ottomanniske Riges Desseins, ladet een Art af et Politisk Skrift udgaae under efterfølgende Titul: Aus-

zug

zug aus denen Relationen des Hrn. Nepluef Russisch-Keyserlichen Residenti bey der Ottomannischen Pforte und seines Collegen, des Hrn. von Wesnichow vom 21 Augusti biß den 6 Septembris. Dette Skrift bestaar af et kort Indhold over 3 Conferentzier, angaaende den Interesse det Ottomanniske Hoff tager sig i de Pohlske Affaires, deres Meeninger derover, deres Disputationes, i henseende til den Romerske Keyser og Rusland, og de Resolutioner som sig dertil anskikker. Den eene Conference er holden den 17 Augusti med den Store Veziers Secretaire og Monsr. Kircke, og den Store Brittanniske Ambassadeurs Greven af Kinnul hans Tolk; Den anden den 26 ejusdem af den Store Vezier, og den Engelske Ambassadeur selv; Og den tredie den 29 Augusti imellem Store Vezieren og den Hollandske Ambassadeur Monsr. Kalkœn. Alle Ambassad: Svar blive derudi anmeldede, i sær den Store Brittanniske hans Meeninger, som ere ikkun lidet favorable for Stanislao og hans Parthie. Dette Skrift er vel i

Fransk forfattet, men dog ikke af een indfød Fransk, som Indholden viiser.

Nederlandene.

Til Amsterdam er et Verk bleven trykket under denne Titul: Verhandeling van de Voortreffelykheit des Huwelyks, van zyne Nootzakelykheit, en van de Middelen om' er gelukkig in te Leven 1735. in 8vo. Dette er en Oversættelse ved P. le Clerc efter det Fransk Original af Mr. Jacob Chausse Baron de la Terriere, og blev skrevet paa den Tiid, da begge de Europæiske Throner Frankerig og Store Brittannien af Ludwig XIV. og Carolo II. vare beklædte, hvilke tvende Fyrsters ypperste Dyd just ikke var Kydskhed, og hvis frie Leve-Maade som een ansteckende Sygdom hastig greb om sig i deres Kongeriger.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Undersaatterne giøre ligesom deres Fyrster, og Ryggesloshed bliver da nesten almindelig i sær iblant unge Mennisker, i henseende til deres Blods naturlige Heede, der desforuden af sig selv meer end

eno alt for meget dertil er inclineret. Eenhver som ikke vilde anseés at være alt for gammeldags, efterfuldte de Kierlighedens Hyndteringer, som hand saae der gik i Svang, saavel ved Hoffet, som iblant de meest polerede under Nationen, saavelsom og i det dernest ved beliggende Konge-Rige. Dette var Anledning nok til at bevæge de unge Menniſker til at erklære ſig offentlig for dette frie og u-bundne Liv og Levnet, og foragte Egte-Standen, som syntes derimod at stride. Men da de derefter saae, at Egte-Standen var u-undflyelig for det Menniſkelige Kiøns og Slegters Fortplantelse, og Staaten ikke var tient med saadanne alle Mands Frierier, saa meente de, at det var da Tids nok, at indtræde i Egteſkab, naar de først længe nok havde svalet og styret deres Lyster og Begiærligheder. I Betragtning af disse Omstændigheder maatte altsaa efterfølgende give Anledning til denne Bog. Een ung Herre af stor Anseelse, og eeniste Mands-Arving i hans Durchlauchtige Familie, var saa stærk inddybet i disse fordervede Sæder, at hans Forældre ingenlunde for-

maadte at overtale ham til Giftermaal, og følglig paatog sig Baron de la Terriere efter Ansøgning dette Verk at skrive, i Begyndelsen vel ikke i anden Hensigt, end til denne unge Herres Brug og Overbeviisning. Men som Autor siden overvoyede, at dette Onde, og Afskye for Ægt-Standen, som hand søgte i denne Bog at bestride, var alt for almindelig bleven, saa agtede hand sig forbunden, at udlevere det i alles Hænder, og giøre det bekiendt til een almindelig Nytte. Men for at komme til Sagen i sig selv, saa er denne Afhandling om Ægteskabs Fortreffelighed inddeelt i 5 Deele, og med en Oratoriisk Stiil beskreven. Den første Part handler om denne Stands Fortreffelighed, hvilken Aotor her fremleder, og beviiser først, fra dends store Indstiftere, dernest fra Steden, hvor den blev indstiftet, og endelig dends egen Natur, og dend Overeensstemmelse den i Almindelighed har med Staaten og det Menniskelige Kiøns væsentlige Velgaaende. I den anden Part viiser Autor Utugtigheds Skiendsel. I den tredie undersøger hand de Bevegnings-Grunde, hvil-

hvilke billig kunde bevæge Mand-Folkene til at gifte sig. I den fierde forsvarer hand Fruentimmeret imod Mand-Folkets Bespottelser, i det hand først anfører de Beskyldninger, hvilke nogle af disse paabyrder hine med, og derefter denne mig undig igiendriver. I den femte Deel handler Autor om de Middeler, som kand bruges til at naae et got Ægteskab, og hvorved mand deri lykkelig kand leve.

Engelland.

Til London er nyelig bleven oplagt: Commentarius Nosologicus, morbos Epimedicos & aëris variationes, in urbe Eboracensi, locisqve vicinis per 16 annos Grassantes complectens: Autore Cliftono Wintringham.

Frankerig.

Den afvigte 9 Decembr. seeneste afvigte belovede og i Dansk oversatte Continuation af den Franske Dissertation sur le Feu Boreal, insinueres denne gang paa følgende Maade.

Autors tredie Observation er denne, at den øverste Luft, thoorvel den er meget langt

langt borte fra Jorden, og følglig ikke i Stand til, at blive meget varm og heed, saa er den dog tilstrekkelig, i henseende til den anden øverste Luft, som ikke bliver beskinnet af Soelen, og svarer til et andet Landskab; saa at altsaa i dette Parthie af den elementarske Massa kand skee nesten lige saadan Forandring (naar mand agter behørig proportion,) som den der skeer i den nederste Luft.

Den fierde Observation er (1) at denne Luftens Bevægelse fra een Polo til den anden kand ikke skee, uden at foraarsage nogen Vind, ligesom Tyndheden har været stor eller liden til. (2) At mand maa tilskrive denne Luftens Fermentation og Vældning adskillige visse og sædvanlige Vinde, som for Exempel, den som under Zona Torrida blæser hver Morgen fra Osten til Vesten, og den, mand over alt fornemmer førend Soelen staar op.

Nu følger de Objectioner, som mand har talt om, og de Giensvar, Autor der paa giver. Disse ere 3 i Tallet, den første er, at mand aldrig har fornummet til denne Luftens Bevægelse fra een Polo til en anden, og den anden Objection er, at der-

dersom denne Bevægelse skulde være rigtig, saa kunde der ikke i fulde 6 Maaneder om Aaret blæse uden een og samme Vind, nemlig Norden-Vind om Foraaret og Sommeren, og Synden-Vind om Høsten og Vinteren, hvilket strider imod den daglige Erfarenhed, helst siden mand seer mange slags visse og reglerede Vinde i adskillige Landskaber at blæse, nemlig, den som daglig blæser under Zona Torrida, saavelsom og Nord- og Syd-Vest-Vinde, som blæse imellem de Tropiske Cirkler, og blive i Frankerig kaldede Les Vents Allizez. Des foruden er der andre Vinde, hvilke mand kalder Periodiske, efterdi de rette sig efter Aarsens Tid, neml: de som give sig tilkiende paa de Indiske og Arabiske Vande, og som blæse fra en side paa Horizonten i 6, og fra den anden side i 6 Maaneder, hvilke Soe-Folkene give det Navn Vents de Monson. Mand finder i Frankerig store Nord-Vest Vinde sidst i Martii, eller i Begyndelsen af April Maaned, der blæser ogsaa sidst i October Maaned en Syd-Vest-Vind, de andre Climata have ogsaa differente Vinde, som blæse visse Tider hos dem. Og er

det

det altsaa vanskeligt, i Henseende til denne Luftens Bevægelse, at give Aarsag til denne Forskiel af Vindene.

Den tredie Objection er, at Vindene burde snarere føre Luften hen imod den Kant, hvor Tyndheden skeer, end til det sted, som er lige der imod, da dog efter dette Systema om Luftens Bevægelse fra en Pol til en anden, som herom handles, alting skeer tvert imod. Virkelig, naar man holder denne Bevægelse for vis, burde Luften begive sig bort fra Circulo Polari, naar Solen paa denne Plan af Himmelen virker i samme Luft, og formedelst sin Varme udvider den, i den sted, at Luften her tales om, da burde lede til dette sted, alt ligesom dens Kraft og Fornødenheder af dens Equilibre synes det at udkræve.

Autor svarer til den første Objection, at mand ikke bør forundre sig over, om Luftens Bevægelse fra en Polo til en anden i Jevndøgns Tiderne ikke ere absolute kiendelig, efterdi Havets Ebbe og Flod ej heller er kiendelig for dem som sejle

paa

paa dens Bølger, og langt fra Strandbredden, ihvorvel de, som ere paa Havbredden, virkelig merke dens Bevægelses Forandringer. Men som Autor frygter, at dette Svar ikke er tilstrækkelig nok, gior hand dette Spørsmaal? Hvem har sagt os, at de Folk, som boe i Zonis glacialibus, eller under Polo, (saa fremt der ellers findes Menniſker,) ikke kunde fornemme til nogen Periodiſk Forandring, naar Jevndøgens Tiderne indfalder, efter Solens Ned og Opgang? Thi dette siger hand, kand meget vel være, uden at de, som boe under Zona Torrida & temperée kunde dertil fornemme.

Videre Continuation skal her efter følge.

Til Paris er mand nu saa vidt færdig med det længe omtalte Verk, L'Hiſtoire du Vicomte de Turenne kaldet, hvorpaa Ridder Ramsay temmelig lang Tid har arbejdet, at det i Januarii Maaned tilstundende Aar 1735 kand ventes at komme for Lyset: Det gandske Verk bestaar af 2 Voll, in 4to. Det første indeholder Vicomte de Turenne hans Liv og Levnet i 6 Bøger, med de fornemste Battailles

og

og Belejringer, som denne General sig har foretaget. Det andet begriber i sig forommalte Vicomte hans Memoires, hvilke hand med egen Haand har skrevet, foruden adskillige af hans Breve, og saavel hans politiske, som militairske Instructioner, og andre mange original-Stykker.

Italien.

Til Rom skal efterfølgende Skrift være kommen for Lyset: De Episcopo Titulari, seu in Patribus Infidelium Tractatus-Canonico-Theologicus Autore Andrea Hieronymo Andreucci è Soc. Jesu. Romæ 1734. in 4to. Dette Verk er afdeelt i 5 Parter. I den (1) bliver handlet om en Titular-Biskops Oprindelse, Navn og Væsen, og de erforderlige nødvændige Egenskaber til samme Værdighed at vedligeholde. Den (2) Part betragter hans Magt og Gevalt. Den (3) indeholder en Tractat om den Præeminenz, som saadan en Biskop tilkommer. Den (4) anviser den Skyldighed, hvortil saadan en Biskop er forbunden. Og endelig beslutter den (5) Part Verket med hans Privilegier og Prærogativer.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 51.

Den 23 Decembr. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

I dette Kongel. privilegerede Bogtrykkerie er for nylig en Bog kommen for Lyset, kaldet: Lingva Germanica in Ore Danico: Hvorudi Autor undersøger hvad Danske Tale maader sig i det Tydske Sprog indsneget have, og tillige stride imod samme Sprogs Egenskab. I det 5te Capitel er tydelig for Øine sat Genera Substantivorum, tillige med Fœminorum og Neutrorum Endelser, saaledes,

ledes, at hvad derhen ej kand føres, det kand mand sikkert henføre til Masculina. Alle Exceptioner ere over alt rigtig anførte. Videre, er anført under adskillige Rubriqver de fremmede Ords Endelser, som have sted i det Tydske Sprog. Saa ere og Declinationes og Conjugationes med Flid forklarede. Endskiønt Autoris Tanke ikke er at give Bogen Navn af en Grammatica, har hand dog her og der maatted indstrøe eendeel Grammaticalske Anmerkninger. Mand skal ej med rette kunde sige om denne Bog: Plus est in rubro qvàm in atro, eller at Titulen har flugt ald Visdom fra Bogen.

Udi det Kongel. Wäysenhuuses Bogtrykkerie er fra Pressen bleven færdig:

1. M. Joh. Jacob Rambachs Betragtninger over de syv Forjættelser, hvilke Guds Søn i de Apocalyptiske Breve har givet Sejer-vinderne. Af det Tydske i det Danske Sprog oversatte, in 12mo., og selges i Wäysenhuusets Boglade u-indbunden for 6 ß.

2. Probst Joh. Hermann Schrader die Herrlichkeit des Grossen GOttes, in der Nachmittags Predigt am Feste der Heil. Drey-

Drey-Einigkeit, aus der Epistolischen Lection Rom. XI. v. 33-36. auff allergnädigsten Königl. Befehl in der Schloß-Kirche zu Gottorff vorgestellet: in 8vo. og selges i Wäysenhuusets Boglade uindbunden for 3 ß.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 163.

Efterfølgende Disp. ere holdne i Borchens Collegio i Kiøbenhavn Ao. 1710.

d. 9 Apr. *Joh. Jani Hansen* Inspectoris Dissertatio Physica de voce Natura, ejusq; significationibus. Resp. *Daniele Kellinghusen.*

d. 10 Maji *Steph. Casparidis* Schediasma Logico-Criticum de valore Syllogismi ex puris Negativis. Resp. *Jano Petri Ferslovio.*

d. 13 Maji *Magni Arethæ Torchillii* Islandi, Math. Stud. Phases Lunæ thesibus Mathematicis, Loco Disputationis III. adumbratæ. Resp. *Sev. Cappel Husumio.*

d. 14 Maji *Chr. Melch. Rami* Alchemia Patrum, partim ex sacro Codice, partim ex Scriptoribus profanis probata, Resp. *Nicolao Marop.*

d. 6 Jun. *Chr. Laur. Friſii* Ripenſis Theoremata Phyſica. Reſp. *Severino Löveſchov.*

d. 7 Jun. *Grorgii Nic. Fogh* Qvadriga Theſium Theologico Criticarum cum ſubnexa Reſponſione. Reſp. *Petro Allröe.*

d. 3 Jun. *Olai Jani Borrichii* obſervationes Philologico-Criticæ. Reſp. *Georgio Wandalino.*

Tydſkland.

Til Leipſig er i diſſe Dage efterfølgende til kiøbs at bekomme: Friderich Eberhard Collins Wunder-voller Schau-Platz der heiligen Martyrer, und zwar vornehmlich der um der Wahrheit und des Nahmens Chriſti auf allerley grauſame weiſe getödteten Kinder von unmündigen an, biß auff funffzehen Jährige, nebſt einem kurtzen Anhange von den Trübſahlen und Verfolgungen der Gläubigen, durch alle Secula neuen Teſtaments. 1734. in 8vo.

Til Regensborg er for kort ſiden atter igien et Skrift bleven trykket, ſom bliver offentlig ſoldt under denne Titul: Frage, ob der glimpfliche Religions Nahme

oder

oder Vorwand zulänglich sey, die Neutralitæt geltend zu machen, oder wohl gar, bey dem gegenwärtigen Reichs-Kriege, einem Protestantischen Reichs-Stande feindlich zu begegnen? Autor beviser af den Hellige Skrift, at under Prætext af Religions Nidkiærhed ligger altid skiult en Egen-Nytte, undertiden og en Begierlighed efter fremmede Riger og Lande, og det saa stærk, at saadanne nidkiær-synende Religions Forsvarere ofte blive styrtede i yderste Fordærvelse, og den blotte Religions Nidkiærhed sielden eller aldrig naaer et ønskelig Udfald. Hand bekræfter dette med et Exempel af Aar 1588, da Spanien udrustede en saa formidable Flode, hvorpaa allehaande Geistlige Personer vare embarqverede, og til hvilke de af Protestanterne da besiddende Lande, Biskopdomme og Kirker allerede bleve uddeelte, men med samme saa kaldede u-overvindelige Flode udrettede Spanien intet andet, end tilføjede sig selv den største Skade.

Til Nürnberg har den der værende berømte Keyserlig privilegerede Medail-

leur Georg Wilhelm Westner, der for nogen Tid siden havde sat sig fore, men formedelst andre forekommende Forretninger fra sit berømmelige Forsæt er bleven forhindret, fra at stille den curieuse Verden de Nürnbergske Lærde Mænds Medallier for Øine, nu virkelig begyndt dette sit kostbare Verk, hvoraf hver Maaned et Stykke skal udkomme, da Begyndelsen skeer fra det 15de Seculo om de lærde og berømmelige Mænd, som da have levet, saa Averseu forestiller deres accurate Portrait, men Reverseu viiser en kort Historisk Efterretning. Medaillerne lade sig ellers see i en anstændig Størelse, og ere baade i Guld, Sølv, Kaabber og Tin hos den berømte Autor for en billig Priis at bekomme. Verket bliver ellers efter haanden fortsat, og siden vil hand levere en fast fuldkommen og sammenhængende Historie om alle de Nürnbergske Lærde Mænd, deres Levnets-Beskrivelse og nøye troffne Contrafaits og hostrykkede Skue-Penge indtil disse Tider.

Ne-

Nederlandene.

Til Amsterdam seer mand i disse Dage iblant andre Sager efterfølgende curieuse Verk: Relation Historique de L'Ethiopie Occidentale, contenant la descriptiondes Royaumes, de Congo, Angolle, & Matamba, traduite de l'Italien du P. Cavazzi, & augmentée de plusieurs Relations Portugaises des meilleurs Auteurs, avec des Notes, des Cartes, Geographiqves & un grand nombre de figures en Taille-douce, par le R. P. J. B. Labbat in 12mo. 5 Voll: Forfatterne synes ikke at være alt for vel tilfreds med Autors Reyse-Beskrivelser, og Efterretninger om fremmede Lande, om hvilke hand kort efter hinanden har leveret mange. Hans Bog, kaldet Voyages aux Isles Françoises de L' Ameriqve indeholder meest Sager, som hand selv med egne Øyne vil have seet, dog tør mand ikke eengang sikker sig derpaa forlade. Hans Voyages en Espagne & en Italie indeholder ikke saa mange selsomme Sager, men fleere smaa Ting, end det forrige. Af andre Reysendes Efterretnin-

ger har hand tilsammen draget Relation de L' Afriqve Occidentale og Voyage du Chevalier des Marchais en Guinée. Disse tvende Verker beskrive de Vestlige Deele af Africa, fra de saakaldede Hvide For-Bierge af indtil Corisco og det For-Bierg Lopo Gonzales: Det nærværende udstrækker samme Beskrivelse indtil de Sorte For-Bierge. Pater Joh. Ant. Cavazzi de Montc Cuculli een Capuciner, reyste som Missionaire den 9 Febr. Aar 1654. fra Italien, og ankom end det samme Aar til det Kongerige Congo, hvor hand opholdt sig i 12 Aar, og kom 1668. tilbage til Rom igien. Da lod mand den Beretning, hvilken hand mundtlig havde afstattet, skriftlig opsætte, som og blev af den Congregation de Propaganda fide ved Trykken udgivet, efter at samme Pater hans Skrive-Maade i nogle Stykker var forbedret. Samme Pater blev endnu eengang Aar 1670. did hen skikket, hvorom Oversætteren af hiin Beretning lover en Beskrivelse, naar hannem Missionairens Efterretninger om denne anden Reyse maatte komme til Hænde. Oversætnin-

ningen er geraaden meget frie, og Efterretningerne af andre Skribentere har Oversætteren uden Forskiel blandet iblant Cavazzi hans Relationer. De paa Titulen tilsagde Annotationer kand mand ikke i Verket finde, saa at Læseren har meere Aarsag til at forlade sig paa dends Efterretninger, som selv har giort Reysen, end paa Oversætteren. Det her beskrevne Land fra første Grad Sydlig Breede indtil den 15de, og omtrent fra 10 Grader i Længden var ellers Keyseren af Congo alleene underdanig. Men siden have Gouverneurerne i samme Provincer kast sig hans Aag af Halsen, og giort sig til selv-egne Herrer. Keyseren af Congo lod sig Aar 1482. døbe af de Portugiesiske Missionariis. Mand betiener sig der af smaa Muschel-Skaller i Stæden for Penge. Mand lader Selv- og Guld-Gruberne ligge u-arbeidet, og befordrer alleeniste Jern-Verkerne, af Frygt for Europæerne, som gierne antaste de langt bortliggende Lande, naar de vide, der er Guld og Selv at finde. Fyrsterne giøre sig meest en Ære af den

Christelige Religion, og deres Undersaattere ere gierne altid af den samme Religion, som deres Herrer. Saa at naar disse igien vende sig til Hedenskabet, blive hiine ikke længer Christne. Dog skal mange Folk imod Osten være vildfarende omkring i Skovene, hvilke ere affaldne fra Keyseren, fordi de ikke vilde være Christne.

Den Flod Zairo har ikke sin Udspring fra Nilo, som Cavazzi meener. Kongeriget Matamba ejer en meget frugtbar Egn, men ligger formedelst de Sortes Ladhed aldeles u-dyrket. Dongo eller Angolle er i Portugiesernes Gevalt, hvilke drage meget got Salt der udaf, giøre mange af Undersaatterne til Soldater, men de øvrige lade de gaae sikker hen i deres Afguderie. Paa samme Sted svømmer Jernet som Skum oven paa det flydende Vand, hvilket Indbyggerne kunstig vide at opfange. Deres Sommer begynder i Octobr., og ender sig i Martii Maaned. Fordi Dage og Nætter ere lige lange, saa er Heeden der dog taalelig. Sommeren kand mand ikke, hvad Varmen er angaaende, stort skille fra

Vin-

Vinteren, thi udi hiin regner det ofte, men i denne ikkun lidet. Deres Aar begynde de, som Jøderne fra Septembr., og bestaar af 12 Maaners Maaneder, deres Uger er ikkun 4 Dage lange, hvilken sidste de med Fryd og Glæde, Giestebud og Dantz henbringe. Alt Arbejde forrette Qvinderne, men Mændene drikke, røge Tobak og sove. Der findes mange fremmede Dyr, blant hvilke de fleeste ere Elephanter, hvis Tænder ofte veje 300 Pd. Landet er meget Folkerigt, hvilket har sin Oprindelse af Polygamie; hvortil og de sig der befindende Christne ere tilbøjelige. Indvaanernes Skikke ere saa onde og saa Samvittigheds-løse, at mand snart ingen Forhaabning har, dennem til en retskaffen Christendom at omvende. Deres Hedniske Præster ere de største Bedragere, og give sig ret ublue ud for at være Troldmænd. Den 2 Tom. handler om deres Krigs-Disciplin, deres Processer og Rettergange, de Konster, som iblant dem blive øvede, i sær Musiqven, saavelsom og et slags Folk iblant dem Giaguer kaldede, hvilke fortære Menni-

niſker. De øvrige Voll. handle om Miſſions Verkerne, og om Dronning Anna Zingha, der efter mange forøvede grumme Tyranniſke Gierninger, endelig ſom en Chriſten er bortdød. I den ſidſte ſtaar endelig 2 andre Miſſionaires deres Efterretninger, hvilke Aar 1666 did ere henreiſte, og en Reiſe-Beſkrivelſe af en Portugieſiſk Skipper, der Aar 1626 er reiſt hen til den Inſul St. Thomæ.

Engelland.

Til Dublin ſkal nyelig en ung Dreng paa 13 Aar ved Døden være afgangen, der efter Medicorum Meening i de 2 eller 3 ſidſte Aar har ligget ſyg af en Svindſoet, og værende Tiid havde bekommet een ſtor Hævelſe paa Bryſtet: Men da hans Legeme efter Døden blev aabnet, fandt mand i hans Mave meer end hundrede Kirſebær-Steene, hvilke og, efter ald Rimelighed, maa have været Aarſag til hans Død. Mange have den Vane, ſlige Steene gierne at nedſluge, hvilke dette Exempel kand tiene til en Advarſel.

Frall-

Frankerig.

Denne sinde følger den 4de Continuation til de Lystbavendis Tieniste, af den paa Dansk oversatte Franske Dissertation sur le Feu Boreal, under neden staaende Linier.

Men om denne Luftens Bevægelse var kiendelig hos noget Folk paa Jorden, saa blev den derfor ikke desmindre rigtig efter Autors Meening, efterdi mand begriber let, (siger hand) at den kand paa en aldeeles u-kiendelig Maade skee, i det Soelen, der er den virkende Aarsag til disse 2de Bevægelser, komme tilsyne, og gaar bort fra Pôlen, men alt efter haanden og u-kiendelig.

Hvad den anden Objection angaar, at der i Luftens heele Massa og i alle Verdens Landskaber ikkun skulde findes 2de Periodiske Vinde, hver paa 6 Maaneder, dertil svares: At ihvorvel alt denne Elementariske Massa har en almindelig Bevægelse imod een af Polis, dog følger det ikke paa, at der ikke i adskillige Landskaber kand reyse sig Vinde fra adskilli-

skillige Kanter, eftersom der findes Aarsager dertil, enten formedelst Soelens Heede, der er større paa en Kant, end en anden, eller formedelst de Vædsker og Dunste, der i visse Lande opstiger i større Mængde, end andre Steder, eller formedelst Biergene og Klipper, som slaae Vindene tilbage, og endelig formedelst Søerne eller Sandene, som alt kand være Aarsag til, at forvolde Vinde, som og har deres visse Tid og Distrikt at blæse over.

For at giøre Sagen forstaaelig, foresætter Autor et Exempel om Havet, og anmerker, at ihvorvel Bølgerne af denne Vand-Massa have deres Flod gierne een almindelig Bevægelse mod Strand-Bredden, hindrer det dog ikke, at mand jo paa adskillige Steder finder eendeel meget rigtige Strømme, saasom den fra Osten til Vesten, hvilken uden Afladelse er at mærke paa Oceanen imod begge Tropiqv: Saasom det ikke heller hindrer, at mand jo paa andre Steder kand finde dem meget forandrelige, nemlig de, som Søe-Folkene daglig erfare uden for Tropiqv:

Disse

Disse adskillige Strømme, som synes at være noget stridige imod den almindelige Vandenes Bevægelse, have visselig deres egne Aarsager, hvoraf de kommer, og Autor anmerker tillige med Monsr. Regis, at det lader sig ansee, ligesom de skulde have deres Oprindelse enten af Luftens Tyndgiørelse, eller af Jordens daglige Bevægelse, eller og deraf, at Vandene ere meere indsluttede paa et Sted, end paa et andet, eller af nogle Flodens Udløb, som flyde under Jorden, eller og endelig deraf, at Vindene som tidelig drive Vandene, forvolde, at de adskillige Strømme formeere. Alle disse anførte Aarsager kunde give Anledning til adskillige Bevægelser i Havet, men disse skal dog aldrig kunde foraarsage nogen Hinder imod det heele Vand-Massa dets almindelige og eenstemmige Bevægelse.

Autor slutter deraf, at det er ikke at forundre sig over, at Luften i visse Landskaber har rigtige og Periodiske Bevægelser, og igien paa andre foranderlige. Hand giør selv denne Anmærkning, at det kand hænde sig, at den øverste Luftens

Deel

Deel kand blive bortdrevet til een, og den nederste til en anden Side, da mand alt saa paa Jorden kand finde en Østen-Vind, saa længe i Høyden en Vest-Vind blæser.

Der behøves da intet meere, efter hans Meening, til at forestille, at Luftens Tyngsel kand føris hen imod en Side ved en almindelig og eenstemmig Bevægelse, at der jo paa samme Tiid kand være adskillige andre Bevægelser i adskillige Deele i Lufften. Derforuden paastaaer hand, at det er meget rimeligt, at Lufften i sin almindelige Bevægelse formeerer en Lineam Spiralem, hvilken er meer end tilstrækkelig nok, til at forhindre, at mand ikke kand fornemme denne Luftens Bevægelse fra een Polo til een anden. Imidlertid er hand forsikret, at dersom mand vilde betragte Sagen noye, skulde mand maaskee finde, at denne omhandlede Bevægelse ikke er saa stræng, som mand indbilder sig, fornemmelig, om mand vil noye give Agt paa de Periodiske Vinde, hvilke i denne Objection er vorden omtalt, og paa de som blæse i Frankerig værende For-Aars og Høstens Tider.

(Videre herefter.)

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 52.

Den 30 Decembr. 1734.

DANNEMARK.

Kiøbenhavn.

Fra Mag. Albert Thura, Sogne-Præst til Leirskov og Jordrup Meenigheder ved Colding, haver mand nyligen faaed et nyt Latinsk Skrift i hænde, som taler om det Kongelige Universitet her i Kiøbenhavn for Reformations Tiderne, og om adskillige mærkværdige og curieuse Ting, som Aar efter Aar paa de Tider sig ved Academiet haver tildraged, Skriftet fører denne Titel: Regiæ Aca-

demiæ Hafnienſis Infantia & Pueritia ſub tenebris Pontificiis breviter delineata ab *Alberto Thura*, *Laur. fil.* Paſtore Leirſkovienſi in Cimbria; Flensburgi & Altonaviæ apud Korte Fratres. MDCCXXXIV. in 8vo. Verket er 5 Ark ſtoort, og allerunderdanigſt dedicered til Hans Kongelige Højhed Croon-Printz Friderich.

Udi Madame Paulli Boglade paa Berſen og hos Bogbinder Boppenhauſen udi Grønnegade er at bekomme en accurat Tegning paa det Guldhorn, ſom den 21 April 1734 er funden i Jydland, med dertil hørende Beſkrivning, hvor repræſenteres først Hornet i ſmaat ſammenſat, ſaaledes ſom det i ſig ſelv er, dernæſt hver Parthi Stykviis i ſamme Størelſe, ſom et hvert Stykke paa Hornet findes.

Her paa det Kongel. Academies Auditorio, haver Velædle og Velærværdige Profeſſ: Theologiæ Ordinarius, Marcus Woldiche, holdet en meget grundig og opbyggelig Diſſertation, de Apologia pro Cultu Dei publico in Novo Teſtamento. Autor haver udi denne hans Diſputatz heel fyndig viiſt, hvorledes Gud baade ſelv

selv har anbefalet saadan offentlig og ordentlig Guds Dyrkelse, saa og at saadan Dyrkelse, som skeer i offentlige Forsamlinger paa visse dertil bestemte Tider, er ham behagelig og tækkelig.

Notification om Danske curieuse Sager. No. 164.

Continuation til de Disp. som ere holdne i Borchens Collegio i Kiøbenhavn Anno 1710.

d. 29 Oct. *Chr. Fr. von Haven* Civis Romanus, s. de jure Civis Romani Dissertatio ex Occasione Act. XXII, 25. seqv. Resp. *Frid. Monageô.*

d. 26 Nov. *Joach. Petri Wielandt* de Thoro, Principe Veterum Septentrionalium Idolo. Diss. II. Resp. *Jano Jacobi Hygum.*

d. 5 Dec. *Jani Jacobæi* Bruun Schematologiæ Consentium Gentilium Hieroglyphicæ Schediasma III. & ult. Resp. *Petro Hygum Jac. fil.*

d. 9 Dec. *Otthonis Ferslevii* Medicinæ Stud. Disp. Medica I. de Scorbuto. Resp. *Jano Petri Karmarch.*

d. 10 Dec. *Magni Arethæ Torchillii* Math. Stud. Diss. Mathematica de admini-

culis simplicioribus in Geometria. Resp. *Elia Heltberg.*

d. 12 Dec. *Christ. Christophori Reenberg* Problema Aristotelicum de Passiva & possibili existentia mundi ab æterno. Resp. *Joachimo Wulf.*

d. 15 Dec. *Matthiæ Jac. Norup* de Origenianis s. Origenistis Exercitatio Hist. Ecclesiastica. Resp. *Petro Mejero.*

d. 18 Dec. *Nic. Joh. Lunde*, Ripensis Lemmata qvinqve. Resp. *Christoph. Jani Lidovio.*

Sverrig.

Til Stokholm skal for kort Tid siden efterfølgende 4 Piecer om den Ostindiske Handels Affaire fra Pressen være udgangne, under disse Opskrifter:

1. En Wäns Bref ifrån Stockholm til en Wän uti Giötheborg, som denna Handelens Skadelighet på deß nu warande Fot grundeligen undersöker.

2. Sentiments öfwer den här i Riget i gång bracka Ost-Indiska Handelen, hwarutinnan hela detta wicktiga och högstwärdande ährendet fullständeligen och i Systematisk Svite afhandlas, och alt hwad

hwad derutinnan mot och med kan sägas, under 3 besynnerliga Huswud-omständigheter och Statibus Qvæstionis opartiskt jämnföres och decideras; warandes häruti ex incidenti någon Undersökning äfwen företagen af förledne Junii Månads Hushålds-Råd. Men sedermera i allmenna Liuset framgifna, alldenstund Hushålds-Rådet för nästledne November Månad denna Systeme offenteligen giordt Försök utan Grund at anfäckta.

3. En Wäns Swar ifrån Giötheborg til sin Wän uti Stockholm, rörande samma ährende under En ifrån Engelskan öfwersänd Swensk öfwersättning af en Ahr 1720 uti London genom Trycket utkommen Discours om den Ost-Indiska Handelens Skadelighet så för hela Europa i gemen, som de Engelska Fabriqver i synnerhet.

4. En Wäns Swar ifrån Stockholm til sin goda Wän uti Giötheborg, hwarutinnan det för December Månad utkomne Hushålds-Rådet behörigen afwises och förlägges.

Samme ovenanförte Piecer ere til-

kiøbs at bekomme hos Vogtrykkeren B. G. Schneider og Hat-Staffereren Olof Wallman ved Ridderhuus Torvet samt udi Mad. Mellins Bod strax ved det store Torv i Stokholm.

Tydskland.

Til Leipsig hos Boghandleren J. Samuel Heinsium bliver i disse Dage prænumereret indtil Januarii Maanets Udgang 1735. paa et Verk, som skal føre den Titul: Neueste Staats-Geographie, 2 Tom. in 8. hvoraf den første til Paaske, og den anden til St. Hans-Dag førstkommende kand ventes at skulde vorde færdig udleverede. Samme Verk kand være tienlig for Lærere i Skolerne, og Hofmestere, i sær dennem, som ikke have Lejlighed, formedelst Underviisning at anskaffe sig en Idée af Geographien og Stats-Kundskab, i det mand i det gandske Verk kand observere en god Orden, dernest læse de beste Skrifter og Memoires, for først at giøre mærkværdige Anmerkninger ved Stæder, Lande, og idel rare Statts Forandringer, og siden nøie indsee i deres Interesse. Et hver Land

har

har 4 Tituler, Naturlige, Politiske, Geistlige og lærde Merkværdigheder, hvorunder Paragraphi blive afhandlede: 1) Navne, Vilde og Længde, Grændsers Indeeling og Provintzier, hvilke mand ellers kalder Conqvetter, Flode, Insuler og Havne, Bierge, Stæder, besynderlig Hoved og Residentz-Stad, tillige med Lyst-Slotte, og endelig Landenes og Indbyggernes Beskaffenhed saavel Physicalsk som Moralsk. 2) Regierings-Formen, Stattens Magt, Indkomster, Anseelse hos andre, og Influence i udvortes Affaires og Forandringer, Familia regnatrix, deres Rang, Possessions-Titul, Prætensioner og Vaaben. 3) Religionen selv, dens Patron, Religionens Interesse i hver Staat, Clericorum Antal og Anseelse. 4) Academierne, og deres Indretning, Societæter, Lærdommens Beskaffenhed over alt, i sær ved Facultæterne. Prænumerations-Pengene ere 1 Rdlr. for et Exemplar paa Tryk-Papiir. Og kand Liebhaberne lade samme levere i Jena hos Profess. Köhlern og Secretaire Le Roux, i Halle hos M. Adj. Büttner, og i Leipsig hos J. S. Heinsium: Hvem som

prænumererer paa 15 Exemplarer, bekommer efter Sædvane et for intet.

Sammesteds i Wolfgang Deers Boglade finder mand nu omstunder 12 samlede Volum. af de for 17 Aar siden fortsatte Gespräche im Reiche der Todten at være udkommen. Autor der samme fra Begyndelsen hidindtil endnu stedse udarbejder, lover i Fortalen af den 193 Entrevüe imellem den seeniſt afdøde regierende Hertug af Würtenberg, Eberhard Ludvig og den Franske Marechal Hertug af Berwick, at foruden de omrørte 12 Voll. skulde endnu over hver Entrevüe i sær, korte Summarier vorde forfærdiget, Chronologien, saavelsom de Autores, hvoraf enhver Historie er taget, samt andre Efterretninger meddeelt, og et general Register over alle forekommende Realitæter i de 12 Voll. med Flid vorde giort, og saaledes indrettet, at det meget got skal komme deres Ihukommelse til Nytte, som have læst disse Entrevües. Men i det nu begyndte 13de Bind skal meestendeels nyelig afdøde Personer vorde opførte, og stræbes efter, at mand kand giøre et hvert Ri-

ges

ges Historie, saa vidt mueligt, fuldkommen.

Til Gotha har Professor Heusinger ladet efterfølgende formedelst Trykken publicere: Danielis Vechneri, Auriomontani, Hellenolexias sive Parallelismi Græco-Latini Libros II. in 8vo. Denne nyttige Bogs Forfattere har været een af de beste Skoele-Mænd, og i Begyndelsen af det forrige Seculo Protector til Goldberg i Schlesien, men blev siden ved den 30 Aars Krigs Ulykkeligheder Pro-Consul og Raads-Herre i samme Stad. Hand har formedelst sin ved dette Verk anvendte Flid, hos mange Lærde tilveje bragt sig een stor Berømmelse, hvilket dette nye Oplag nok som bevidner. Ligesom de Romere altid have haft stor Behag i Græchernis Sæder og Sædvaner, alt saa har mand ikke Aarsag at forundre sig, at de og have vildet indrette deres Sprog efter den Grædske Maneer. Denne Bog beviiser det sidste fuldkommen; thi derudi bliver tilkiende givet, at hine ikke alleniste have laant mange Ord af disse, forandret og brugt dem efter deres Maade, men endog saa giort sig ald Flid

at efterligne dem i deres Tale-Maader, og beflittet sig paa, at betiene sig af deres Figurer og Orations-Prydelser. Forfatteren har paa det Omhyggeligste igiennemsøgt begge Nationers Skribenter, og tilfulde bekræftet de Græske og Latinske Sproges Overeensstemmelse med hinanden, og at dette ikke uden det andet kand med Grund læres. Professor Heusinger har ikke alleeniste foreget dette Verks nye Oplag med de Supplementis, som de fordum, da det til Leipsig udkom i Hr. Wechners Verk fandtes indblandede, men endog med nye Tilsætninger, Autors Liv og Levnet, og en Fortale.

Nederlandene.

Til Grönningen er efterfølgende nyelig in 4to fra Pressen udgangen: Antonii Drieſſen, S. S. Theol. Doct. & Prof. Ordinar. Sapientia hujus Mundi, qvam Deus Stultitiam fecit. Præmittitur Theologia Divina Divi Pauli in explicita Oratione Athenis habita Act. XVII. Exhibitur Philoſophia Gentilis verum Deum mundi ex nihilo Creatorem, & veram men-

mentis humanæ naturam ignorans. Ad solidum & modestum examen revocatur Philosophia Cartheſii, pariter Philosophia Leibnitii. Qvæ qvia cum Judæorum Philoſophia Cabbaliſtica præcipuam partem eſt eadem, illi præmittitur Syſtema Philoſophiæ Cabbaliſticæ. Subnectitur Eccleſiaſtes Salomonis, Atheismo e diametro oppoſitus verioribus ſuis hypotheſibus & ſenſibus redditus. Præfatio inanem Cl: Venema Apologiam discutit. Groningæ 1734. in 4to.

Engelland.

Til London ſkal de der værende Franſke, i Anledning af den Action ved Qviſtello i Italien have ladet efterfølgende Aria udgaae:

Chanſon Nouvelle au ſujet de la ſurpriſe du Camp du Marechal de Broglio.

I.

Broglio ce Fameux General
Menace de tout prendre,
Il ſera plus grand qu' Annibal.
Plus Guerrier qu' Alexandre.
Il ſe moque des Allemands;
Car au mois de Septembre

On

On voit, qu'en Pantouffles il les attend,
Et en Robbe de Chambre.

2.

Dans un Lit paiſſible endormi,
Avec de telles armes,
Je ne crains point que l'Ennemi
Lui donne des allarmes.
Je penſe, que les Allemands
N' oſeront en decoudre:
Et qu'ils prendront ſes ronflemens
Pour autant de coups de foudre.

3.

Le Roi doit le recompenſer
D' une telle travaille,
D' avoir ſeul ſçû inventer
Un tel Camp de Battaille.
Deſormais il ne craindra pas
Que ſon cheval ſe cabre,
Et avec de bons matelas
Il parera le ſabre.

Sammested antage M. W. Innys og andre fleere Boghandlere i diſſe Tider Subſcription til Trykken paa Monſr. Caleb Smith hans Tractat over Skib-Fartens Theorie og Practiqv: i hvilken denne Kunſtes Grund-Poſitioner, og alt hvad dertil hører, vorder forklaret og fremviſt.

Ver-

Verket i sig selv kommer til at bestaae af et Vol. in 4to, med behørige Kaaber-Stykker, og Subscriptions-Pengene ere 5 Engelske Skilling, hvoraf Halvparten ved Indtegningen vorder betalt.

Frankerig.

Den 5te Continuation af den paa Dansk oversatte Dissertation sur le Feu Boreal lyder saaledes:

Hvad den 3die Objection er anlangende, at nemlig Vinden burde snarere føre Luften hen imod det Sted, hvor Tyndheden skeer, end til det Sted, som er derimod, da svares dertil: Mand maa her distinguere imellem 2de Tider: nemlig den, naar Tyndheden skeer, og den, naar samme er forbie. Mand tilstaar, at Vinden burde føre Luften hen imod det Sted, som Tyndheden skeer, efter at den er skeet, men ikke i den Tid, saa længe den varer, eller dends udvidende Aarsag fortsætter sin Virkning. Mand oplyser og forklarer sligt med et bekiendt Exempel: Hvælv et Glas over en Tallerken, sæt derunder et tændt Lys, og løft saa Glasset lidet op, for derved at

at give den indsperrede og lunken blevne Luft Anledning til at udspreede sig, og at gaae ud fra Glasset uden at bryde det; Siden naar Glasset er bleven varmt, og Luen af Lyset begynder at udslukkes, saa sæt det igien tæt ned paa samme Stæd over Tallerkenen, og os saa strax Vand paa den, da skal mand faae at see, at dette Vand stiger op i Glasset, og bliver der hængende. Men om mand altid kunde holde det tændte Lys ved lige i Glasset, blev Vandet paa Tallerkenen stille, og steeg ikke op. Denne Erfarenhed giver tilkiende, at Luften ikke bør drive hen imod Polen, saa længe Soelen bliver ved, den at opvarme, men at den tvert imod maa stræbe, at komme derfra, og ikke at bevæge sig tilbage, førend Soelens Virkning der opherer. Dette lader sig lettelig begribe paa den Maade, som Autor efter disse Tiders Physicorum Viis forklarer den Erfarenhed, som mand nylig har talt om. Aarsagen til dette Phœnomenon siger hand: er, at Ilden, der formedelst sin Varme udvider den Luft, som indfattes i Glasset, tvinger den største Deel af denne Luft at udspree-

de

de sig uden for, og give den, som er bleven tilbage Leylighed til at udbreede sig meer eller mindre, eftersom den er bleven varm til. Men i det Vandet, som mand øser paa Tallerkenen, aldeeles formedelst sin Kuld hindrer denne Bevægelse, tildrager det sig, at disse smaa Luft-Particler, der ere indsluttede i Glasset, saasom de ikke have meere Magt til at bevæge sig af sig selv, og følglig ikke heller kand holde den yderste Luftes Tyngsel, som tvinger dem, saa blive de strax tykke, folde sig tilsammen, og vige for Vandets Kraft, som er dreven ind i Glasset ved Luftens Tyngsel, saa at ligesaa meget Vand gaar ind i Glasset, som der trækker sig Luft ud derfra. Dersom mand nu i Stæden for at hvælve Glasset over en Tallerken, og øse Vand omkring, vilde hvælve det over bart Kiød, og stikke Ild i Blaar, eller Forstabel derunder, da skal strax den Luft, som er uden for, eftersom Lufften, der findes inde i Glasset bliver kaald, stræbe med Magt at gaae ind i Glasset; Men som den og da finder Modstand, saa tvinger den Kiødet, som gior Modstand op i Glasset.

Nogle Læsere skulde maaskee giøre den

Instance, at det Lyys, som er antændt i et Cammer, udbreder den Luft, som der er indbefattet, og at dog denne Luft, langt fra, at drive ud af Cammeret (som det synes, at skulle skee i Kraft af det Systemate, om Luftens Bevægelse) driver den med saadan een Hæftighed hen imod Lysset, eller Iiden, at den Luft, som er uden for Cammeret, bliver tvungen til at gaae derind, hvilket skeer med een Hvislen eller Pibben, om Dørrene eller Vinduerne ere tillukkede, hvilket synes at bevise, at Luften strækker sig ind hen imod det Stæd, som Fermentation skeer, i den Tid, saa længe det varer. Men den eenfoldige Forklaring, som Autor giver over dette Exempel, synes at tilintet giøre den Conseqvence, som her tales om.

(Hvoraf videre Continuation og Slutning næste Torsdag skal følge.)

Til Pariis har det der værende Academie des Sciences foretaget sig, at udgive formedelst Trykken et Verk, som den afdøde Mareschal de Willars sig har efterladt, da dets Titul siges at skal blive denne: Commentaires de Mr. de Willars. Mand vil forsikre, at dette Verk skal nærligne Julii Cæsaris hans Commentaries.